

3-5 грудня 2013 року

ТРУДИ

*IX-ої Міжнародної
науково-практичної конференції
“Дослідження та оптимізація
економічних процесів
“Оптимум - 2013”*

**Харків
2013**

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Навчально-методична комісія з економіки та підприємництва

Міністерства освіти та науки України
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Інститут економіки та прогнозування НАН України
Московський державний технологічний університет «Станкін»

Білоруський національний технічний університет
Північно – східний науковий центр НАН України
Старооскольський технологічний інститут

ТРУДИ
ІХ-ої Міжнародної науково-практичної
конференції

Дослідження та оптимізація економічних процесів
«Оптимум - 2013»

3-5 грудня 2013 р.

Харків – 2013

**Труди IX-ої Міжнародної науково-практичної конференції
«Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2013»
3-5 грудня 2013 р. – Х.: НТУ «ХПІ», 2013 р. - 239 с.**

Труди відтворюються безпосередньо з авторських оригіналів.

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

ГОЛОВА

Товажнянський Л.Л., д.т.н., професор, ректор Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

СПІВГОЛОВА

Марченко А.П., д.т.н., професор, проректор НТУ «ХПІ»

ЧЛЕНИ ПРОГРАМНОГО КОМІТЕТУ

Оболеньська Т.Є., д.е.н., проф., заступник голови навчально-методичної комісії з економічної освіти і науки України;

Гриценко А.А., д.е.н., заступник директора Інституту економіки та прогнозування НАН України;

Бубенко П.Т., д.е.н., виконавчий директор Північно-східного наукового центру НАН України;

Ковальов А.П., д.е.н., проф., завідувач кафедри виробничого менеджменту Московського державного технологічного університету "Станкін";

Сахнович Т.О., к.е.н., завідувач кафедри економіки і організації машинобудівного виробництва Білоруського національного технічного університету;

Алексєєв І.В., д.е.н., проф., заступник навчально-наукового інституту, завідувач кафедри фінансів, Львівська політехніка;

Чепоров В.В., к.ф.-м.н., доц., завідувач кафедри обліку і аудиту, Симферопольський державний університет ім. В.І.Вернадського;

Єфіменко В.І., д.е.н., декан обліково-економічного факультету Київського національного економічного університету;

Маліков В.В., к.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і аудиту Харківського національного автомобільного університету;

Перерва П.Г., д.е.н., проф., декан економічного факультету;

Гавриш О.М., к.е.н., проф., декан факультету бізнесу та фінансів;

Заруба В.Я., д.е.н., проф., декан факультету економічної інформатики та менеджменту;

Мищенко В.А., д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансів, контролінгу та ЗЕД;

Яковлєв А.І., д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки та маркетингу;

Лісіна В.Ю., к.е.н., доцент, Заслужений економіст України, віце-президент Всеукраїнської професійної громадської організації «Спілка аудиторів України», член методологічної ради з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова

Перерва П.Г., д.е.н., проф., декан економічного факультету, НТУ „ХПІ”

Співголова

Гавриш О.М., к.е.н., проф., декан факультету бізнесу й фінансів НТУ „ХПІ”

Заступник Голови

Манойленко О. В., д.е.н., проф. кафедри економічного аналізу та обліку

Смоловик Р. Ф., к.е.н., проф. кафедри економічного аналізу та обліку;

Мехович С. А., к.е.н., проф. кафедри економічного аналізу та обліку;

Єршова Н. Ю., к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку;

Линник О. І., к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку;

Матросова В. О., к.е.н., доц. кафедри організації виробництва та управління персоналом;

Погорєлов І. М., доц. кафедри економічного аналізу та обліку;

Рета М. В., к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку;

Юр'єва І.А., к.е.н., доц. кафедри економічного аналізу та обліку.

СЕКРЕТАРІАТ

Відповідальний секретар
Строков Є. М.

Заступник відповідального секретаря
Сиром'ятникова О.В.

СЕКЦІЯ 1
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА
ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ: НАЦІОНАЛЬНА ТА СВІТОВА
ПРАКТИКА

Н.М. Побережна, к.е.н., доцент, м. Харків, НТУ «ХПІ»

А.В. Батожська, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

СПІЛЬНЕ ТА ВІДМІННЕ В ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЗА МСБО 16
ТА П(С)БО 7

Ефективна діяльність підприємства значною мірою залежить від забезпечення підприємства основними засобами в необхідній кількості та асортименті, їх стану та ефективності використання. З переходом України в світову економічну систему перед багатьма підприємствами все частіше постає питання про складання фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) [1].

Саме тому, на мою думку актуальним є питання виявлення спільних і відмінних особливостей оцінки основних засобів шляхом порівняння національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Під первісною вартістю розуміють суму сплачених (або таких, що підлягають сплаті) коштів чи їх еквівалентів або справедливую вартість іншого відшкодування, переданого за той чи інший актив на дату його придбання. Визначення первісної вартості однаково правильне як для обліку за МСБО, так і для обліку за національними П(С)БО. Але, як кажуть, відмінності у деталях. І їх між МСБО та П(С)БО у цьому аспекті досить багато [2].

Витрати на створення резерву майбутніх витрат: згідно з МСБО 16 при первісній оцінці об'єктів основних засобів до вартості об'єкта основних засобів може включатися резерв майбутніх витрат на демонтаж, ліквідацію об'єкта і відновлення ділянки після закінчення терміну експлуатації. Такі резерви нараховуються (визнаються й оцінюються) відповідно до МСБО 37. П(С)БО 7

це не передбачає.

Витрати на сплату відсотків: згідно МСБО 16 у разі якщо об'єкт будується (створюється) за допомогою залучення кредитів, то облік витрат на виплату відсотків здійснюється відповідно до МСБО 23 «Витрати на позики», залежно від того, чи є цей об'єкт кваліфікованим активом, а також від умов і обставин сплати таких відсотків. Поняття “кваліфікований актив” у національних П(С)БО немає. Згідно пункту 8 та пункту 11 П(С)БО 7 витрати на виплату відсотків за кредит не включаються до первісної вартості об'єкта у жодному випадку.

Оцінка об'єктів при їх будівництві у МСБО 16 та П(С)БО 7 є аналогічною одна одній, так об'єкти, побудовані/споруджені компанією (як і самостійно виготовлені промисловим способом), оцінюються за тими самими принципами, що й об'єкти, придбані на стороні.

Придбання основних засобів за рахунок грантів: згідно МСБО 16 балансова вартість об'єкта основних засобів може бути зменшена на суму отриманих державних грантів, якщо таке фінансування пов'язане з придбанням саме цього об'єкта. У П(С)БО 7 альтернативного порядку не передбачено.

Придбання ОЗ за рахунок пайових інструментів: згідно МСБО 16 оцінку об'єктів основних засобів, придбаних в операціях за участю пайових інструментів (акцій, опціонів на акції), регулює МСФЗ 2 “Платіж на основі акцій”. У національних П(С)БО розрахунки з використанням пайових інструментів розглядають тільки у контексті виплат працівникам [2].

Отже детально дослідивши положення, які містяться у МСБО 16 та П(С)БО 7 на підставі порівняльної характеристики, можна зробити висновок, що зазначені нормативні документи мають ряд відмінностей. Так як, ці документи мають надавати користувачам інформацію щодо обліку основних засобів, тому вони не мають суперечити один одному. На мою думку П(С)БО 7 вимагає суттєвих доопрацювань в зв'язку з пристосуванням їх до сучасних умов господарювання, або надання МСБО статусу національних, що в свою чергу полегшило роботу бухгалтерів.

Список літератури: 1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. 2. Попович В. І. Облік основних засобів: порівняльний аналіз МСБО та П(с)БО / В. І. Попович // (Вісник / Національний університет "Львівська політехніка" ; № 721), - 2012. - С. 216-219. 3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні; Закон від 16.07.1999 № 996-XIV.

Н.В. Артеменко, ст. викладач кафедри економічного аналізу та обліку НТУ «ХП»

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Бюджетна установа відповідно до Бюджетного кодексу України – це орган, заклад чи організація, відповідний статус якої визначено Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади або місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок бюджету – державного чи місцевого.

Дослідженню актуальних питань бухгалтерського обліку в бюджетних установах приділяють увагу такі вітчизняні вчені та практики як Атамас П.Й., Джога Р.Т., Канєва Т.В., Рудченко Ю.С., Свірко С.В., Сушко Н.І., Ткаченко І.Т., Чечуліна О.О. та інші. Проте, вітчизняний бухгалтерський облік у бюджетній сфері не є ідеальним і вимагає реформування, що зумовлює актуальність питання та вказує на необхідність подальших досліджень.

Особливістю діяльності бюджетних установ є те, що метою їх діяльності не є створення прибутку, метою їх діяльності є досягнення передбачених планами та кошторисами показників, виконання поставлених в статуті або ж передбачених програмою фінансування завдань і функцій. Виходячи з того, що в діяльності бюджетних установ мають місце як бюджетне фінансування, так і власні кошти, зароблені установою, організація та ведення бухгалтерського обліку в бюджетних установах має свої особливості. Вони полягають в тому, що необхідно вести облік та здійснювати постійний контроль за отриманими асигнуваннями, власними надходженнями та їх використанням відповідно до вимог, встановлених Бюджетним кодексом, інструкціями Державного

казначейства та згідно затвердженого кошторису фінансування діяльності установи.

Для організації своєї господарської діяльності бюджетні установи за рахунок отриманих із бюджету та власних коштів придбають і використовують матеріальні цінності, наймають обслуговуючий та управлінський персонал, нараховують йому заробітну плату, здійснюють інші господарські операції, які підлягають обліку.

Реалізація функцій і завдань бухгалтерського обліку в бюджетних установах, вимагає формування нових підходів, які виникають в сучасних умовах. По-перше, це розвиток міжнародних зв'язків і необхідність впровадження міжнародних стандартів в державному секторі. По-друге, проведені дослідження свідчать, що необхідна розробка інтегрованого плану рахунків бюджетного обліку. По-третє, розвиток бюджетної системи і розширення сфер діяльності бюджетних установ вимагає відповідного удосконалення вітчизняної облікової термінології [2].

Одним із напрямків вдосконалення бюджетного обліку є створення загального плану рахунків підприємств, організацій та бюджетних установ.

В Україні стратегія модернізації обліку законодавчо закріплена Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки» від 16 січня 2007 року № 34, яка містить основні напрямки та положення реформування обліку відповідно до сучасних вимог. Проте, реалізації зазначених заходів відбувається дуже повільно або й взагалі існує лише на папері [3].

Реалізація стратегії дасть змогу забезпечити створення інтегрованої інформаційно – аналітичної системи управління державними фінансами.

Список літератури: 1. Тимошик В.Ю. Шляхи реформування ведення управлінського обліку в бюджетних установах України // Сталій розвиток економіки. - 2013. - №1. – С. 278. 2. Беззубець Л.Л. Удосконалення та модернізація організації обліку в бюджетних установах. електронний ресурс www.rusnauka.com/10.../7_106692.doc.htm 3. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки: постанова Кабінету міністрів України від 16.01.2007 р. № 34

ОБЕСЦЕНИВАНИЕ АКТИВОВ СОГЛАСНО МСФО

Важнейшей качественной характеристикой информации финансовой отчётности является осмотрительность. Практическая реализация этого подхода направлена на то, чтобы в условиях неопределённости хозяйствования активы или доходы в финансовой отчётности компании не были завышены, а обязательства или расходы – занижены. В отношении активов это означает: в балансе они не должны отражаться по стоимости, превышающей сумму денежных поступлений, которые ожидаются от них в будущем. Если возмещаемая стоимость актива ниже его балансовой стоимости (что свидетельствует об обесценении актива), балансовая стоимость должна немедленно уменьшаться до такой возмещаемой стоимости.

Методика тестирования активов на обесценение, порядок выявления финансовых результатов и их отражения в финансовой отчётности содержатся в МСФО 36 «Обесценение активов». Основная задача МСФО 36 состоит в том, чтобы не допустить признания в отчётности активов по стоимости, превышающей их возмещаемую стоимость. Возмещаемая стоимость актива представляет собой большее из двух значений: чистой цены продаж и ценности использования актива.

Под чистой ценой продаж МСФО понимают предполагаемую продажную цену актива при нормальном ходе дел за вычетом возможных затрат на его реализацию. Ценность использования актива определена МСФО 36 как текущая дисконтированная стоимость предполагаемых будущих потоков денежных средств, возникновение которых ожидается от продолжения использования актива и его выбытия в конце срока эксплуатации.

На практике возмещаемая стоимость актива может существенно отличаться от справедливой стоимости, и для необоротных активов первая может существенно превышать вторую. МСФО 36 не требует, чтобы

регулируемые им активы учитывались по правилу наименьшей оценки между первоначальной (исторической) и справедливой стоимостью.

Количественно оценить показатели возмещаемой величины и ценности использования применительно к индивидуальному активу как учётной единице не всегда представляется возможным. Для решения этой проблемы стандарт вводит концепцию единицы, генерирующей денежные потоки.

Единица, генерирующая денежные средства (ЕГДС) – это наименьшая определяемая группа активов, которая за счёт её использования создаёт приток денежных средств, в основном не зависящий от притоков денежных средств от других активов или групп активов.

К концепции ЕГДС следует обращаться в том случае, когда использование нескольких активов взаимосвязано настолько, что входящие денежные потоки невозможно соотнести с использованием отдельного актива. В противном случае денежные потоки идентифицируются с каждым видом активов.

Кроме ЕГДС МСФО 36 вводит понятие корпоративных активов. Корпоративные активы не создают притока денежных средств. Они лишь способствуют этому благодаря использованию как данного актива, так и других активов. В состав корпоративных активов не включается гудвилл. В украинской практике аналогом корпоративных активов являются производственные основные средства.

МСФО 36 не требует ежегодного определения возмещаемой стоимости актива и его последующего тестирования на обесценение. Однако перед составлением финансовой отчётности необходимо выяснить, имеются ли признаки, указывающие на возможное уменьшение стоимости актива.

МСФО рекомендует использовать признаки, полученные из внутренних и внешних источников, указывающие на возможное обесценение активов.

Список литературы: 1. М.А. Вахрушина, Л.А. Мельникова «Международные стандарты финансовой отчетности». –М.: Издательство «Омега – Л», 2011. – 571 с.

ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Проблема найбільш раціонального та ефективного використання основних засобів та виробничих потужностей підприємств займає центральне місце в ринкових відносинах України. Актуальність даного питання полягає в тому, що від його вирішення залежить місце підприємства в промисловому виробництві, його фінансовий стан, конкурентоспроможність вітчизняної продукції на внутрішньому та світовому ринках.

Значний внесок у розробку теоретичних основ і практичних проблем ефективного використання основних засобів підприємств у своїх дослідженнях зробили такі українські економісти як Бова Т.В., Івануса А., Коваль О.М., Кузьмін О.Є., Романів С.А., Поддєрьогін А.М. та інші.

Завданнями аналізу використання основних засобів на підприємствах є: характеристика екстенсивності та інтенсивності роботи найважливіших груп устаткування; визначення показників використання виробничої потужності й основних засобів; оцінка забезпеченості основними засобами підприємств, складу та структури основних засобів, ступеня їх оновлення та вибуття, технічного стану; виявлення резервів підвищення фондівіддачі, поліпшення використання техніки; визначення шляхів зниження витрат на утримання та експлуатацію машин і механізмів [1].

На сьогодні в Україні склалася несприятлива ситуація щодо забезпеченості та ефективності використання основних фондів. За офіційними даними і експертними оцінками, станом на 2013 рік більше 62% основних засобів усіх підприємств країни є застарілими. Так, рівень спрацювання техніки, транспортних засобів і інших активів становить 80-90% [2]. Вони вже не забезпечують ефективного та інтенсивного виробництва, гальмують його розвиток як на рівні окремого суб'єкта підприємництва, так і країни в цілому.

Поліпшити структуру основних виробничих засобів, на нашу думку, можна за рахунок оновлення, модернізації та ліквідації зайвого й малоефективного устаткування, за рахунок впровадження прогресивних методів організації виробництва та введення в дію нових технологічних агрегатів, що обумовлюють істотні резерви використання основних фондів. Поряд з технічними і організаційними факторами важливу роль в підвищенні ефективності використання основних засобів повинні відігравати фактори матеріального стимулювання працівників підприємств.

З нашої точки зору, вагомим механізмом стимулювання відтворення основних фондів також є державні програми підтримки вітчизняних підприємств та стимулююча система оподаткування. Тому необхідно збільшити термін податкових канікул для новостворених підприємств, а також послабити податкове навантаження на малі та середні підприємства шляхом встановлення пропорційних податкових ставок.

Таким чином, можна зробити висновок, що стан основних фондів України на даний момент є незадовільним. Підвищення ефективності використання основних засобів є одним із головних чинників майбутнього ефективного функціонування підприємства в цілому. Необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, яка регламентує фіскальну та економічну системи амортизації, та привести оцінку основних засобів у відповідність до їх реальної вартості. Потрібно здійснити заходи щодо скорочення цілоденних і внутрішньо-змінних простоїв. Усунення даного недоліку може бути досягнуто шляхом введення прогресивних організаційних і технологічних заходів. Також існує необхідність посилення впливу держави на створення сприятливого інвестиційного клімату, який би активізував надходження інвестицій в основні фонди промислових підприємств.

Список літератури: 1 Кузьмін О. Є. Економічна ефективність використання основних засобів підприємства [Текст] / О. Є Кузьмін // Вид-во НУ «Львівська політехніка». – 2010. – №3. – С. 98-104; 2 Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

С.В. Брик, ст. викладач, НТУ «ХП»

Н.Ю. Мардус, ст. викладач, НТУ «ХП»

ФИНАНСОВАЯ ОТЧЕТНОСТЬ – 2013

В 2013 году бухгалтерские нормативные документы претерпели ряд изменений, некоторые из которых можно назвать революционными: пять важнейших национальных стандартов бухучета заменил один, вместо четырех форм финансовой отчетности появилось пять, своих форм удостоилась консолидированная финансовая отчетность.

19 марта 2013 года вступил в силу Приказ № 73, который:

- отменил действие приказа МФУ от 31.03.99 г. № 87 «Об утверждении Положений (стандартов) бухгалтерского учета». Тем самым из бухгалтерского законодательства изъяты такие основополагающие национальные стандарты, как П(с)БУ-1, который определял общие требования к финансовой отчетности, а также П(с)БУ-2 — П(с)БУ-5, которые устанавливали формы финансовой отчетности и порядок их заполнения для юридических лиц всех форм собственности, кроме банков и бюджетных учреждений;

- утвердил Национальное положение (стандарт) бухгалтерского учета 1 «Общие требования к финансовой отчетности» (далее — НП(с)БУ-1). Этим новым стандартом, как сказано в его п.1 раздела I «определяются цель, состав и принципы подготовки финансовой отчетности, требования к признанию и раскрытию ее элементов», а в приложениях к стандарту содержатся новые формы финансовой отчетности;

- установил, что юридические лица (кроме банков и бюджетных учреждений) применяют новые формы «начиная с отчетности за I квартал 2013 года и в следующих отчетных периодах».

Теперь все юридические лица (кроме банков и бюджетных учреждений) должны составлять финансовую отчетность в составе:

- Баланса (Отчета о финансовом положении) по форме № 1;
- Отчета о финансовых результатах (Отчета о совокупном доходе) по форме № 2;
- Отчета о движении денежных средств (по прямому методу) по форме № 3 или Отчета о движении денежных средств (по косвенному методу) по форме № 3-н;
- Отчета о собственном капитале по форме № 4.

Для некоторых субъектов хозяйствования национальные стандарты бухгалтерского учета устанавливают сокращенную по показателям финансовую отчетность. Это уже привычная отчетность, форма и порядок составления которой определены П(С)БУ-25 (п.2 раздела II НП(С)БУ-1). Поэтому юридические лица, являющиеся субъектами малого предпринимательства, и представительства иностранных субъектов хозяйственной деятельности представляют Финансовый отчет субъекта малого предпринимательства в составе Баланса (форма № 1-м) и Отчета о финансовых результатах (форма № 2-м).

Среди субъектов малого предпринимательства по-прежнему выделяется группа предприятий, которые представляют Упрощенный финансовый отчет субъекта малого предпринимательства в составе Баланса (форма № 1-мс) и Отчета о финансовых результатах (форма № 2-мс).

В органы государственной статистики финансовая отчетность попадает по таким правилам:

- квартальную финансовую отчетность представляют все предприятия, в том числе субъекты малого предпринимательства, кроме предприятий - «нулевиков» и субъектов микропредпринимательства;
- годовую финансовую отчетность представляют все без исключения предприятия.

Список литературы: 1.Налоговый кодекс Украины от 02.12.2010 г. № 2755-VI. 2.Приказ МФУ от 07.02.2013 г. № 73 «Об утверждении Национального положения (стандарта) бухгалтерского учета 1 «Общие требования к финансовой отчетности». 3.Приказ МФУ от 31.03.99 г. № 87 «Об утверждении Положений

О.В. Мелень, к. е. н. НТУ «ХП»

І.В. Вовк, спеціаліст, НТУ «ХП»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОХОДІВ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз напрямів наукових досліджень з проблематики питань доходів, фінансових результатів та прибутку показав, що в останні роки значно збільшилась зацікавленість даною тематикою. Така зацікавленість пов'язана зі зміною економічних потреб суспільства. Так, в останні роки основною метою діяльності компаній стає нарощення їх вартості шляхом використання новітніх технологій та збільшення прибутковості. Через це «дохід» продовжує бути ключовою категорією економіки [1].

Питаннями дослідження та аналізу доходів і фінансових результатів діяльності підприємств займаються багато відомих вітчизняних вчених, таких як Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.М. Пархоменко, Н.В. Прохар, М.С. Пушкар, В.М. Швець. Вони акцентують увагу на розв'язанні окремих проблем, визнання доходів і витрат, дослідженні чинників їх впливу на фінансовий результат.

Дохід суб'єкта господарювання — це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників). Під доходом розуміють фінансовий показник, що визначається як різниця між виручкою, отриманою від підприємницької діяльності, та матеріальними і прирівняними до них витратами.

Отримання доходів створює основу для самофінансування підприємства за умови, що їхній розмір достатній для покриття витрат підприємства з виробництва та реалізації товарів та інших видів діяльності, виконання зобов'язань перед бюджетом та утворення чистого прибутку [2].

Дохідність підприємства є одним із найголовніших показників, що відображають фінансовий стан підприємства, тобто результати його виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності, оскільки доходи (прибутки) використовуються виробником для підтримання процесу відтворення і поповнення фінансових ресурсів.

Поняття «дохід підприємства» як за економічним, так і за бухгалтерськими підходами дає змогу визначити наступні основні його характеристики:

- дохід підприємства являє собою один із видів фінансових результатів його господарської діяльності за певний період;
- такий фінансовий результат характеризує надходження економічних вигод;
- основними формами економічних вигод, що характеризують дохід підприємства, виступають виручка з реалізації іншого майна, а також надходження коштів з позареалізаційних операцій;
- економічні вигоди, що формують дохід підприємства, визначаються їх обсягом у грошовій формі.

Питання дослідження доходів та фінансових результатів підприємства повинен розглядатися як організована і врегульована система, що покладена в основу господарської діяльності і є необхідною умовою забезпечення стабільного фінансового стану суб'єкта господарювання [3].

Застосування системного підходу до обліку доходів, витрат і фінансових результатів дозволить проаналізувати теоретичні й практичні аспекти діяльності підприємств та визначити пріоритетні напрями удосконалення як фінансового, так і управлінського обліку, а також правильного визначення фінансових результатів.

Список літератури: 1. *Борисейко Ю.В.* Облік, аналіз і контроль доходів в наукових дослідженнях: стан висвітлення Вісник ЖДТУ №4 (54) (Економічні науки) Електроний ресурс.- Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vzhdtu_econ/2010_4/5.pdf 2. *Мазеракі А.А.* Економіка торговельного підприємства / А.А.Мазеракі, Л.О.Лігоненко, Н.М.Ушакова.-Київ:„Хрещатик», 1999.- ст.413 3. *Прохар Н.В.* Облік доходів, витрат фінансових результатів: проблеми теорії та практики:[монографія] / Н.В. Прохар, Ю.О. Ночовна.–Полтава:РВВ ПУЕТ, 2011.–257 с.– Режим доступу: <http://dspace.uccu.org.ua/bitstreampdf>

ВИБІР МЕТОДУ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

Особливості розвитку бізнесової політики роботи підприємства передбачає оцінку облікової та іншої економічної інформації шляхом вивчення реально існуючих зв'язків та взаємозв'язків між показниками.

Перед безпосереднім проведенням аналізу аудитор повинен визначити його мету та завдання, далі розробити програму аналізу.

Методи аналізу фінансового стану, які використовуються в практиці аудиту має свої особливості що впливають на дії аудитора щодо використання результатів аналізу.

Метод читання зовнішньої звітності

Полягає у вивченні абсолютних значень показників зовнішньої звітності з метою визначення основних джерел коштів компанії (підприємства) та напрямків їх використання за минулий період, а також прибуткової та дивідендної політики. Особливу увагу звертають на наявність у звітності незвичайних показників та сум, а також на інформацію, що міститься у виносках та примітках.

Метод галузевого порівняльного аналізу

Використовується для порівняння фінансових показників із середньогалузевими та використання їх як основи для проведення аудиту. Позитивними рисами галузевого порівняльного аналізу є те, що в результаті його проведення аудитор може глибше оцінити

стійкість фінансових позицій підприємства, його платоспроможність а кредитоспроможність.

Метод порівняльного аналізу облікових та звітних даних клієнта за кілька минулих періодів часу

Цей метод передбачає вивчення аудитором відхилень (у абсолют-ому та відносному вираженні) обраних ним показників, а також процентних співвідношень між проміжними та звітними показниками звітності.

Метод порівняльного аналізу фактичних даних клієнта з розрахунками самого аудитора

Метод полягає в тому, що аудитор перераховує ті чи інші показники звітності (особливо розрахункові) і порівнює їх з результатами клієнта. Частіше це стосується відсотків, амортизаційних відрахувань за об'єктами, витрат майбутніх періодів, індексації основних засобів та інших об'єктів обліку. При цьому аудитор критично оцінює інформацію, яку він перевіряє, щодо її достовірності та об'єктивності. Аудитор повинен визначити мінімальну та максимальну межу можливої різниці, наявність якої не потребує додаткового тестування. Вирішення даного завдання залежить від ступеня істотності (матеріальності) виявленої різниці відносно пов'язаних з нею показників всієї звітності в цілому. Якщо значення виявленої різниці неприпустиме, то аудитор намагається знайти реальне пояснення чи провести додаткове тестування.

Метод коефіцієнтного аналізу

Вказаний метод заснований на визначенні залежностей між окремими показниками звітності. Коефіцієнтний аналіз може здійснюватися як внутрішньогосподарський, і як зовнішній. Наприклад, з точки зору акціонера чи потенційного інвестора важливе значення має розрахунок коефіцієнтів прибутку на акцію, дивідендних виплат, дивідендної прибутковості, розподіл майна тощо.

Використовуючи різноманітні методики економічного аналізу, аудитор повинен орієнтуватися на застосування прикладних спеціалізованих програм свого досвіду та оновленої законодавчої бази.

Список рекомендованої літератури: 1.Завгородній В.П., Савченко В.Я. Бухгалтерський облік і аудит в умовах ринку.-К.: Бліц- Інформ, 1995.- 832с.

ВНУТРЕННИЙ АУДИТ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ

Определение: Внутренний аудит это деятельность по предоставлению независимых и объективных гарантий и консультаций, направленных на совершенствование деятельности организации.

Цели: Внутренний аудит помогает организации достичь поставленные цели, используя систематизированный и последовательный подход к оценке и повышению эффективности процессов управления рисками, контроля и корпоративного управления.

Характеристики бизнес-процесса: Бизнес-процесс – это последовательность взаимозависимых действий или задач, которые приводят к созданию определенного продукта или услуги для потребителей.

Бизнес-процесс имеет вход, выход, управление и ресурсы. Вход – материал или информация, которые используются или перерабатываются бизнес-процессом для получения результата (выхода). Допускается, что бизнес-процесс может не иметь входа.

Управление – правила, технологии, процедуры или стандарты, которыми руководствуется бизнес-процесс.

Выход – продукт или информация, которые вырабатываются бизнес-процессом. Бизнес-процесс без результата не имеет содержания.

Ресурсы – персонал предприятия, оборудование, инструмент и т.п.

Каждый бизнес-процесс имеет:

- Свои границы;
- Конечного потребителя (другой бизнес-процесс или конечного потребителя);
- Своего владельца.

Классификация бизнес-процессов:

- Управляющие процессы – бизнес-процессы, которые управляют функционированием системы (Корпоративное управление и Стратегический менеджмент).

- Операционные процессы – бизнес-процессы, которые представляют основной бизнес предприятия и создают основной поток доходов (Снабжение, Производство, Маркетинг и Продажи).

- Поддерживающие процесс – бизнес-процессы, которые обслуживают основной бизнес. (Бухгалтерский учет, Подбор персонала).

Основные этапы проведения аудита бизнес-процессов:

- Этап 1. Анализ действующей внутренней нормативной документации, риск-регистров, карт рисков, и пр. Получение и анализ информации об объекте проверки (в т.ч. и методом интервью).

- Этап 2. Определение границ проверки, методов аудита, объема аудиторской выборки, а также предварительного перечня контрольных процедур для тестирования.

- Этап 3. Анализ и оценка фактического порядка взаимодействия участников бизнес-процесса, выявление нарушений и отклонений от установленных требований, установление причин отклонений, разработка рекомендаций по устранению выявленных нарушений, построение Карты оценки рисков бизнес-процесса.

- Этап 4. Оценка качества и тестирование контрольных процедур, оценка уровня контроля бизнес-процесса, выработка рекомендаций. Формирование и согласование отчета о проверке и рекомендаций для исправления.

Список литературы: 1. Кузнецов А.И., к.э.н., МГТУ им. Н.Э.Баумана «Методика проведения обследования бизнес-процессов компании», 2. Каменская Т.О., Редько О.Ю. «Отримання незалежним аудитором розуміння системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання та використання роботи внутрішнього аудиту», Київ 2013, 3. Шеер А-В. Бизнес-процессы: основные понятия, теории, методы. - М.: Просветитель, 1999. - 150 с., 4. Каменская Т.О. «Международные стандарты внутреннего аудита и практика их применения», Материалы к семинару, Киев 2013г.

Н.Ю. Єршова, к.е.н., доц., НТУ «ХПІ», Харків

А.Ю. Кліменко, магістрант НТУ «ХПІ», Харків

Д.Ю. Кохна, магістрант НТУ «ХПІ», Харків

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ОЦІНОЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Модель обліково-аналітичної системи підприємства являє собою поліфункціональний комплекс елементів зі збору, узагальнення та аналізу, накопичення, зберігання та видачі інформації про стан окремих оціночних показників економічного суб'єкта в цілому, складання різного роду прогнозів, оцінки ризику, моніторингу показників та їх контролю. Побудова і функціонування цієї системи ґрунтується на принципах системності та комплексності.

Досліджено, що поняття оціночних показників включає показники фінансово-економічної діяльності економічного суб'єкта, зокрема фінансовий результат, собівартість, показники фінансового стану та інші.

У побудові обліково-аналітичної системи оціночних показників фінансового стану господарюючого суб'єкта можуть бути використані різного роду моделі; один з варіантів моделювання передбачає формування тривимірної структурної схеми функціонування обліково-аналітичної системи оціночних показників.

В рамках обліково-аналітичної системи оціночних показників фінансового стану спостерігається взаємодія систем управлінського обліку та аналізу. Таким чином, роль витратних і результуючих оцінних показників в розвитку економічного суб'єкта і забезпеченні інтересів його власників визначають необхідність ефективного і безперервного функціонування обліково-аналітичної системи на всіх етапах формування, розподілу, використання та планування показників на підприємстві.

В ході аналізу результуючих показників діяльності підприємства визначено, що чинний порядок обліку фінансових результатів має ряд недоліків, що знижують рівень інформативності облікових даних, що не може не позначитися на процедурі підготовки звітності, корисності звітної інформації та своєчасності її надання, знижуючи в цілому значущість звітних даних, оскільки сучасна система рахівництва не передбачає виділення окремих облікових позицій для прибутку (збитку) в розрізі видів діяльності, а також для витрат, утвореного внаслідок оподаткування і розподілу отриманого фінансового результату.

Обліково-аналітична інформація про формування фінансового результату в обов'язковому порядку повинна містити впорядковані дані, необхідні для розрахунку прибутку (збитку) до оподаткування і прибутку (збитку) після оподаткування, відмінність між якими обумовлюється наявністю тільки одного виду витрат - витрати з податку на прибуток, який є його наслідком і в силу цього вимагає облікового відокремлення.

Крім цього, при побудові ефективної управлінської обліково-аналітичної системи оціночних показників фінансових результатів особливу увагу приділяється вибору методик аналізу прибутку підприємства, при якому потрібна вивчення співвідношення між трьома групами найважливіших економічних показників: витратами, обсягом реалізації і прибутком, і прогнозуванні величини кожного з цих показників при заданому значенні інших. Тому оперативний вектор управлінської обліково-аналітичної системи повинен ділити всю інформацію про фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта на заплановану і незаплановану.

Деталізацію обліково-інформаційного забезпечення щодо пріоритетів, на наш погляд, необхідно проводити на основі показників реалізації економічного потенціалу господарюючого суб'єкта, а деталізація по позаплановим змін повинна відображати ступінь впливу того чи іншого процесу на результати діяльності економічного суб'єкта.

Л.М. Єфімова, к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту Кременчуцький університет економіки, інформаційних технологій і управління

РОЗВИТОК АУДИТУ В АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Аудиторська діяльність як сфера підприємництва включає організаційне і методичне забезпечення аудиту, його практичне здійснення у формі надання різноманітних аудиторських послуг. Розглядаючи особливості діяльності АПК, заслуговує на увагу розвиток галузевих ознак організації і методики аудиту.

Особливий внесок у розвиток теорії і практики аудиту здійснили такі зарубіжні науковці як Р. Адамс, Дж. Робертсон. До розвитку вітчизняного аудиту доклали значні здобутки М.Г. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Г.М. Дорош, О.А. Петрик, О.Ю. Редько, В.С. Рудницький, В.Я. Савченко, Б.Ф. Усач та ін. Галузеві аспекти аудиту в АПК досліджували такі вчені як М.Я. Дем'яненко, К.П. Дудка, В.М. Жук, Л.С. Шатковська.

На сучасному етапі невирішені питання методики аудиту специфічних об'єктів аграрного сектора зумовлюють необхідність проведення дослідження у даній галузі. Однією з головних проблем, вирішення якої потребує втручання фахівців з аудиту є реформування на селі. Як відмічає П.Т. Саблук [2], оскільки співвласники, керівники підприємств у свій час були поставлені перед фактом необхідності швидкого реформування без вивчення повної інформаційної та правової бази під ті процеси, то наявної на місцях інформації не вистачало без свідомого розуміння і вибору подальшої форми господарювання. І як наслідок – порушення або неможливість реалізації прав засновників, працівників, пайовиків.

Виходом з такої ситуації є залучення спеціалізованих аудиторських структур, що мають повну як інформаційну, так і нормативну базу з приводу функціонування підприємств. Згідно законодавства нашої держави, для агропромислових підприємств таких як: приватні підприємства, товариства з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарські виробничі кооперативи

проведення аудиту річної фінансової звітності не є обов'язковим. Закон вказує на обов'язковий аудит лише в разі ліквідації таких підприємств. Загострює проблему також фінансово-майновий стан АПК, які не мають можливості оплатити аудиторську перевірку. Таким чином, дослідження теорії та практики аудиту агропромислової діяльності є досить важливим. Серед науковців та практиків, які працюють в сфері аудиту є прибічники створення спеціалізованих служб з обслуговування підприємств АПК [1].

Тому аудиторські фірми мають стратегічно передбачати обслуговування підприємств аграрного сектору та готувати до цього відповідні внутрішні нормативи. Конкретне визначення підприємств АПК дасть можливість наукового обґрунтування стратегії діяльності аудиторських фірм. В даному випадку, Міністерству аграрної політики доцільно запровадити ведення реєстру аудиторських фірм, які зможуть проводити аудит АПК.

Пріоритетним сегментом ринку аудиторських послуг в АПК повинен стати аудит підприємств, що залучають на умовах оренди земельні та майнові паї селян. Функціонування та розвиток аудиту в аграрному секторі національної економіки передбачає: нормативне регулювання аудиторської діяльності в галузі, конкурентне середовище ринку аудиторських послуг, механізм посилення рівня відповідальності аудиторських структур та її страхування. Рівень платоспроможного попиту аграрних підприємств можна підвищити завдяки соціальним програмам щодо надання аудиторських послуг, що необхідні для ефективної реалізації державної аграрної політики та для досягнення значного економічного ефекту.

Список літератури: 1. *Дорош Н.І.* Аудит: теорія і практика / Н.І. Дорош. – К.: Знання, 2006. – 495 с. 2. *Саблук П.Т.* Бухгалтерське та податкове забезпечення майнових і земельних відносин у новостворених сільськогосподарських підприємствах / П.Т. Саблук, П.І. Гайдуцький. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 408 с.

Н.Ю. Єршова, к.е.н., доц., НТУ «ХП», Харків

Ю.Д. Майкова, магістрант НТУ «ХП», Харків

ОБГРУНТУВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ОПЕРАЦІЙНОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПрАТ «АЗОВЛЕКТРОСТАЛЬ»

Протягом останніх років вітчизняні дослідники приділяли значну увагу таким категоріям, як витрати діяльності, виробничі витрати, витрати періоду, собівартість; досліджувались теоретичні питання їх обліку; аналізувалося співвідношення категорії витрат у вітчизняній та міжнародній практиці; здійснювались спроби розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики обліку витрат тощо. Дослідження у цьому напрямку вели такі науковці, як: С. Голов, І. Давидович, Т. Марени, В. Моссаковський, Л. Нападовська, Т. Сльозко, Г. Партин, А. Череп, Л. Гнилицька, М. Воронова, А. Єфремова, О. Кантаєва, Я. Крупка, Ю. Кузьмінський.

Операційний аналіз служить для планування діяльності підприємства, а також для відслідковування фінансових результатів бізнесу залежно від зміни величини та структури витрат виробництва (збуту). Цей метод, який є невід'ємною частиною управлінського обліку, називають також аналізом “Витрати – Обсяг - Прибуток” (“Cost – Volume - Profit”, CVP).

Операційний аналіз базується на поділі витрат виробництва на постійні та змінні. При здійсненні аналітичних розрахунків постійні та змінні витрати відокремлюються за допомогою показника валової маржі (маржинальний прибуток). Поряд із маржинальним прибутком, ключовими елементами операційного аналізу є операційний важіль, запас фінансової міцності та поріг рентабельності [2].

Операційний важіль базується на поділі витрат на постійну та змінну частини. Дія цього механізму проявляється в тому, що наявність у складі собівартості будь-якої постійної суми призводить до того, що при зміні обсягу

реалізації продукції розмір прибутку змінюється завжди більш високими темпами, непропорційно до коливання обсягів діяльності.

Дія операційного важеля визначається за допомогою показника сили його впливу, який показує, скільки відсотків зміни прибутку дає кожен відсоток зміни виручки:

$$CBOB = \frac{МП}{П}, \quad (1)$$

де СВОВ – сила впливу операційного важеля; МП – маржинальний прибуток; П – прибуток.

Крім цього показника операційний важіль (леверидж) характеризується коефіцієнтом операційного левериджу [1]:

$$K_{ол} = \frac{FC}{CB}, \quad (2)$$

де FC – постійні витрати; CB – сукупні витрати.

Розрахуємо ці показники для промислового підприємства ПрАТ «Азовелектросталь»:

$$CBOB = 2232577,65 / 622715 = 3,59$$

$$K_{ол} = 1029600,15 / 2709520,5 = 0,379$$

Як бачимо на ПрАТ «Азовелектросталь» питома вага постійних витрат складає майже 38%. Таким чином, можна зробити висновок про необхідність зниження частини постійних витрат. Це дозволить підприємству швидше реагувати в умовах невизначеності середовища.

Управління операційним важелем може проводитися шляхом впливу на постійні витрати, змінні витрати та ціну виробу.

Одним з інших основних елементів операційного аналізу є визначення запасу фінансової міцності та порогу рентабельності. Ці показники застосовуються для здійснення аналізу беззбитковості виробництва (іноді під такою назвою розуміють також і операційний аналіз).

Список літератури: 1. Гавриленко В.А. Гавриленко В.В. Теоретичні та методичні аспекти оцінки фінансового стану підприємства - 2012. 2. Єршова Н. Ю. Формування системи фінансових індикаторів для оцінки фінансового стану підприємств промисловості (на прикладі підприємств машинобудування) – 2011

Е.И. Линник, к.э.н., доцент

ПРИМЕНЕНИЕ МСФО УКРАИНСКИМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ: ПЕРВЫЕ ТРУДНОСТИ И ПУТИ ИХ ПРЕОДОЛЕНИЯ

Как известно, Украина находится в процессе постепенного перехода на Международные стандарты финансовой отчетности (МСФО). Распоряжением от 22.02.2012 г. № 157-р «О создании условий для внедрения международных стандартов финансовой отчетности» Кабинет Министров Украины определил обязанности Министерства финансов: обеспечить официальное опубликование МСФО с соблюдением их соответствия оригиналу, а также своевременное внесение в них изменений. На сегодня указанное распоряжение в этой части было выполнено, в результате чего специалисты получили возможность работать с украинской версией МСФО на сайте Министерства.

Этим же распоряжением предусмотрено обеспечение создания системы подготовки, переподготовки и повышения квалификации бухгалтеров, которые составляют и подписывают финансовую отчетность предприятий по МСФО, за что отвечает Министерство образования и науки Украины. Безусловно, украинскому бухгалтеру пока не вполне комфортно работать со специфическим языком международных стандартов, трудно ориентироваться по определенным вопросам, поскольку ответ может быть размещен в нескольких стандартах.

Следует отметить, что приказом № 20 от 18.01.2013 г. был создан Совет по международным стандартам финансовой отчетности при Министерстве финансов Украины, в его состав вошли квалифицированные специалисты в сфере учета. К тому же, с целью свободного и бесплатного доступа субъектов хозяйствования, бухгалтеров к лучшей практике применения МСФО в начале 2013 года на базе официального сайта Министерства финансов был создан специализированный информационный ресурс www.msfsz.minfin.gov.ua. Тогда же было обещано, что данный ресурс будет освещать проблемные вопросы, активно пополняться интересными и содержательными материалами. К сожалению, пока этот ресурс не доступен.

Для учета требований МСБУ 1 «Представление финансовой отчетности» Приказом Минфина Украины № 73 от 07.02.2013 г. был принят НП(С)БУ1 «Общие требования к финансовой отчетности» и утверждены новые формы финансовой отчетности. Можно утверждать, что новые формы финансовой отчетности, в целом, за некоторым исключением, соответствуют требованиям, которые предъявляются международными стандартами. Так, новая отчетная форма *Баланса*, в принципе, отвечает требованиям МСБУ 1. Новая форма *Отчета о финансовых результатах (совокупном доходе)* не в полной мере соответствует требованиям МСФО, и поэтому может использоваться только в нормативном поле Украины. В новом формате *Отчета о собственном капитале*, в соответствии с НП(С)БУ1, все требования МСБУ 1 выдержаны за исключением того, что совокупный доход не показан общей суммой, а представлен двумя статьями отдельно: чистой прибылью (убытком) за период и прочим совокупным доходом. Формат *Отчета о движении денежных средств*, в целом, отвечает требованиям МСБУ 7.

Известно, что проблемы перехода украинских предприятий на МСФО являются очень актуальными, поскольку отчетность, составленная согласно МСФО, будет более качественной, более прозрачной, более доступной для понимания. Используя отчетность, составленную по МСФО, предприятия смогут привлечь финансирование со стороны частных инвесторов, банков,

вийти на міжнародні ринки капітала. К тому ж МСФО - це не тільки методи і підходи к учету і отчетності, но і, в одержаній степені, ознак демократичності цивілізованого общества.

Список литературы: 1. Министерство финансов Украины. Письмо от 07.05.2013 г. N 31-08410-07-29/14073. 2. Т. Каменская Новая финотчетность vs МСФО: точки соприкосновения и различия // Интерактивная бухгалтерия. 2013. №15(24). [Электронный ресурс]. URL: <http://www.interbuh.com.ua/ru/documents/oneanalytics/810/try>. (Дата обращения: 19.11.2013) 3. Ольга Буркун К кому следует обращаться за разъяснением особенностей применения МСФО? [Электронный ресурс]. URL: www.cursor-audit.com/.../kto-razjasnjaet-osobennosti-primeneniya-msfo. (Дата обращения: 19.11.2013)

Г.С. Кругова, магістр каф. ЕА та О, НТУ «ХП»

Л.С. Стригуль, к.е.н., доцент каф. ЕА та О, НТУ «ХП»

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ТА РЕВІЗІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЖКГ

ЖКГ – комплекс галузей, які забезпечують функціонування інженерної інфраструктури різних будівель населених пунктів, що створює зручність і комфортність проживання та перебування в них громадян шляхом надання їм широкого спектра житлово-комунальних послуг [1]. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є однією з найбільш важливих галузей економіки України. Нормальне функціонування житлово-комунального комплексу – одне з найважливіших завдань національного масштабу. Щороку кількість виявлених порушень органами Державної Фінансової Інспекції в сфері ЖКГ зростає, що свідчить про втрати матеріальних та фінансових ресурсів держави. Актуальність даного дослідження зростає, оскільки за результатами перевірки в 2011 році, були виявлені фінансові порушення в 70% підприємств ЖКГ на суму 380 млн. грн., причому доведені прямі збитки становлять 165 млн. грн. У тому числі 142 млн. грн. – це збитки бюджету, які виникли внаслідок необґрунтованого виділення субвенцій з державного бюджету. Даною проблемою займалися такі вітчизняні вчені як: Басанцов І.В., Головань М.М., Іванова І.М., Ісмаїлов А.Б., Ковалюк О.М., Піхоцький В.Ф., Сивульський М.І., Юргелевич С.В. та інші.

Фінансовий контроль проводиться органами Державної Фінансової Інспекції України через проведення інспектування та фінансового аудиту. Фінансовий аудит є різновидом фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних коштів і майна, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю. В органах ЖКГ доцільно впровадити аудит витрат в обґрунтуванні тарифів на житлово-комунальні послуги. Суть цього аудиту полягає у незалежній позавідомчій, фінансовій та технологічній експертизі факторів, що впливають на величину витрат, включених до тарифів. Мета аудиту витрат не повна перевірка повноти та достовірності фінансової звітності, а перевірка тільки фактичної та планової собівартості та прибутку як складових часток тарифів на житлово-комунальні послуги [2].

Інспектування здійснюється у формі ревізії полягає у документальній і фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольного підприємства, яка повинна забезпечувати виявлення наявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових та матеріально-відповідальних осіб [3]. Також на підприємствах ЖКГ доцільно застосовувати внутрішній контроль. Внутрішній контроль – це комплекс експертно-аналітичних, ревізійно-перевірочних та інших форм контрольних заходів, що забезпечують достовірну інформацію про використання об'єктами контрольних фінансових ресурсів, майна і інших матеріальних активів, спрямованих на виявлення та запобігання відхилень, що перешкоджають законному та ефективному використанню бюджетних коштів та майна [4].

Задля вдосконалення всіх форм контролю у сфері ЖКГ необхідно спрямувати зусилля на: визначення основних ризиків у діяльності підприємств ЖКГ та фактори, які можуть впливати на їх виникнення; встановлення основних груп питань, які потребують дослідження для здійснення оцінки; визначення факторів, які впливають на обсяги фінансових порушень; вибір

методу оцінки, який врахує основні фактори якості діяльності особового складу персоналу установи; знаходження загального підходу в оцінці різних за своєю діяльністю установ.

Список літератури: 1. *Скорик А.П.* «Удосконалення системи управління житлово-комунальним господарством України» [Електронний ресурс] / *А.П. Скорик* – Режим доступу: http://storage.library.opu.ua/online/periodic/opu_2007_2%2828%29/7-5.pdf 2. *Бондар О.В., Контаєва О.В.* «Проблема відсутності оцінки діяльності бюджетних установ за підсумками внутрішнього фінансового контролю та напрямки її вирішення» [Електронний ресурс] / *О.В. Бондар, О.В. Контаєва* – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/193/1/53.pdf> 3. *Клімова В.В.* «Дискусійні питання визначення поняття ревізії» [Електронний ресурс] / *В.В. Клімова* – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789> 4. *Липчанська Т.В.* «Сутність та зміст внутрішнього контролю у бюджетних установах» [Електронний ресурс] / *Т.В. Липчанська* – Режим доступу: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream>

Н.Ю. Ершова, к.э.н., доц., НТУ «ХПИ», Харьков

Ли Да, магистр НТУ «ХПИ», Харьков

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРИБЫЛЬЮ КОММЕРЧЕСКОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

Значительный вклад в исследование теоретических и методических аспектов формирования учетно-аналитической системы и учетно-аналитического обеспечения управления прибылью предприятием внесли такие ученые, как: С. Голов, И. Давидович, Т. Марени, В. Моссаковский, Л. Нападовская, Т. Слезко, Г. Партин, А. Череп, Л. Гнилицкая, М. Воронова, А. Ефремова, О. Кантаева, Я. Крупка, Ю. Кузьминский.

Учетно-аналитическая система в широком смысле – это система, базирующаяся на бухгалтерской информации, включающей оперативные данные, и использующая для экономического анализа статистическую, техническую, социальную и другие виды информации. Суть ее заключается в объединении учетных и аналитических операций в один процесс, проведении оперативного микроанализа, обеспечении непрерывности этого процесса и использовании его результатов при выработке рекомендаций для принятия управленческих решений. При этом общая методология и нормативные

положения учета и анализа совершенствуются для рационального использования в единой учетно-аналитической системе.

По мнению ряда специалистов, учетно-аналитическая система предприятия состоит из четырех взаимосвязанных подсистем: информационной, учетной, аналитической и аудиторской. Базовой в учетно-аналитической системе является учетная подсистема, так как именно на основе ее информации строится анализ деятельности предприятия и аудит. Учетная подсистема обеспечивает постоянное формирование, накопление, классификацию и обобщение необходимой информации.

Учетно-аналитическая система является важной органической частью процесса управления предприятием и включает следующие элементы: специальную методику (технология) системных записей, объективно отражающих свершившиеся факты хозяйственной жизни предприятия, которая позволяет объединить их в единую модель: учет – анализ – аудит; аналитические показатели; аудиторские доказательства.

Учетно-аналитическое обеспечение детализируется в разрезе традиционно выделяемых объектов учета, важнейшим из которых является прибыль. Под учетно-аналитическим обеспечением управления прибылью коммерческой организации нами понимается синтез различных видов информации о финансовых результатах, формируемой учетно-аналитической системой организации для принятия управленческих решений. При формировании учетно-аналитического обеспечения управления прибылью должны приниматься во внимание основополагающие концепции (концепции управления стоимостью фирмы, концепции поддержания финансового равновесия, концепция сохранения и наращивания капитала и пр.). Основными принципами формирования учетно-аналитического обеспечения управления прибылью являются: системный подход; вариантность подходов к разработке отдельных управленческих решений; комплексный характер формирования управленческих решений; учет специфических особенностей организации.

Учетно-аналитическое обеспечение управления прибылью призвано не только обеспечивать необходимой информацией управленческий персонал и собственников организации, но и удовлетворять интересы широкого круга внешних пользователей – потенциальных инвесторов, кредиторов, налоговые органы, аудиторские фирмы и др. Системное предназначение различного рода показателей учетно-аналитического обеспечения управления прибылью организации обуславливает необходимость не только понимания органичности учетно-аналитического процесса, но и методологии взаимодействия ее отдельных видов информации: нормативной, бухгалтерской, аналитической и неучетной.

Н.Ю. Мардус, старший викладач

М.Е. Рожко, студентка

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах несприятливого економічного клімату функціонування агропідприємств залежить від отримання ними прибутку. Це є основним фактором, що впливає на ефективність діяльності підприємства, а значить визначає доцільність його існування. Розмір прибутку характеризується фінансовими результатами діяльності підприємства (доходи мінус витрати, понесені на їх одержання) [1,2].

За таких умов і для власників, і для держави актуальною є потреба в аудиті фінансових результатів підприємств аграрного сектору.

Висвітлення особливостей аудиту фінансових результатів на підприємствах сільського господарства є актуальним питанням, що потребує проведення якісного незалежного контролю фінансово-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства [3,4].

Аудит фінансових результатів сільськогосподарських підприємств має ряд особливостей, на які, як ми вважаємо, доцільно звернути увагу.

Так, по-перше, застосування пільгового механізму оподаткування сільськогосподарських підприємств, передбачений Податковим кодексом України Главою 2 «Фіксований сільськогосподарський податок». Оскільки для розрахунку бази оподаткування використовуються два показники: площа сільськогосподарських угідь та їх грошова оцінка, то оцінюючи ці показники аудиторі слід перевірити наявність умов, які дають змогу перейти на сплату фіксованого сільськогосподарського податку (правильність розрахунку частки доходу (виручки) від реалізації сільськогосподарської продукції; наявність виробництва підакцизних товарів тощо) при перевірці необхідно встановити правильність обчислення, сплати та здачі податкової звітності за фіксованим сільськогосподарським податком[5].

По-друге, галузеві особливості обліку фінансових результатів на основі П(С)БО 30, у відповідності до якого фінансовий результат від основної діяльності складається з трьох його складових[6], що значно ускладнює їх аудит. Але при дотриманні вимог П(С)БО 30 виникає можливість маніпулювання фінансовими результатами, а внаслідок, і розміром прибутку сільськогосподарських підприємств.

По-третє, при аудиті фінансових результатів досить важливим є вивчення та перевірка прийнятої на підприємстві облікової політики щодо обліку фінансових результатів. Даний процес проводиться на основі наказу про облікову політику. На галузевому рівні діють Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства[7]. Проте, слід зазначити, що дані рекомендації є обов'язковими лише для державних підприємств, у сфері управління Мінагрополітики, а для інших аграрних підприємств вони носять рекомендаційний характер, а відтак часто ігноруються на практиці. Також важливим є те, що методичні рекомендації в частині фінансових результатів висвітлюють лише питання щодо обліку витрат, а щодо обліку доходів в них нічого не вказано.

Отже, з усього вищесказаного можна зробити висновок про те, що врахування особливостей аудиту фінансових результатів підприємств аграрної сфери економіки забезпечить достовірність бухгалтерського обліку та звітності про фінансові результати, сприятиме підвищенню загального рівня рентабельності діяльності сільськогосподарських підприємств.

Список літератури: 1. *Сиротюк Г.* Аудит аграрних підприємств: організаційний і методичний аспекти. : Аграрна економіка, 2012, Т. 5, № 1-2. 2. *Мазур В.П.* Методологічні аспекти аудиту фінансових результатів діяльності аграрних підприємств.: Облік і фінанси АПК., 3'2010р. – с.113. 3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні » від 16.07.1999р. № 996–XIV 4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73. 5. Глава 2 «Фіксований сільськогосподарський податок», Податкового кодексу України від 02.12.2010 № 2755-VI. 6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи », затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005р. № 790. 7. Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України № 921 від 17.12.2007 р.

М.В. Момот, студентка НТУ «ХП»

Л.С. Стригуль, к.е.н., доцент НТУ «ХП»

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ

В умовах ринкової економіки прибуток є основним фактором для стимулювання та розвитку діяльності підприємства та основою для задоволення матеріальних і соціальних потреб працівників підприємства, тому дослідження визначення сутності та поняття фінансових результатів є сучасним і актуальним.

Формуванням визначення поняття «фінансовий результат» займалась велика кількість провідних вчених, таких як: Савицька В.Г., Манько С.О., Борісова А.Б., Тютюнник В.М., Сопка В.В., Риндіна М.Н., Столярова Я.С., Філімоненков О.С., Любушина Н.П., Азріліян А.Н., Шеремета А.Д., Грінько А.П. та інші. Вчені по-різному трактують поняття «фінансовий результат» тому виникає необхідність розгляду різноманітних підходів до його визначення в сучасних умовах господарювання.

Так наприклад, Азріліян А.Н. трактує поняття «фінансовий результат», як виражений у грошовій формі економічний підсумок господарської діяльності організації в цілому та її окремих підрозділів [1]. Як економічний підсумок виробничої діяльності господарюючих суб'єктів, виражений у вартісній (грошовій) формі трактує поняття «фінансовий результат» Тютюнник Ю.М [2]. Фінансовий результат – це виражений у грошовій формі економічний результат господарської діяльності підприємства, об'єднання, організації в цілому чи його окремих підрозділів – так визначає поняття Борісова А.Б [3]. Філімоненков О.С. трактує фінансовий результат як різницю між загальною сумою доходів і витрат на виробництво і реалізацію продукції, тобто його формування відбувається внаслідок взаємодії багатьох компонентів як з позитивним, так і з негативним значенням [4]. Економічну категорію «фінансовий результат» різні науковці трактують по-різному, але сенс в поняття вкладають однаковий, як видно з наведених вище прикладів. Отже, ознайомившись зі всіма формулюваннями, можна дати узагальнююче визначення, тобто, фінансовий результат – це грошове вираження економічного результату діяльності підприємства. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що фінансовим результатом діяльності підприємства може бути чистий прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, або чистий збиток – перевищення суми витрат над сумою доходів, для отримання яких було здійснено витрати [5].

Однією з проблем сучасного бухгалтерського обліку в практичній і науковій сферах стає трактування прибутку та збитку, тому що сутність фінансових результатів потребує законодавчого формулювання та обґрунтування даних понять. Законодавство України під прибутком визначає два різних економічних явища [6]. Прибуток як економічна категорія є грошовим вираженням вартості реалізованого чистого доходу, основною формою грошових накопичень суб'єктів господарювання. Він характеризує дохідність підприємства, окупність вкладених витрат і використаного майна в результаті здійснення відповідних заходів [2]. Прибуток – це найважливіший показник який характеризує діяльність підприємства. Прибуток формується поступово протягом фінансово-господарського року. Більшу частину прибутку

становить прибуток від реалізації продукції, одержаний у вигляді різниці між виручкою від реалізації продукції і витратами на її виробництво та збут [5].

Список літератури: 1. *Азріліян А.Н* Великий економічний словник/ *Азріліян А.Н.* - М. : Інститут нової економіки, 1998 – 1238с. 2. *Тютюнник Ю.М.* Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Ч. I / *Тютюнник Ю.М.* – Полтава : ПДАА, 2009. – 406 с. 3. *Борисов А.Б.* Большой экономический словарь / *А.Б. Борисов.* – М. : Книжный мир, 2003. – 895 с 4. *Філімоненков О.С.* Фінанси підприємств : навчальний посібник / *Філімоненков О.С.* – 2-ге вид., переробл. і доп. – К : МАУП, 20012. – 288 5. *Бутинець Ф.Ф.* Бухгалтерський облік / *Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, С.Л. Береза.* – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 672 с. 6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-IV

І.А. Матвєєв, студент НТУ «ХПІ»

ПИТАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З РОБІТНИКАМИ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Питання щодо обліку та контролю розрахунків з оплати праці є актуальними на сучасному етапі розвитку нашої країни і окремо кожного підприємства, оскільки для керівника розмір фонду оплати праці впливає на розмір його витрат і в подальшому прибутків, а для працівників заробітна плата – це джерело існування, і своєчасні розрахунки із заробітної плати є основою взаєморозуміння працівників і керівництва підприємства.

Облік праці і заробітної плати – одна з найважливіших і складних ділянок роботи, що потребує точних і оперативних даних, у яких відображаються зміни чисельності робітників, витрати робочого часу, категорії робітників, виробничих витрат. Облік праці і заробітної плати займає одне з центральних місць у всій системі обліку на підприємстві.

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про оплату праці", заробітна плата – це винагорода, обчислена, зазвичай, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Облік праці та її оплати – це одна з підсистем у загальній інформаційній системі обліку і контролю. Його головні завдання – забезпечення контролю (самоконтролю) за дотриманням кількісного складу працівників,

використанням робочого часу й додержанням трудової дисципліни; визначення відпрацьованого часу та виробленої продукції, обчислення заробітної плати кожному працівникові, розподіл нарахованої заробітної плати за напрямками витрат; ведення розрахунків з працівниками підприємства стосовно заробітної плати, з бюджетом і органами соціального страхування, забезпечення контролю (самоконтролю) за витратами фонду оплати праці, складання звітності тощо.

Формування та функціонування означеної системи можливе за умови дотримання вимог нормативних документів усіх рівнів: від загальнодержавних до внутрішніх положень підприємства.

Важливою проблемою обліку та оплати праці є той факт, що останнім часом законодавчі і нормативні документи, що регламентують оподатковування витрат на оплату праці, змінювалися досить часто і кардинально. Яскравим прикладом служить Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26 06 97 р № 400/97 ВР, із змінами і доповненнями. У цей документ дев'ять разів вносилися зміни і доповнення відповідними законами України. Два з них стосувалися безпосередньо зміни бази оподатковування збором у Пенсійний фонд на підприємстві, а один — ставки збору для робітників підприємства. Тому бухгалтеру важливо знати, як здійснювати оподаткування тієї або іншої виплати в даний час.

Розрахунок заробітної плати є дуже відповідальною й трудомісткою роботою, яку треба виконати за короткий термін між наданням інформації та виплатою працівнику. Тому заздалегідь підготовлений порядок обліку допоможе зекономити час. Організація оплати праці справляє великий вплив на ефективність діяльності підприємства. До основних факторів, що впливають на ефективність праці, можна віднести мотиваційний механізм, який необхідно розглядати як систему методів, форм і засобів цілеспрямованої дії на економічні інтереси людей. Отже, збалансування цих чинників і є результатом ефективної організації оплати праці.

Перехід до ринкових відносин змінив економічну суть оплати праці, тому важливе значення має чітка організація обліково-аналітичної роботи

розрахунків з оплати праці на підприємстві, оскільки вона є найбільш відповідальною і трудомісткою.

Список літератури: 1. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР. 2. Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26.06.97 р № 400/97 ВР.

Н.М. Побережна, доцент ХТУ «ХП»

Д.В. Каранух, магістрант НТУ «ХП»

СУЧАСНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ АНАЛІЗУ ТА ОБЛІКУ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Зарубіжна та вітчизняна наука накопичила багатий досвід аналізу процесів формування, використання та розвитку трудових ресурсів. Будь-яке підприємство намагається функціонувати таким чином, щоб результат своєї діяльності був ефективним для досягнення підприємством стійких ринкових позицій, високих фінансових результатів, ефективність використання ресурсного потенціалу. Світовий економічний досвід свідчить про те, що успіх будь-якого підприємства усе сильніше залежить не від матеріальних, сировинних та фінансових ресурсів, а від людського фактора.

Сучасні вчені і практики вважають, що забезпечення комплексної ефективності діяльності підприємстві можливе лише за наявності спеціального механізму управління трудовими ресурсами. І ця сутність полягає в тому, що люди розглядаються як конкурентна цінність підприємства, трудовий потенціал яких необхідно максимально використовувати та розвивати поряд з іншими ресурсами таких як: капітал, земля, праця, підприємницькі здібності, інформація. Тому в умовах тенденцій розвитку національної економіки надзвичайно актуальним стає питання щодо аналізу та обліку трудових ресурсів на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання щодо дослідження проблем формування й використання облікової інформації в управлінні

трудовими ресурсами займалися взагалі закордонні економісти, такі як: Е. Фламхольц, Ф. Крендаль, С. Брю, Р. Германсон, Р. Лайкерт, К. Макконелл, М. Мелоун, А. Едвинсон. Перелічені економісти внесли величезний вклад у розвиток обліку трудових ресурсів, що дозволяла не тільки визначати витрати на формування й використання трудових ресурсів, але й розраховувати вигоди від вкладу інвестицій у них.

Актуальність теми дослідження полягає у недостатності теоретичних та практичних розробок в області обліку та звітності в системі трудових ресурсів.

Метою дослідження є систематизація існуючого вітчизняного та зарубіжного досвіду у питанні бухгалтерського обліку трудових ресурсів з метою підвищення ефективності діяльності підприємства.

Згідно до чинного законодавства України, трудові ресурси – це частина населення країни, яка володіє необхідним фізичним розвитком, знаннями та практичним досвідом для роботи в народному господарстві.

Розвиток трудових ресурсів в Україні в цілому залежить від рівня життя населення, який визначає можливість відтворення працездатного населення. Основним показником, який визначає рівень життя населення є заробітна плата, а вона, в свою чергу, є основним джерелом грошових доходів працюючих.

Трудовий ресурс стає ключовим ресурсом сучасних підприємств і розглядається як носій капіталу. За цих умов особливого значення набуває трудовий капітал, який уособлює в собі сукупність продуктивних здібностей та знань. Як, відзначають дані Світового банку людський капітал перевищує 80% усіх продуктивних багатств у Японії та 60% у США [3].

Згідно з сучасною практикою обліку, прийнятою більшістю закордонних та вітчизняних підприємств, інвестиції в трудові ресурси розглядаються як витрати, а не активи, що не дозволяє об'єктивно оцінювати їхню значимість та рівень віддачі на вкладені ресурси.

Облік трудових ресурсів в значній мірі неврегульований. Міжнародні стандарти (МСФО) та національні стандарти (П(С)БО) передбачають загальний підхід до обліку трудових ресурсів як до обліку витрат. В МСФО 19 «Виплати

працівникам» та П(С)БО 26 «Виплати працівникам» зазначено, що витрати, пов'язані з використанням ресурсів поділяються на: короткострокові виплати працівникам, виплати по закінченні трудової діяльності, інші довгострокові виплати працівникам, виплати при звільненні [2].

Отже, ця тема є актуальною і сьогодення. Слід більше приділити питанню дослідження теоретичних та практичних розробок в області обліку та звітності в системі трудових ресурсів.

Складовими аналізу використання трудових ресурсів виступають чисельність працівників, рівень забезпеченості ними на підприємстві, їх склад, структура, продуктивності праці, використання робочого часу тощо. Аналіз повинен ґрунтуватися на існуючих законодавчій та нормативно-правовій, бухгалтерській та статистичній звітностях та даних первинної документації. Щоб підвищити ефективність праці, а у результаті й покращити діяльності підприємства в цілому, слід бути більше зацікавленим в якнайшвидшому усуненні усіх недоліків в роботі працівників.

Список літератури: 1. Костирко Р.О. Комплексна оцінка вартості підприємства : монографія / Р.О. Костирко, Н.В. Терична, В.А. Шевчук / за заг. ред. д.е.н., академіка НАН України М.Г. Чумаченка. 2-ге вид., перероб. і доп.. – Х. : Фактор, 2008. – 278 с. 2. Покинтьчереда В.В. Серія: Економічні науки/ Збірник наукових праць ВНАУ // Трудові ресурси підприємств: обліковий аспект. – 2012. – №1. С. 64.

І.В. Пахомова, магістрант НТУ «ХПІ»

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Значні перетворення, які здійснюються в Україні протягом останніх років спрямовані на реформування господарського механізму, який буде відповідати вимогам ринкової економіки. Насамперед потрібно докорінно поліпшити систему обліку. Сучасні умови господарювання обумовлюють об'єктивну необхідність підвищення ролі бухгалтерського обліку в управлінні підприємством.

Вагомий внесок у розробку теоретичних основ та методологічних підходів до проблеми аналізу та обліку основних засобів зробили провідні вітчизняні вчені-економісти, такі як - Огійчук Н.Ф., Білуха М.Т., , Голов С.Ф., Кірейцев Г.Г., Кузьмінський А.М., , Пушкар М.С., Бутинець Ф.Ф., Сук Л.К., Янчева Л.М. та інші.

Система обліку та аналізу основних засобів в останній час ускладнилась. Ряд завдань негативно впливають на процес управління виробництвом. Це знижує ефективність використання основних засобів. Можна виділити такі основні завдання: вдосконалення системи амортизації; підвищення інформативності первинних документів з обліку основних засобів; інформаційне забезпечення управління матеріально-технічною базою, що представлено на підприємстві системою обліку, аналізу, аудиторського контролю; аналіз ефективності використання основних засобів і можливості її прогнозування [3].

Вирішення поставлених завдань передбачає:

- удосконалення методики обліку надходження основних засобів у системі аналітичних рахунків, що дозволить спростити систему бухгалтерських записів;
- розробки бухгалтерської моделі економічного механізму амортизації, що сприятиме вирішенню проблем фінансового, внутрішньогосподарського обліку амортизаційних процесів та їх податкового аспекту;
- розробки моделі залежності експлуатаційних витрат від віку устаткування, яка дозволить визначити доцільність проведення ремонту основних засобів [2].

Одним із головних факторів підвищення ефективності використання основних засобів є технічне вдосконалення та їх оновлення.

Значні резерви підвищення ефективності використання основних засобів містяться у збільшенні тривалості роботи машин та механізмів. У цілому покращення використання основних засобів підприємства може бути поділена на такі групи:

- технічне вдосконалення засобів праці;
- збільшення тривалості роботи машин та обладнання;
- впровадження наукової організації праці та виробництва;
- покращення забезпечення матеріально-технічними ресурсами;
- вдосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки[1].

Таким чином, комплексний підхід щодо обліку і аналізу основних засобів дозволяє оперативно одержати всі необхідні дані за певний період і істотно підвищує рівень управління результатами фінансово господарської діяльності підприємства.

Удосконалення обліку основних засобів має стати невід'ємною складовою у розвитку економіки України.

Список літератури: 1. *Ареф'єва О.В.* Теоретичні аспекти управління відтворенням основних засобів підприємства в ринкових умовах господарювання / *О.В. Ареф'єва* // Економіка. – 2010. – № 9. – С. 15-21. 2. *Богацька Н.М.* Аналіз основних засобів підприємства / *Н.М. Богацька* // Економіка. – 2010. – № 5. – С. 10-15. 3. *Рилєєв С. В., Шкробанець М.І.* Удосконалення обліку основних засобів в системі управління матеріально-технічною базою підприємства / *С.В. Рилєєв* // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 6. – С. 23-26.

О.В. Пушкар, магістрант кафедри ЕА і О «НТУ ХП»

Н.М. Побережна, к.е.н., доцент кафедри ЕА і О «НТУ ХП»

ПИТАННЯ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

В Україні виникла необхідність у проведенні ряду реформ, особливо актуальним і важливим завданням з точки зору успішної реалізації в економіці України є податкова реформа, а саме одного з основних податків: податку з доходів фізичних осіб. Платниками податку є резиденти та нерезиденти України. Об'єктом оподаткування є загальний місячний оподатковуваний дохід; чистий річний оподатковуваний дохід; доходи з джерелом їх походження з України; нарахуванні доходи у вигляді заробітної плати, тощо. Так, із січня

2011 року запроваджено прогресивну шкалу обчислення податку з доходів фізичних осіб. Із частини місячного доходу, що не перевищує 10 мінімальних зарплат станом на 1 січня року, утримують 15% податку на доходи, а із суми перевищення - 17%.

Слід зазначити, що в результаті проведеної реформи, оподаткування доходів фізичних осіб в Україні не стало більш досконалим. Адже статистичні дані свідчать, що в українському суспільстві 90% населення мають низькі доходи а 10% надвисокі. При цьому, всі громадяни України, залежно від розмірів їх доходів, сплачують податок за мало прогресивними ставками, які нині становлять 15% та 17%. Україна створила систему прибуткового оподаткування зі значним податковим навантаженням на малозабезпечених громадян, що на наш погляд, не є справедливим. Адже громадяни в яких місячний дохід більший 10 мінімальних заробітних плат сплачують податок за ставкою 17%, що суттєво відрізняється від ставки ПДФО для громадян з порівняно низькими доходами. В результаті чого, в нашій країні значну частину прибуткового податку за громадян України, що отримують відносно високі доходи фактично сплачують українці з низькими доходами.

Підтвердженням цього є те, що в Україні середня заробітна плата у 2013 році складає 3261 грн., таким чином, основну масу наповнення бюджету за рахунок податку з доходів фізичних осіб дійсно складають внески малозабезпечених українців.

Зокрема, беручи до уваги низький рівень доходів більшості громадян, а також враховуючи рівень безробіття в нашій країні, при оподаткуванні доходів фізичних осіб доцільно використовувати сукупний дохід усієї родини, тобто сім'я може оподатковувати доходи як окремо, так і в сукупності, як сумарний дохід усіх членів родини. Це дозволить мінімізувати податковий тиск на малозабезпечений прошарок населення, оскільки в деяких родинх працездатною особою є один член сім'ї.

Також, більш справедливо, як по відношенню до працівників, було б використання соціальної пільги в розмірі 100% (як це було передбачено законодавством), а не 50% (як це зараз відбувається в Україні). Впевнені, що реальне сучасне життя потребує збільшення рівня мінімальної зарплати, а

також збільшення розміру соціальної пільги та розширення списку осіб, які мають право на її застосування. Також, на нашу думку, за необхідне можна пропонувати впровадження додаткових соціальних виплат працівникам на утримання дітей (на одяг, на шкільні приналежності, на додаткове вітамінне харчування та таке інше) до 18 років не залежно від розміру заробітної плати їх батьків, що в свою чергу стане відповідним кроком держави на соціальні ініціативи президента України щодо поліпшення соціального становища дітей, їх всебічного розвитку та створення системи захисту та підтримки української родини.

Список літератури: 1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 2. Про податок з доходів фізичних осіб : Закон України № 883-4 від 22.05.2003 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : – // Ліга: еліт Закон Copyright: ІАЦ «Ліга». – 2012. 3. Середня заробітна плата <http://index.minfin.com.ua/>

М.В. Рета, к.е.н, доцент каф. ЕА і О НТУ «ХПІ»

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В умовах нестабільної економічної ситуації в Україні особливого значення набувають питання побудови ефективної системи управління будь-якого суб'єкту господарювання. Одним з ключових елементів такого управління є система збору та обробки облікової інформації, яка використовується керівниками в процесі прийняття управлінських рішень. Отже, виникає необхідність побудови та застосування у практичній діяльності суб'єктів господарювання управлінського обліку, який ведеться з метою забезпечення керівництва оперативною фінансовою та не фінансовою інформацією у визначеній ними формі для планування, управління, оцінки і контролю за діяльністю підприємства.

Це стосується і діяльності бюджетних установ, які на сьогоднішній день практично не використовують систему управлінського обліку, проте саме ці

суб'єкти господарювання потребують посиленого контролю за використанням бюджетних коштів. Бюджетні установи, на відміну від інших суб'єктів господарювання, мають суворі норми та регламенти, щодо сум бюджетного фінансування і можливих напрямків їх витрачання. Внаслідок такої централізації та чіткого нормативного регулювання господарських операцій, які фінансуються за рахунок державних коштів, досить тривалий час не існувало нагальної необхідності розвитку та впровадження системи управлінського обліку в бюджетних установах.. Така необхідність виникла у зв'язку зі змінами умов їх діяльності. У зв'язку з різким зменшенням бюджетної підтримки керівництво бюджетних установ активно працює над формуванням нового механізму управління, здатного адекватно реагувати на всі зміни у джерелах фінансового забезпечення і ринкової кон'юнктури. Найбільш суттєво на це вплинула поява відносної свободи щодо ухвалення окремих рішень, наприклад у ВНЗ з'являються нові освітні послуги – набір студентів понад державне замовлення, у медичних закладах надають платні медичні та косметологічні послуги і т.п. Таким чином, виникають питання ціноутворення на платні послуги, розподілу накладних (непрямих) витрат бюджетних установ та джерел їх відшкодування, розподілу і напрямків використання коштів спеціального фонду і т.п.

У зв'язку з цим необхідним є формування відповідної класифікації витрат, вибору методу обліку витрат, а також підходів до калькулювання робіт і послуг бюджетних установ.

Для бюджетних установ впровадження системи управлінського обліку вимагає вирішення щонайменше наступних ключових задач:

- обґрунтування доцільності й розробки механізму формування відповідної організаційної структури;
- розробки методології, організації, алгоритмів і порядку його ведення;
- визначення параметрів формування облікової інформації;
- організація обліку за об'єктами калькулювання витрат;

- впровадження методики розподілу непрямих витрат;
- впровадження методики визначення собівартості товарів, робіт, послуг.

Нова парадигма управління, в основі якої лежить свобода у прийнятті управлінських рішень, зумовила потребу в формуванні інформаційної системи спрямованої на ефективність управлінських рішень. Незважаючи на розробку низки теоретичних і практичних досліджень щодо формування й виконання кошторисів бюджетних установ, на сьогодні недостатньо уваги приділяється проблемам управлінського обліку і звітності бюджетних установ, а теоретичні, методологічні й практичні питання управлінського обліку у цій сфері не отримали належного розвитку і потребують наступного дослідження.

О.В. Мелень, к. е. н. НТУ «ХПІ»

Ю.В. Сидоренко, магістр, НТУ «ХПІ»

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних нестабільних умовах економіки України суб'єкти господарювання самостійно планують та здійснюють фінансово-економічну діяльність. При цьому особлива увага приділяється забезпеченню стабільності функціонування і напрямкам її підвищення. Отже, в наш час важливим є розгляд такого показника, як фінансова стійкість підприємства, оскільки він інформує про стабільність, фінансове благополуччя і надійність підприємства.

У сучасній економічній літературі вироблено багато трактувань поняття фінансова стійкість. Так, Б. Є. Грабовецький [1] ототожнює фінансову стійкість із платоспроможністю, рівновагою між власними та залученими засобами.

П. Є. Житний та В. В. Тищенко [2] трактують фінансову стійкість як основний компонент загальної стійкості організації, оскільки показник характеризує стабільне перевищення доходів над витратами. На їх думку,

одержаний прибуток дає можливість підприємству розвиватися, а розвиток, в свою чергу, забезпечує економічну безпеку самого підприємства.

Не можна не погодитись з науковцями щодо важливості показника фінансової стійкості. Фінансова стійкість характеризує стан фінансових ресурсів, ефективність їх використання, рівень протистояння дії зовнішніх та внутрішніх негативних чинників. Тому актуальним є визначення основних умов забезпечення стійкості фінансового стану підприємства.

Однією з умов забезпечення стійкості фінансового стану підприємства є формування достатніх обсягів виручки, що дають змогу в повному обсязі виконати свої зобов'язання перед бюджетом, розраховатися з працівниками, кредиторами, постачальниками. Цього можна досягти за умови ефективної роботи підприємства та отримання прибутку. В свою чергу, важливим є не тільки обсяг прибутку, але і його рівень щодо вкладеного капіталу або витрат, тобто рентабельність діяльності підприємства.

Величина чистого прибутку підприємства залежить від багатьох чинників. Одним із них є структура фінансових ресурсів. Для досягнення високого рівня фінансової стійкості підприємство має визначати такий рівень позикового капіталу, щоб фінансові витрати, пов'язані зі сплатою відсотків за кредит, не призводили до зменшення чистого прибутку.

Крім цього, на фінансову стійкість підприємства впливають інші чинники внутрішнього і зовнішнього походження. До умов внутрішнього середовища належать: якість виробництва продукції, рівень матеріально-технічної оснащеності виробництва і застосування передових технологій; налагодженість економічних зв'язків із діловими партнерами; ритмічність кругообігу коштів; ефективність господарських і фінансових операцій; рівень ризику в процесі здійснення виробничої і фінансової діяльності тощо.

До умов зовнішнього середовища належать: податкова політика, рівень інфляції, конкуренція, інвестиційний клімат, стан економіки країни, рівень відсоткової ставки, кредитна політика, валютна політика, рівень страхових тарифів та інші[3].

Отже, існує безліч умов забезпечення фінансової стійкості на підприємстві. Лише тільки у випадку, коли керівництво звертає увагу на всі умови, можливо підвищення рівня фінансової стійкості підприємства та підтримання показника на оптимальному рівні.

Список літератури: 1. Грабовецький Б. С. Економічний аналіз [Електроний ресурс] / Б. С. Грабовецький // Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/ekonomika/ekonomichniy_analiz_-_grabovetskiy_bye. 2. Житний П. Є., Тищенко В. В. Фінансова стійкість підприємства і її вплив на економічну безпеку регіону [Електроний ресурс] / П. Є. Житний, В. В. Тищенко // Режим доступу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/2106/1/Gitni.pdf> 3. Чепель К. С. Напрямки підвищення фінансової стійкості підприємств Волинської області [Електроний ресурс] / К. С. Чепель // Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=27873>

Н.Г. Сікестіна, асистент НТУ «ХП»

ІНДЕКСНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Для прийняття управлінських рішень, виявлення резервів діяльності підприємства, аналізу його господарської діяльності проводять вивчення і вимір чинників, що впливають на значення ключових економічних показників діяльності підприємств.

Основою для кількісної оцінки ролі окремих факторів у динаміці змін узагальнюючих показників є індексні моделі. Індексний метод – це один із прийомів елімінування, який ґрунтується на відносних показниках динаміки, просторових порівняннях, виконанні плану, що виражають відношення фактичного рівня аналізованого показника в звітному періоді до його рівня в базисному періоді (або до планового). Аналіз динаміки – це є порівняння об'єкта з самим собою в різний час. Основним показником динаміки є індекс, який являє собою співвідношення рівнів показника в різні періоди часу.

Індекси відносяться до найважливіших узагальнюючих показників. Слово «індекс» має кілька значень: показник, опис, реєстр. Індекс (лат. *index* – показник, список) – статистичний відносний показник, що характеризує

співвідношення в часі (динамічний індекс) або у просторі (територіальний індекс) або порівняно з планом соціально-економічних явищ. В економічному аналізі під індексом розуміється відносний показник, який виражає співвідношення величин якого-небудь явища в часі, в просторі або порівняння фактичних даних з будь-яким еталоном (план, прогноз, норматив тощо).

Величина економічної ефективності діяльності машинобудівного підприємства, як показник, відноситься до його фінансових показників і є відносною величиною співвідношення кінцевого результату діяльності до витрат підприємства. Її величина формується під впливом факторів, які відображають стан внутрішнього та зовнішнього середовище підприємства.

В процесі аналізу літературних джерел та власної точки зору на означену проблему, виявлено такі фактори, що впливають на економічну ефективність діяльності підприємства: виробничі та комерційні фактори, конкурентоспроможність продукції, життєвий цикл товару. В свою чергу, на конкурентоспроможність продукції впливають її якісні, цінові, нецінові та логістичні фактори.

В умовах, коли можна уявити майбутні зміни в наведених вище факторах за рахунок виявлення та використання резервів у виробничій та комерційній діяльності підприємства, можна регулювати величину його економічної ефективності у поточному періоді, використовуючи корегування у вигляді індексів вище наведених показників (факторів). При плануванні діяльності підприємства на певний період величину її економічної ефективності можна задавати, маючи розроблену програму заходів щодо забезпечення певного рівня або окремого фактора, або декількох з них, а в кращому випадку – всіх чотирьох факторів (показників). Планову величину економічної ефективності діяльності підприємства пропонується коригувати за допомогою коефіцієнта економічної ефективності, який розраховується як середньгеометрична величина для отримання середнього темпу зростання вказаних чотирьох складових.

За допомогою індексного методу статистика пропонує аналізувати вельми різноманітні процеси. Обмежень у використанні методу практично не існує, так як реальність відображається в штучній системі координат аналізованих показників.

Отже, розроблено методологічний підхід щодо оцінки взаємозв'язку економічної ефективності діяльності підприємства та конкурентоспроможності його продукції, який являє собою схему дій щодо забезпечення економічної ефективності діяльності вітчизняних підприємств.

Н.Н. Побережна, доцент НТУ «ХП»

В.В. Смоліна, студентка НТУ «ХП»

ПИТАННЯ ЩОДО ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Для успішного функціонування в умовах ринкової економіки підприємству необхідно мати такий тип економічної поведінки, що дозволяв би адаптуватися до динамічних умов зовнішнього середовища. При цьому особливу роль відіграє застосування ефективних методів управління працею, які б забезпечували зацікавленість працівників у високопродуктивній праці й поліпшенні кінцевих результатів діяльності підприємства. На сучасному етапі основним засобом формування такої зацікавленості є оплата праці, яка відображає кількість і якість витраченої працівником праці.

Проблема організації оплати праці на підприємстві є однією з найбільш гострих, оскільки в умовах невизначеності та мінливості зовнішнього оточення підприємства відповідні зміни в організації праці та її оплати. Саме тому актуальною є проблема удосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці.

Оплата праці є однією з найскладніших категорій, бо саме вона відбиває різнобічні інтереси сторін суспільно-трудових відносин – працівників, роботодавців та держави.

Дуже важливо відобразити економічно достовірну та обґрунтовану інформацію про обсяги нарахованої заробітної плати, податків та внесків утриманих з неї, суми нарахувань.

На основі цієї інформації здійснюється аналіз:

- використання робочого часу на підприємстві,
- впровадження прогресивних методів праці,
- дотримання правильного співвідношення між ростом продуктивності праці та заробітної плати,
- чисельності персоналу та її динаміки,
- витрачання фонду оплати праці.

Одним з питань, що ускладнюють облік заробітної плати, є постійна зміна державних гарантій для населення, а саме прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати тощо [1].

Спеціалістам бухгалтерського обліку необхідно постійно слідкувати за змінами у законодавстві, оскільки від цих величин залежать розмір податкової соціальної пільги при утриманні податку з доходів фізичних осіб, розмір доходу, до якого застосовується податкова соціальна пільга, розмір граничної суми, з якої утримується єдиний соціальний внесок, порядок розрахунку індексації заробітної плати, тощо.

На підприємстві облік чисельності робітників та службовців, їх заробітної плати повинен бути документальним, достовірним та однаковим у всіх галузях господарювання. При цьому необхідно забезпечити єдність різних систем обліку на підприємстві: бухгалтерського, оперативного та статистичного [2].

Удосконалення обліку розрахунків з оплати праці повинно включати в себе вирішення таких питань:

- обґрунтування структури заробітної плати працівників з уніфікацією призначення надбавок, доплат, премій тощо;
- розробка контрактної системи оплати праці;
- обґрунтування концепції планування витрат на оплату праці в системі витрат підприємства;
- адаптування вимог діючих стандартів обліку до галузевих особливостей підприємств[3].

Список літератури: 1. Хома Д. М. Проблеми обліку та аудиту розрахунків з оплати праці в умовах економічної кризи. [Електронний ресурс] / http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/sre/2010_3/222.pdf 2 Мазур Т.І. Секіріна Н.В. Проблеми обліку людської праці та заробітної плати [Електронний ресурс] // http://www.rusnauka.com/17_AVSN_2012/Economics/7_111412.doc.htm 3. Хиль Л.П., Проблеми обліку та аналізу розрахунків з оплати праці. [Електронний ресурс] // [http:// www.rusnauka.com /1_NIO_2011/Economics/7_124_938.doc.htm](http://www.rusnauka.com /1_NIO_2011/Economics/7_124_938.doc.htm).

М.К. Терещенко, к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту

Я.С. Рарич, магістр кафедри обліку і аудиту

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

У процесі здійснення виробничо-фінансової діяльності різні підприємства й організації вступають у взаємини з іншими підприємствами, бюджетом, позабюджетними фондами, фізичними особами й ін. Як правило, у ході відповідних взаємин виникають дебіторська і кредиторська заборгованості.

Під дебіторською заборгованістю розуміють заборгованість сторонніх організацій і фізичних осіб конкретному підприємству, а під кредиторської – заборгованість конкретного підприємства іншим юридичним і фізичним особам [1].

В процесі здійснення своєї фінансово-господарської діяльності у підприємства встановлюються певні партнерські відносини з постачальниками, покупцями, організаціями та іншими особами. Відвантажуючи вироблену

продукцію, товари або надаючи послуги, підприємство в більшості випадків не отримує гроші відразу. Відсутність майнової відповідальності за невиконання власних договірних зобов'язань дає змогу ухилятися від взаєморозрахунків з партнерами. І як наслідок ми маємо гостру нестачу обігових коштів, яка супроводжується низькою платоспроможністю підприємств. Характерними ознаками низької платоспроможності підприємств є несвоєчасність повернення дебіторської заборгованості, повернення заборгованості в неповному обсязі, що сприяє виникненню сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості [3]. Дебіторська заборгованість істотно погіршує фінансовий стан підприємства, вона є імобілізацією грошових засобів, відверненням їх з господарського обороту, що призводить до зниження темпів виробництва і результативних показників діяльності підприємства, оскільки прострочена дебіторська заборгованість, по якій закінчився термін позовної давності, підлягає віднесенню на збитки підприємства [1].

Для того, щоб ризик несвоєчасного повернення грошових коштів за надані товари, роботи та послуги звести до мінімуму, підприємству необхідно наступне:

- при укладанні договорів на надання послуг та реалізацію товару з партнерами, використовувати варіант реалізації з попередньою оплатою в розмірі 50% від вартості послуг. Для клієнтів, з якими підприємство працює вперше, решта сума оплати – одразу по виконанню роботи, а для контрагентів, з якими підприємство вже працювало раніше, надавати можливість відстрочки платежу терміном до 30 днів;

- для зменшення дебіторської заборгованості необхідно постійно працювати з дебіторами, а саме надсилати їм листи, продавати їх заборгованість іншим організаціям;

- для зменшення податкового ризику, бухгалтерів потрібно забезпечувати тематичною літературою та доступом до мережі Інтернет, де є можливість слідкувати за постійними змінами в податковому законодавстві;

- матеріально заохочувати працівників відділу збуту щодо постійного моніторингу та аналізу платоспроможності клієнтів: зменшення розмірів виплат надбавок та премій у разі виникнення і зростання дебіторської заборгованості.

Список літератури: 1. Національні стандарти бухгалтерського обліку, затверджені Міністерством фінансів України від 28.05.1999 р. № 137: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>. 2. *Гавриловська, Л.М.* Фінансовий облік - 2: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни/ *Л. М. Гавриловська, Т. В. Головка, А. С. Ларіонова*; Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ "КНЕУ ім. Вадима Гетьмана". - 2-ге вид., без змін. - К.: КНЕУ, 2009. - 280 с. 3. *Загородній, А.Г.* Бухгалтерський облік : Основи теорії та практики: підручник/ *А. Г. Загородній, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко*. - 2-ге вид., перероб. і доп.. - К.: Знання, 2009. - 422 с.

Ю.С. Тимофєєва, магістрант НТУ „ХПІ”

СИСТЕМА ОЦІНОЧНИХ ПОКАЗНИКІВ, ЯК ОСНОВА ЯКОСТІ ДІАГНОСТИКИ ЗАГРОЗИ БАНКРУТСТВА

Національній економіці властива наявність такого явища, як банкрутство підприємства, що саме по собі має різноманітні причини виникнення, та у будь-якому разі несе загрозу для економічної безпеки країни, як на макро-, так і мікрорівнях. Тому тема прогнозування та діагностики банкрутства є актуальною та доцільною для дослідження.

Визначену проблематику досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як І.О. Бланк, Л.О. Лігоненко, О. Терещенко, Е. Альтман, В. Бівер, та інші.

Найбільшого поширення набули регресійні моделі діагностики банкрутства такі, як:

1. Двофакторна модель Альтмана [1]

$$Z = -0,3877 - 1,0736 * K_{\text{ТЛ}} + 0,579 * (ЗК/П), \quad (1)$$

$K_{\text{ТЛ}}$ – коефіцієнт поточної ліквідності; $ЗК$ – позичений капітал; $П$ – пасиви.

2. П'ятифакторна модель Альтмана [2,3]

$$Z = 0,12x_1 + 0,14x_2 + 0,33x_3 + 0,006x_4 + 0,999x_5, \quad (2)$$

X_1 - оборотний капітал до суми активів; X_2 - нерозподілений прибуток до суми активів; X_3 - прибуток до оподаткування до загальної вартості активів; X_4 - ринкова вартість власного капіталу до бухгалтерської (балансової) вартості усіх зобов'язань; X_5 - обсяг продажів до загальної величини активів підприємства.

3. Модель Терещенка О.О. [1]

$$Z = 1,5X_1 + 0,08 X_2 + 10 X_3 + 5 X_4 + 0,3 X_5 + 0,1 X_6, \quad (4)$$

X_1 – чистий грошовий потік/ зобов'язання; X_2 – валюта балансу/ зобов'язання; X_3 – прибуток/ валюта балансу; X_4 – прибуток/ виручка від реалізації; X_5 – виробничі запаси/ виручка від реалізації; X_6 – виручка від реалізації/ валюта балансу.

Та інші.

Разом з тим, в Україні існують „Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства”, затверджені Наказом Міністерства економіки України 19.01.2006 № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 № 1361), і які, як і регресійні моделі, засновані на розрахунку та аналізі різних показників діяльності підприємства.

Якість діагностики загрози банкрутства визначається, здебільшого, саме набором оціночних показників, які використовуються для отримання експертного висновку.

Наразі не існує єдиного загальновизнаного переліку оціночних коефіцієнтів-індикаторів кризового стану та загрози банкрутства, кожен дослідник підходить до вирішення цього завдання індивідуально.

Найчастіше використовують такі групи показників, як коефіцієнти ліквідності, структури капіталу, оборотності та рентабельності.

Найбільш вдалим для використання слід вважати комбінований підхід (тобто використання системи діагностичних показників у розрізі різних

аспектів діяльності підприємства), який дає можливість узагальнити усі складові виникнення та перебігу кризових явищ.

Найменш доцільним варіантом є використання тільки фінансових показників, які обчислюються на підставі балансу підприємства, оскільки вони лише констатують становище, що склалося, і не дають змоги встановити фактори, які його спричинили.

Список літератури: 1. *Теребух А.А., Діброва Н.О.* Порівняльний аналіз моделей оцінювання фінансових загроз суб'єктів господарювання/ Теребух А.А., Діброва Н.О.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua> 2. *Altman, E.I.* Financial ratios , discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy / Altman, E.I. // The journal of finance. – September 1968. - №4, 3. Business bankruptcy prediction models: A significant study of the Altman's Z-score model // Asian journal of management research Volume 3 Issue 1, 2012

О.Ю. Ткаченко, студентка НТУ «ХПІ»

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з важливих частин бухгалтерського обліку, яка потребує особливої уваги, є облік фінансових результатів та їх відображення у звітності. Це пов'язано з тим, що саме від фінансових результатів, їх правильного обліку, контролю, аналізу та аудиту, залежить фінансово-майновий стан та ефективність діяльності підприємства [1].

Проблема формування фінансових результатів у обліково-аналітичній системі підприємств набуває все більшого значення, оскільки впливає на прибуток, який отримують суб'єкти господарювання.

У світовій практиці фінансовий результат визначають за певним видом діяльності. Фінансовий результат розглядають з позиції, чи отриманий він в результаті звичайної чи надзвичайної діяльності.

Залежно від виду діяльності розрізняють доходи від:

- звичайної діяльності;
- надзвичайної діяльності.

Звичайна діяльність, у свою чергу, поділяється на операційну та іншу звичайну діяльність (фінансову і інвестиційну).

Кінцевий фінансовий результат (прибуток чи збиток) підприємства складається із фінансового результату від операцій, які є предметом його основної діяльності, іншої операційної, фінансової та інвестиційної, а також від операцій, які виникають як наслідок надзвичайних подій[2].

Відзначимо, що відповідно Інструкції про застосування Плану рахунків визначення фінансових результатів проводиться через закриття субрахунків за окремими видами діяльності рахунку 79 «Фінансові результати», а разом з тим, визначення кінцевого сальдо, яке списують на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Синтетичний рахунок 79 «Фінансові результати» у своєму складі містить чотири субрахунки, такі як: 79.1 «Результат операційної діяльності», 79.2 «Результат фінансових операцій», 79.3 «Результат іншої звичайної діяльності» та 79.4 «Результат надзвичайних подій».

Загальноприйнятим є те, що за дебетом рахунку 79 «Фінансові результати» відображують суму нарахованого податку на прибуток, що списується із рахунку 98 «Податки на прибуток». При нарахуванні останнього необхідно попередньо визначити на основі додаткових розрахунків суму податку на прибуток (окремо від звичайної діяльності та надзвичайних подій).

Досить проблемним питанням на наш погляд є відсутність в інструктивних матеріалах з бухгалтерського обліку порядку віднесення податку на прибуток від звичайної діяльності (субрахунок 98.1) на фінансові результати – на конкретні субрахунки рахунку 79. Згідно чинного законодавства порядок ведення обліку на рахунку 79 «Фінансові результати», на якому накопичується інформація про фінансові результати від звичайної діяльності та надзвичайних подій, не дає можливості оперативного, повного об'єктивного висвітлення результатів господарської діяльності [3].

Можна з упевненістю стверджувати, що система обліку фінансових результатів є необхідною та важливою частиною функціонування підприємств.

А разом з тим, саме від розуміння важливості цього процесу залежить життєдіяльність конкретних суб'єктів господарювання.

Дослідження основних питань стосовно формування та обліку фінансових результатів діяльності є досить вирішальними і багато в чому їх вирішення вплине на зміцнення економічного стану підприємств.

Список літератури:1.Акулова М., Кузічкіна Н.І., Харківський торговельно - економічний інститут КНТЕУ. ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ПІДХІД – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2012/Economics/7_122759.doc.htm2. Ковальчук О.В. Удосконалення методики обліку фінансових результатів.// Інвестиції:практика та досвід. – 2008. - №7. – с. 30 – 31.3.Хом'як Р. Л. Бухгалтерський облік та оподаткування: [Навчальний посібник] /Р. Л. Хом'як, В. І. Лемішовський. – Львів : Бухгалтерський центр «Ажур», 2008. – 1112с.

В.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, канд.екон.нак, доцент НТУ «ХПІ»

МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Використання моніторингу для оцінки реалізації стратегії на всіх напрямках діяльності підприємства, а також застосування не фінансових показників як індикатори системи моніторингу дозволили авторам уточнити зміст поняття економічний моніторинг. ***Економічний моніторинг підприємства*** – це система безперервного збору, оцінки і вивчення економічної інформації господарюючого суб'єкта на всіх стадіях розширеного відтворення з метою контролю реалізації стратегії підприємства і ухвалення ефективних управлінських рішень.

Основною метою здійснення комплексного аналізу є виявлення зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на діяльність аналізованих підприємств, а також формування інформаційної бази для подальшої розробки індикаторів економічного моніторингу з урахуванням галузевої специфіки, можливостей і загроз, сильних і слабких сторін діяльності досліджуваних об'єктів.

Для українських промислових підприємств основними чинниками породження невизначеності в період економічної реформи стали: порушення виробничої кооперації, що склалася, і сталих каналів збуту, скорочення сировинних і паливно-енергетичних можливостей, зниження виробничого потенціалу, багатократне збільшення імпорту. На підприємствах Харківського регіону загострилася ситуація текучості кваліфікованих кадрів. Серед основних чинників, що впливають на низький рівень рентабельності в машинобудівній промисловості Харківського регіону, відмічені наступні: неефективне використання виробничих потужностей, постійне підвищення цін на енергоносії і залізничні перевезення, високий банківський відсоток по кредитах.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновок про те, що основними завданнями моніторингу можуть бути наступні:

- організація спостереження, отримання достовірної й об'єктивної інформації про протікання біля процесів;
- оцінка та системний аналіз отриманої інформації;
- забезпечення органів управління, підприємств, установ і закупівельних організацій, незалежно від своїх підлеглості та форм власності, громадян інформацією, отриманої під час здійснення моніторингу;
- виявлення чинників, які викликають економічні та соціальні погрози на час і у перспективі;
- розробка прогнозів розвитку соціально-економічної ситуації;
- підготовка рекомендацій, вкладених у подолання негативних і підтримку позитивних тенденцій, доведення їх до органів управління.

При проведенні аналізу фінансового стану автором була застосована методика по фінансовому оздоровленню і банкрутству, з метою, по-перше, виявити і оцінити переваги і недоліки існуючої методики проведення моніторингу; по-друге, визначити слабкі місця і негативні тенденції в

діяльності підприємств машинобудівної промисловості Харківського регіону, які необхідно врахувати при розробці індикаторів.

Результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок про те, що практично всі підприємства мають дефіцит власних оборотних коштів і нараховують свої активи за рахунок збільшення позикових ресурсів, мають низькі показники інвестиційної активності і рентабельності. Низька конкурентоспроможність продукції, вироблюваної підприємствами машинобудівної промисловості Харківського регіону, не дозволяє їм максимально і ефективно використовувати виробничі потужності.

СЕКЦІЯ 2

МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

О.С. Мордовцев, асистент, НТУ «Харківський політехнічний інститут»

МОДЕЛІ ПРОГНОЗУВАННЯ ІНДІКАТОРІВ ЦІЛІ ДЛЯ ІНДИКАТИВНИХ ПЛАНІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Ідеї індикативного планування знайшли широке застосування в країнах Європи, Америки, Азії, окремих республіках СНД (наприклад, Російська Федерація, Казахстан та Узбекистан). В то же час, на думку учених-економістів, в Україні немає злагодженої системи індикативного планування. Головна причина – в Україні досі не сформований дієвий інституційно-правовий механізм державного регулювання розвитку регіонів. Поступовий перехід від короткострокового до середньо- і довгострокового планування соціально-економічного розвитку (СЕР) доцільно розпочинати з формування системи індикативного планування на території регіонів України, оскільки на субрегіональному рівні можна більш усебічно врахувати проблеми, особливості і диспропорції розвитку регіону, розробити науково обґрунтовану стратегію розвитку та об'єднати суб'єкти планового процесу спільною метою, спрямованою на підвищення рівня і якості життя населення. Крім того, з'являється можливість накопичення певного досвіду розроблення і впровадження методології і методики територіального індикативного планування.

Індикативний план є комплексним документом, в якому представлено індикатори цілі (прогнозні, директивні і розрахункові), визначені основні напрями регіонального соціально-економічного розвитку, механізми досягнення цілей, учасники планового процесу і необхідні матеріальні і фінансові ресурси. Важливу роль в індикативному плануванні відведено моніторингу СЕР – інформаційної

системи, що дозволяє за допомогою сучасних інформаційних технологій організувати збирання, аналіз та оброблення кількісної і якісної інформації, здійснювати інтегральне оцінювання та прогнозування тенденцій розвитку регіонів.

Формування інтегральних індикаторів і прогнозних індикаторів мети вимагає застосування сучасних економіко-математичних моделей. Зазвичай індикатори розподіляють по групах, що відображають найбільш загальні тенденції СЕР. При здійсненні комплексної оцінки основних напрямів СЕР автором використано модель, яку засновано на методі головних компонент, що дозволило одержати рейтинги регіонів та адміністративних районів в системі регіонів. Наприклад, для побудови інтегрального індикатора рівня соціальної напруженості запропоновано частинні індикатори що характеризують: коефіцієнт тривалого безробіття; коефіцієнт природного скорочення населення; смертність населення від зовнішніх причин; рівень злочинності; середньорічну заборгованість із виплати заробітної плати населення; середньорічну заборгованість населення з платежів житлово-комунальних послуг.

Прогнозні значення індикаторів цілі визначалися за допомогою фактографічних моделей прогнозування з використанням сучасних інформаційних технологій. Результати досліджень виявили, що найбільш прийнятними для оцінки тенденцій соціального і економічного розвитку є моделі експоненціального згладжування, сезонної декомпозиції, проінтегрованого ковзного середнього ARIMA, прогнозування на нейронних мережах. Як приклад, на основі щомісячних статистичних даних за 2000-2012 р.р. (156 точок) проведено прогноз очікуваного роздрібного товарообігу підприємств Харківської області (рис. 1).

Порівняння результатів прогнозів для різних моделей з фактичними показниками за 1 півріччя 2013 р. показало, що найбільш достовірні результати отримані для адаптивної багатопараметричної мультиплікативної моделі Хольта-Уінтерса, що враховує сезонність. Середня погрішність прогнозу не перевищила 5%.

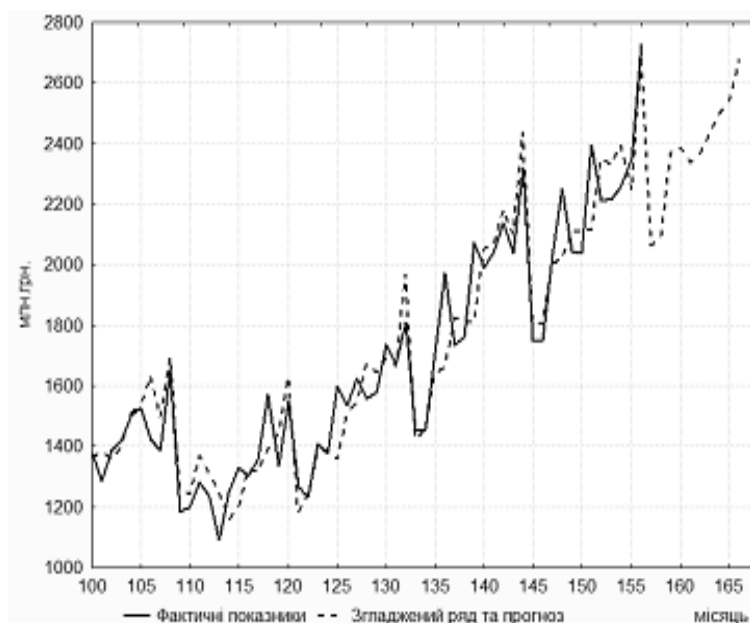

Рис. 1 – Динаміка роздрібного товарообігу підприємств Харківської області і прогноз на 2013 г

Таким чином, використання економіко-математичних моделей соціально-економічного прогнозування дозволяє отримати достовірні оцінки тенденцій розвитку регіону і його територіальних одиниць, виділити основні індикатори цілі, які відображають головні стратегічні цілі і пріоритети СЕР і визначають структуру індикативного плану.

І.А. Юр'єва, к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»

Ю.В. Шевченко, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Сучасний розвиток інформаційних технологій зумовлює потребу постійного вдосконалення підходів щодо застосування програмних продуктів в

економіці. З'являються нові інформаційні технології та покращується універсальне і спеціалізоване програмне забезпечення. Тому існує потреба в постійному моніторингу таких змін з боку фахівців різних галузей економіки, адже робота підприємства в наш час майже неможлива без застосування засобів обчислювальної техніки. Одним з напрямків розвитку автоматизації бухгалтерського обліку стало використання підприємствами в своїй роботі інтернет-сервісів. Питання стосовно використання інтернет-сервісів та їх переваг над програмними продуктами на локальному рівні на сьогоднішній день майже не досліджувалися, а тому дана тема дослідження являється актуальною.

Метою дослідження в роботі виступає аналіз основних переваг можливості застосування для автоматизації бухгалтерського обліку інтернет-сервісів над використанням підприємствами програмних продуктів на локальному рівні. Загалом, поняття «інтернет-сервіс» відповідно до даної теми дослідження являє собою використання підприємствами комунікаційних засобів і ресурсів мережі Інтернет для реалізації певних функцій управління, а також вирішення певних завдань в процесі своєї діяльності. На сьогоднішній день ефективно функціонують такі інтернет-сервіси, як «jПарус», «iFin», спеціалізовані програмні продукти «1С», Taxer та інші. Кожен з них має свої організаційні та функціональні особливості, але всі вони використовуються для здійснення автоматизації бухгалтерського обліку в режимі онлайн. На нашу думку, автоматизація бухгалтерського обліку за допомогою інтернет-сервісів набагато ефективніша ніж з використанням програмних продуктів на локальному рівні ("БЕСТ-ЗВІТ ПЛЮС", "М.Е.ДОС" та інші). Доказом цього служить низка переваг інтернет-сервісу над локальними системами, а зокрема: це забезпечення цілодобового прийому звітів безпосередньо на своєму веб-сайті з подальшою їх перевіркою, переадресуванням і супроводом до відповідних контролюючих органів; звільнення підприємств від необхідності придбання та встановлення відповідного програмного забезпечення, відповідно до цього і від навчання персоналу принципам і тонкощам роботи з ним;

забезпечення безпеки та надійності, унеможливлення збоїв у роботі, тобто підприємство не залежить від той чи іншої локальної системи; використання безкоштовних ключів АЦСК ІДД Міндоходів для підпису; економія грошових коштів підприємства за рахунок зменшення витрат на придбання ліцензій та оновлення програмних продуктів; цілодобовий доступ до необхідної інформації з довільних комунікативних пристроїв (чи комп'ютерів) та з будь-якого місцезнаходження лише при наявності підключення до мережі Інтернет; інтерактивність: організація доступу користувачів до необхідної інформації із територіально віддалених структурних підрозділів.

Отже, можна зробити висновок про перевагу інтернет-сервісів над програмними продуктами на локальному рівні, де «віртуалізація» обліку через використання інтернет-сервісів, що надають послуги дистанційного вирішення певних облікових задач – є наступним етапом розвитку автоматизації бухгалтерського обліку, який, на нашу думку, стане успішним.

Список літератури: 1. *Мачуга Р.І.* Віртуалізація і хмарні технології в обліку: далеке майбутнє чи реальне сьогодні? / Р.І. Мачуга // Ефективна економіка. - 2013. - №5 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=20082>. iFin – Облік без знань бухгалтерії, автоматичне створення звітів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ifin.ua/> 3. Облачный феномен онлайн бухгалтерии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.elzvit.org.ua/news/svejie-glavnnye-novosti-sobytiya-nalogovoy-slujby-ukrainy/облачный-феномен-онлайн-бухгалтерии/>.

П.А. Чикунов, старший преподаватель кафедры электроники и компьютерных технологий систем управления Учебно-научного профессионально-педагогического института, г. Артемовск, Украина

ПАРАМЕТРИЧЕСКАЯ ИДЕНТИФИКАЦИЯ ДИНАМИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ СИСТЕМЫ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМ ПРЕДПРИЯТИЕМ «АРТЕМСОЛЬ»

Представленные в [1] динамические детерминированные модели являются частью информационной технологии системы поддержки принятия решений (СППР), которая позволит определять оптимальные варианты в планировании и

оперативном управлении ГП «Артемсоль». Процедура определения численных значений параметров моделей – параметрическая идентификация – позволит определять специфику технологических решений переработки соли на конкретном руднике предприятия. В процессе эксплуатации СППР ежемесячно необходимо производить настройку параметров моделей и коэффициентов функционалов. Качество математической модели принято оценивать по критерию ошибки E .

$$E = \sum_{i=1}^N e_i, \quad (1)$$

где $e_i = y_{im}(x, t, \beta) - y_{io6}(x, t)$, y_{im} – переменная, прогнозируемая по модели, y_{io6} – значение переменной, измеренной на объекте управления при тех же значениях аргумента x .

Постановка задачи параметрической идентификации «в малом» дифференциальных уравнений модели определяется выражением:

$$E = \sum_{i=1}^N (y_{im}(x, t, \beta) - y_{io6}(x, t))^2 \rightarrow \min_{\beta} \quad (2)$$

Необходимое условие существования минимума функционала ошибки:

$$\frac{dE}{d\beta} \rightarrow 0 \quad (3)$$

$$\frac{dE}{d\beta} = 2 \int_{t_1}^{t_2} e(t, \beta) \frac{\partial e}{\partial \beta} dt \quad (4)$$

Как правило, измерить значения $\frac{\partial e}{\partial \beta}$ и $\frac{dE}{d\beta}$ непосредственно не представляется возможным. В связи с этим предлагается алгоритм дискретной настройки модели:

$$\bar{\beta}(i+1) = \bar{\beta}(i) - \Gamma(i) \left. \frac{dE}{d\beta} \right|_{\beta = \beta(i)}, \quad (5)$$

где $\bar{\beta}(i)$ – вектор параметров модели на i -м шаге настройки, $E(i)$ – значение функционала ошибки (1) на i -м шаге, $\Gamma(i)$ – коэффициент масштабирования, определяющий скорость настройки.

Наибольшую сложность составляет определение значений частных производных $\frac{dE}{d\beta}$. В работе предлагается циклическая настройка параметров модели, определяемая условием (3), при этом предлагается использовать метод чувствительности и метод двух моделей. Метод чувствительности заключается в том, что производная функционала ошибки аппроксимации заменяется частными производными $\frac{dE}{d\beta} \equiv \frac{\partial y_m}{\partial \beta}$. Метод двух моделей заключается в сопоставлении прогнозируемых по модели значений переменных $y(\beta_i)$ на предыдущем и последующем $y(\beta_{i+1})$ шагах итерации.

Тогда при настройке, согласно методу чувствительности, осуществляется итеративная процедура настройки параметров модели β при фиксированном времени, то есть численная процедура интегрирования по времени превращается в процедуру интегрирования по параметру, то есть:

$$\frac{\partial e(t, \beta)}{\partial \beta} \equiv \frac{\partial y_m}{\partial \beta} = \frac{y_m(\beta_{i+1}) - y_m(\beta_i)}{\beta(i+1) - \beta(i)} \quad (6)$$

Список литературы: 1. П.А. Чикунов. Динамические модели оперативного прогноза ассортимента продукции рудников ГП «Артемсоль» / П.А. Чикунов // Комп'ютерно-інтегровані технології в освіті, науці, виробництві. – 2013. – №11 – С. 248-254.

В.В. Витлинский, д.э.н., профессор

В.А. Бабенко, к.т.н., доцент

УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПО ПЕРЕРАБОТКЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ НА ОСНОВЕ МОДЕЛИРОВАНИЯ

Успешная работа предприятий по переработке сельскохозяйственной продукции требует решения сложных задач по совершенствованию организационной и управленческой деятельности на базе автоматизации

управления инновационными процессами (ИП) [1]. А эффективное решение задач, связанных с этими процессами проблематично без использования соответствующих экономико-математических методов и моделей [2].

Содержательно одна из таких задач имеет следующую постановку: перерабатывающее предприятие АПК осуществляет переход на выпуск продукции на основе инновационного процесса (ИП). ИП включает в себя n -ингредиентов (различные виды производственных факторов, включая сырье, промежуточные и конечные продукты). Необходимо осуществить оптимальное управление на заданном временном промежутке T с учетом выбора ИП из множества предлагаемых (возможных) при наличии влияния рисков, так чтобы общий объем прибыли от реализации продукции на предприятии был максимальным, а риск – допустимым.

Исследование и решение подобной задачи *управления ИП предприятия (УИПП)* требует разработки динамической экономико-математических модели, учитывающей наличие управляющих воздействий, неконтролируемых параметров, рисков, дефицита информации. Существующие подходы к решению подобных задач используют аппарат *стохастического моделирования*, для применения которого требуется знание вероятностных характеристик основных параметров модели, учета специальных условий для адекватного моделирования рассматриваемого процесса. Подчеркнем, что для использования аппарата стохастического моделирования необходимы также определенные требования к информации, которые на практике далеко не всегда могут быть выполнены.

Предлагается использовать *концептуальный подход* для моделирования и решения исходной задачи в форме *динамической задачи минимаксного управления (получения гарантированного результата) УИПП* с учетом наличия рисков [3]. Минимаксный подход выбран из тех соображений, что ряд рисков полностью избежать мы не можем. Учитывая специфику сельскохозяйственного производства, они зависят от неопределенности, возникающей из-за природно-климатических условий, процессов органогенеза

растений и т.д., т.е. являются неконтролируемыми параметрами [4]. Таким образом, риски мы можем снизить путем нахождения такого управления, при котором целевая функция будет принимать наилучшие значения при наихудших влияниях рисков, что гарантирует наилучший результат из возможных с учетом допустимых рисков.

Для решения задачи используются методы, основанные на построении *прогнозных множеств (областей достижимости)* рассматриваемой динамической модели – *множеств всех допустимых состояний фазового вектора системы на заданный момент времени, соответствующих фиксированному допустимому управлению* (таких управления – конечное число, по условию) и всем возможным реализациям вектора-рисков. Эти множества имеют вид многогранников в соответствующем конечномерном векторном пространстве, для построения которых используются алгебраические методы, позволяющие свести исходную многошаговую задачу к реализации *конечной последовательности одношаговых (статических) оптимизационных задач линейного математического программирования*.

Если для *фиксированного управления* построено прогнозное множество (область достижимости) – *выпуклый многогранник*, который можно описать *конечной системой линейных неравенств*, то на нем оптимизируется – *находится его максимальное значение* выбранный функционал, например, выпуклый – путем решения соответствующей задачи выпуклого математического программирования, определяемой выпуклым функционалом при ограничениях, описываемых конечной системой линейных неравенств.

Учитывая, что *множество всех допустимых управлений* выбрано по условию модели – *конечным множеством*, то решив конечное число задач максимизации выбранного, например, выпуклого функционала на финальном прогножном множестве, т.е. (как говорилось выше) задач выпуклого математического программирования – *находится такое допустимое управление*, на котором выбранный функционал принимает максимальное значение – *наименьшее, по сравнению с максимальными значениями этого*

функционала, которые он принимает для других допустимых управлений. Такое управление и будет удовлетворять условию минимакса, т.е. будет решением минимаксной задачи.

Таким образом, можно сделать вывод, что *решение минимаксной задачи для рассматриваемой многошаговой динамической системы сводится к реализации решения конечной последовательности одношаговых (статических) задач линейного и выпуклого математического программирования. Если выбран линейный терминальный функционал, то решение минимаксной задачи сводится к реализации решения конечной последовательности одношаговых (статических) задач только линейного математического программирования.*

Список литературы: 1. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18.10.2005 № 2982-IV / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - Голос України від 16.11.2005, № 217. 2. *Витлинский В.В.* Моделирование и управление инновационными технологиями на предприятиях АПК / *В.В. Витлинский, В.А. Бабенко* // Анализ, моделирование, управление, развитие экономических систем: сборник научных трудов VI Международной школы-симпозиума АМУР-2012, Севастополь, 17-23 сентября 2012 / отв. ред. М.Ю. Кусый, А.В. Сигал. – Симферополь: ТНУ им. В.И. Вернадского, 2012. – 387 с. - С. 79-83. 3. *Бабенко В.А.* Методика оптимизации гарантированного результата программного управления инновационными процессами на предприятиях АПК при наличии рисков / *В.А. Бабенко.* - Социально-экономические, гуманитарные и политические тренды глобализации: материалы XXX междунар. науч.-практ. конф.: в 3 частях / Урал. Соц.-экон. ин-т (ф) ОУП ВПО «АТиСО». – Челябинск, 2013. – Ч. II. – 300 с. – С. 35-40. 4. *Витлинский В.В.* Обзор методов количественной оценки влияния рисков в агропромышленном производстве / *В.В. Витлинский, В.А. Бабенко* // Ринкова трансформація економіки. Збірник наукових праць. Вип. 14. – Харків: ХІБМ, 2012.- 324 с. – С. 78-87.

СЕКЦІЯ 3

АНАЛІЗ І ОПТИМІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

С.Ю. Альошин, асистент, НТУ «ХПІ»

КОНТРОЛІНГ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ

В умовах нестабільності зовнішнього середовища та жорсткої конкурентної боротьби, внутрішніх протиріч, що виникають в процесі функціонування підприємства, системі управління необхідно оперативно реагувати та безперервно адаптуватися до вимог сучасного світу, який постійно змінюється. Особливої актуальності набуває вміння керівників правильно оцінювати проблемні ситуації та приймати якісні управлінські рішення, зокрема, щодо питань інноваційного розвитку. До негативних чинників, що впливають на якість управлінського процесу, зокрема відносять інформаційну обмеженість, яка призводить до зростання невизначеності під час прийняття управлінських рішень [1, с. 74]. Про важливість інформаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств наголошують вітчизняні науковці, зокрема, С. М. Ілляшенко [2, с. 44]. На державному рівні відзначають, що впровадження інноваційних процесів у вітчизняній економіці пов'язане із низкою проблем, серед яких виділяють відсутність достатньо адаптованого методичного інструментарію забезпечення ефективності інноваційного розвитку підприємств [3, с. 22]. Тобто такий інструментарій має вирішувати і проблему належного інформаційного забезпечення управління інноваційним розвитком промислових підприємств.

В даному випадку вважаємо за необхідне зосередити увагу на контролінгу як інтегрованій системі управління промисловим підприємством, що має

забезпечити інформаційно-аналітичну підтримку прийняття управлінських рішень щодо його інноваційного розвитку.

В сучасній науковій літературі представлено велику кількість підходів щодо визначення сутності поняття «контролінг». На думку автора, контролінг – це інтегрована система управління підприємством, що через інформаційно-аналітичну підтримку процесів прийняття та реалізації управлінських рішень забезпечує ефективне функціонування підприємства в довгостроковій перспективі та досягнення поставлених цілей на різних ієрархічних рівнях (стратегічному, оперативному).

До основних функцій контролінгу слід віднести: методичну, контрольно-аналітичну, коментуючу та формування інформаційних каналів. Методологічна функція пов'язана із розробкою системи показників діяльності, методології планування і обліку, з участю в розробці облікової політики, з формуванням управлінської звітності. Контрольно-аналітична функція полягає в забезпеченні достовірності облікових даних за допомогою своєчасного моніторингу досягнутих показників, цілей і завдань; пов'язана з аналізом відхилень, виявленням причин, вироблення рекомендацій керівництву. Підготовку та розподіл інформації залежно від її користувачів покладено на функцію формування інформаційних каналів. Коментуюча функція забезпечує вироблення альтернативних варіантів управлінських рішень, кожен з яких розраховується і обґрунтовується, при цьому підвищуючи ефективність управління за рахунок ухвалення саме оптимального з них.

Отже, використання контролінгу в системі управління інноваційним розвитком промислового підприємства в межах означеного кола функцій має забезпечити інформаційно-аналітичний (в тому числі формування ефективних комунікаційних мереж) та методичний супровід ухвалення управлінських рішень щодо впровадження інновацій та підвищення результативності діяльності.

Список літератури: 1. *Азаренков Г. Ф.* Можливості контролінгу в системі управління інноваційним розвитком підприємства / *Г. Ф. Азаренков, О. Г. Зима, О. В. Писарчук* // Проблеми економіки. – 2010. – №4. – С. 74-78. 2. *Ілляшенко С.М.* Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник / *С.М. Ілляшенко* / 2-ге

Е.В. Камчатная-Степанова, аспірант кафедри економіки і маркетингу НТУ «ХПІ»

ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ НА ОСНОВЕ ИНВЕСТИЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Инновации определяют будущее развитие промышленных предприятий, играют значительную роль в обеспечении экономического роста, получении новых конкурентных преимуществ, тесно связаны с инвестиционной деятельностью. Для инновационной стратегии развития предприятия необходимо формирование стратегии инвестиционного обеспечения. Таким образом, управленческая деятельность в сфере разработки и реализации системы стратегического планирования в целом ориентирована на создание надлежащих и всесторонних предпосылок для выполнения перспективных и текущих задач устойчивого развития предприятия с учетом имеющегося и перспективного состояния факторов внешней среды, а также для обеспечения постоянной пропорциональности и согласованности в работе всех его подразделений. Обычно к сфере стратегического управления предприятием относят управленческие процедуры определения целей и выбора инструментария для их осуществления, которые определяются значительной широтой охвата различных аспектов процессов функционирования и развития предприятия.

Одним из главных приоритетов стратегического управления на предприятии является обеспечение рационального распределения имеющихся ограниченных экономических ресурсов между направлениями деятельности, а также определение наиболее эффективных вариантов использования данных

ресурсов для наилучшего достижения поставленных стратегических целей. Ресурсное обеспечение стратегической деятельности осуществляется на основе разработки ресурсных стратегий, которые способствуют решению таких заданий: определение перспективных потребностей предприятия в ресурсах всех видов; расчет допустимых ресурсных ограничений; определение «зон стратегических ресурсов» (источников поступления экономических ресурсов, имеющих высокий уровень релевантности для достижения стратегических целей предприятия); определение финансовых, логистических и прочих параметров реализации ресурсных стратегий.

Выбор инновационной стратегии инвестиционного обеспечения каждого предприятия следует осуществлять на основе информации, характеризующей как сам объект инвестиционных вложений (прежде всего, инвестиционную привлекательность), так и риск его инвестирования. Охарактеризовать состояние объекта инвестиционных вложений можно при помощи комплексной экономической оценки, которая позволит сделать обобщающий вывод об уровне инвестиционной привлекательности предприятия, на основе качественного и количественного анализа экономических, финансовых и других процессов, отражаемых как системой частных показателей, так и итоговым рейтинговым показателем. Риск инвестирования зависит от множества факторов, оказывающих непосредственное влияние на выбор инновационной стратегии инвестирования. На величину риска инвестирования предприятия оказывает влияние множество факторов, от которых также зависит и предстоящий выбор стратегии инвестирования. Поэтому в качестве базовых элементов системы показателей, являющейся основой для построения матрицы стратегий, предлагается использовать рейтинговый показатель инвестиционной привлекательности (по горизонтали), а также уровень риска инвестирования (по вертикали), характеризующий риск инвестирования.

Взаимосвязь инновационных стратегий развития промышленных предприятий и инвестиционного обеспечения проявляется в невозможности осуществления инновационной политики без инвестирования, а также значении

инноваций как одного из направлений и условий успешности инвестиций.

Н.В. Комина, м.э.н., ст.преподаватель

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВЕРТИКАЛЬНОЙ И ГОРИЗОНТАЛЬНОЙ ФОРМЫ ИНТЕГРАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Современные условия хозяйствования, характеризующиеся невысокими темпами развития промышленного производства, изношенными основными производственными средствами предприятий, конкуренцией с иностранными корпорациями вынуждают многие отечественные предприятия искать новые организационные формы развития. Основной путь решения данной проблемы – активизация процессов интеграции промышленных предприятий.

Интеграция – состояние связанности отдельных дифференцированных частей в целое. Предприятия, осознав необходимость объединения, стремятся согласованно решать многие вопросы управления, разработки планов, мероприятий, стратегий, чтобы выжить в обострившейся конкурентной борьбе. Функционирование в долгосрочной перспективе иногда ведет к укрупнению бизнеса и созданию более крупной структуры [1].

Предпосылками интеграции также выступают стремление к повышению качества управления и устранению неэффективности, желание снизить налоговую нагрузку, возможность диверсификации производства.

Вертикальная и горизонтальная интеграция стали определяющей стратегией роста в условиях глобализации мировой экономики крупных корпораций. Как правило, они сопровождают процессы консолидации капитала и реструктуризации отдельных отраслей и экономики в целом.

Основная причина реструктуризации предприятий в виде вертикальной и горизонтальной интеграции кроется в стремлении получить и усилить синергетический эффект, то есть взаимодополняющее действие активов двух или нескольких хозяйствующих субъектов, совокупный результат которого, превышает сумму результатов отдельных действий этих организаций [2].

Синергетический эффект является интегралом или суммой следующих разновидностей экономических эффектов:

- эффект масштаба – основан на сокращении расходов на единицу продукции с увеличением объема производства (за счет сокращения прямых затрат и получения скидок с увеличением закупаемого сырья, распределения накладных расходов на больший объем произведенной продукции);

- эффект интеграции – совместное использование сырья, перенос исследований и разработок с одного продукта на другой, общая технологическая база, совместная обработка изделий, использование одного и того же оборудования, доленое финансирование совместных инвестиционных и инновационных проектов;

- эффект диверсификации – позволяет сократить переменные затраты за счет расширения общего объема выпуска и увеличения загруженности оборудования, управленческого аппарата и т.д., а также снизить риски, связанные с сокращением или невозможность продаж отдельных видов товаров (то есть перераспределения рисков между различными организациями);

- эффект кооперации – проявляется при создании совместной сети производства, когда две и более компании объединены единым технологическим процессом по созданию продукции с высокой добавленной стоимостью.

Все экономические эффекты сводятся к нахождению разности между суммарным результатом и суммарными затратами, возникающими при получении данного результата или, что равнозначно, разности между притоком и оттоком средств.

Список литературы: 1. Мигранян А.А. Конкурентоспособность и структурная перестройка экономической системы государства в условиях трансформации экономики // Управление общественными и экономическими системами [научный электронный журнал]. 2005 № 1 URL://<http://www.bali.ostu.ru/arhiv/2005/1/Migranyan.doc>. 2. Гулый И.М. Применение кластерного подхода в машиностроительном комплексе Вологодской области / И.М. Гулый // Региональная экономика: теория и практика. – 2009. – №8(101). – С.53-61.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Проблема модернізації та оновлення основних фондів підприємств є дуже актуальною для України ще з часів СРСР. Сьогодні її актуальність лише підвищилася, оскільки темп життя постійно прискорюється, а конкурентні процеси лише посилюються. Технології не стоять на місці, і засоби виробництва змінюються разом з ними. Для того, щоб виробляти сучасну, надійну та конкурентоспроможну продукцію, треба володіти відповідними виробничими потужностями, що дозволяють випускати продукцію, привабливу як для споживача, так і для самого виробника. Автоматичні, роботизовані або комп'ютеризовані виробничі лінії, є, в порівнянні з застарілим обладнанням, значно менш енерго- та матеріаломісткими, більш екологічно чистими, створюють при виробництві менше відходів, потребують менше персоналу (хоча і більш кваліфікованого) для обслуговування. Все це дозволяє виробнику істотно економити на постійних та змінних витратах виробництва. Очевидним стає той факт, що українським підприємствам вкрай необхідна модернізація їхніх основних фондів, і перш за все – засобів виробництва.

Спробуємо з'ясувати сутність поняття «модернізація» у контексті основних фондів. Слово «модернізація» з англійської можна прямо перекласти як «осучаснення», і це досить точно передає значення терміну. Історично модернізацією називався процес еволюційного переходу від так званого «традиційного», сільського та аграрного до «сучасного», урбаністичного, індустріального суспільства. Таке визначення, наприклад, знаходимо у Великій Британській Енциклопедії [1]. Як соціологічний термін, модернізація передбачає кілька складових. Перш за все, це модернізація економічна, яка

передбачає інтенсифікацію процесів економічного відтворення [2]. Крім того, виділяють також політичну, соціальну та культурну модернізацію.

В Україні також є велика кількість офіційних визначень для терміну «модернізація», хоча єдиного чіткого та однозначного визначення немає ні для слова «модернізація», ні для поняття «модернізація основних фондів». Варто звернути увагу на те, що первинне значення терміну «модернізація» означало глобальне, масштабне, хоча і певним чином еволюційне явище, перехід від одного типу соціального устрою до іншого, тоді як модернізація виробничих фондів за вітчизняним законодавством передбачає внесення конструктивних змін, заміну та зміцнення вузлів і деталей, установки пристосувань і приладів, тощо, тобто, фактично, покращення існуючих об'єктів виробничих фондів.

Модернізація основних фондів повинна передбачати не тільки удосконалення наявних фондів, а і якісну зміну їхнього складу, придбання і створення нових, більш сучасних, продуктивних та ефективних видів машин, обладнання, устаткування, тощо, якщо ми говоримо про модернізацію основних фондів промисловості. Звідси, визначення терміну: модернізація основних фондів для промислових підприємств – це комплексний процес їхнього вдосконалення та доведення їхнього стану до сучасного техніко-економічного рівня завдяки внесенню конструктивних змін, приведення виробничих фондів у стан, що відповідає сучасному техніко-економічному рівню виробництва, шляхом внесення конструктивних змін, заміни та зміцнення вузлів і агрегатів, встановлення додаткових пристроїв, приладів, надбудов, тощо, для оптимізації виробничих процесів (продуктивність праці, матеріаломісткість, ефективність, удосконалення технічних характеристик, тощо), а також створення, придбання або отримання іншим шляхом нових об'єктів основних фондів, чий технічний та технологічний рівень відповідає сучасним вимогам. Таким чином, процес модернізації основних фондів передбачає їхнє осучаснення, досягнуте будь-яким чином.

Список літератури: 1. Британська енциклопедія. Електронний ресурс.: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/387301/modernization> 2. Eisenstadt S. N. Modernization: Protest and Change. — Englewood Cliffs, 1966. — P. 1-5.

Е.Н. Костюкевич, ст. преподаватель кафедры экономики и организации машиностроительного производства, БНТУ

ВОЗМОЖНОСТИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО КАРТИРОВАНИЯ В УПРАВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ

Изучение успешных практических результатов, достигнутых рядом крупных зарубежных компаний в области управления инновационной деятельностью, показывает их особое внимание к стратегическим инструментам управления. Одним из таких современных инструментов планирования и прогнозирования деятельности компании является роудмаппинг. Основной акцент роудмаппинга – это инновации и новые технологии. В начале текущего столетия в высоко технологически развитых странах роудмаппинг был признан как самый эффективный метод планирования, прогнозирования и управления деятельностью глобальных хозяйствующих субъектов, активно внедряющих нововведения и участвующих в формировании своих национальных инновационных систем [1].

Термин роудмаппинг пришел в экономику из политики и дословно означает в переводе с английского языка – движение по дорожной карте. Такой подход помогает достигать ключевых стратегических целей предприятия, отсюда и русскоязычный вариант - стратегическое картирование. С помощью стратегического картирования для каждой инновационной продуктовой линии появляется возможность согласовать рыночную стратегию с научно-технологическими планами, планами по новым технологиям и инновационным продуктам. Дорожные карты помогают сконцентрировать внимание на долгосрочном планировании, улучшают взаимосвязи, автономность планов, являются основой для корпоративного научно-технологического планирования, идентификации потребностей потребителей, сильных и слабых сторон предприятия[1].

В отечественной практике дорожное картирование пока не очень распространенный инструмент планирования, поэтому унифицированные методические подходы и алгоритмы формирования дорожных карт еще не сформированы, а сам процесс картирования отличается высокой степенью творчества. Однако использовать инструмент дорожного картирования при управлении инновационной деятельностью, характеризующейся высокими рисками и неопределенностью, как нам кажется, полезно по следующим причинам: это, прежде всего, эффективное планирование всех областей и факторов, которые задействованы в развитии инновационной продуктовой линии; дорожные карты включают такую точную характеристику, как время, что помогает руководителям предприятий удостовериться в том, что в нужный момент они будут обладать технологиями и мощностями, необходимыми для осуществления своей стратегии и планов; дорожные карты являются связующим звеном между стратегией бизнеса, данными о рынке и технологическими инновационными решениями; дорожная карта вырабатывает своеобразный «путеводитель» для руководителей предприятий позволяя, таким образом, идентифицировать промежуточные результаты и корректировать направления деятельности; совместное использование нескольких дорожных карт позволяет стратегически использовать технологии во всей инновационной товарной специализации предприятия; создание дорожных карт подразумевает обмен информацией между представителями организации, покупателями, поставщиками и другими заинтересованными в развитии объекта картирования сторонами. Используя дорожную карту, можно весьма доступно объяснить как поставщикам, так и покупателям, в каком направлении движется компания[2].

Таким образом, применение системы дорожных карт при инновационном планировании на предприятии позволяет значительно усовершенствовать управление, создавать базы данных уникальных технологий, дорожные карты помогают сосредоточить планирование портфеля и бизнеса организации на будущем и обеспечивают последовательную информацию по всему портфелю инноваций в качестве исходных данных для принятия решения.

Список литературы: 1. *Phaal R., Farrukh C., Mitchel R., Probert D. Starting-up Roadmapping Fast // RTM.* – 2003. – № 2. 2. *Тычинский А.В. Управление инновационной деятельностью компаний: современные подходы, алгоритмы, опыт.* – Таганрог: Изд-во ТТИ ЮФУ, 2009. – 189 с.

М.О. Кривоконь, аспірант НТУ «ХПІ»

КОНЦЕНТРАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОЦЕСУ РЕІНЖИНІРИНГУ ВИРОБНИЦТВА

Стрімкий розвиток економіки на початку ХХІ сторіччя відзначається суттєвою перебудовою існуючих процесів управління та організації виробництва. На жаль, різкі зміни не завжди призводять до покращення економічних показників, часом викликаючи спад виробництва у тій чи іншій галузі.

Для подолання наслідків кризових явищ на підприємствах використовують ряд методів, таких як: зменшення витрат; проведення реорганізації або реструктуризації підприємства, вдосконалення його організаційної структури та корпоративного управління, формування портфеля технологій виробництва відповідно до умов кризового стану ринку, коригування збутової політики і менеджменту персоналу [1].

Одним із перспективних методів подолання кризи вважається реінжиніринг. Вперше термін «реінжиніринг бізнес-процесів» був введений М. Хаммером у 1993 році [2]. Він означає фундаментальне переосмислення і радикальне перепроєктування ділових процесів для досягнення різких, стрибкоподібних поліпшень головних показників діяльності компанії. Тобто, у широкому розумінні реінжиніринг передбачає досягнення змін виробничих та управлінських процесів шляхом впровадження інформаційних та інших інноваційних технологій.

На сьогоднішній день поняття реінжинірингу розширилось, включаючи в себе не тільки бізнес-процеси, але й виробництво. Саме реінжиніринг виробництва вважається перспективним методом подолання кризи для великих підприємств (наприклад, у галузі машинобудування) [4]. Він передбачає виконання ряду завдань як на рівні управління, так і безпосередньо при

організації виробничих процесів. Концентрація виробництва є невід'ємною частиною процесу реінжинірингу.

Під концентрацією виробництва розуміють процес, націлений на збільшення випуску продукції або обсягу надання послуг на підприємстві [3]. Концентрація виробництва створює можливості для більш ефективного використання високопродуктивного обладнання і неухильного зростання продуктивності праці.

Концентрація на підприємстві може здійснюватися в наступних формах: збільшення виробництва однорідної або різнорідної продукції; розвиток концентрації на основі комбінування виробництва; розвиток концентрації на основі диверсифікації виробництва. Остання форма концентрації може здійснюватися як на основі перерахованих вище форм, так і за рахунок розширення профілю діяльності підприємства.

Концентрація виробництва може бути досягнута декількома шляхами: збільшенням кількості машин, обладнання, технологічних ліній на існуючому технічному рівні; застосуванням машин, обладнання і агрегатів з більшою одиничною потужністю; одночасним збільшенням кількості машин і устаткування як існуючого технічного рівня, так і більш прогресивного; розвитком комбінування взаємопов'язаних виробництв.

Отже, концентрація виробництва є обов'язковою передумовою розвитку науково-технічного прогресу та його втіленням в конкретних умовах підприємства. При її впровадженні, як правило, зростає продуктивність праці, ефективніше використовується обладнання. Крім того, за рахунок скорочення питомої ваги умовно-постійних витрат відбувається сповільнення темпів зростання витрат, внаслідок чого збільшується рентабельність висококонцентрованого виробництва.

Таким чином, запровадження концентрації надає можливість подальшого розвитку прогресивних технологій, а також організації ресурсозберігаючого виробництва на підприємстві. Саме цим зумовлюється активний інтерес науковців і практиків до концентрації як складової процесу реінжинірингу виробництва.

Список літератури: 1. Губський Б. "Як подолати економічну кризу, або пошук економічних моделей відродження України" // Урядовий кур'єр. - 199. - № 2008-2009. 2. Хаммер М., Чампи Д. Реінжиніринг корпорації: Манифест революції в бізнесі. - С.-Петербург: С.-Петербург. ун-т, 1999. 3. Экономика предприятия: Учебник для вузов / В. Я. Горфинкель, Е. М.

М.О. Ткаченко, асистент НТУ «ХП»

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз сучасних світових тенденцій економічного розвитку свідчить про те, що якість інноваційних процесів стає підґрунтям підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств, отже перехід до інноваційної моделі розвитку стає необхідною умовою ефективного функціонування промислових підприємств.

Інноваційна модель розвитку економіки передбачає технологічне впровадження у виробництво нових наукових результатів та забезпечення приросту ВВП за рахунок виробництва і реалізації наукоємної продукції і послуг [1, с.35].

Перехід до інноваційної моделі розвитку вимагає від підприємств більшої гнучкості у реагуванні на зміни зовнішнього середовища, що потребує використання нових більш ефективних підходів та інструментів управління процесами інноваційного розвитку, пошук яких стає у ряд першочергових завдань промислових підприємств, які прагнуть підвищити свою ефективність.

Незважаючи на прийняте у середині 90-х років минулого сторіччя рішення про перехід української економіки до інноваційної моделі розвитку, впроваджена науково-технологічної та інноваційної політики має низьку ефективність, що залишає конкурентоспроможність нашої держави на низькому рівні і стає причиною технологічного відставання української економіки від економіки розвинених країн світу. Саме тому необхідні корінні зміни у соціально-економічних відносинах та формування принципово нової моделі управління процесами інноваційного розвитку промислових підприємств, адже

стратегії та концепції встановлюють концептуальні засади інноваційного розвитку, а реалізація цих документів залежить безпосередньо від інноваційної активності суб'єктів господарювання.

З метою підвищення інноваційної активності необхідно ефективно управляти процесами інноваційного розвитку промислового підприємства у напрямку досягнення цілей підприємства, які визначаються його зовнішніми та внутрішніми ключовими компетенціями [2].

Інноваційний розвиток підприємства - це процес перетворення накопиченого на підприємстві інноваційного потенціалу за рахунок інноваційних процесів в кінцеві споживчі рішення з метою підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності підприємства. Частота та ефективність впровадження інновацій на підприємстві обумовлюють рівень його інноваційного розвитку.

Функціонування підприємства забезпечується двома видами процесів – рутинними, які відповідають за виконання основних функцій підприємства, що забезпечують його функціонування, та інноваційними, які відповідають за ефективність його інноваційного розвитку.

Важливо акцентувати, що управління процесами інноваційного розвитку, в залежності від типу корпоративних зв'язків підприємства, може здійснюватися як централізовано всередині підприємства, так і зовні, що обумовлює використання відповідних управлінських інструментів.

Доцільно виділити стратегічний, тактичний та операційний рівні управління процесами інноваційного розвитку. В рамках дослідження запропоновано на стратегічному рівні використовувати стратегічні карти інноваційного розвитку, які виступають засобом опису та реалізації інноваційної стратегії підприємства, а інструментом управління процесами інноваційного розвитку на тактичному та операційному рівні стає реінжиніринг бізнес-процесів підприємства [3], шляхом їх оптимізації в рамках інноваційного аутсорсингу.

Список літератури: 1. *Петрина М.* Базовые условия создания инновационной модели развития экономики Украины// Экономика Украины. – 2006. - № 8. – с. 35. 2. *Хамел Г., Прахалад К.К.* Конкурируя за будущее. Создание рынков завтрашнего дня / Пер. с англ. – М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2002. – 288с. 3. *Хаммер М. Чампи Д.* Реинжиниринг корпорации. Манифест революции в бизнесе: Манн, Иванов и Фербер; М.; 2006

Т.В. Щолокова, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, докторант кафедри маркетингу Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

АНАЛІЗ ПЕРЕДУМОВ СТВОРЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ЗАТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Мета роботи полягає у визначенні поняття уніфікованого підприємства у вигляді *універсальної логістичної системи* як передумови створення методології управління логістичними затратами в межах постнеоінституційної аксіоматичної теорії економічного аналізу.

Логістика, відповідно до визначення у 1985 році Радою логістичного менеджменту США [1], як «...процес ефективного планування, управління й контролю потоків сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції, послуг і супутньої інформації від місця виникнення цього потоку до місця його споживання для цілей повного задоволення запитів споживачів», супроводжується логістичними затратами, що суттєво впливає і на собівартість продукції і, взагалі, на політику ціноутворення підприємства – виробника. У зв'язку з цим актуальною є проблема створення методології управління логістичними затратами для поліпшення фінансової та організаційно-економічної стійкості, ліквідності і рентабельності підприємства. Розв'язання проблеми виміру логістичних затрат потребує чіткого визначення поняття підприємства в сучасній глобалізованій економіці та формулювання загальних принципів функціонування світового ринкового середовища. Треба також мати на увазі, що нові умови бізнесової діяльності вимагають застосування інноваційних підходів щодо використання логістики як стратегічного фактора у

конкурентній боротьбі з метою оптимізації матеріальних, фінансових, інформаційних і людських потоків. Відмітимо, що природа виникнення логістичних затрат може бути досліджена з використанням аналізу еволюційного розвитку логістичних концепцій, які характеризують в історичному плані відповідний стан інституційної економічної теорії: класичний інституціоналізм, неоінституціоналізм і постнеоінституціоналізм. В межах класичного інституціоналізму *поняття підприємства визначається як організація, що виробляє споживчу продукцію і представляє собою відособлений консервативний об'єкт: фабрика, завод, шахта, рудник, кар'єр, комбінат тощо. Підприємство з точки зору неоінституціоналізму визначається терміном «фірма», ієрархічна структури якої, на думку Коуза Р.Ч. [2], може бути досліджена за допомогою транзакційного підходу.* Таким чином поняття фірми, транзакції і транзакційних затрат, які виникають при здійсненні транзакцій, представляють собою основні предмети дослідження в неоінституційній економічній теорії. Наведемо тепер фундаментальне визначення в аксіоматичній теорії економічного аналізу[3]. Сполучення глобального ланцюга фінансово-виробничих відносин та ривайвінга називається *універсальною логістичною системою (УЛС).* Таким чином простий або розгалужений глобальний ланцюг фінансово_виробничих відносин(*п.г.л. ФВВ або р.г.л. ФВВ*) можна кваліфікувати як інфраструктуру (*матеріалізацію*) ривайвінгу, а аналітичну модель глобального ланцюга та відповідний логістичний канал – як функціональне середовище (*інтелектуалізацію*) ривайвінгу. Визначення універсальної логістичної системи як основного об'єкту дослідження аксіоматичної теорії економічного аналізу означає перехід, з точки зору еволюційного розвитку інституційної економічної теорії, *від теорії фірми до теорії УЛС*, тобто перехід від неоінституціоналізму до постнеоінституціоналізму, з якісно новою системою наддержавних інституцій (Світова організації торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд(МВФ), Європейський банк реконструкції і розвитку(ЄБРР) та ін.), які виконують регуляторні функції в політичній, економічній і соціальній площині.

Список літератури: 1. Council of Logistics Management. Annual Report. Oakbrook (ILL.), 1985. 2. Coase R.H. The Problem of Social Cost / R.H. Coase // Journal of Law and Economics. – 1960. - № 3. – p. 1 - 44. 3. Shchokolova T.V. Bases of Axiomatic Theory of Economic Analysis / T.V. Shchokolova // Journal of Applied Mathematics, Statistics and Informatics (JAMSI). – Trnava: The University of Saint Cyril and Metod. – 2009. - № 5. – P. 61 – 97.

А.П. Косенко, канд. екон. наук, НТУ «ХП»

ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ РЫЧАГ КАК ИНСТРУМЕНТ КОММЕРЦИАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИЙ

Понятие «рычаг» широко используется в различных естественных науках и обозначает приспособление или механизм, позволяющий усиливать воздействие на некоторый объект. В контексте данного исследования понятие технологического рычага будет отражать уровень изменения приращение капитала предприятия по отношению к уровню изменения его затрат на интеллектуально-технологические разработки. При положительном значении технологического рычага можно делать вывод об уровне инновационной восприимчивости предприятия-разработчика технологических новаций, его умении и способности не только разрабатывать прогрессивные инновации, но и эффективно использовать (коммерциализировать) свои интеллектуальные разработки, объекты интеллектуальной собственности (ОИС).

Концепция технологического рычага была разработана рядом российских и зарубежных исследователей с целью установления связи между технологической эффективностью и эффективностью операционной и финансовой деятельности предприятия. Технологический рычаг это мера способности инновационного предприятия распространять передовые знания, технологии, прикладные ноу-хау (т.е. осуществлять трансфер технологий), полученные в процессе создания базового объекта интеллектуальной собственности, на множество продуктов для конечных пользователей.

Аналитическая модель технологического рычага может быть выражена с использованием стоимостного подхода через учетно-балансовую стоимость использованных материальных активов следующим образом:

$$TP = \sum_{i=1}^N \frac{Z_i + Z_{\text{баз}}}{Z_{\text{баз}}}, \quad (1)$$

где TP - технологический рычаг; N - количество новых сфер и направлений использования базового объекта интеллектуальной собственности ($OISC_{\text{баз}}$) в продуктах и технологиях; $Z_{\text{баз}}$ - затраты (стоимость материальных активов), связанные с разработкой $OISC_{\text{баз}}$; Z_i - стоимостная оценка материальных затрат на разработку i -го продукта или технологии, созданных с использованием $OISC_{\text{баз}}$.

Наличие технологического рычага на предприятии, исходя из логики формулы (1), может быть определено только в том случае, если значение TP в формуле (1) будет больше двух ($TP > 2$). В противном случае создание $OISC_{\text{баз}}$ не позволяет создать ничего существенного, так как полученные результаты не превышают затрат на создание самого $OISC_{\text{баз}}$.

Отсюда следует вывод о том, что концепция технологического рычага объясняет, как создание нового ОИС может поднять стоимость бизнеса, превышая в разы экономическую ценность $OISC_{\text{баз}}$, взятой изолированно. Кроме того, появляется реальная возможность эффективного мониторинга экономической отдачи (востребованности, использования, применяемости) конкретного ОИС, права на который находятся в распоряжении данного предприятия, его влияния на систему финансового менеджмента.

В этом плане следует заметить, что еще до того, как разработанные на предприятии новые сферы и направления использования базового объекта интеллектуальной собственности ($OISC_{\text{баз}}$) будут материализованы в новых орудиях труда или предметах потребления (а именно тогда произойдут реальные изменения в стоимостной структуре материальных активов и

капитала предприятия), технологический рычаг $OIS_{баз}$ будет оказывать косвенное воздействие на данные активы. Это позволяет сделать вывод о том, что воздействие технологического рычага будет прямо пропорционально активности предприятия в двух направлениях:

- во первых, по использованию базовой разработки $OIS_{баз}$ для создания новых интеллектуальных продуктов;
- во-вторых, в системе внутреннего и внешнего трансфера технологий.

Э.А. Ковпак, к.э.н., доцент

А.В. Нестеренко, магистрант

АНАЛИЗ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ ИНТЕРНЕТ-СУПЕРМАРКЕТА ПРОДУКТОВ ПИТАНИЯ

Мировой экономический кризис ускорил процесс перевода традиционных видов бизнеса в электронный. Под электронным бизнесом подразумевается совокупность финансовых и торговых транзакций, осуществляемых при помощи компьютерных сетей, а также бизнес-процессов, связанных с проведением таких транзакций. Электронная коммерция является одним из наиболее перспективных вариантов развития торговли в настоящее время. В электронном бизнесе скорость осуществления транзакций играет немаловажную роль, а это выдвигает требования к оптимизации всех бизнес-процессов на основе широкого использования информационных и телекоммуникационных технологий. Торговля продуктами питания через сеть Интернет в Украине находится на зачаточной стадии, и составляет меньше 0.1% от всего оборота по продуктам питания в стране в целом (для сравнения, аналогичный показатель в Великобритании составляет 5%, а в США - 2.5% [1]). Неразвитость и вместе с тем перспективность данного направления торговли в Украине, необходимость принятия и адаптации зарубежного опыта интернет-

торговли продуктами питания обуславливают *актуальность настоящего исследования*.

Цель исследования – анализ бизнес процессов продуктового интернет-супермаркета для анализа возможности эффективной реализации данного вида деятельности на территории Украины.

Началом развития интернет-торговли продуктами питания можно считать 1990 год – момент основания крупнейшей в мире розничной сети Walmart. Вначале опыт торговли продуктами бакалеи через Интернет оказалась нерентабельной [2], но в 2010 г. компания Walmart уже успешно торговала продуктами питания онлайн в США. С 2000 г. первым британским ритейлером, начавшим продажи продуктов питания в режиме онлайн, стал Tesco [3]. Начинания Tesco в области цифровых технологий масштабны: веб-магазин, киоски самообслуживания, виртуальные подсказчики, социальные сети, мобильные приложения. Последнее новшество в бизнес-процессах онлайн торговли Tesco – это виртуальные магазины в метрополитене Сеула, где ожидающие поезда пассажиры могут сканировать QR-коды с помощью смартфонов, добавлять товары в корзины, оплачивать их с помощью бесплатного Интернета метрополитена, и заказывать доставку на дом в любое удобное время.

Прежде чем создать реальный интернет-магазин продуктов питания, необходимо разработать модель его бизнес-процессов. Можно выделить группы функций продуктового интернет-супермаркета, которым будет соответствовать свой бизнес-процесс: (1) стандартные бизнес-процессы предприятия: разработка стратегии и развитие бизнеса, финансирование деятельности и расчеты, воспроизводство трудовых, информационных и материальных ресурсов; (2) специфические бизнес-процессы интернет-супермаркета: разработка и реализация маркетинговой программы, установление взаимоотношений с поставщиками, поставка товаров от поставщиков, хранение товара на складе и контроль срока годности, обработка онлайн-заказов, сбор продуктовых корзин по заказам, доставка

заказов и логистика, техническая поддержка интернет-ресурсов магазина. Каждый из данных бизнес-процессов декомпозируется и оптимизируется для создания уникальных конкурентных преимуществ супермаркета.

Список литературы: 1. Как развивается рынок онлайн-заказов продуктов в Украине. Режим доступа: <http://ain.ua/2012/12/14/104806>. 2. Уолтон С. Сделано в Америке. Как я создал Wal-mart. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – 260 с. 3. Официальный сайт компании Tesco. Режим доступа: <http://www.tesco.com/>.

СЕКЦІЯ 4

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ: СТАНОВЛЕННЯ, ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

І.Л. Дідорчук, ст. викладач ХНУ ім. Каразіна м. Харків,

К.Е. Геворкян, студентка ХНУ ім. Каразіна, м. Харків

АНАЛІЗ МАРКЕТИНГОВИХ ПІДХОДІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Сучасний етап ринкових відносин, на якому знаходиться Україна, змушує до аналізування проблем, які існують в маркетинговій діяльності підприємств. Маркетингові підходи, які використовуються фірмами, повинні максимально відповідати сучасним вимогам ринку. Як свідчить практика підприємств України, впровадження маркетингу хоча й набуває все більшого поширення, проте повною мірою ще не використовуються всі форми управління маркетинговою діяльністю. А це створювало би передумови до забезпечення конкурентоспроможності підприємств, адаптації до постійних змін зовнішнього середовища і кон'юнктури ринку, стабільності умов господарювання. Перехід організацій на інноваційний шлях розвитку потребує впровадження маркетингових підходів, які б дозволили привести інноваційні процеси, що відбуваються на підприємствах у відповідність з ринковими вимогами.

Групами компаній Advanter Group були виділені основні проблеми маркетингу на українському просторі[1]:

- Розгляд маркетингу у фірмах як допоміжна функція
- Низька ефективність маркетингових дій
- Маркетингові дослідження не впливають на прийняття управлінських рішень
- Низький рівень професіоналізму маркетологів

- Незалученість персоналу компанії в маркетинг, нерозуміння сутності маркетингу або маркетингових дій і функцій відділу маркетингу іншими фахівцями

Аналіз цих проблем показує, що фірмам потрібне вдосконалення маркетингових заходів. Для підвищення ефективності діяльності підприємств в сучасних умовах розвитку економіки фірмам потрібно звернути увагу на проблеми, використовувати маркетинг не тільки як допоміжну функцію, а як ключову ланку у своїй діяльності.

Слід зауважити, що немає одного правильного удосконаленого маркетинговому підходу для всіх підприємств. На різних ринках і за різними економічними ситуаціями кожна концепція має право на успіх. Фірмам потрібно врахувати глобальний характер конкуренції на українському ринку і виділяти службам маркетингу важливу роль на підприємствах для довгостроково перебування на ринку[2].

На основі проведеного аналізу визначені основні проблеми в маркетинговій діяльності підприємств України та запропоновані шляхи вирішення цих проблем і успішні маркетингові підходи.

Список літератури: 1. *Компания Advanter Group* [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <http://www.advanter.ua/>. 2 *Портер М. Е.* Международная конкуренция: Перс англ. / Под ред. В. Д. Щетинина. — М.: Междунар.отнош., 1993. — 896 с.

Г.П. Ляшенко, к.е.н., професор

ІНФОРМАЦІЯ – ГОЛОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Маркетингові дослідження – це важлива функція у сфері любого підприємства (фірми) тому що саме вони дозволяють розробити маркетингові заходи, що використовуються з метою підвищення продуктивності підприємства; сприяють ефективній адаптації потенціалу підприємства до

стану ринку, при цьому задовольнивши потреби споживача. Першим етапом розвитку маркетингових досліджень, у науковій літературі, вважається початок ХХ століття. У цей час публікуються перші навчальні посібники, методичні основи маркетингових досліджень, створюються дослідницькі організації. У науковій літературі, а також на практиці вживаються різні поняття щодо сутності маркетингових досліджень, а саме: дослідження ринку, дослідження збуту, дослідження мотивів, дослідження потенціалу та інші. Такі поняття дають можливість більш детально сформулювати завдання маркетингових досліджень, пошук вузьких місць, а також надавати допомогу в здійсненні контролю за організацією збору і підготовки маркетингової інформації.

Але, як правило, всі автори в своїх працях одним із головних інструментів маркетингових досліджень називають інформацію: первинну і вторинну. Інформацію, під час маркетингових досліджень отримують за допомогою застосування традиційних і нетрадиційних методів. Наприклад, для збору первинної інформації використовують наступні традиційні методи: опитування (безпосереднє і за допомогою технічних засобів); спостереження (кейс-стаді, аудит торгових точок, піплметрія, Mystery shopping «Таємничий покупець»; експеримент – це пробний маркетинг. Для збору вторинної інформації застосовують такі методи, як: аналіз документів (статистичних, письмових, електронних, фонетичних) і Desk-research (аналіз інформації, що спрямований на пошук ніш відповідних товарів на тих або інших ринках).

Під час проведення маркетингових досліджень з'являються нові (нетрадиційні) методи збору інформації, наприклад онлайн-дослідження. Це дослідження в якому респондент [1, с.11] бере участь в онлайн-обговореннях, одноразово або у межах асес-панелі відповідає на запитання анкети, розташованої на сервері дослідника, скачує її або отримує поштою, після чого повертає її, бере участь у вимірюваннях обсягу використання інтернет-ресурсів за допомогою спеціального програмного забезпечення на персональному комп'ютері користувача; кулхантинг [2, с.58] – це метод направлений на пошук нових тенденцій або так званих трендів; Eye tracking [3] – це технологія, яка

дозволяє відстежувати рух очей і при цьому дає можливість визначити рівень уваги, зацікавленості та емоційну реакцію респондента на відповідну зону екрану; People Stream [4] – метод дослідження пасажиропотоків, спрямований на збір і аналіз інформації, необхідної для визначення ефективності зовнішньої реклами, планування рекламних кампаній, розміщення торгівельних точок і проведення промо-акцій.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що інформація віддзеркалює ринковий розвиток, а також сигналізує керуючим органам підприємства про негаразди або переваги в окремих частинах ринкового механізму, є фундаментом прийняття управлінських рішень і джерелом ідей для подальшої діяльності.

Список літератури: 1. Дубинський І. Розвиток Інтернету в Україні відкриває нові можливості для маркетингових досліджень / І.Дубинський //Маркетинг в Україні.-2009.-№3.-с.11-13. 2. Ковальчук С. Кулхантинг: маркетингові дослідження нових трендів / С.Ковальчук, І.Слободян // Маркетинг в Україні.-2010.-№1.-с.57-59. 3. Eye tracking research [Електронний ресурс].-<http://www.rb.com.ua/rus/.../group-1790/html/>. 4. Stream: Дослідження пасажиропотоків [Електронний ресурс]. http://www.kiis.com.ua/txt/people_stream.html/.

А.А. Мальцева, канд.економ.наук, Тверской Інноцентр

О.И. Савченко, канд.економ.наук, проф. НТУ «ХПІ»

МЕХАНИЗМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РОССИИ

Современное состояние научно-технической и инновационной сферы в России свидетельствует о том, что уровень инновационной активности и инновационной инфраструктуры требуют усиления внимания со стороны государства для более активного функционирования бизнес-среды.

Инновационные предприятия не только реализуют задачу максимизации прибыли за счет использования современных технологий, но и способствуют уменьшению социальной напряженности в обществе. Федеральные программы развития нацелены на повышение инновационного потенциала российской

экономики. В тоже время достаточно часто инновационная политика проводится в рамках определенных стереотипов и становится инерционной. Реальную государственную поддержку получает незначительное количество предприятий и, в большинстве случаев, она сводится к предоставлению некоторых налоговых льгот и упрощению условий кредитования.

При переходе к инновационному развитию российской экономики одной из задач инновационной политики становится формирование инновационного типа мышления. И прежде всего, это относится к молодому поколению, а значит, качество российского профессионального образования должно развиваться в этом направлении. В ряде университетов страны реализуются программы в области предпринимательства и бизнеса как на уровне бакалавриата, так и на уровне магистратуры. Направление «Менеджмент» предполагает изучение следующих курсов в данной области: экономика и управление малым бизнесом, маркетинговое обеспечение бизнеса, организация предпринимательства, инвестиционное проектирование на государственных и частных предприятиях, инновационное предпринимательство, экономика и организация малых предприятий инновационной сферы. На направлении «Экономика» предлагаются курсы: бизнес-планирование, оценка стоимости бизнеса, программное обеспечение оценки бизнеса, экономика и организация предпринимательского труда, международный бизнес. На уровне магистратуры предлагают магистерскую программу «Международный бизнес» со следующим циклом дисциплин: история предпринимательства, национальные бизнес-системы в процессе глобализации, инновационные предпринимательские структуры в условиях глобализации. Обучение инновационному предпринимательству также осуществляется на магистерских программах «Общий и стратегический менеджмент»: история предпринимательства, управление стоимостью компании, информационная бизнес-аналитика и «Корпоративное управление»: моделирование бизнес-процессов корпорации, проектный менеджмент в корпоративном бизнесе, информационная бизнес-аналитика.

Ярким примером заинтересованности вузов в таком развитии является создание инновационной системы взаимодействия «университет-студент-работодатель». Инновационность этой системы обусловлена внедрением современных методов работы со студентами и выпускниками (включение работодателей в учебный процесс, организация мероприятий повышающих мобильность и активность выпускников и студентов). Результатом становится выпуск «инновационного продукта» - выпускника, обладающего помимо знаний предусмотренных образовательным стандартом, навыком адаптивности к окружающей среде, к рынку труда. При таком подходе меняются функции, к поиску возможных мест трудоустройства и практики добавляется профессионально-психологическое сопровождение обучения. Мониторинг рынка труда специалистов и удовлетворенности работодателей качеством подготовки проводится с помощью анкетирования работодателей - постоянных партнеров в сфере практики и трудоустройства университетов. Для усиления взаимодействия организуются специализированные мероприятия: презентации, мастер-классы, ярмарки вакансий, экскурсии в компании.

Верес Шамоши Марианн, доктор экон. наук, Мишкольцский ун-т, Венгрия, директор института инноваций

М.М. Ткачев, преподаватель НТУ «ХПИ»

ЦЕНА И КОММЕРЧЕСКАЯ СТОИМОСТЬ ПИРАТСКОЙ ПРОДУКЦИИ

Исследование существующих определений пиратской (контрафактной) продукции позволяет определять эту категорию как такую, которая используется в хозяйственном обороте с нарушением прав на любой содержащийся в ней объект права интеллектуальной собственности.

В украинском законодательстве существует более общее понятие «фальсифицированная продукция». Согласно украинскому законодательству о

защите прав потребителей: фальсифицированная продукция - продукция, изготовленная с нарушением технологии или неправомерным использованием знака для товаров и услуг, или копированием формы, упаковки, внешнего оформления, а также неправомерным воспроизведением товара другого лица. (п.27 ст.1 Закона Украины «Об охране прав на знаки для товаров и услуг»).

Наиболее распространенными видами контрафакта являются:

- продажа товаров с использованием обозначений, тождественных или сходных до степени смешения с известными торговыми марками других товаропроизводителей;

- подделка внешнего вида промышленных изделий, нарушения прав на промышленный образец;

- незаконное производство и использование произведений литературы, науки, искусства, компьютерных программ и аудиовизуальной продукции;

- контрафактной является также продукция, изготовленная с неправомерным использованием технологии, которая охраняется как изобретение или полезная модель.

Уровень ущерба, наносимого контрафактной продукцией варьируется в зависимости от тех или иных условий, однако эксперты сходятся во мнении, что контрафакт формирует многомиллиардный рынок теневой экономики, выпускает колоссальный объем фальшивых товаров ежегодно. Согласно Отчету за 2011 г. «Оценка глобальных экономических и социальных последствиях контрафакта и пиратства», представленном в рамках проекта «Бизнес против контрафакта и пиратства», стоимость поддельной продукции по всему миру составила \$ 285 - \$ 360 млрд., произведенной и проданной на внутренних рынках - \$ 140 - \$ 215 млрд. Осознавая масштаб последствий роста данной незаконной торговли и потерь мировой экономики в долгосрочной перспективе, департамент также провел оценку ущерба на основе последних данных ОЭСР, доступных на тот момент. Результаты представлены в табл.1.

Таблица 1

Цена и коммерческая стоимость компьютерного пиратства

Страна	Динамика уровня пиратства, %								Динамика потерь от пиратства, млн \$							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Страны Центральной и Восточной Европы (ЦВЕ)																
Украина	91	85	84	83	84	85	86	84	107	239	337	403	534	272	571	647
Россия	87	83	80	73	68	67	65	63	1362	1625	2197	4123	4215	2613	2842	3227
Грузия	-	-	-	-	95	95	93	91	-	-	-	-	59	54	46	52
Молдова	96	96	94	92	90	91	90	90	44	44	56	43	40	28	36	45
Казахстан	85	85	81	79	78	78	76	76	57	69	85	110	125	74	89	123
Армения	95	95	95	93	92	90	89	88	7	7	8	8	7	14	23	26
Азербайджан	94	94	94	92	90	88	88	87	40	40	51	50	55	52	57	67
Беларусь	-	-	-	-	-	87	88	87	-	-	-	-	-	55	126	87
Латвия	58	57	56	56	56	56	56	54	19	20	26	29	31	24	30	32
Литва	58	57	57	56	54	54	54	54	21	25	31	37	40	31	38	44
Эстония	55	54	52	51	50	50	50	48	17	18	16	20	21	19	23	25
Польша	59	58	57	57	56	54	54	53	379	388	484	580	648	506	553	618
Румыния	74	72	69	68	66	65	64	63	62	111	114	151	249	183	195	207
Чехия	41	40	39	39	38	37	36	35	132	121	147	161	168	174	195	214
Албания	77	76	77	78	77	75	75	75	7	9	11	11	9	8	6	6
Болгария	71	71	69	68	68	67	65	64	33	41	50	63	139	115	113	102
Венгрия	44	42	42	42	42	41	41	41	126	106	111	125	146	113	131	143
Всего по ЦВЕ	71	69	68	68	66	64	64	62	2682	3262	4124	6351	7003	4673	5506	6133
Страны Западной Европы (ЗЕ)																
Германия	29	27	28	27	27	28	27	26	2286	1920	1642	1937	2152	2023	2096	2265
Франция	45	47	45	42	41	40	39	37	2928	3191	2676	2601	2760	2544	2579	2754
Великобритания	27	27	27	26	27	27	27	26	1963	1802	1670	1837	2181	1581	1846	1943
Швеция	26	27	26	25	25	25	25	24	304	340	313	324	372	304	411	461
Испания	43	46	46	43	42	42	43	44	634	765	865	903	1029	1014	1105	1216
Всего по ЗЕ	34	35	34	33	33	34	33	32	11865	11856	10642	11655	13023	11750	12771	13749
США	21	21	20	20	20	20	20	19	6645	6895	7289	8040	9143	8390	9515	9773
Канада	36	33	34	33	32	29	28	27	889	779	784	1071	1222	943	1066	1141
Всего по Северной Америке	22	22	22	21	21	21	21	19	7549	7686	8104	9144	10401	9379	10623	10959
Всего по Латинской Америке	66	68	66	65	65	63	64	61	1546	2026	3125	4123	4311	6210	7030	7459
Китай	90	86	82	82	80	79	78	77	3565	3884	5429	6684	6677	7583	7779	8902
Индия	74	72	71	69	68	65	64	63	519	566	1275	2025	2768	2003	2739	2930
Всего по Азии	53	54	55	59	61	59	60	60	7897	8050	11718	14090	15261	16544	18746	20998
Всего по Африке	58	57	60	60	59	59	58	58	1239	1602	1985	2446	2999	2887	4078	4159
Всего в мире	35	35	35	38	41	43	42	42	32778	34482	39698	47809	52998	51443	58754	63456

Кроме прямых финансовых потерь проблемы возникают в рамках торговли, иностранных инвестиций, занятости, инноваций, криминальной обстановки и окружающей среды. На микроэкономическом уровне контрафакт негативно влияет на объем продаж, цены, стоимость интеллектуальных прав собственников, ценность брендов, инвестиции и гонорары.

К. Шимпф, канд. екон. наук, Магдебургский университет, Магдебург, ФРГ

Т.О. Кобєлева, канд. екон. наук, НТУ «ХП»,

Н.П. Ткачова, канд. екон. наук, НТУ «ХП»

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕНІ КОН'ЮНКТУРИ РИНКУ

Кон'юнктура ринку - сукупність умов при яких в даний момент протікає діяльність на ринку. Характеризується певним співвідношенням попиту і пропозицією, а також рівнем і співвідношенням цін. Найважливішим етапом вивчення кон'юнктури ринку є збір інформації. Найпростіший і ефективніший спосіб здобуття інформації - провести маркетингові дослідження. Де можна отримати інформацію, необхідну при розробці нової продукції. Опитування, проведене серед підприємців надало наступні джерела інформації:

- постійні клієнти.....73%;
- колеги і інші підприємці.....52%;
- інтуїція.....46%;
- потенційні клієнти.....43%;
- офіційно публіковані дані про компанії.....41%;
- галузеві журнали.....35%;
- семінари і курси.....14%;

- бібліотеки.....6%;
- науково-дослідні інститути і вузи.....4%.

Завдання маркетингових досліджень наступні:

- визначити, яка саме інформація необхідна;
- збір інформації;
- аналіз інформації;
- знайти можливість вживання результатів аналізу на практиці.

Маркетингові дослідження - це інформаційне поле, що дозволяє виробникам товарів і послуг взнати бажання і можливості споживачів, а також визначити своє місце на ринку. Маркетингові дослідження знижують ризик ухвалення неправильних рішень. Навіть прості дослідження можуть принести користь бізнесу. Наприклад: електротехнічна компанія вирішила провести маркетингові дослідження для пошуку можливостей, які дозволили б їй укріпити свої позиції на ринку. З цією метою клієнтам було поставлено одне питання: що їх не владнує в роботі електротехнічних компаній взагалі і даною зокрема? Клієнти із задоволенням відповіли на це нескладне питання. У результаті був наступна відповідь: робітники грубі, їх зовнішній вигляд непривабливий, вони входять в будинок замовника в брудному взутті - все це і плюс до того убога обстановка в офісі відлякують спроможних клієнтів. Отримана інформація переконала керівництво в необхідності приділяти більше уваги іміджу своєї компанії. Було вирішено зробити ремонт в офісі, купити нові меблі, а співробітників терміново виучити хорошим манерам. В результаті компанія придбала новий імідж, тим самим підвищивши свій рейтинг. І менше ніж за два роки об'єм замовлень компанії збільшився в 5 разів.

СЕКЦІЯ 5

ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Н.В. Куліченко, ст. викладач.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Підвищення ефективності використання бюджетних коштів є однією з важливих проблем, що потребують наукового та методичного обґрунтування. Організація ефективного використання бюджетних коштів є необхідною умовою функціонування будь-якої економіки, оскільки це суттєво впливає на досягнення оптимальних параметрів її функціонування та вирішення пріоритетних державних завдань. Ефективність бюджетних видатків є однією із ключових умов переходу економіки на інноваційний шлях розвитку, забезпечення конкурентоспроможності та економічної безпеки країни у найближчій перспективі.

У щорічному Посланні Президента України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році» наголошено, що модернізація системи складання та виконання місцевих бюджетів і регулювання міжбюджетних відносин має відбуватися у напрямі зменшення залежності місцевих бюджетів від державного на основі створення стимулів до розкриття внутрішнього потенціалу розвитку регіонів, збільшення надходжень до місцевих бюджетів, зменшення неефективності витрат [1, с. 133].

Підвищення видаткової автономності місцевих бюджетів та ефективність використання бюджетних коштів визначене як одне з пріоритетних завдань Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [2].

Основні напрямки бюджетної політики на 2013 рік також орієнтують на підвищення рівня та ефективності використання бюджетних коштів внаслідок

поступового запровадження програмно-цільового методу у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів [3].

Отже, можна вважати, що ефективність видаткової частини місцевих бюджетів є вкрай актуальним напрямком наукових досліджень.

У сучасній економічній літературі є значна кількість публікацій з окремих питань змісту, планування, оцінки та контролю ефективності використання бюджетних коштів на місцевому рівні, які розглядаються у роботах М.Я. Азарова, О.П. Кириленко, І.О. Луніної, К.В. Павлюк, І.Я. Чугунова. Натомість недостатньо робіт, присвячених комплексному аналізу ефективності бюджетних видатків на рівні місцевих бюджетів у сучасних умовах.

При цьому залишається невизначеним поняття «ефективність бюджетних видатків» та її види. Це призводить до неоднозначного трактування змісту ефективності у бюджетному законодавстві та чинить вплив на практику планування бюджетних видатків, ускладнює розробку методик оцінки ефективності використання бюджетних коштів для цілей контролю.

Більшість вчених при визначенні досліджуваного поняття орієнтуються виключно на загальноекономічне розуміння ефективності як відношення результатів до витрат. Між цим, результати бюджетних видатків не завжди можна визначити кількісними показниками.

Ми вважаємо, що при визначенні змісту поняття «ефективність бюджетних видатків» необхідно враховувати не тільки значення по суті, але й територіальні та часові параметри.

Під значенням по суті можна вважати націленість на досягнення будь-яких (або окремо за видами) значущих результатів. Територіальний параметр дозволить розглядати ефективність бюджетних видатків у територіальному розрізі. Період здійснення бюджетних видатків та час отримання результату обумовлює застосування часового параметру до визначення ефективності бюджетних видатків.

Список літератури: 1. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2013 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2013. – 576 с. 2. Програма економічних реформ на 2010—2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» / Комітет з

економічних реформ при Президентів України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf. 3. Основні напрями бюджетної політики на 2013 рік, затверджені постановою Верховної Ради України від 22 травня 2012 року № 4824-VI - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4824-17>.

А.І. Сластяникова, асистент кафедри ЕтаОДСГ УПА

ФУНКЦІОНАЛЬНІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ КЕРОВАНО-ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ситуація, що склалася в Україні з ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку підприємств машинобудування значною мірою визначається гострою нестачею необхідного обсягу активів, що істотно позначається на ефективності їхнього господарювання. Разом з цим низька забезпеченість підприємств оборотними активами супроводжується низьким рівнем їх використання. Тому нині одним із найактуальніших завдань у забезпеченні підвищення ефективності виробничої діяльності підприємств є суттєве вдосконалення управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку завдяки підвищенню ефективності взаємозв'язку результатів і чинників виробництва підприємств машинобудування.

Багато науковців торкаються питань вивчення ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємства та його ефективного управління, серед них: Вишневська О.М., Гопкало О.І., Довгаль Н. С., Євдєєв Д. В. та інші. Аналіз публікацій з зазначеної проблеми виявляє її недостатнє практичне обґрунтування на рівні підприємств.

Однією з популярних функціональних моделей управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку підприємств машинобудування, що характеризують взаємозв'язок результату і чинників виробництва, є виробнича функція [1-2]. Виробничу функцію використовують для аналізу впливу різних сполучень факторів на об'єми випуску продукції на

різних рівнях економіки – від підприємства до народного господарства в цілому. Як приклад такої функції може бути приведена виробнича функція Кобба-Дугласа, що була використана американськими дослідниками Ч. Коббом і П. Дугласом при аналізі розвитку економіки США в 20-30-х роках XX ст. Функція є однорідною до степені $\alpha + \beta$ [3-4]. Відповідно зростання L та K на однакову кількість n разів збільшує дохід в $n^{\alpha+\beta}$ разів. Подальші дослідження з використанням виробничих функцій були спрямовані на визначення зміни результатів роботи підприємства від зміни технічного прогресу та кваліфікації працівників. Отже, залежність величини витрат на виробництво продукції від обсягів виробництва продукції можна представити у вигляді функції:

$$S = 0,56 \times V^{0,91} \quad (1)$$

Залежність величини прибутку від вартості основних фондів і розміру оборотних коштів можна представити у вигляді:

$$U[L, N] = V(L, N) - S(L, N) = 1,74 \times L^{0,56} \times N^{0,44} - 0,93 L^{0,51} \times N^{0,40} \quad (2)$$

На основі наведених функціональних моделей управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку підприємств машинобудування, що ефект від зростання основних фондів є більш значним, ніж для оборотних коштів.

Таким чином, від забезпеченості підприємств машинобудування необхідними оборотними коштами, ефективності управління ними напряду залежить виконання встановлених показників динаміки виробництва та обсягів прибутку. Це необхідно враховувати при обґрунтуванні резервів підвищення ефективності ресурсного потенціалу керовано-організаційного розвитку підприємств.

Список літератури: 1. Буряк П. Ю. Інтегровані підприємницькі структури: формування, ефективність, потенціал: монографія / Петро Юрійович Буряк. — Л. : Логос, 2007. — 468 с. 2. Вишневська О.М. Ресурсний

потенціал підприємництва / О.М. Вишневіська // Економіка АПК. - 2008. - № 12. - С. 32-37. **3. Глушков В.М.** Моделювання систем, що розвиваються / В. М. Глушков, В. В. Іванов, В. М. Яненко. - М. : Наука, 1983. - 352 с. **4. Довгаль Н. С.** Ресурсний потенціал підприємства: теоретичні основи / Н. С. Довгаль // Науково-технічна інформація. - 2009. - № 1. - С. 42-45.

М.В. Шипілова, доцент кафедри економічної теорії Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України

СТВОРЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЕКОНОМІКАХ

Підприємництво як ініціативна, самостійна, на власний ризик діяльність економічних суб'єктів з метою отримання прибутку, безсумнівно, завжди було основою поступального розвитку суспільства. Роль підприємництва як особливого типу господарювання, в основі якого лежить постійний пошук нових можливостей виробництва на базі інновацій, неможливо переоцінити і для сучасних, глобально і невідомо змінюваних соціально-економічних процесів. Але разом із змінюваними умовами має змінюватись і характеристики самого підприємництва. Соціальна орієнтація сучасних ринкових економік та економік, що прагнуть бути соціально орієнтованими, вимагають перегляду позицій бізнесу щодо їхньої соціальної функції. І це, в свою чергу, нерідко посилює протиріччя між нею та першочерговою метою функціонування підприємницьких ініціатив – отриманням прибутку.

Тож, питання знаходження компромісу між отриманням максимального прибутку, що стає усе важчим в сучасних умовах трансформаційних економік (з урахуванням наростання глобальних кризових тенденцій), та соціальною відповідальністю, що її вимагають ті ж глобальні тенденції розвитку та інтеграції в світове співтовариство, стає все більш актуальним.

Виконання вище зазначеного завдання можливе в межах сформованого соціально відповідального підприємництва, що окрім внутрішньо притаманних цій діяльності характеристик має націленість на позитивний вплив щодо суспільства. Світова Рада компаній зі сталого розвитку накладає на соціально відповідальні компанії «довгострокові зобов'язання... поводитись етично та сприяти економічному розвитку, одночасно покращуючи якість життя працівників та їх родин, громади і суспільства загалом» [2].

Відтворення такої моделі ведення справ, так званого «простору соціального капіталу», що матиме взаємно позитивний вплив на всіх суб'єктів господарювання [1], вимагає відповідних заходів. Провідними в цьому напрямку, на наш погляд, повинні стати найпотужніші економічні агенти самого бізнесу та держава, а заходи мають бути спрямованими на створення сприятливого інституційного середовища, в якому поступово зменшаться протиріччя між цілями отримання короткострокових прибутків та довгостроковими перспективами сталого функціонування бізнесу та економіки в цілому. При цьому, ми акцентуємо увагу на тому, що існують умови, регулювання яких може бути здійснене суто в межах компетенції держави (на кшталт удосконалення законодавчої бази), але більш важливими є такі умови, які можуть бути створеними спільно у взаємодії держави з бізнесом, а саме:

- впровадження на всіх рівнях державного управління та бізнес-структур відповідної системи бізнес-освіти, що має компенсувати нестачу інформації та досвіду в створенні та управлінні соціально ефективними проектами (за активної участі вітчизняних та закордонних вищих навчальних закладів);

- створення ефективних комунікативних систем між суспільними, державними та бізнес інституціями (де свою роль відіграють не лише безпосередні гравці, але й засоби масової інформації);

- реалізація спільних консалтингових, дослідницьких, освітніх програм з метою зміни широкого загалу до підприємництва як такого з усіма його особливостями та перспективами, висвітленими багатьма агентствами, інституціями та окремими дослідниками.

Список літератури: 1. Божкова В.В. Сазер Л.Ю. Соціально-відповідальний бізнес як один з напрямків поліпшення іміджу вітчизняних суб'єктів господарювання// Механізм регулювання економіки. – 2010. - №1. – С. 145-153. 2. Корпоративна соціальна відповідальність чи вигода?//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/cm/cm037.html>. 3. <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/> 4. <http://ukrainianweek.com/Economics>

О.М. Бондаренко, асистент, НТУ «ХПИ»

А.В. Орехов, студент НТУ «ХПИ»

ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОМЕНТИ СТВОРЕННЯ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Відповідно до статті 113 Цивільного кодексу України господарські товариства можуть бути створені у формі повного товариства, командитного товариства, товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерного товариства.

Однією з найбільш поширених форм господарського товариства є товариство з обмеженою відповідальністю. Порядок створення та діяльності відповідних юридичних осіб регулюється рядом нормативно – правових актів, серед яких головне місце посідають:

- Цивільний кодекс України, від 16.01.2003 станом на 11.10.2013;
- Господарський кодекс України, від 16.01.2003 станом на 11.10.2013;
- Закон України « Про господарські товариства» від 19.09.1991 станом на 18.05.2013;
- Підзаконні нормативно - правові акти.

У статті 80 Господарського кодексу наведено легальне визначення ТОВ. Товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади,

несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів.

Варто також зазначити що учасники ТОВ не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах вартості своїх вкладів.

Учасником ТОВ може бути як фізична так і юридична особа.

Кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю встановлюється від одного до 100 чоловік. При перевищенні цієї кількості товариство з обмеженою відповідальністю підлягає перетворенню на акціонерне товариство протягом одного року, а зі спливом цього строку – ліквідації у судовому порядку, якщо кількість його учасників не зменшиться до встановленої межі.

Товариство з обмеженою відповідальністю не може мати єдиним учасником інше господарське товариство, учасником якого є одна особа.

Особа може бути учасником лише одного товариства з обмеженою відповідальністю, яке має одного учасника (стаття 141 ЦКУ).

Установчим документом товариства з обмеженою відповідальністю є статут.

Статут товариства з обмеженою відповідальністю повинен містити інформацію про:

- найменування юридичної особи;
- органи управління товариством, їх компетенція, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього;
- розмір статутного капіталу з визначенням частки кожного учасника;
- розмір і порядок формування резервного фонду;
- порядок передання (переходу) часток у статутному капіталі. (ЦКУ статті 88, 143).

Варто також додати якщо товариство з обмеженою відповідальністю засновується кількома особами, ці особи у разі необхідності визначити

взаємовідносини між собою щодо створення товариства укладають договір у письмовій формі, який встановлює порядок заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, розмір статутного капіталу, частку у статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів та інші умови. (СТ 142 ЦКУ).

Господарське товариство може створюватися та діяти на підставі модельного статуту в порядку, визначеному законом. (стаття 4 Закону України «Про господарські товариства»).

Статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю складається із вкладів його учасників. Розмір статутного капіталу дорівнює сумі вартості таких вкладів.

Вищим органом товариства з обмеженою відповідальністю є загальні збори його учасників. Також у товаристві з обмеженою відповідальністю створюється виконавчий орган (колегіальний або одноособовий), який здійснює поточне керівництво його діяльністю і є підзвітним загальним зборам його учасників. Виконавчий орган товариства може бути обраний також і не зі складу учасників товариства. (стаття 145 ЦКУ).

Місце знаходженням юридичної особи є фактичне місце ведення діяльності чи розташування офісу, з якого проводиться щоденне керування діяльністю юридичної особи (переважно знаходиться керівництво) та здійснення управління і обліку. Це правило, встановлене у статті 93 ЦКУ, поширює свою діяльність також на товариство з обмеженою відповідальністю.

Найменування товариства з обмеженою відповідальністю має містити найменування товариства, а також слова «товариство з обмеженою відповідальністю» (ч.3 ст.140 ЦКУ).

Юридична особа не має права використовувати найменування іншої юридичної особи. (ч.5 ст.90 ЦКУ).

Список літератури: 1) Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. 2) Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. 3) Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1576-XII.

АСОЦИАЛЬНЫЙ КАПИТАЛ И УРОВЕНЬ ДОВЕРИЯ

Комплекс отношений доверия довольно полно и регулярно исследовался European Social Survey. Это исследование ценно тем, что с некоторыми оговорками в его данных можно найти определенное соответствие не только собственно доверию, но и социальному и асоциальному капиталу. Необходимо, конечно, предположить, что данные опросов объективно отражают действительное положение дел в обществе. В обоих случаях группировка стран оказывается достаточно близкой к той, что получена для показателя доверия. Поэтому для определения того, с каким видом капитала у доверия более значимая связь, необходимо прибегнуть к дополнительным методам исследования. Используемая база данных дает возможность определять соответствие ответов на разные вопросы. Анализ этой связи на примере Украины, как и предполагалось, позволяет сделать вывод, что доверие в большей степени связано с отсутствием асоциального капитала, чем с наличием социального капитала.

Подсчеты показывают, что для Украины идентичные оценки уровня доверия и отсутствия асоциального капитала оказались у 53,5% опрошенных, а идентичные и ближайшие к ним оценки в сумме составили 80,1%. В то время как для оценок уровня доверия и наличия социального капитала эти показатели составили соответственно 41,4 и 67,5%, то есть были существенно ниже. В этом отношении взаимосвязь уровня доверия и наличия социального капитала оказалась даже менее значима, чем взаимосвязь наличия социального и отсутствия асоциального капиталов (соответственно 43,7 и 69,8%) и тем более отсутствия асоциального капитала и наличия социального капитала (соответственно 44,7 и 73,2%). Кстати, отметим, что вторая взаимосвязь несколько более сильна и, можно надеяться, что по мере роста социального капитала распространенность асоциального капитала будет сокращаться.

Также подтвердилось и теоретическое предположение, что доверие в большей степени находится в зависимости от социального капитала, а не наоборот. Конечно, это взаимосвязанные понятия, но для оценки уровней социального капитала и доверия идентичные ответы оказались у 37,8 % опрошенных, а идентичные и ближайшие к ней оценки в сумме составили 63,9% (напомним, для обратной взаимосвязи – 41,4 и 67,5%, что несколько больше). То, что доверие в большей степени находится в зависимости от отсутствия асоциального капитала, а не наоборот, подтверждают данные по совпадению оценок отсутствия асоциального капитала и доверия 49,9 и 77,7% (для обратной взаимосвязи соответственно 53,5 и 80,1%, то есть опять же больше). Наконец, эти же данные могут быть подтверждены для всего массива стран. Корреляция данных о коэффициенте доверия с 1) коэффициентом наличия социального капитала равна 0,91, 2) коэффициентом наличия асоциального капитала равна – 0,94 (с отрицательным знаком).

Таким образом, доверие оказывается заключено в «тисках» влияния социального и асоциального капитала. Если первый способствует увеличению уровня доверия, может быть и не всегда обоснованному, то второй, наоборот, способствует сокращению его уровня. Проблема заключается в том, что в обществе практически всегда присутствуют носители и того, и другого, а доверие формируется в результате сложной суперпозиции их влияния, которую не всегда возможно учесть.

Среди проанализированных проблем непосредственному воздействию государства в наибольшей степени подвержен асоциальный капитал. На основе данных опросов можно рассчитать сокращение распространенности в обществе асоциального капитала. В странах, где трансформация продвигалась наиболее успешно, этот показатель претерпел более существенное изменение и изменялся быстрее, чем в развитых странах. Существенно этот показатель изменялся в позитивную сторону и в России. В Украине наблюдалась негативная тенденция его изменения, в результате чего по распространенности асоциального капитала она оказалась ближе к концу списка.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

На початку здійснення економічних реформ в агропромисловому комплексі та в олійно-жировій галузі України основна увага держави була зосереджена на зміні відносин власності, реорганізації державних підприємств у структури ринкового типу. В процесі трансформації економічної системи товаровиробники олійно-жирової галузі зіштовхнулися безпосередньо з викликами ринку, адже держава не створила відповідного механізму, який би допоміг вижити й ефективно працювати галузі в нових економічних умовах.

Як наслідок, в олійно-жировій галузі України за роки ринкових перетворень накопичився ряд проблем, для вирішення яких приймалось достатньо директивних рішень. Але, значна частина державних заходів була спрямована не на упередження причин їх виникнення, а на усунення їх наслідків. Відсутність науково обґрунтованого підходу до прогнозування розвитку олійно-жирової галузі, непідготовленість і поспішність прийняття управлінських рішень, а головне, не використання позитивного досвіду інших країн, стало однією з причин невдач та прорахунків при здійсненні заходів державної регуляторної політики та підтримки.

Найбільш інтересним та корисним для впровадження заходів та засобів державної підтримки розвитку олійно-жирової галузі нашої країни є досвід державної підтримки агропромислового виробництва в країнах з розвинутою ринковою економікою - США та Європейського Союзу. Аналіз еволюції змін у системі державної підтримки агропромислового виробництва розвинених країн світу засвідчив, що найбільш поширеними методами державного регулювання та підтримки є адміністративні та економічні.

Адміністративні методи включають державні цільові програми, директивне планування, інструменти зовнішньоторговельної політики (сертифікація імпорту, квотування і ліцензування).

Економічні методи представлені двома групами: прямими і непрямими. До заходів прямої державної підтримки відносяться інструменти фінансово-бюджетної політики: прямі субсидії, включаючи розвиток виробничої інфраструктури і соціальної сфери, створення агропромислових об'єднань, державні компенсаційні платежі, виплати при збитках від стихійних лих, платежі, пов'язані з реорганізацією виробництва (виплати за скорочення посівних площ та ін.), фінансування науково-дослідних робіт, підвищення кваліфікації персоналу. До непрямих заходів державної підтримки агропромислового виробництва відносяться: інструменти цінової політики (державні закупівлі, моніторинг цін, гарантовані закупівельні ціни); інструменти податкової політики - пільговий режим оподаткування; інструменти фінансово-кредитної політики (пільгове кредитування, компенсація витрат з придбання основних засобів виробництва шляхом надання субсидій, виплату відсотків по отриманих кредитах, виплати по страхуванню майна та ін.); інструменти зовнішньоторговельної політики (імпортні тарифи, мита).

Використання тих чи інших інструментів державної підтримки галузей АПК розвинутих країн світу залежить від рівня розвитку економіки, специфічних галузевих особливостей виробництва продукції, ступеня задоволення споживчого попиту, а також визначається необхідністю захисту внутрішнього ринку від конкуруючого імпорту. Політика державної підтримки в зарубіжних країнах чітко узгоджується зі змінами у виробництві агропромислової продукції: її недостатності, самозабезпеченості та перевиробництва. На кожній стадії застосовуються певні інструменти державної підтримки, які спрямовуються на вирішення цих проблем. Серед розглянутих заходів державної підтримки в країнах з розвинутою

агроекономікою на сучасному етапі її розвитку перевага надається опосередкованим (непрямим) методам.

А.С. Колєсніченко, НТУ «ХПІ»

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Підґрунтям для побудови внутрішньої й зовнішньої політики, а також економічних, інституційних та інших трансформацій в енергетиці є прийняття підзаконних нормативно-правових актів, які повинні уникати дискримінаційного впливу законодавства і забезпечувати поступальний розвиток усього енергетичного сектора.

Бар'єри, що виникають в процесі приведення норм українського енергетичного законодавства до загальноєвропейських, гальмують лібералізацію вітчизняного енергетичного ринку, що призводить до втрати конкурентоспроможності української продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках та скороченню інвестицій [1]. Виходячи з цього, вивчення інституційних засад функціонування та розвитку енергетичного ринку є своєчасним та актуальним завданням.

Аналіз нормативної бази, що регулює роботу енергетичного ринку України, простежується в наукових працях та практичних надбаннях Комової С.К., Євдокімова В.А., Нікітіна О., Дерзського В.Г., Бєдіна С.В. та ін. Проблеми приведення енергетичного законодавства України до норм ЄС присвячені роботи Сюр Н.В., Куровської І.А., Друзенко Г., Муравйова В.І., Шевцова А.І. [2], Гарячої Ю.П. [3], Єнько Є.Ю. [4], Мітюшкіної К.С. та ін.

Огляд нормативної бази, що регулює головні аспекти енергетичної політики України, роботи та взаємодії суб'єктів енергетичного ринку, із

зазначенням проблемних місць, які потребують подальшого аналізу та впровадження відповідних заходів, наведено в таблиці 1.

Прагнучи до поступової економічної конвергенції з Європейською спільнотою в контексті лібералізації та інтеграції енергоринків, Україна

Таблиця 1

Аналіз інституційного забезпечення розвитку енергетичної сфери

Нормативне наповнення	Напрями розвитку, передбачені в нормативних документах	Завдання, що потребують подальшого вирішення
Основні нормативні документи національного походження		
Закон України Про внесення змін до Закону України "Про електроенергетику" щодо стимулювання виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії від 20.11.2012р. № 5485-VI	<ul style="list-style-type: none"> - визначає правові, економічні та організаційні засади діяльності в електроенергетиці; - забезпечення енергетичної безпеки; - захист прав споживачів і працівників галузі; - вдосконалення організаційно - правових та економічних засад оптового ринку електричної енергії, 	<ul style="list-style-type: none"> - диверсифікація джерел отримання енергії; - розвиток нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії; - обмеження в конкурентному секторі у виробництві електроенергії; - діюча система дотаційних сертифікатів та єдиних тарифів, що обумовлює виникнення цінових перекосів.
Концепція функціонування та розвитку оптового ринку електроенергії України, Постанова КМУ № 1789 від 16.11.2002р.	<ul style="list-style-type: none"> що забезпечить: підвищення ефективності виробництва, передачі, розподілу та постачання електричної енергії, надійності постачання та подальшого розвитку конкурентного середовища; реалізацію поетапного переходу від існуючої моделі єдиного покупця до повномасштабного конкурентного ринку - ринку двосторонніх договорів і балансування. 	
Нормативна база європейського спрямування		

Меморандум про порозуміння між Україною та ЄС у сфері енергетики, підписаний 1 грудня 2005 року	- проведення реформ та спільних заходів для приведення у відповідність енергетичної системи України до системи країн ЄС;	- відсутність механізмів державного управління процесом адаптації законодавства України до надбань ЄС [3];
Договір до Енергетичної Хартії. 1 лютого 2011 року Україна набула статус Договірної Сторони Енергетичного Співтовариства	- довгострокове співробітництво в енергетиці на підставі взаємовигідності та взаємодопомоги через встановлення стабільної, всеохватної та недискримінаційної правової основи для відносин в енергетиці, що значно знижує політичні та економічні ризики для країн-учасниць [2];	- питання збільшення розміру та захисту інвестицій;
Директива 2009/72/ЄК від 13 липня 2009 р; Директива 2005/89/ЄС від 18 січня 2006 р.; Регламент ЄК № 714/2009 Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 р. ; Регламент Комісії (ЄС) № 838/2010 від 23 вересня 2010 року; Рішення № 1229/2003/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2003 року; Рішення Комісії 2006/770/ЄС.	- вдосконалення правил роботи чинного ринку електроенергії;	- вирішення питання ефективного їх використання шляхом ліквідації неефективного, а іноді й нецільового використання інвестиційних надходжень;
Приєднання до Договору про заснування Енергетичного Співтовариства 01.02.2011р.	- лібералізація відносин у сфері постачання електроенергії; - збільшення використання альтернативних джерел енергії; - створення стратегічних запасів енергоносіїв, що забезпечить: можливість повноцінного входження до єдиного енергетичного простору Європейського Союзу	- відсутність вільного транскордонного обміну електроенергією, перешкоди в інтеграції мереж та уніфікації стандартів; - відсутність єдиного європейського планування в енергетичному секторі; - відставання за темпами імплементації енергетичного законодавства ЄС в Україні; - посилення адміністративного втручання у підприємницьку діяльність по ключових питаннях роботи енергетичного ринку; - подолання домінуючих корупційних схем, що збільшують ступінь монополізації ринків, з метою розвитку конкуренції та забезпечення захисту прав споживачів та інвесторів [1].

повинна розробити та адаптувати інституціональну інфраструктуру на енергетичному ринку країни, виправити недосконалість діючої законодавчої бази з урахуванням національної специфіки енергоринку для його подальшого розвитку.

Список літератури: 1. *Омельченко В.* П'ять кроків для підвищення енергетичної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/article.php?news_id=1078. 2. *Шевцов А.І.* Європейський енергетичний ринок та перспективи України. Аналітичний матеріал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.db.niss.gov.ua/docs/energy/88.pdf>. 3. *Гаряча Ю.П.* Нові ініціативи ЄС у сфері правового регулювання енергетичних відносин: актуальні питання для України / Ю.П. Гаряча // Стратегічні пріоритети. - №1. – 2010. – С. 147-152. 4. *Єнько Є.Ю.* Енергетичний фактор в інтеграційних

В.Ю. Лісіна, к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу та обліку НТУ «ХП»

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПОНЯТЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Семантичний аналіз передбачає виявлення словоформ, що характеризують базові та похідні поняття державного фінансового контролю та побудову семантичної мережі понять «державний фінансовий контроль» [1–3].

Виявлення словоформ, що характеризують базові поняття державного фінансового контролю засновано на описі предметної області поняття за допомогою виділення:

класу понять. При дослідженні наукової, науково-методичної літератури виявлено, що поняття «державний фінансовий контроль» трактується як вид управлінської діяльності; як система заходів; як підсистема управління фінансовою діяльністю держави;

репрезентативних понять, що характеризують кожний клас. Будь-який об'єкт, що входить в репрезентативне поняття або само поняття предметної області виступає в двох ролях: є об'єктом, за яким можуть бути визначені системні функції, характерні для всіх об'єктів даної предметної області; є типом всіх об'єктів, які апроксимують його, тобто на предметній області визначено стосунки апроксимації: X має тип Y або «будь-який об'єкт типу X є об'єктом типу Y ». Таким чином, вводиться певна ієрархія використовуваних об'єктів і понять, яка допускає, що будь-який об'єкт може бути підтипом іншого, більш універсального і абстрактного об'єкту, тобто апроксимує його. Будь-яка предметна область представляється у вигляді графа понять, що відображає концептуальну модель понятійної бази знань (рис. 1).

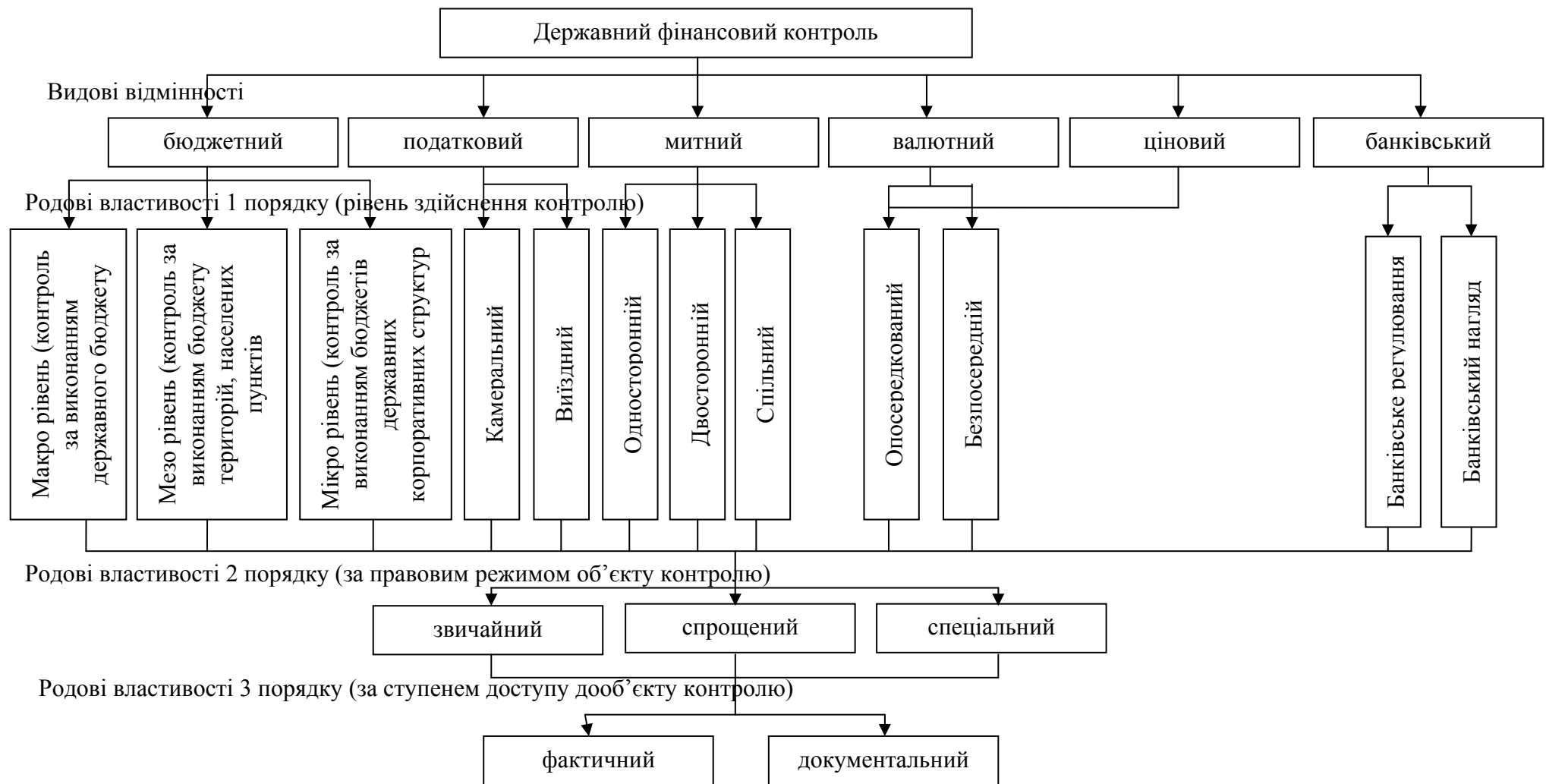

Рис. 1. Семантична мережа поняття «державний фінансовий контроль»

Побудова такого графа відповідає завданню класифікації понять. Репрезентативними поняттями, при розгляді державного фінансового контролю як підсистеми управління фінансовою діяльністю держави визначено наступні: бюджетний, податковий, митний, валютний, ціновий, банківський контроль;

сенсу понять. Сформовані словарні статті кожного поняття препарують з метою визначення змісту поняття на основі знань фахівців (експертів) даної області, виділення деякого методичного підходу до представлення інформації. При використанні прийому препарування, знання про предметну область не відокремлюються від знань методичних.

Для препарування змісту текстів доцільно використовувати метод опорних векторів [4], який є найбільш широко використовується та є ефективним при обробці значних обсягів даних. Дію даного класифікатора засновано на виконанні принципів:

класифікація будується для кожного поняття незалежно від інших;

поняття в тексті визначається за списком зустрінутих слів;

для кожного поняття існує характерна лексика і слова, які при визначенні поняття не зустрічаються;

безліч характерних для поняття слів можна розбити на дві частини: характеристичні слова – безліч слів, без яких неможливо розкрити суть даного поняття та інші слова, характерні для визначення понятійного апарату державного фінансового контролю, окрім характерних слів, класифікатор використовує нехарактерну для визначення поняття лексику.

При роботі класифікатора створюється безліч характерних словоформ, які надалі можуть бути використані для побудови тезауруса, ієрархічного спадкоємства ключових слів. Список ключових слів в ході дослідження досить сильно змінювався: здійснювалися спроби очистити отримані списки слів, видалити випадкові слова, проте алгоритм є стійким по відношенню до списку ключових слів і отримані результати майже не змінювались.

На основі проведення двостадійної класифікації отримано словоформи, що найчастіше використовують для характеристики предметної області

державного фінансового контролю та уточнено семантичну мережу поняття «державний фінансовий контроль»(рис. 1).

Отримана модель понятійного апарату дозволила виділити з традиційних джерел і препарувати представленим образом інформацію на основі моделі знань, а також сформулювати сутність державного фінансового контролю під яким розуміємо систему заходів, що здійснюють представницькі органи влади, органи виконавчої влади загальної та спеціальної компетенції, державні фінансово-кредитні органи щодо здійснення бюджетного, податкового, митного, валютного, цінового, банківського контролю у відповідній формі, за допомогою спеціальних методів, які встановлено сучасними правовими нормами.

Список літератури: 1. *Виговська Н.Г.* Господарський, фінансово-господарський та економічний контроль: узгодження термінології. / *Н.Г. Виговська* // Статистика України: Науково-інформативний журнал . – 09/2008 . – №4 . – С. 21-26. 2. *Івахненко С.В.* Фінансовий контроль : методи та інформаційні технології [Текст] / *С.В. Івахненко, О.В. Мелих.* - К. : Знання, 2009. - 319 с. 3. *Лопушинський І.П., Полевик Г.М.* Державний фінансовий контроль за використанням коштів місцевих бюджетів / *І.П. Лопушинський, Г.М. Полевик* // Вестник ХНТУ. – 2009. – № 3(36). – С.171-175. 4. *Салун М. М.* Методологія, методика та оцінка процесів модернізації ресурсного потенціалу підприємства : Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 416 с.

СЕКЦІЯ 6

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

І.А. Юр'єва, к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу та обліку, НТУ «ХПІ», Харків

Т.В. Березіна, студентка, НТУ «ХПІ», Харків

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ В ОПОДАТКУВАННІ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Податок з доходів фізичних осіб відіграє важливу роль у формуванні державного бюджету та безпосередньо стосується кожного члена суспільства. Він є загальнодержавним, встановлюється Верховною Радою України та діє на всій території країни. Основним джерелом оподаткування доходів населення виступає заробітна плата. Тому на фоні загальнонаукового інтересу дуже важливо проаналізувати, які проблеми існують у порядку адміністрування, а зокрема, утримання ПДФО з доходів у формі заробітної плати.

Загальновідомо, що 1 січня 2011 року вступив в дію Податковий кодекс України (далі по тексту ПКУ) від 02.12.2010 року № 2755-17, і саме з цієї дати втратив чинність Закон України "Про податок з доходів фізичних осіб" від 22.05.2003 р. № 889-IV. На сьогоднішній день порядок сплати ПДФО регулюється розділом IV ПКУ [1].

Найрозповсюдженішою проблемою, яка стосується оподаткування доходів громадян в Україні, виступає приховування (тінізація) доходів у вигляді заробітної плати. Серед існуючих видів заробітних плат, включаючи офіційний і тіньовий сектори, можна виділити:

- «білу» заробітну плату, яка являє собою офіційні виплати працівникам, включаючи нарахування і сплату відповідних внесків до бюджету і цільових фондів у повному обсязі;

- «сіру» заробітну плату, яка є винагородою та складається з двох частин, а саме: «білої» заробітної плати і прихованих сум за відсутності будь-яких відрахувань, що передбачені законодавством;

- «чорну» заробітну плату, яку розглядають як незареєстровані суми, що виплачені працівникові, відповідно будь-які відрахування до цільових фондів не здійснюються [2].

Не менш глобального характеру в оподаткуванні доходів фізичних осіб України набула така проблема, як надмірне податкове навантаження. Найбільший розмір податкового навантаження на платників податку з доходів фізичних осіб припадає на доходи, що дорівнюють розміру прожиткового мінімуму, разом з тим розмір чистої заробітної плати менше прожиткового мінімуму. Це говорить про те, що працівник не в змозі буде задовольнити свої першочергові потреби та забезпечити собі гідного існування. Тому наслідком такого надмірного податкового навантаження виступає ухилення від сплати податків та неофіційне працевлаштування фізичних осіб [3].

Характерною особливістю сучасного оподаткування доходів громадян на території України є масове ухилення від сплати податків населенням, причиною якого виступає відсутність довіри до державних інституцій. Саме довіра до уряду спонукає людей платити податки, навіть якщо раціональною поведінкою було б ухилення від їх сплати [4].

Необхідно зазначити, що підґрунтям для проблем у галузі оподаткування доходів громадян України виступає нестабільність податкового законодавства, його часті зміни, які нерідко є суперечливими та недосконалими, дуже часто спричиняє складність у розрахунках сум податкових зобов'язань.

Всі проблеми, які існують в цій сфері повинні якнайшвидше вирішуватись, щоб сприяти подальшому розвитку нашої країни.

Список літератури: 1. Коблянська О.І., Даценко Т.Д. Утримання ПДФО із заробітної плати за новими правилами // Облік податкових платежів – 2011 2. Сидоренко Т.А. Сутність та причини ухилення від сплати податків // Економічний часопис. – 2010. - № 21 3. Шарікова О.В. Податкова політика як фактор легалізації «тіньової» заробітної плати // Економіка та держава. – 2010. – № 6 4. Фролова Н.Б. Теоретичні аспекти ухилення від сплати податків // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 10.

М.В. Рета, к. е. н, доц. НТУ «ХП»;

М. Луцицька, магістр, м. Харків, НТУ «ХП»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИМІРЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ВІДДАЧІ ПІДПРИЄМСТВА

Показник податкової віддачі виступає основним інструментом управління системою оподаткування підприємства. Аналіз даних із податкової віддачі за минулі роки є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Особливо велике значення цей показник має для малих підприємств, адже найчастіше саме на його основі приймається остаточне рішення про вибір між загальною та спрощеною системами оподаткування.

У сучасній літературі розглядається два основні підходи для визначення величини податкової віддачі. Перший підхід передбачає врахування тільки обов'язкових платежів і зборів, та не враховує додаткових витрат, що несе підприємство при сплаті цих платежів. Другий підхід крім цих платежів також передбачає включення до податкового навантаження витрат на сплату податків. Такий підхід є найбільш обґрунтованим з економічної точки зору, але є надзвичайно складним для розрахунку.

Єдиним способом розрахунку податкової віддачі затвердженим законодавчо в Україні є розрахунок вказаний у "Методичних рекомендаціях щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання". [1] Згідно з цими рекомендаціями розрахунок рівня податкової віддачі відбувається на основі визначення двох видів податку – податку на прибуток та податку на додану вартість. Податкова віддача з податку на прибуток визначається як відношення податку на прибуток до доходу підприємства, а податкова віддача з податку на додану вартість визначається як відношення податку на додану вартість до доданої вартості. [2] Але ці показники не враховують податкову віддачу на підприємство загалом як інтегральний показник, адже враховуються тільки два види податку.

Крім законодавчо затвердженої методики визначення податкової віддачі існують інші методики, які широко застосовуються на практиці. Усі ці методики зводяться в основному до співставлення суми податків, що сплачуються підприємством, до суми доходів. Відмінності між ними полягають лише в тому, які види податків включаються в чисельник показника і які форми доходів використовуються в знаменнику. Методика А. Медведєва [3] виходить з того, що при визначенні податкової віддачі на підприємство не повинні враховуватися непрямі податки (ПДВ, акциз та ін.) унаслідок їх перекладання на споживача. М.І. Литвин [4] навпаки, включає у чисельник всі податки, що сплачуються підприємством як за своїми зобов'язаннями, так і за зобов'язаннями працівників (податки і платежі, що стягуються з сум на оплату праці). В свою чергу Т. Юткіна, розрізняє відносну і абсолютну податкову віддачу: абсолютна податкова віддача – це податки і страхові внески, що підлягають перерахуванню до бюджету і до позабюджетних фондів [5]. Автор вважає, що непрямі податки повинні включатися до складу податкових платежів. Проте показник абсолютної податкової віддачі не дозволяє порівняти величину податкових платежів з джерелом їх сплати, не відображає напруженість податкових зобов'язань. Тому автор використала поняття відносної податкової віддачі: відношення її абсолютної величини до знову створеної вартості, тобто показник відносної податкової віддачі є часткою податків і страхових внесків, включаючи недоїмку, у знову створеній вартості [5].

Отже, виходячи із вищенаведеного, визначити податкову віддачу підприємства можна по-різному. Кожен з методів має переваги і недоліки, що обумовлено використанням у визначенні податкової віддачі різних, хоча і певним чином взаємопов'язаних показників. Вибір способу або методики визначення податкової віддачі залежить від мети її визначення, а також від можливості застосування - не всі методики можуть бути застосовані без відповідної підготовки фахівців підприємства.

Податкове законодавство нашої країни надає малому бізнесу можливість

працювати за трьома системами оподаткування: загальна система, спрощена система зі сплатою ПДВ, та спрощена система, що не передбачає сплати ПДВ. Багатоваріантність вибору системи оподаткування є безумовним плюсом податкової політики, у той же час являє собою і безумовну складність, бо вимагає відповіді на два основних питання: 1) яка із запропонованих систем найбільш проста та зручна для використання; 2) яка з систем надає найбільші можливості для мінімізації податкових платежів до бюджету. Пошуки відповіді на ці запитання не можуть відбуватися без розрахунку величини податкової віддачі господарюючого суб'єкту. І від того, наскільки методика розрахунку достовірна та універсальна і залежать вихідні результати.

Список літератури: 1. Наказ ДПА України. "Про затвердження методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання" від 27.06.2012 р. №553 2. *Новосельська Л.І.* Методи оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства// Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.10 3. *Медведев А. Н.* Как планировать налоговые платежи. Практическое руководство для предпринимателей // М.: ИНФРА-М, 2000. — 142 с. 4. *Литвин М. И.* Налоговая нагрузка и экономические интересы предприятия //Финансы. – 1998. – №5. – С. 29-31. 5. *Юткина Т. Ф.* Налоги и налогообложение : [учебн.] – М. : ИНФРА-М, 1998. –429 с.

Б.А. Букач, канд. екон. наук, доцент СевНТУ, г. Севастополь

ПРОБЛЕМА ПОИСКА ОПТИМАЛЬНОСТИ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ НА МАКРОУРОВНЕ

В условиях перманентно изменяющегося налогового законодательства Украины, казалось бы, сам по себе должен возникать вопрос о целеполагании подобного рода действий. Наиболее часто в государственных документах и программах, обосновывающих необходимость реформирования данной сферы общественных взаимоотношений, целевые установки выражены достаточно обтекаемыми, общими фразами. Согласно им практически любая трансформация в налоговой системе призвана снизить налоговое бремя на экономику, повысить фискальную эффективность налогов и сборов за счёт расширения базы налогообложения, улучшить качество налогового

администрирования, повысить регулирующий потенциал системы налогообложения и т.п. При этом основной реальной задачей является по крайней мере недопущение снижения имеющегося уровня доходов государственного бюджета. Естественно, что при таком подходе и критериях достаточно затруднительно впоследствии оценить качество и эффективность проводимых изменений. Дополнительная сложность, на наш взгляд, заключается в том, что в рассматриваемой ситуации не лучше обстоит дело и на уровне теоретических изысканий.

Вполне разумно было бы утверждать, что при разработке любых практических рекомендаций по совершенствованию существующей налоговой системы необходимо опираться на имеющиеся в большом количестве в настоящее время теоретические исследования этой проблемы. Анализ поиска оптимальности в теории налогообложения посвящено множество работ, преимущественно зарубежных авторов. Значительная часть из них фокусирует своё внимание на решении данной задачи на микроуровне. При этом агрегировать полученные результаты поведения хозяйствующих субъектов и индивидуумов, а также оптимальное соотношение различных товарных групп на уровень макроэкономики практически невозможно. Проблема усугубляется тем, что высокий уровень абстракции данных исследований и применение в них сложного математического аппарата делают их фактически непригодными для практического применения. Кроме того, существует достаточно авторитетное и обоснованное мнение ряда учёных о принципиальной невозможности оптимизации (с научной точки зрения) налоговой политики на макроуровне, вследствие её сильной взаимосвязи с политическими и социально-общественными задачами государственного управления.

Тем не менее, в современной теории налогообложения существуют два основных направления поиска оптимальной налоговой структуры государства. Первое (Майбуров И.А., Соколовская А.М.) считает наилучшей систему, максимизирующую благосостояние общества, в котором баланс между экономической эффективностью (избыточным налоговым бременем) и

социальной справедливостью наилучшим образом отражает отношение общества к этим конкурирующим целям. Второе (Якобсон Л.И.) ставит во главу угла строгую минимизацию избыточного налогового бремени при заданных ограничениях, касающихся перераспределительной и стабилизационной функции государственных финансов. При этом оба направления сходятся к мысли, что в процессе оптимизации реальной налоговой системы один из принципов налогообложения берется за критерий оптимизации (чаще всего экономическая эффективность, так как она подлежит количественной оценке), а другие учитываются в форме ограничений. В продолжение этих исследований, а также комбинируя принципы оптимальности налогообложения, изложенные в работах Ж. Дюпюи и А. Лаффера, можно предложить при совершенствовании налоговой системы руководствоваться ещё одним дополнительным критерием – «чистым доходом» государства. Данная величина может определяться как разность между налоговыми поступлениями в бюджет при заданном значении налоговой ставки и потерями полезности общества от такого уровня налогообложения.

В.О. Матросова, кандидат економічних наук, доцент

О.С. Остапенко, студентка

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОГО ОБЛІКУ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Реформування економіки України зумовило необхідність приведення вітчизняного податкового обліку у відповідність до загальноприйнятих принципів організації, бо відмінності вітчизняної податкової системи від діючої в економічно розвинутих країнах світу ускладнює інтеграцію України у міжнародну економіку та не сприяє залученню іноземних інвестицій.

Реформування чинної системи оподаткування у відповідності до світових стандартів, що спричинило впровадження Податкового кодексу України [1]. У зв'язку з прийняттям Податкового кодексу ми побачимо вжиті законодавством кроки в напрямку гармонізації бухгалтерського і податкового обліку. Основними позитивними результатами цього процесу стали наступні:

- відмова від особливих «податкових» понять на користь термінології, що використовується у бухгалтерському обліку;

- зміна порядку розрахунку оподатковуваного прибутку – заміна чинного раніше «правила першої події» методом нарахування;

- відмова від особливого розрахунку амортизації з використанням податкового методу на користь існуючих у бухгалтерському обліку п'яти методів нарахування амортизації.

- вплив на організацію обліку та звітності також суб'єктів малого підприємництва [1].

Проблемою реформування податкового обліку досі залишається відсутність єдиних підходів до розробки дієвих механізмів удосконалення системи обліку з урахуванням вимог міжнародних стандартів, недостатність розробленості питання переходу на єдині методологічні засади, а також створення уніфікованого організаційного та інформаційного забезпечення обліку. Отже, потреба гармонізації податкового обліку в контексті сучасних глобалізаційних процесів є беззаперечною [2].

Аналізуючи проблему бачимо, що міжнародні стандарти бухгалтерського обліку поширюються лише на складання фінансової звітності, а на податкову звітність не поширюються, але й не забезпечують її складання за даними бухгалтерського обліку. Таким чином, існує необхідність гармонізації нормативної бази оподаткування до міжнародних стандартів. Упровадження єдиної методики визначення об'єкта оподаткування і нарахованого податку, яка передбачає трансформацію даних бухгалтерського обліку відповідно до вимог про структуру і склад доходів і валових витрат Податкового кодексу, дозволить

уникнути розбіжності між бухгалтерським і податковим прибутком [3]. Разом із тим, найбільш перспективним напрямом гармонізації податкового обліку є внесення змін до чинного податкового законодавства, які сприятимуть спрощенню процедур складання податкової звітності на підприємствах та підвищенню ефективності контролю з боку органів Міністерства доходів та зборів за додержанням податкового законодавства, що цілком позитивно впливатиме на зміцнення державних фінансів і на євроінтеграційні процеси, що відбуваються в Україні.

Список літератури: 1. Дегтяр А.О. «Гармонізація вітчизняного податкового законодавства до міжнародних стандартів як чинник прискорення євроінтеграційних процесів в Україні», 2. Головай Н.М. «Гармонізація та стандартизація обліку в контексті міжнародної інтеграції», 3. Кравченко О.В., Слободяник Ю.Б., Тимошенко Ю.М. «Гармонізація податкового та бухгалтерського обліку в контексті забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання» 2011 рік.

О.І. Линник, доцент, к.е.н.

Л.С. Чернова, студент НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Актуальні проблеми в галузі економіки неможна вирішувати без вдосконалення побудови податкової системи, яка є одним з найважливіших важелів державного регулювання господарства країни. Ефективність цього регулювання залежить від визначення складу податкової системи, висоти податкових ставок, видів і розмірів бюджетних пільг.

На сьогоднішній день існує багато недоліків при оподаткуванні підприємницької діяльності в Україні. Серед них: складність, нестабільність та переважно фіскальна спрямованість чинної податкової системи; адміністрування податків та зборів, яке ставить у нерівні умови платників податків і контролюючі органи та ін. Це призводить до відтоку підприємств у тіньову сферу, тобто до ведення нелегальної діяльності і повному ухилянню від

сплати податків, порушення податкового законодавства і зменшення суми податків, яку необхідно перерахувати до бюджету [1].

Головними чинниками, які підштовхують платників уникати сплати податків, є: кількість податків та рівень податкових ставок; складність у розрахунках податкових сум; високий рівень нестабільності; ефективність роботи податкової служби; рівень суспільної свідомості щодо необхідності сплачувати податки; рівень довіри платників до владних структур; рівень корупції у державі [2].

Зважаючи на те, що оподаткування складається не лише із ставок податків, але й із умов їх адміністрування, можна було б передбачити, що великі ставки податків компенсуються в законодавстві простотою їх обрахування, звітності і сплати, що могло б посилити позиції українського бізнесу.

Дослідження Doing Business показують, що дійсно, кількість податків та платежів в Україні протягом року зменшилась з 147 у 2010р. до 135 у 2011р. і до 28 у 2012р. Однак, за кількістю податків та платежів Україна все ще посідає перше місце в світі. Для порівняння – у Сінгапурі встановлено 5 податків, у Грузії, Швеції та Норвегії – 4, а в Гонконзі – лише 3. Результатом цього є низький індекс інвестиційної привабливості України та його зниження на протязі останнього періоду [3].

Врахування зазначених вище факторів залишило Україну у 2011 році по рівню оподаткування на 181 місці серед 183 країн, не зважаючи на прийняття Податкового кодексу та на задеклароване проведення в країні податкової реформи. Але ж у 2012 році цей показник змінився із 181 місця на 164.

В таблиці 1 наведена динаміка змін показників, що характеризують податкову систему України у 2008–2012 рр. [4]

Таблиця 1 – Показники, що характеризують податкову систему України

Показник	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.
Місце в рейтингу за легкістю сплати податків	180	180	181	181	164

Загальна сума податків та платежів (% від прибутку)	56,6	57,2	57,2	57,1	54,9
Кількість податків та платежів	147	147	147	135	28
Час (годин на рік) на сплату податків	2085	848	736	657	390

Порівняльні оцінки характеристик та параметрів української системи оподаткування раз за разом доводять її неефективність, заплутаність процедур і форм, що, узагальнюючи, можна визначити як низьку податкову конкурентоспроможність.

Список літератури: 1.Альошкін В.С., Баланюк М.В. «Податкова оптимізація та шляхи спрощення оподаткування підприємств»// Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – 2011. 2. Моряк Т., Буняк В. Недоліки податкової системи України та необхідність її реформування у контексті антициклічної макроекономічної політики // Вісник Львівського Університету. – 2009. – Вип. 41. – С. 398–409. 3. Н.В. Жмурко, І.П. Парфенюк Зарубіжний досвід країн європейського союзу у сфері удосконалення системи оподаткування та доцільність його застосування в Україні // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.3 4. Paying Taxes–2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance.obozrevatel.com/analytics-and-forecasts/92710-paying-taxes-2013-mb-otsenil-progress-ukrainyi-v-nalogovoj-sisteme.htm>

СЕКЦІЯ 7

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ТА ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Л.Є. Косачова, учитель I категорії Харківської гімназії №144

ВПЛИВ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ НА ФАХОВУ ПІДГОТОВКУ

Перед сучасною школою постає завдання виховати особистість, здатну до життєтворчої діяльності та спроможну до швидкого сприяння економічної інформації. Світ ставить високі вимоги до економічної діяльності людини, конкурентоспроможною може бути лише компетентна особистість. Виконання виробничих і економічних завдань потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, умінь самостійно здобувати нові знання та розв'язувати проблеми. Саме ці пріоритети в основі реформування сучасної загальноосвітньої школи, головне завдання якої - підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних навчальних, життєвих, а в майбутньому і професійних ситуаціях. Тому актуальним завданням сучасної школи є реалізація компетентнісного підходу в навчанні.

Основною метою шкільної економічної освіти учнів молодших класів є формування економічного способу мислення та раціонального способу поведінки. Економічна освіта має такі напрями: викладання економіки окремим предметом; інтеграція економіки з базовими предметами початкової школи; виховна, позакласна робота: класні години, предметні тижні; робота з батьками.

У молодшому шкільному віці діти здатні усвідомлювати значення підприємницької культури на прикладі культури праці щодо засвоєння таких умінь, як: самостійне визначення мети праці, планування і організація трудового процесу, вміння раціонально використовувати матеріали та

обладнання, враховувати фактор часу в роботі, об'єктивно оцінювати результати праці, чесно і сумлінно ставитися до своїх обов'язків.

У процесі формування підприємницької культури повинні знайти місце елементи економічної діяльності. Сам процес економічного виховання повинен здійснюватися на основі специфічних, властивих йому принципів (економія коштів, економія часу, економія праці, економія праці і природних багатств), які відображали б його мету, визначали б його напрями, систему загалом. Такі принципи впливають із загальних закономірностей підприємницької діяльності, які пов'язані зі всією системою економічних законів.

Одним із засобів формування початків підприємницької культури молодших школярів є підготовка і проведення комплексних навчально-економічних екскурсій на підприємства, у приватні фірми, комерційні банки тощо. Мета їх - виробити в учнів вміння розглядати й оцінювати різноманітні економічні факти і явища у взаємозв'язку, ознайомитися із практичними діями дорослих в умовах підприємницького середовища.

Економічне виховання спрямоване на формування економічної культури учнів. Це складна соціально-педагогічна проблема, покликана забезпечити свідоме і турботливе відношення до приватної й державної власності, підвищення результатів навчальної, продуктивної й обслуговуючої праці. У процесі праці й економічного виховання виробляються навички дбайливої й ощадливої витрати матеріальних коштів і ресурсів, збереження й збільшення національного багатства. Економічна культура передбачає і формування у школярів певних моральних та ділових якостей, необхідних для їх майбутньої трудової діяльності: суспільної активності, підприємливості, ініціативності, господарського, бережливого ставлення до суспільного добра, раціоналізаторських здібностей, відповідальності, особистого успіху.

Економічне виховання покликане відіграти важливу роль у формуванні в учнів початкових класів таких якостей, які б відповідали суспільним інтересам і сприяли всебічному розвитку особистості. Такі підходи до економічної освіти з початкових класів сприяють формуванню економічної компетентності учнів

та відбиваються на фаховій підготовці майбутніх маркетологів, менеджерів, економістів.

Список літератури: 1. *Решетняк О.В.* Економіка. «Відкриваємо двері у світ економіки або історії жучка Сонечка». Підручник 2-11 клас., К.: Генеза, 2010 – 280с. 2. *Гільберг Т.Г.* Основи споживчих знань. Навчально-методичний посібник 1-11 клас., К.: Генеза, 2009 – 150с. 3. *Огієнко Т.М., Філіпова Н.А., Богданова Л.Ф., Кириченко Н.М.* Країна знань: Довідник молодшого школяра.- Харків: «Ранок», 2005 – 250с.

Т.О. Погорєлова, доцент НТУ «ХП», м. Харків

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

У сучасному вузівському навчальному процесі практичне заняття відіграє важливу роль в організації навчально-виховного процесу. Основне завдання викладача - розвиток навчально-пізнавальних інтересів студентів, пробудження активної діяльності, формування самостійного наукового і професійно-творчого мислення. Сучасне практичне заняття – це активна співтворчість, співроздуми викладача і аудиторії.

Традиційне навчання зазнає в наш час істотних змін на всіх стадіях навчального процесу. У значній мірі зміни у підходах до навчання ініціюються новітніми інформаційними технологіями, новими джерелами інформації. Нові технології не тільки забезпечують викладачів та студентів новими засобами та ресурсами, але й змінюють самі способи комунікації між викладачами та студентами.

Новий підхід характеризується використанням інтерактивних методів, які забезпечують двонаправлений потік інформації: викладач $\Leftrightarrow$ студент і студент $\Leftrightarrow$ студент незалежно від форми заняття (лекція, практичне заняття, ділова гра тощо).

Впровадження нових технологій має бути направлене на підвищення якості освіти і, як наслідок, на підвищення конкурентоздатності навчальних закладів.

Сучасні технології суттєво вплинули і на підходи до проведення занять. Одним з найбільш ефективних методів навчання є case study — це метод навчання на основі аналізу реальної ситуації в бізнесі; метод, що містить у собі водночас спеціалізований навчальний матеріал, що включає кейс (текстовий опис подій), інструкцію по роботі з даним кейсом, рекомендації з використання кейса та спеціальну технологію використання цього матеріалу в процесі навчання.

Кейс-метод дає змогу наблизити навчання до реалій практичного менеджменту.

Цілі, на які спрямовано використання кейс-стаді, залежать від типу конкретної ситуації. Цей метод не потребує великих матеріальних та часових витрат й допускає варіантність навчання. А саме:

- проблемна ситуація може бути висвітлена на початку вивчення теми, її можна використовувати як основу у викладанні теоретичного матеріалу;

- проблемна ситуація може використовуватися з метою узагальнення та систематизації матеріалу. В такому разі її доцільно використовувати на практичних заняттях після попереднього повторення основного теоретичного матеріалу.

Основними умовами ефективного навчання за допомогою кейс-стаді є ретельна підготовка до занять в аудиторії, забезпечення високої якості обговорення й активної участі й взаємодії між студентами.

Ретельно підготовлене та проведене практичне заняття з використанням методу конкретних ситуацій дає змогу зменшити час на вивчення навчальної дисципліни внаслідок підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу.

На практичних заняттях важливо навчити студентів аргументовано висловлювати власні думки на основі проведених розрахунків, розширювати професійну лексику та вміння відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня, виявляти навички постійної самопідготовки до заняття. Результати такої

спільної діяльності викладача та студентів можуть виступати критеріями для оцінки якості навчально-виховного процесу.

Список літератури: 1. Ситуационный анализ или Анатомия Кейс-метода / Под ред. Ю.П. Сурмина. – К.: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с. 2. Фливерг Б. О недоразумениях, связанных с кейс-стади // Социологические исследования. — 2005. — № 4, С. 110–120. 3. Панфилова А.П., Громова Л.А., Богачек И.А., Абчук В.А. Основы менеджмента. Полное руководство по кейс-технологиям / Ред. проф. Соломина В. П. — СПб.: Питер, 2004. 4. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003.

СЕКЦІЯ 8

ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Н.Н. Губанова, кандидат економічних наук, старший преподаватель
кафедры общей экономической теории НТУ «ХПИ»

РАЗВИТИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВЫЙ РЫНОК В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

В значительной мере, мир финансов стал функционировать виртуально и обособленно от воспроизводственных процессов в реальном секторе. Последнее десятилетие ознаменовано бурным развитием финансовых институтов при одновременном опережающем росте информационного сектора, что получило название «информатизации» экономики и финансов. Информатизация и повышение роли финансовых институтов являются определяющими чертами современного экономического развития [5, с.88]. На фондовом рынке стали проявлять свойственные только ему закономерности и тенденции, ставшие основанием для возникновения современных экономических теорий акционерного и банковского капитала. Закономерности движения «нового» финансового капитала существенно отличается от тех, что были в XIX или в середине XX века.

Развивается и Интернет-инвестирование. Сейчас каждый человек может участвовать в инвестициях в глобальном масштабе. С помощью обычного компьютера, подключенного к Интернету, он может покупать и продавать акции практически всех корпораций мира. Зарабатывать деньги в сети помогает специальное программное обеспечение, облегчающее анализ рынков [1, с.113].

В общем, можно говорить, что информационно-коммуникационные технологии особенно сильно повлияли на те сферы экономики, где

взаимодействие агентов рынка не требует или не всегда требует непосредственного перемещения товаров. Прежде всего, речь идет о финансовой сфере вообще и фондовом рынке в частности. Появление особых инструментов финансового рынка усилило его мобильность и влияние на движение капитала, позволив резко выделиться на фоне других разновидностей рынков. В итоге, общеэкономическое равновесие, пропорции основных макроэкономических показателей и структурная устойчивость попали в зависимость, прежде всего, от состояния финансовой сферы [4, с. 30]. С одной стороны, по-прежнему, для обеспечения технологического роста и других инноваций необходимо концентрировать сбережения населения, государства и предприятий и инвестировать их в стратегически важные и доходные производственные процессы. Эту функцию в развитых странах в основном выполняет банковская система. Банки и другие финансовые структуры осуществляют перемещение финансовых ресурсов из одних производственных цепочек в другие, ориентируясь на рыночные информационные сигналы, например, доходность различных рынков и цену кредита [3, с.92]. С другой стороны, нередко, динамика финансового рынка стала характеризоваться собственным вектором развития, отличным от тенденций в реальном секторе национальной экономики. Это не отменяет положение об экономической рациональности индивидов, однако, над индивидуальным выбором все чаще преобладают групповые интересы, а нередко и общенациональные, поскольку именно через финансовые рынки происходит международная миграция капитала. Таким образом, самопроизвольное развитие финансовой сферы не соответствует полностью ни одной теоретической концепции и требует своего научного осмысления. Конечно, это не означает, что финансовая сфера абсолютно не зависит от процессов в экономической системе и не подчиняется общим экономическим законам [4, с. 32]. Тем не менее, информатизация и глобализация экономики сделали эту подчиненность намного более слабой и подверженной большому числу исключений.

Винарик Л. Щедрин А., Васильева Н. – Донецк.: Институт экономики промышленности. – 2002. – 312 с. 2. Капелюшников Р. Теория транзакционных издержек [Электронный ресурс] // Институт свободы Московский либертариум – Режим доступа: <http://www.libertarium.ru/libertarium/10623> 3. Мовсесян А. Информационно-финансовый подход к экономической интеграции / А. Мовсесян // Вопросы экономики.- 1997. - №7.- С. 87-96. 4. Пороховский А. Эпоха смешанной экономики (Рост объема рыночных операций усиливает финансовую роль государства) / А.А.Пороховский // Политэкономия. – 2001. - № 11 (70). – С. 23-39. 5. Мельник А.Ф. Державне управління : підручник / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський. – К.: Знання, 2009. – 582с.

О.Ю. Єрфорт, аспірантка ІЕП НАН України м. Донецьк

РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Кредити на здобуття освіти є ефективним сучасним механізмом, який забезпечує в багатьох країнах доступність вищої освіти за умов платного навчання у вищих навчальних закладах, сприяючи підвищенню соціальної мобільності в суспільстві. Через низький рівень доходів більшої частини українського населення платна вища освіта для вітчизняних студентів є менш доступною, ніж платна вища освіта для студентів у західних країнах з розвиненими приватними джерелами фінансування. Тому розвиток кредитних відносин у сфері вищої освіти в Україні є важливим напрямком розвитку фінансово-кредитної системи.

Кредитні відносини у сфері вищої освіти в Україні регулюються положенням статті 3 Закону «Про вищу освіту» [1] та Постановою КМУ від 16.06.2003 «Про затвердження Порядку надання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти» № 916 [2]. Умови програми кредитування в Україні суттєво відрізняються від тих, які вважаються прийнятними і використовуються в розвинених західних країнах (табл. 1). Високий рівень пільговості та відсутність дієвих механізмів стягнення боргів заважають розширенню програми кредитування на більший контингент студентів, роблять її фінансово обтяжливою для держави і вищих навчальних закладів. На основі розрахунку коефіцієнту повернення кредитних коштів (який відражає питому вагу суми повернутих кредитів та відсотків в сумі виданих коштів з

урахуванням фактора знецінення фінансових ресурсів внаслідок інфляції) було визначено, що без урахування витрат, пов'язаних з можливим неповерненням кредитів, а також пільг і відстрочок, передбачених умовами діючого законодавства, при середньому рівні інфляції 8% до бюджету повернеться не більше 46% виданих сум.

Таблиця 1

Основні відмінні риси програм кредитування на здобуття вищої освіти в
Україні та розвинених західних країнах

Параметри програми кредитування		Значення для	
		західних країн	України
Відсоткова ставка за кредитом	номінальна	вища за рівень інфляції	3% річних незалежно від рівня інфляції
	реальна	позитивна	від'ємна
Період погашення кредиту після закінчення університету		до 10 років	16 років
Інститути, через які здійснюється погашення кредитів		банки, державні фінансові агентства, податкова служба	вищі навчальні заклади
Наявність прихованих субсидій у програмі кредитування		мінімальна	значна

Такий рівень державних витрат по програмі є занадто високим, і, якщо прийняти до уваги наявність пільг і очікувано високий рівень неповернення кредитів (у зв'язку з відсутністю у вишів дієвих механізмів впливу на боржників), можна зробити висновок, що кредит на навчання є дуже близьким до державної субсидії. Зміна умов програми кредитування в Україні в напрямку їх наближення до тих, які вважаються оптимальними в розвинених країнах, а саме, встановлення відсоткової ставки на 3 відсоткові пункти вище за рівень інфляції і скорочення періоду повернення кредиту з 16 до 10 років після завершення вищого навчального закладу, дозволяє збільшити значення коефіцієнту повернення в 1,65 рази, забезпечивши суттєву економію бюджетних ресурсів.

Список літератури: 1.Закон України від 17.01.2002 «Про вищу освіту» № 2984-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14> 2.Постанова від 16.06.2003 «Про

П.Ю. Ілляшенко, аспірант кафедри Економічної теорії Києво-Могилянської академії

СТАН ДИСКУСІЇ ЩОДО МАКРОПРУДЕНЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Всесвітня економічна криза 2007-2009 років призвела до необхідності реформування системи фінансового регулювання, яка наразі, в тому числі й в Україні, реалізується в рамках розбудови механізму «макропруденційної політики» - державної політики спрямованої на досягнення фінансової стабільності. Даний напрям досліджень є молодим і говорити навіть про консенсусне визначення самого терміну все ще не доводиться. Ледь не щомісяця з'являються нові роботи із уточненням поглядів на цілі політики її інструментарій, спосіб впровадження, чи оцінки її ефективності.

За таких умов, своєчасна систематизація наявних знань набуває великої ваги. Особливо це стосується країн, які розвиваються і тяжіють до переймання регуляторного досвіду. Наприклад, з дати публікації останньої на даний момент комплексної спроби огляду стану дискусії пройшло лише 2,5 роки [1], проте за цей нетривалий час ландшафт дискусії зазнав суттєвих змін: дослідження стали суттєво вужчими за своїм спрямуванням, також з'явилась перша обґрунтована критика ідей, які були запропоновані у якості реакції на події фінансово-економічної кризи 2007-2009 років.

Важливим кроком в аналізі сучасного стану дискусії щодо макропруденційної політики є розділення базових напрямів дослідження. На мою думку, до таких напрямів слід віднести наступні: 1) визначення цілей макропруденційної політики; 2) розробка відповідного інструментарію; 3) побудова інституційного механізму реалізації макропруденційної політики; 4) визначення ефективності макропруденційної політики.

Світова наукова спільнота на даний момент згенерувала три принципово різні підходи до відповіді на питання про цілі макропруденційної політики. Перший і найбільш поширений – протидія накопиченню системного ризику. Другий – пом'якшення амплітуди фінансового циклу, третій – подолання провалів ринку. Останній варіант є найменш розробленим проте, на мою думку, найбільш перспективним з точки зору практиків.

Інструментарій макропруденційної політики зазвичай поділяють на дві групи: автоматичні та дискретні інструменти. До першої групи можна віднести, наприклад, так звані контрциклічні буфери капіталу. Другу групу складає комплекс інструментів який складається із критеріїв оцінки загроз формування дисбалансів, та засобів протидії їх подальшому розвитку. Важливим, проте недостатньо висвітленим питанням є пошук оптимального комплексу інструментів, наприклад, для країн, що розвиваються.

В рамках відповіді на питання щодо побудови інституційного механізму реалізації макропруденційної політики наукова спільнота намагається дати відповідь на три питання: 1) чи є макропруденційна політики окремим видом економічної політики; 2) чи має бути створений окремий орган економічної політики, або ж нові функції мають бути розділеними поміж кількох регуляторів; 3) хто має нести відповідальність за досягнення фінансової стабільності. Відповідь на перше питання поступово еволюціонує від «вдосконалення системи банківського нагляду» до «окремого виду економічної політики», який підпорядковує собі цілі інших видів стабілізаційної політики. Відповідь на друге питання є менш стандартизованою та залежить від політичних реалій конкретної країни, проте існує тенденція до підпорядкування інших регуляторів центральному банку.

В процесі визначення ефективності макропруденційної політики використовуються два підходи. По-перше, відкритим для дискусії залишається питання про те, чи має державна політика впливати на фінансовий цикл (визначення витрат здійснення макропруденційної політики та за допомогою

cost-benefit аналізу). Другий підхід стосується оцінки ефективності окремих інструментів макропруденційної політики.

Наведене розділення напрямів досліджень в площині макропруденційної політики дозволяє побачити гострі протиріччя дискусії на її сучасному етапі. Наприклад, переважна більшість центральних банків розвинутих країн вже перейшли до практичного застосування новітніх автоматичних інструментів макропруденційної політики без належного аналізу потенційних втрат від можливого зменшення амплітуди фінансового циклу. Іншими словами, спостерігаємо, що в галузі макропруденційної політики практика йде попереду теорії, що потрібно враховувати у процесі перейняття зарубіжного досвіду.

Список літератури: 1. Міщенко В. Методологічні засади запровадження макропруденційного регулювання та нагляду // В. Міщенко, А. Крилова // Вісник НБУ. – 2011. – С. 12–15. 2. Elliott D., Feldberg G., Lehnert A. The History of Cyclical Macroprudential Policy in the United States // FEDS Working Paper. — 2013. — P. 4-34 3. Galati G., Moessner R. Macroprudential policy - a literature review // Bank of International Settlements. — Working Paper # 337. — 2011. — P. 4-14 4. Nicolo G., Favara G., Ratnovski L. Externalities and Macroprudential Policy // IMF Staff Discussion Note. — 2012. — P. 6-16

І.В. Карпова, кандидат економічних наук доцент кафедри економічної теорії харківського інституту банківської справи УБС НБУ

РОЗВИТОК СИСТЕМИ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Однією із основних проблем аграрного сектору України залишається нестача фінансових ресурсів для забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Внаслідок фінансової нестабільності аграрного виробництва виникають такі проблеми, як низький рівень ефективності сільськогосподарського виробництва, незначна інвестиційна активність, повільний перехід на інвестиційно-інноваційну модель розвитку, використання застарілих технологій, загрозливе падіння родючості ґрунтів. Отже, не тільки розширене, але і просте відтворення в аграрному секторі

економіки можливе за умов використання залучених ресурсів, серед яких основне місце займають кредитні кошти.

У системі фінансової підтримки аграрного виробництва значу роль відіграє банківське кредитування, яке забезпечує 25–26% фінансових ресурсів і знаходиться на другому місці після внутрішнього самофінансування, яке складає 56–57%, 12% – це особисті заощадження фермерських господарств і 5% дають кошти постачальників ресурсів та переробних підприємств [1].

Для стимулювання розвитку банківського кредитування з 2000 року введено систему часткової компенсації ставок за короткостроковими кредитами за рахунок держбюджету. Здешевлення кредитів комерційних банків привело до значного збільшення кредитування аграрного виробництва: у 2000 р. обсяг таких кредитів склав 2,1 млрд. грн., в 2003г. – 7,7 млрд. грн., в 2004 р. – 5,2 млрд. грн., в 2007 р. – 18 млрд. грн., на кінець 2012 р. кредити сільськогосподарським корпораціям становили 36,5 млрд. грн., що на 6,9% більше, ніж у 2011 р. [2]. На кінець вересня 2013 року кредити сільськогосподарськими корпораціям склали 40,4 млрд. грн., з початку року спостерігається додатне темпів їх приросту [3]. Однак за строками погашення переважають кредити, надані на строк до 1 року – їх частка в загальному обсязі кредитів, наданих у національній валюті складає 47,9 % , від 1 до 5 років – 43,7%, більше 5 років – 8,4% [2].

Високою залишається процентна ставка за кредитами, наданими аграрним підприємствам у 2011 р. – 17,8% у національній валюті та 7,3% % – в іноземній. У 2012 році погіршилися умови кредитування аграрного сектора економіки: порівняно з листопадом 2011 р. інтегрована середньозважена процентна ставка зросла на 4,8% – до 22,4% річних у національній валюті та 7,0% – в іноземній. Однак у 2013 р. у національній валюті процентна ставка зменшилася до 16,1%, але в іноземній валюті збільшилася до 9,2 % [2, 3].

Реалізації аграрного потенціалу України сприятиме створення у 2012 році публічного акціонерного товариства "Державний земельний банк". Основними напрямками діяльності Банку є ефективне управління землями державної

власності, довгострокове іпотечне кредитування аграріїв під заставу земельної ділянки або прав оренди на них, викуп заставленої неплатоспроможними боржниками землі у комерційних банків тощо.

Отже, обсяги і структура кредитування АПК не відповідають потребам сільськогосподарських виробників у довгострокових фінансових ресурсах для оновлення матеріально-технічної бази. Основна частка державних коштів йде на погашення кредитних ставок, які щороку зростають. Тому Стратегією розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року передбачається зростання обсягів залучених кредитних ресурсів сільськогосподарськими товаровиробниками до 2020 р. не менш як у 3,5 рази [4].

Список літератури: 1. Кредитование аграрного сектора [Електронний ресурс]. – Режим доступу.- www.eizvestia.com/tag/apk. 2. Статистичний випуск. Кредитування сільськогосподарських корпорацій іншими депозитними корпораціями (банками). Листопад 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу.- www.bank.gov.ua. 3. Статистичний випуск. Кредитування сільськогосподарських корпорацій іншими депозитними корпораціями (банками). Вересень 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу.- www.bank.gov.ua. 4. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу.- minagro.gov.ua/node/7644

И.В. Кужель, студентка НТУ «ХПИ»

СТРУКТУРА И ЗАДАЧИ БАНКОВСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Банковский менеджмент в общем виде представляет собой управление отношениями, связанными со стратегическим и тактическим планированием, анализом, регулированием, контролем деятельности банка, управлением финансами, маркетинговой деятельностью, персоналом, осуществляющим банковские операции. Другими словами, это — управление отношениями, касающимися формирования и использования денежных ресурсов, то есть взаимоувязанная совокупность финансового менеджмента и управления персоналом, занятым в банковской сфере. Разделение банковского менеджмента на финансовый менеджмент и управление персоналом в коммерческом банке обусловлено структурой объекта, на который направлены

управляющие воздействия банковского менеджмента. Поэтому его можно рассматривать как деятельность по внутрибанковскому регулированию, которая направлена, в первую очередь, на соблюдение требований и нормативов, установленных органами государственного надзора

Банковский менеджмент — это практическая деятельность, связанная с непосредственным управлением процессами осуществления коммерческим банком своих функций. В этом аспекте банковский менеджмент выступает как система разработки управляющих воздействий на объект управления: активные и пассивные операции, расчетно-кассовые операции, исполнение нормативных финансово-экономических показателей, внутрибанковский аудит и контроль и т.д.

Как известно, основное назначение банка — это посредничество в процессе перемещения денежных средств от кредиторов к заемщикам и от продавцов к покупателям. Невозможность полного совпадения экономических интересов банка и клиента связана с тем, что банк по своей экономической природе — финансовый посредник, который обеспечивает обслуживание денежных потоков в экономике, не являясь собственником привлеченных денежных средств, тогда как клиент, как правило, — владелец произведенных товаров и услуг, имеющих в основном материальное наполнение. Реальному сектору экономики необходимы инвестиции и финансирование оборотных средств, а банкам увеличение объемов производительных активов. Для реализации коммерческим банком своих функций в рыночной экономике необходимо, чтобы эти две цели были увязаны.

Как я отметила выше, экономические интересы коммерческого банка и клиента не совпадают полностью — имеются лишь отдельные точки их пересечения. Поэтому для решения вопросов, касающихся обеспечения обратной связи между продуктами и услугами банка, предлагаемыми непосредственно участникам свободного рынка - потребителям, на банковский менеджмент возлагается функция обратной связи с внешней средой коммерческого банка.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ «БАЗЕЛЬ-III»

Одним із індикаторів перебігу економічних процесів на національному та глобальному рівні є стан банківської системи. На стан банківської системи суттєвий вплив спричинило банкрутство одного з провідних світових банків Lehman Brothers Holding, що стало поштовхом до фінансової кризи. Як результат, ситуація, що склалась вимагала від світової спільноти та урядів країн відповідних змін, реформування та перегляду принципів регулювання та управління банківськими системами та установами, запровадження інновацій у сфері оцінки їх фінансового стану. Таким документом стала «Міжнародна конвенція щодо вимірювання та вимог до капіталу» Базельського комітету по банківському нагляду. Згідно документу, банки повинні мати достатній рівень капіталу високої якості, набір високоліквідних активів для більш ефективного протистояння фінансовим потрясінням у майбутньому.

В листопаді 2010 р. в Сеулі на Саміті Великої Двадцятки було ухвалено нові положення, які отримали назву «Базель-III». Фактично, вони є продовженням та вдосконаленням угод «Базель-I» та «Базель-II». Як відомо, «Базель-I» застосовувався переважно для позначення вимог до рівня капіталу та розподілу капіталу на три рівні. В другій угоді більший акцент було зроблено на поліпшення системи управління кредитним ризиком та вдосконалення пруденційного нагляду.

«Базель-III» включає в себе вдосконалення як на мікро-, так і макропруденційному рівнях. Нові стандарти мають переваги щодо величини і якості власного капіталу. Базель-3 містить системно орієнтовані компоненти, які в цілому повинні забезпечувати фінансову стійкість банківських систем.

Важливими ознаками нових капітальних стандартів за Базель-3 є:

- поліпшення якості структури власного капіталу банків;
- істотне підвищення необхідної квоти капіталу;

- зменшення системного ризику;

- передбачено достатньо часу для переходу на нові нормативи регулювання.

За своєю суттю ініціативи Базельського комітету з банківського нагляду спрямовані на посилення вимог до капіталу і ліквідності банків. Основні вимоги Базеля-3 зосереджені на власному капіталі банку, оскільки він має найвищу ліквідність, а відповідно виступає найкращою формою амортизації фінансових збитків.

Разом з тим «Базель-III» має як позитивні, так і негативні сторони. Зокрема, є загрози скорочення фінансового сектору в кілька разів, тому що не всі банківські установи зможуть витримати нові стандарти щодо капіталу. Нові вимоги можуть знизити прибутковість банківської індустрії, підвищити вартість запозичень. Після прийняття «Базель-III» банкам будуть потрібні додаткові кошти. Це викликано, по-перше, тим, що збільшення капіталу означає зростання його вартість, тобто банки повинні наростити свої прибутки. У зв'язку з цим можуть зростати відсоткові ставки за кредитами. По-друге, банківську систему очікують злиття і поглинання, особливо це стосується ЄС, що зменшить кількість банків і відповідно конкуренцію в банківській сфері. По-третє, вимоги Базель-3 стосуються збільшення не лише капіталу, а й активів.

Діяльність національного банківського сектору регулюється у відповідності зі стандартами «Базеля I». Окремі вимоги «Базеля II» реалізували лише деякі банки з іноземним капіталом. Що стосується «Базеля III», то, безумовно, українські банки мають відповідати прийнятим стандартам. Хоча здійснювати такий перехід доцільно поетапно і в рамках індивідуального підходу. До того ж не існує на сьогодні точних оцінок того, яка капіталізація потрібна українським банкам для відповідності вимогам Базельського комітету.

Список літератури: 1. стаття УДК 336.71 «Базель III» у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи доц., к.е.н. *М.Д. Жанна* Тернопільський національний економічний університет; 2. стаття УДК 336.71 Вплив впровадження угоди Базель-3 на діяльність банків України *Л.П.Кушнір, В. І.Волохов, С.А.Дудін*; 3. стаття

Н.Б. Токар, асистент НТУ «ХПІ»

К.О. Куфлієвська, студент НТУ «ХПІ»

ДО ПИТАННЯ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РАХУНКІВ В УКРАЇНІ

В даний час застосування без готівкових розрахунків при здійсненні різних господарсько – економічних операцій стає все більш популярним. Однак поки що не створена система масових електронних платежів, яка задовольняла б вимогам всіх учасників господарського процесу, зокрема фізичних осіб. У зв'язку з цим дана тема є актуальною для України ,оскільки велика частина операцій з розрахунків юридичних осіб та частина операцій за розрахунками фізичних осіб проводяться в безготівковій формі. А збільшення частки безготівкових розрахунків дасть можливість забезпечити значне скорочення терміну проходження платежів, захист від розкрадання, підвищить надійність та ефективність розрахунків, а також прискорить оборот грошових коштів, що дасть можливість банкам використовувати залишки коштів на рахунках клієнтів для кредитування і здійснення інвестицій в економіку країни.

Безготівкові розрахунки мають важливе економічне значення в прискоренні оборотності коштів, скороченні готівкових грошей, необхідних для звернення, зниженні витрат обігу. Безготівкові розрахунки сприяють концентрації грошових ресурсів у банках, бо тимчасово вільні грошові кошти підприємств, що зберігаються в банках, є одним із джерел кредитування. Чітке розмежування безготівкового і готівкового грошового оборотів створює умови, які полегшують планування грошового обігу та безготівкового грошового обороту. Розширення сфери безготівкового обороту дозволяє більш точно визначати розміри емісії та вилучення готівкових коштів.

Підприємствам слід звернути увагу на впровадження зарплатних проектів, які на сьогоднішній день пропонують багато банків, що також дозволить значно зменшити витрати підприємства. Для збільшення обсягів безготівкових розрахунків можливо впровадити в свою роботу такий вид безготівкових розрахунків як факторинг. Факторинг - це операція, яка поєднує в собі ряд посередницько-комісійних послуг з кредитуванням оборотного капіталу суб'єкта господарювання. Основою факторингу є переуступка першим кредитором прав вимоги боргу третьої особи другому кредитору з попередньою або наступною компенсацією вартості такого боргу першому кредитору. Факторингові послуги в Україні надають такі банки, як: Укрсоцбанк, «РайффайзенбанкАваль», Правексбанк, Приватбанк, «Базис». Факторинг оверкредитування займає лідируюче положення в світовій економіці серед найпрогресивніших фінансових технологій.

Базовою умовою успішного розвитку факторингових операцій є проведення державою зваженої, послідовної політики у сфері банківських послуг. Цілями цієї політики має бути забезпечення системної стабільності та створення необхідних умов для розвитку ринку банківських послуг на базі здорової конкуренції, стимулювання банківського обслуговування малого та середнього бізнесу [3].

У результаті проведеного аналізу були виявлені причини, з яких безготівкові розрахунки все ще недостатньо розвинені в Україні. Також були дані рекомендації з підвищення ефективності цього виду розрахунків. Виконання даних рекомендацій дозволить збільшити кількість грошових коштів, залучених під внутрішньобанківський оборот, знизить частку готівки в грошовій масі, а також дасть стимул для переходу на нові електронні технології.

Список літератури: 1. *Барановський О.І.* Стійкість банківської системи України. - К., 2008. - 87 с. 2. *Жуков Е.Ф.* Банки та банківські операції / Е.Ф. Жуков - М., 2005 - 297 с. 3. Розвиток факторингу в Україні [Електронний ресурс]: <http://www.factoring.ru/for-banks.html>.

СЕКЦІЯ 9

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

В.О. Олександрова, пошукач, НТУ «ХПІ»

МОДЕЛІ ОПИСУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ДЛЯ ПОБУДОВИ СЕРВІС- ОРІЄНТОВАНОЇ АРХІТЕКТУРИ ОРГАНІЗАЦІЇ

В роботі пропонується підхід щодо інжинірингу та реінжинірингу бізнес-процесів організації, який базується на побудові трьох рівнів моделей: дескриптивної моделі, імітаційної моделі та моделі виконання бізнес-процесів. Кожен рівень характеризується певним набором показників, які доцільні для відповідного рівня. Для стандартизації процесу побудови моделей та можливості їх практичної реалізації в ІС організації в роботі було запропоновано використати паспортизацію (регламентацію) бізнес-процесів для кожного рівня.

Рівень опису бізнес-процесів (дескриптивна модель). Дескриптивна модель бізнес-процесів призначена для формалізованого представлення бізнес-процесів підприємств та організацій на етапі опису їх діяльності (MODEL AS IS). Даний рівень опису відокремлений від інструменту CASE-засобу опису бізнес-процесу та нотацій опису. Набір показників для опису бізнес-процесів, в першу чергу, залежить від мети з якою робиться даний опис [1]. В роботі рекомендується наступний перелік показників паспорту бізнес-процесу на рівні дескриптивної моделі:

- Загальні відомості про процес: Код процесу. Найменування процесу. Мета процесу. Власник процесу. Виконавець процесу. Технологічні характеристики процесу. Наявність регламенту процесу.

- Входи процесу: Інформаційні потоки (вхідні документи). Матеріальні потоки (сировина, напівфабрикати і комплектуючі). Попередній процес. Постачальник процесу.

- Виходи процесу: Результат процесу. Інформаційні потоки (вихідні документи). Подальший процес. Споживачі. Індикатор результату (фактична трудомісткість). Показники якості бізнес-процесу.

Дана модель паспорту дескриптивної моделі бізнес-процесів може бути прийнята за універсальну, але в залежності від цілей опису та специфіки організації, котра може використовувати дану модель паспорту при вдосконаленні своєї діяльності, не всі показники є обов'язковими для заповнення.

Рівень імітаційного моделювання бізнес-процесів. Рівень імітаційного моделювання бізнес-процесів призначений для аналізу результатів бізнес-процесів та наскрізних бізнес-процесів при зміні значень вхідних параметрів. В якості таких параметрів можуть виступати: закон розподілу (нормальний, рівномірний, експоненціальний та ін.), за яким надходять інформаційні та матеріальні потоки. Моделювання дозволить виявити вузькі місця наскрізного бізнес-процесу, проаналізувати ефективність заходів для їх усунення, при цьому не затрачуючи ресурсів для побудови реальних бізнес-процесів.

До паспорту бізнес-процесу рівня імітаційного моделювання можуть бути включені наступні показники: Реальний час роботи системи (який буде моделюватися за допомогою введення імітаційного часу). Параметри закону розподілу вхідних даних. Параметри закону розподілу часу виконання процесу (у якості середнього значення можливо визначити нормативну трудомісткість). Кількість ресурсів (виконавців).

Рівень виконання бізнес-процесів (MODEL TO BE). Рівень виконання бізнес-процесів призначений для відображення ефективності впровадження наскрізного бізнес-процесу. Необхідно зазначити, що показники, які характеризують вихід одного бізнес-процесу в ланцюзі наскрізних бізнес-

процесів, в той же час, є показниками, які характеризують вхід наступного бізнес-процесу.

Ключовими показниками на даному етапі для оцінки ефективності виконання всього наскрізного бізнес-процесу є показники, які характеризують результативність. Переважно це кількісні показники, які характеризують витрати, прибуток/збиток, додану вартість від впровадження бізнес-процесу. Модель рівня виконання бізнес-процесів виступає інструментом щодо прийняття рішень в управлінні бізнес-процесами і дозволяє визначити доцільність їх впровадження та автоматизації.

В роботі пропонується розглядати три рівня моделювання, як складові частини SOA (сервіс-орієнтованої архітектури) організації [2]. Запропонована модель сервіс-орієнтованого управління бізнес-процесами підприємства має наступну структуру. На першому рівні визначаються окремі бізнес-процеси. На другому рівні сукупність бізнес-процесів об'єднуються в систему процесів (наскрізні бізнес-процеси), на цьому рівні відбувається інтеграція процесів в єдину систему засобами мови BPEL (Business Process Execution Language). Проводиться імітаційне моделювання та оптимізація наскрізних бізнес-процесів організації. На третьому рівні опис процесів на мові BPEL доповнюється описом web-сервісів [3]. Web-сервіси розробляються як незалежні функції системи (відокремлена логіка роботи системи). На четвертому рівні здійснюється проектування та розробка БД. На верхньому рівні створюється збірка сервіс-орієнтованих компонент (сервісів) бізнес-процесів для різних платформ операційних систем.

Таким чином, організація послідовно будує SOA IC починаючи з формалізації бізнес-процесів та закінчуючи - Web-сервісами, які дозволяють реалізовувати та управляти наскрізними бізнес-процесами. Прикладом системи, яка дозволяє реалізувати наведені моделі опису бізнес-процесів в SOA є IBM WebSphere [4].

Список літератури: 1. Александровская Л.Н., Бас В.Н., Круглов В.И. и др. Управление качеством и реинжиниринг организаций. – М.: Логос, 2003. – 328 с. 2. Амсден Дж. Моделирование SOA: Часть 1. Идентификация сервисов [Електронний ресурс] / Джим Амсден. 3. Бадави Х. Создание бизнес-процесса с

помощью инструментов Rational и WebSphere: Пер. с англ. / П. Свитинбенк, Х. Бадави, Дж. Хи, А. Изуно, П. Левики, Х. Шварцер, Л. Юсуф. – М. : КУДИЦ-Образ, 2007. – 480 с. 4. Вали У. Управление бизнес-процессами: от моделирования до мониторинга с использованием продуктов WebSphere V6: Пер. с англ. / У. Вали, Л. Лейбович, Э. Превост, Р. Шер, А. Венансио, С. Вайдерком, Н. Мак-Киннон. – М. : КУДИЦ-Образ, 2007. – 448 с.

В.Б. Альошин, к.е.н, провідний науковий співробітник

О.О. Шевченко, к.е.н, доцент

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СОЦІАЛЬНИХ РЕФОРМ

Визначальною метою соціального реформування в Україні в сучасних умовах має стати значне посилення соціальної функції держави та соціальної спрямованості національної економічної системи. Розвиток та накопичення людського капіталу, досягнення справедливого розподілу суспільних благ, забезпечення високого рівня життя населення, високих стандартів в освіті та охороні здоров'я, розширення ефективного соціального захисту разом з сприянням розвитку ринку праці та стимулюванням сталого економічного зростання конкретизують основні орієнтири невідкладних соціальних реформ.

Для ефективного функціонування соціальної держави обсяги суспільних витрат на соціальну сферу повинні визначатися об'єктивними потребами суспільства, спектром та гостротою його проблем, а заходи соціальної підтримки мають забезпечити і доступність, і адресність. Однак у сучасному українському суспільстві з значною соціальною диференціацією та жорсткими ресурсними надзвичайно важливим стає пошук оптимальних шляхів досягнення цілей соціального розвитку. У цьому контексті вагомій можливості поліпшення загального стану справ з реалізацією соціальної функції держави в умовах зростання макроекономічних невизначеностей стагнаційного періоду відкриваються на основі нових підходів до управління фінансовим потенціалом соціальної сфери.

Фінансовий потенціал соціальної сфери являє собою складну багаторівневу систему ресурсів, функціонально призначених для досягнення конкретних цілей соціальної політики. Основними елементами такої системи є ресурси державного та місцевих бюджетів, а також ресурси фондів соціального страхування. Окрім цього, на наше переконання, важливими елементами фінансового потенціалу є сукупність соціально орієнтованих ресурсів суб'єктів господарювання та домогосподарств, в тому числі технологічних можливостей приватного сектора

Соціальна політика як діяльність з управління розвитком соціальної сфери в Україні базується переважно на державних бюджетних та квазібюджетних (страхові фонди) ресурсах [1, с.57], а тому консолідує в собі усі властиві таким ресурсам суперечності та ризики: а) політичні, що проявляються в залежності бюджетних показників від структури політичного представництва у відповідних законодавчих та розпорядчих органах влади; б) макроекономічні, що обумовлюють реальні ресурсні можливості економічної системи в поточному бюджетному періоді; в) галузево-територіальні, які відтворюють адміністративно-конкурентні відносини боротьби за розподіл ресурсів між відомчими та регіональними органами влади тощо; г) ризики згорання кола адресатів соціальної політики та переходу до підтримки найбільш вразливих верств населення.

Концентрація соціальної політики на бюджетних ресурсах та відсутність стратегії залучення фінансових можливостей приватного сектора економіки та домашніх господарств разом з контрольно-просвітницькими можливостями громадянського суспільства значно звужує потенціал соціальних реформ та інновацій. Тому одним з головних напрямків удосконалення механізму реалізації фінансового потенціалу соціальної сфери є поширення засад публічно-приватного партнерства, залучення технологій та інших ресурсних можливостей приватних фінансових установ до управління як окремими соціальними проектами, так і в цілому до системних соціальних реформ з адекватним стимулюванням та відповідальністю.

Випробувальним полігоном нових механізмів кумулятивної взаємодії державних та приватних можливостей може стати запровадження загальнообов'язкового накопичувального рівня пенсійної системи [див. 2, 3]. Використання досвіду системи медичного добровільного страхування здатне змінити бачення пріоритетів реформи медичної галузі. Аналіз ролі (не завжди позитивної) фінансів підприємств та домогосподарств у забезпеченні освітньої сфери має допомогти в оптимізації структури підготовки кадрів високої кваліфікації. Впровадження сучасних адміністративно-облікових процедур, поширених в фінансових установах, в роботу органів соціального захисту та діяльність фондів соціального страхування також здатне зменшити непродуктивні витрати та відповідно збільшити сукупний соціальний результат.

Список літератури: 1. Державний бюджет і бюджетна стратегія в умовах економічних реформ. Т.4: Державні соціальні видатки: напрями раціоналізації та підвищення ефективності. – К., 2011. 2. Світовий досвід у реформуванні пенсійних систем. – К., 2013. 3. Пенсійні фонди другого рівня. Міжнародний досвід і його значення для України. – Київ., 2013.

Є.Л. Андрєєва, асистент кафедри економіки та маркетингу НТУ «ХП»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА КОНКУРЕНТОСТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ: АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

У сучасних умовах функціонування ринкового механізму гостро стоїть питання підвищення рівня конкурентостійкості машинобудівних підприємств як основи розвитку та модернізації економіки України, що в свою чергу вимагає від підприємств прийняття ефективних управлінських рішень, які полягають у реалізації основних цілей підприємства, а отже й відповідного рівня забезпечення організаційно-управлінського потенціалу (ОУП). Особливості функціонування, критерії та показники ідентифікації ОУП відображено в роботах українських та зарубіжних вчених [1-4], та конкурентостійкості підприємства – [5-7] та ін. Проте,

проведений аналіз джерел потребує обґрунтування усього комплексу параметрів, що можуть бути покладено в основу формування системи показників ОУП та конкурентостійкості підприємства з метою оцінки їх стану та тенденцій розвитку.

Автором запропоновано оцінювати ОУП та напрями конкурентостійкості підприємств машинобудування за наступними групами показників:

- організаційно-управлінський потенціал: ефективність побудови і функціонування організаційної структури управління (коефіцієнт дотримання норм ієрархії; коефіцієнт автономності підрозділу організаційної структури управління; коефіцієнт децентралізації структури управління); ефективність організації процесу управління (коефіцієнт економічності систем управління);

- напрями конкурентостійкості підприємства: виробнича (матеріалоємність виробництва, коефіцієнт технічної придатності основних фондів, коефіцієнт асортиментних зрушень); фінансова (коефіцієнт фінансової автономії, коефіцієнт загальної ліквідності, рентабельність продукції, коефіцієнт стійкості економічного зростання); маркетингова (рентабельність продажів, співвідношення витрат на маркетингові дослідження до загального обсягу реалізованої продукції); соціальна (співвідношення середньої заробітної плати підприємства до середньогалузевої, питома вага працівників, що пройшли перепідготовку та підвищення кваліфікації, коефіцієнт стабільності персоналу).

Розрахунки проведено на основі даних річної фінансової звітності за 2009-2012 рр. підприємств машинобудування (ПАТ Азовмаш, ПАТ Дніпроважмаш, ПАТ Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря», ПАТ Донгормаш, ПАТ Старокраматорський машинобудівний завод, ПАТ Новокраматорський машинобудівний завод, ПАТ Славважмаш, ВАТ Потенціал, ПрАТ Горлівський машинобудівник). Аналітична обробка показників рівня ОУП та конкурентостійкості підприємств здійснено з використанням кластерного аналізу, що дозволило оцінити рівень ефективності матеріальної мотивації персоналу та розвитку економічних процесів підприємств за якісними ознаками трьох рівнів: високий, середній, низький у динаміці, та зробити висновок, що не завжди певному рівню ОУП відповідає аналогічний рівень показників конкурентостійкості. При

цьому при середньому рівні ОУП мають місце високі та низькі рівні конкурентостійкості. Підприємства мали найбільшу питому вагу високого рівня маркетингової стійкості (61%), що супроводжувалося доволі високою виробничою стійкістю (45%) та середнім рівнем фінансової стійкості (58%). Проте, при цьому мала місце значна частка низького рівня виробничої та соціальної конкурентостійкості (по 33%), що свідчить про недовикористання потенціалу виробництва.

Перспективними напрямками досліджень вважаємо проведення багатовимірної оцінки рівня впливу організаційно-управлінського потенціалу на конкурентостійкість підприємств машинобудування; формування методичного забезпечення реалізації потенціалу управлінської організації виробництва.

Список літератури: 1. *Кузьмін О. Є.* Теоретичні та прикладні засади менеджменту: Навч. посібник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2002. – 228 с. 2. *Шегда А. В.* Менеджмент: [Навч. посіб.] / А.В. Шегда. – К.: «Знання», КОО, 2002. – 583 с. 3. *Мыльник В. В.* Системы управления: [учебн. пособие] / В. В. Мыльник, Б. П. Титаренко, В. А. Волочиенко. – М.: Экономика и финансы, 2002. – 387 с. 4. *Осовська Г. В.* Менеджмент організації: [навчальн. посібник] / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – К.: Кондор, 2005. – 860 с. 5. *Чернега В. В.* Конкурентостійкість підприємств та механізм її забезпечення: монографія / В. В. Чернега. – К.: ІПК ДСЗУ, 2008. – 255 с. 6. *Печеркина Е. В.* Организационно-экономическое обеспечение конкурентоустойчивости предприятия: дис. канд. экон. наук: 08.00.05 / Е. В. Печеркина; Оренбургск. гос. ун-т. – Оренбург, 2005. – 226 с. 7. *Фионин В. В.* Организационно-экономические основы управления конкурентоустойчивостью предприятия: на примере промышленных предприятий: дис. канд. экон. наук: 08.00.05 / В.В. Фионин; Самарск. гос. техн. ун-т. – Самара, 2004. – 169 с.

Г.В. Білоконенко, викладач, м. Харків, ХНЕУ імені Семена Кузнеця

ЖИТТЄВИЙ ЦИКЛ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИРОБНИЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

В теорії та практиці дослідження та управління соціально-економічним потенціалом (далі – СЕП) виникають проблеми, обумовлені як великою кількістю і різницею природи елементів і підсистем, з яких він складається, складністю їх взаємодії [1], так і протиріччями між унікальністю розвитку структурних елементів СЕП виробничої організації (за швидкістю, характером, спрямованістю) та відсутністю методичного підходу до діагностування структурних елементів, які перебувають на різних етапах власного життєвого

циклу. Можливість вирішення перелічених проблем демонструють: біологія – яка цей феномен розглядає через призму мозаїчної еволюції (структурної «різноступеневості» окремих частин організму, незалежності еволюції окремих ознак організму, пов'язаних з різними адаптаціями, що носить як позитивний, так і негативний характер); та синергетика – що спирається на Закон гармонізації темпів розвитку різних фрагментів складних систем [1].

Спираючись на дослідження особливостей формування життєвого циклу організацій взагалі [2] й формування життєвого циклу рутин внутрішнього середовища підприємств зокрема [3], сформульовано гіпотезу, що в процесі свого розвитку структурні елементи СЕП послідовно проходять всі стадії життєвого циклу – як «точки розвитку» (на стадії виникнення та розвитку), як «базисні елементи» (на стадії стабілізації з незначним прогресом), як «точки руйнування» (на стадії спаду та знищення). В розвиток цієї ідеї й для часткового вирішення проблеми представлення процесу розвитку СЕП було розроблено терміносистему життєвого циклу структурних елементів СЕП виробничої організації (рис.1):

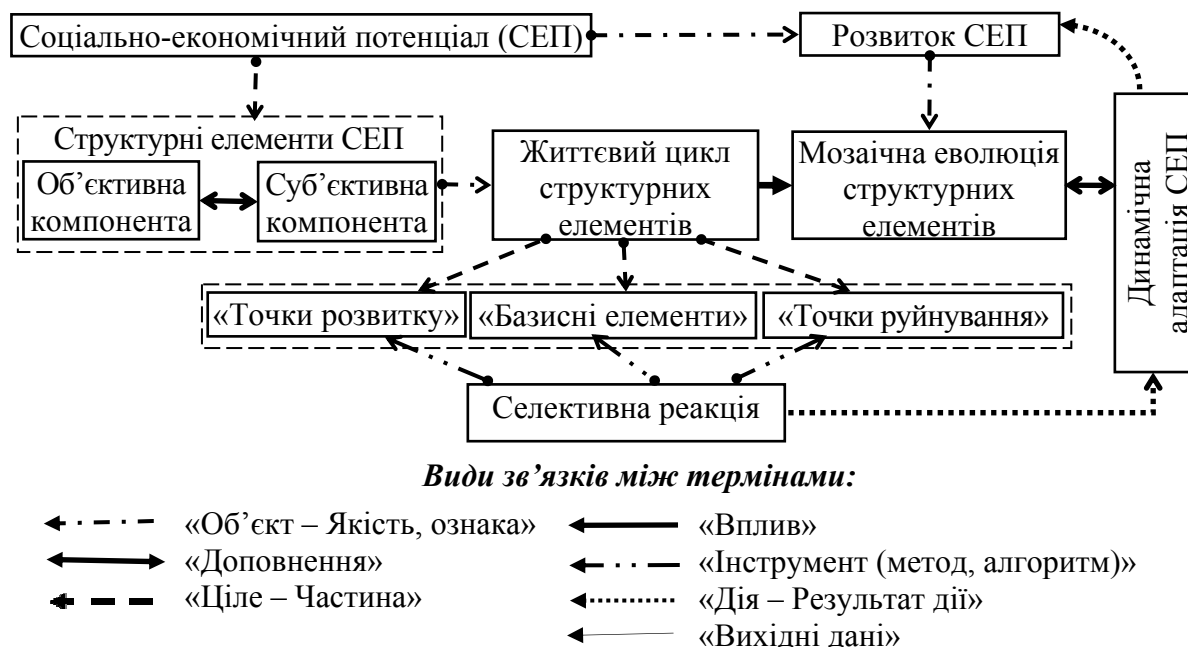

Рис. 1. Терміносистема життєвого циклу структурних елементів соціально-економічного потенціалу виробничої організації

Управління розвитком СЕП виробничої організації на основі моделі життєвого циклу його структурних елементів (як передумови успішної динамічної адаптації) потребуватиме розробки відповідного діагностичного інструментарію й методичного підходу до селективної управлінської реакції по всіх структурних елементах, що знаходяться на різних етапах життєвого циклу (для привабливих «точок розвитку», для потенційно привабливих «базисних елементів», для регресивних «точок руйнування»). Можливості селективної підтримки розвитку потенціалу досліджувалися: М. Беняш та Т. Давиденко – в контексті розвитку творчого потенціалу індивідів [4], А. Храмченко – в контексті розвитку інвестиційного потенціалу територій [5]. В теорії і практиці управління розвитком СЕП виробничої організації це питання залишається відкритим для подальших наукових досліджень.

Список літератури: 1. Білоконенко Г.В. Коеволюційна природа розвитку соціально-економічного потенціалу виробничої організації // Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Перспективи розвитку економіки в ринкових умовах» (Мукачєво 15-16 березня 2013р.). – Мукачєво: Мукачєвський державний університет, 2013. – с.24-26. 2. Широкова Г.В. Особенности формирования жизненных циклов российских компаний (эмпирический анализ) / Г.В. Широкова, И.С. Меркурьева, О.Ю. Серова // Российский журнал менеджмента. – 2006. – том 4. – № 3. – с.3-26. 3. Попов Е.В. Организационные рутины предприятия / Е.В. Попов, Н.В. Хмелькова // Проблемы теории и практики управления. – 2004. – №6. – с. 55 –62. 4. Давыденко Т.М. Технология селективного управления развитием творческого потенциала студентов вуза в системе научно-исследовательской работы [Електронний ресурс] / Т.М. Давыденко, М.В. Беняш // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 1. // Режим доступа: <http://www.science-education.ru/101-5530>. 5. Храмченко А.В. Селективный механизм государственной поддержки инвестиционного процесса в регионе (по материалам сельскохозяйственной отрасли Ивановской области): автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» (управление инновациями, региональная экономика) / А.В. Храмченко. – Владимир, 2012. – 23 с.

І.М. Погорєлов, доцент, м. Харків, НТУ «ХПІ»

А.С. Волкова, магістрант, м. Харків, НТУ «ХПІ»

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Основною метою оцінки ефективності роботи будь-якого підприємства є розробка висновку про життєздатність підприємства й можливості його подальшого розвитку на основі всебічного аналізу, котрий необхідно

проводити за допомогою системи показників, що відображають стан і розвиток суб'єкта оцінки. У зв'язку із цим питання застосування сучасних методів оцінки ефективності діяльності підприємства набувають особливого значення.

Найбільше розповсюдження отримали наступні методи визначення ефективності діяльності - Економічна додана вартість (EVA), Прибуток до виплати відсотків, податків і дивідендів (EBITDA), Ринкова додана вартість (MVA), Система збалансованих показників (Balance Scorecard - BSC), Показник сукупної акціонерної прибутковості (TSR), Грошовий потік віддачі на інвестований капітал (CFROI).

Розглянемо найбільш популярні в останній час методи, які активно впроваджуються українськими підприємствами - EVA і BSC. Застосування EVA засновано на припущенні, що управління компанією має бути спрямоване на зростання ринкової вартості фірми і її акцій. Основним завданням цього підходу до управління є виділення основних чинників, що формують вартість підприємства [1]. В той же час слід зазначити, що EVA чисто фінансовий показник та не враховує вплив на ефективність нефінансових показників діяльності.

Метод BSC передбачає застосування не тільки фінансових, але й не фінансових показників діяльності підприємства. Але його застосування, особливо на етапі впровадження, є більш складним, в порівнянні з EVA.

Для визначення переваги та недоліки цих методів, виконаємо їх порівняльний аналіз (табл.1):

Таблиця 1

Порівняльний аналіз методів оцінки ефективності EVA та BSC

Система	Переваги	Недоліки
Система управління на основі показника EVA	- простота розрахунку - дозволяє оцінити ефективність підприємства як в цілому, так і окремих підрозділів	- можливість прийняття рішень, спрямованих на короткострокові вигоди від зниження витрат і використання активів, у яких закінчився термін амортизації. - використовуються лише фінансові показники

		- Більш орієнтована на короткострокову перспективу, ніж на довгострокову.
Система збалансованих показників - BSC	<ul style="list-style-type: none"> - можливість підвищення лояльності клієнтів - дозволяє менеджерам сформулювати максимально прибуткову стратегію - визначає найбільш важливі види діяльності, які необхідно удосконалити для задоволення очікувань акціонерів - аналіз при BSC підштовхує до абсолютно нових операцій, при яких компанія в майбутньому досягне досконалості 	<ul style="list-style-type: none"> - складність у розробці та впровадженні - не дозволяє моделювати невизначеність та ризики - затратна - розробити можливо лише за допомогою спеціалістів

З усього вище викладеного слід зробити висновок, що використовуючи при аналізі систему збалансованих показників, підприємство, приймаючи рішення, зможе керуватися не тільки короткостроковими фінансовими показниками, але і даними, що надають повну картину про його діяльність та місце на ринку.

Список літератури: 1.*Л. Шатило* «Value-Based Management в українських реаліях: чи варто вітчизняним компаніям добре вартувати?». 2.*Р.С.Каплан, Д.П. Нортон*. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию /Р.С. Каплан, Д.П. Нортон. – Москва : Олимп - Бизнес, 2003. – 214 с.

S.V. Garmash, Senior Lecturer of the NTU «KhPI»

FOREIGN EXPERIENCE OF EFFECTIVE MANAGEMENT IN ORGANIZATION

It's impossible to organize an effective economy without moral estimation of the all participants of the process. This statement confirms Shmel'ov's thought: «Poor moral – poor economy!» [1]. In this connection the experience of foreign countries is of great interest not only for the Ukrainian economy but for the community development on the whole.

Peter Drucker stressed in his book «The Practice of Management» the importance of such concept as the spirit of an organization. That's why the term «spirit of an organization» is of great interest, particularly in the conditions of the systemic crisis not only in the Ukrainian economy.

Management by objective tells a manager what he ought to do. The proper organization of his job enables him to do it. But it is the spirit of the organization that determines whether he will do it. It is the spirit that motivates, that calls upon a man's reserves of dedication and efforts, that decides whether he will give his best or do just enough to get by.

No organization can depend on genius; the supply is always scarce and always unpredictable. But it is the test of an organization that it make ordinary human beings perform better than they are capable of, that it bring out whatever strength there is in its members and use it to make all other members perform more and better. It is the test of an organization that it neutralize the weaknesses of its members [2].

Altogether the test of good spirit is not that «people get along together»; it's performance, not conformance.

There are five areas in which practices are required to ensure the right spirit throughout management organization.

- There must be high performance requirements; no condoning of poor or mediocre performance; and rewards must be based on performance.

- Each management job must be a rewarding job in itself rather than just a step in the promotion ladder.

- There must be rational and just promotion system.

- Management needs a «charter» spelling out clearly who has the power to make life-and-death decisions affecting a manager; and there should be some way for a manager to appeal to a higher court.

- In its appointments management must demonstrate that it realizes that integrity is the absolute requirement of a manager, the one quality that he has to bring with him and cannot be expected to acquire later on.

A man should never be appointed to a managerial position if his vision focuses on people's weaknesses rather than on their strengths. He should be a realist; and no one is less realistic than the cynic. A man should never be appointed if he is more interested in the question: «Who is right?» than in the question: «What is right?» Management should never appoint a man who considers intelligence more important than integrity.

The men with whom a man works, and especially his subordinates, know in a few weeks whether he has integrity or not. They may forgive a man a great deal: incompetence, ignorance, insecurity or bad manners. But they will not forgive him lack of integrity. Nor they will forgive higher management for choosing him [2].

The obvious conclusion may be done: low level of culture, irresponsibility for the own activity have a negative development influence. It applies to as a person as a community on the whole [3].

List of Literature: 1. *Коротич В.О.* / Ведущий российский экономист Николай Шмелев. // Бульвар 50/2002, с.8. 2. *Peter Drucker* / The Practice of Management (1954). // Русскоязычное издание: Практика менеджмента. — М.: «Вильямс», 2003. — С. 397. 3. *Гармаш С.В.* / Конкурентоспособный персонал як результат соціально-культурного розвитку суспільства. // Збірник наукових праць VI Оломоуцького симпозиуму українців «Сучасна україністика: проблеми мови, літератури та культури». Оломоуць: університет Палацького в Оломоуці, 2012. С. 301-304.

Л.А. Жмінька, аспірант

ПІДХОДИ ДО ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ

В економічній літературі в основному виділяється три підходи до фінансування оборотних коштів: консервативний, помірний та агресивний. Ці підходи різняться за ступенем ризику, який може виникнути при обранні підприємством одного із підходів до політики управління оборотними коштами [1, 2].

Консервативна стратегія передбачає фінансування постійних активів та частини змінних за рахунок довгострокових кредитів та приросту спонтанної кредиторської заборгованості. Удаючись до фінансування оборотних коштів за такою стратегією, підприємства використовують тільки незначний обсяг

планового короткострокового кредиту і тільки в ті моменти, коли необхідність в оборотних коштах сягає найвищої потреби.

В періоди відсутності потреби в оборотних коштах надлишки залучених коштів можуть резервуватися у вигляді короткострокових вкладень та у високоліквідні цінні папери. Консервативна стратегія сьогодні неможлива до практичної реалізації через відсутність розвинутої інфраструктури, яка, з одного боку, забезпечувала б довгострокове кредитування, а з іншого, давала б можливість розміщувати кошти у високоліквідні активи (практично високоліквідні цінні папери відсутні на фондовому ринку України). Реалізація консервативної стратегії є менш ризиковою для підприємств.

Також виділяють помірну стратегію, для якої характерним є середній рівень короткострокового кредиту в загальній сумі пасивів підприємства.

Супротивною консервативній стратегії є агресивна стратегія. Агресивна стратегія фінансування оборотних коштів проводиться, якщо підприємство фінансує весь обсяг основних засобів та частину постійних оборотних активів за рахунок довгострокових кредитів, а решта активів формується шляхом залучення короткострокових кредитів та кредиторської заборгованості. Межа залучення довгострокових кредитів може опускатися нижче основних засобів, що характеризує формування деякої частини основних засобів за рахунок короткострокових кредитів та кредиторської заборгованості. Така політика високо ризикова і є характерною для більшості українських підприємств.

Ознакою агресивної політики управління поточними пасивами є значна питома вага (більше ніж 50%) короткострокового кредиту в загальній сумі джерел засобів. За умов такої політики в підприємства підвищується рівень ефекту фінансового леверіджу. Зростають постійні витрати за рахунок відсоткових платежів за позиковими коштами. Збільшується сила впливу операційного левериджу, що свідчить про зростання підприємницького ризику.

В. Ковальов, крім названих вище стратегій фінансування оборотних коштів виділяє – ідеальну [3]. Ідеальна модель означає, що чистий оборотний капітал дорівнює нулю, тобто сума поточних активів дорівнює короткостроковим

зобов'язанням. Проте на практиці господарювання такої моделі не зустрічається. Це пояснюється тим, що підприємству на будь-якому етапі своєї діяльності необхідний деякий обсяг грошових коштів для здійснення поточних витрат. Така модель більш ризикована з позиції ліквідності, оскільки підприємство може опинитися перед необхідністю продажу основних засобів для покриття поточної кредиторської заборгованості [4].

Будь-яка з описаних стратегій передбачає формування оборотних коштів за рахунок банківського кредитування, тому необхідно враховувати, що можливість кредитування не однакова на всіх етапах кругообігу коштів.

Список літератури: 1. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств – К.: «Знання», КОО, 1999. – 312с. 2. Бланк И. А. Управление активами. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. - 702 с. 3. Ковалев В.В Введение в фин.менеджмент / В.В.Ковалев.- М.: Финансы и статистика,1999. – 768 с. 4. Ковалева А.М., Лапуста М.Г., Скамай Л.Г. Финансы фирмы: Учебник.-М.: ИНФРА, 2001. - 416 с.

О.І. Линник, кандидат економічних наук, доцент, м. Харків, НТУ «ХПІ»

О.В. Кадук, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринкової економіки головною метою підприємства є досягнення максимального прибутку, важко переоцінити роль аналізу витрат та управління ними, так як витрати один з найважливіших критеріїв у виборі варіантів розвитку підприємств [1].

Актуальність проблеми управління витратами для розвитку промислового підприємства та забезпечення його конкурентного становища зумовили необхідність проведення дослідження.

Основні питання формування, структури витрат та методів їх оптимізації знайшли відображення у наукових роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед них: М.Д. Корінько [1], Г.Б. Тітаренко [1], Т.Ю. Котенко, Л.О. Коваленко [2], Л.М. Ремньова [2] та інші.

Метою дослідження є аналіз теоретичних положень і методичних рекомендацій стосовно оптимізації структури витрат, що стимулює зростання конкурентоспроможності промислових підприємств.

Будь-яка діяльність, передусім виробнича, потребує витрат ресурсів. Від рівня витрат істотно залежить ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного підприємства.

В умовах економічної кризи всі компанії ставлять за ціль скорочення витрат, так як це питання завжди розглядалося керівництвом компанії як одне із пріоритетних напрямків. Важливим питанням постає визначення, як розробити програму зниження витрат та управляти нею для досягнення стійких результатів. Проблема управління витратами виробничого підприємства полягає в тому, що, з одного боку, необхідно прагнути до зниження собівартості, з іншого – є ціла група витрат, зниження яких негативно відзначається на управлінні підприємством, адже більшість витрат впливають на досягнення підприємством своїх заданих цілей [2].

Основний напрям, до якого звертаються керівники підприємства, це економія на персоналі, однак подібні дії можуть призвести до зниження продуктивності та ефективності підприємства або й навіть до зупинки виробництва. Оплата праці займає значну частку в структурі витрат підприємства, тому актуальним завданням є зниження трудомісткості і послуг, що надаються, та зростання продуктивності праці. Також з метою скорочення витрат підприємству потрібно знижувати виробничі витрати за рахунок економії на сировину й енергії.

З одного боку, зменшення витрат підвищує економічну суб'єктивність діяльності підприємства але з іншого може призвести до погіршення якості пропонованих послуг. Тому головний принцип скорочення витрат не нашкодити, адже більшість витрат напряму впливають на досягнення підприємством своїх заданих цілей [1].

Отже, необхідно оптимізувати ті витрати, що впливають на процес виробництва несуттєво. Таким чином, основним напрямом діяльності підприємства в сучасних умовах є ефективний підхід до оптимізації витрат, визначення оптимальної спеціалізації виробничих потужностей, реконструкція й технічне переоснащення виробництва для підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Список літератури: 1. *Корінько М.Д.* Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин / Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С. 126-131. 2. *Коваленко Л.О., Ремньова Л.М.* Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. – 2-ге вид. 2005. – 485.

С.Е. Кучіна, к.е.н., доцент

М.Ю. Лопатько, магістрант

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Не викликає сумнівів, що управління підприємством повинно бути ефективним, тобто забезпечувати йому конкурентоспроможність на ринку та інвестиційну привабливість, одним із елементів якої є фінансова стійкість [2]. Саме фінансова стійкість підприємства є передумовою його економічного розвитку. У вітчизняній та світовій практиці розроблений ряд показників, які характеризують фінансову стійкість та платоспроможність підприємства. Вони визначаються на основі даних бухгалтерського балансу.

Єдиного загально признаного підходу до рішення задачі визначення кількісного визначення фінансової стійкості та побудові відповідних алгоритмів оцінки не існує. У відношенні методів вирішення цієї задачі існують наступні підходи: 1) для оцінки фінансового стану підприємства треба орієнтуватися на капітал. В цьому випадку оцінка фінансової стійкості підприємства здійснюється тільки на основі даних пасиву балансу; 2) для оцінки фінансової стійкості підприємства необхідно проаналізувати взаємозв'язок між активом та пасивом балансу.

Безумовно, коефіцієнти, які розраховані за даними пасиву балансу у цьому блоці є основними. Однак характеристика фінансової стійкості визначена за допомогою таких показників буде не повною, бо важливо також усвідомлювати структуру вкладень. Тобто другий підхід, на наш погляд, є більш повним та з економічної точки зору більш виправданим. Тому оцінку фінансової стійкості підприємства треба проводити з використанням як коефіцієнтів, які розраховуються на основі пасиву балансу, так і коефіцієнтів, які відображають взаємозв'язок між джерелами формування коштів підприємства та структурою вкладень.

Серед найбільш суттєвих коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість підприємства можна назвати: коефіцієнт фінансової автономії (критичне значення 0,5); коефіцієнт фінансової залежності (критичне значення 2); коефіцієнт фінансового ризику (критичне значення -1, оптимальне значення $\leq 0,5$); коефіцієнт маневреності власного капіталу (>0); коефіцієнт довгострокового притягнення залучених коштів (критичне значення 0,4); коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел (критичне значення 0,6) [1,3].

Після проведення розрахунків підприємство може бути віднесено до одного чотирьох типів: абсолютна фінансова стійкість ($S = \{1,1,1\}$, свідчить про те, що керівництво підприємства не бажає використовувати зовнішні джерела коштів для основної діяльності); нормальна фінансова стійкість ($S = \{0,1,1\}$, є найбільш сприятливою для підприємства); нестійкий фінансовий стан ($S = \{0,0,1\}$, характеризує недолік у підприємства джерел для фінансування запасів); кризовий фінансовий стан ($S = \{0,0,0\}$, підприємство знаходиться на межі банкрутства) [1].

Але у сучасних умовах ринкової економіки, для оцінки фінансового стану підприємства, неможна нехтувати такими показниками як: широта ринків збуту продукції, ділова репутація (імідж), ступень виконання плану за основними показниками господарської діяльності, рівень ефективності використання ресурсів (капіталу) і стабільності економічного зростання [4].

Також особливу увагу необхідно приділити такому показнику як темп зміни власного капіталу, авансованого в діяльність підприємства. Тобто необхідною умовою фінансової стійкості підприємства повинно бути наступне: темпи зростання прибутку підприємства мають перевищувати темпи зростання власного капіталу, авансованого в діяльність підприємства, які, в свою чергу, повинні перевищувати темпи зростання обсяги продажу, а останні повинні бути вищими за темпи зростання активів (майна) [3,4].

Список літератури: 1. *Кононенко О.* Аналіз фінансової звітності / О. Кононенко. – Х. : «Фактор», 2003. – 148с. 2. *Докієнко Л.Д.* Управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Київ – 2005. 3. *Савицька Г. В.* Економічний аналіз діяльності підприємства / Г.В. Савицька. : Навч. посіб. – К.: Знання, 2004. – 654 с. 4. *Ткаченко І. П.* Оцінка фінансової стійкості підприємства та напрями її забезпечення / І. П. Ткаченко, І. А. Чувачалова, О. А. Чувачалов // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2013. - №10.

О.В. Мелень, к.е.н, доцент кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХП»

С.В. Лукаш, магістрантка, м. Харків, НТУ «ХП»

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Однією з найголовніших категорій ринкової системи є прибуток. Оптимальне управління прибутком допомагає підприємству запобігти банкрутству, сприяє успішній діяльності підприємства з перспективами виходу на міжнародні ринки і цим підвищує авторитет держави.

Розмір отриманого прибутку має досить велике значення в діяльності підприємства. Величина прибутку підприємства впливає на формування фінансових ресурсів підприємства; збільшення ринкової вартості підприємства; ефективність виробничої діяльності підприємства; економічний розвиток держави. Тому в сучасних умовах виникає необхідність в дослідженні питань ефективного управління прибутком підприємств, адже він є основним показником господарської діяльності підприємств.

Теорію та методику управління прибутком досліджували чимало вітчизняних та закордонних авторів, зокрема І.О. Бланк, М.Д. Білик, С.М. Баранцева, Г.Г. Кірейціва, С.В. Мішина, В.В. Худа та інших.

Значна роль прибутку в розвитку підприємства та забезпеченні інтересів його власників і працівників визначає необхідність ефективного і безперервного управління ним. Управління прибутком являє собою процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу і використання на підприємстві з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах [1].

Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

Основними задачами управління формуванням прибутку підприємства є забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується, і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання та ринковій кон'юктурі; забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується, та допустимим рівнем ризику; забезпечення високої якості прибутку, що формується; забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства; підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді; забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності; підтримка інвестиційної привабливості.

До основних задач управління розподілом прибутку підприємства можна віднести: забезпечення виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства; забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до задач розвитку суб'єктів господарювання в майбутньому періоді; забезпечення ефективності програм участі персоналу в прибутках підприємства [2].

Прибуток підприємства є важливою економічною категорією, адже він є кінцевою метою діяльності будь-якого підприємства. Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який в свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників.

Список літератури: 1. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства // Збірник наукових праць ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ” – 2010. – № 28. – С. 79–85. 2. Бланк И.А. Управление прибылью / И.А. Бланк. – К.: «Ника – Центр», 1998. – 544 с.

К.М. Михайленко, студентка, м. Харків, ХНУ ім. В.Н. Каразіна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Сектор послуг виконує широке коло функцій, необхідних для розвитку сучасної економіки та підвищення її ефективності і конкурентоспроможності. Але процес аналізу по категоріях цього сектору ускладнюється відсутністю чіткого розмежування консультаційних послуг у класифікаторах, що потребує серйозної уваги серед аналітиків, експертів та практиків.

Аналіз змін структури експорту послуг України проводиться у роботах багатьох вітчизняних науковців, серед яких можна назвати Г. Ковалю, Г. Мельника, О. Гребельника, А. Мовсисяна та ін.

Мета дослідження на основі систематизації законодавчої та статистичної бази розкрити методологічні проблеми дослідження розвитку експорту консалтингових послуг України.

У законодавстві України відсутній спеціальний нормативний акт, який визначив би зміст та чітку класифікацію консалтингових послуг. Не передбачено виділення окремої групи консультаційних послуг ані у КВЕД, ані

у класифікаторі продукції та послуг ДК 016-97, ані у класифікаторі ДК 012-97 [1,2]. У наведених класифікаторах консалтингові послуги роздроблені по різних секціях, підсекціях, групах, класах і навіть підкласах відповідно до виду господарської діяльності. Наприклад, секція К – Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям, підсекція 72 – Діяльність у сфері інформатизації, група 72.1 – Консультування з питань інформатизації; секція J – Інформація та телекомунікації, підсекція 62, група 62.0 – Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність, клас 62.02 – Консультування з питань інформатизації і т. д. [2].

В офіційних статистичних публікаціях інформація про результати зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі і експорту послуг, диференційована до рівня секцій та підсекцій, що встановлює бар'єр при характеристиці тенденцій поведінки компоненти консультаційних послуг.

У даній статті аналіз динаміки експорту консультаційних послуг базується на припущенні, що при збільшенні експорту послуг, щодо яких можливе проведення консультацій, будуть зростати і обсяги пов'язаних з ними консалтингових послуг.

За період 2005-2012 років простежується тенденція збільшення по усіх категоріях експорту послуг України, до складу яких входять консультаційні послуги. Найбільш висока динаміка росту експорту таких видів послуг: підбір та забезпечення персоналом, де приріст склав 1184,6 млн. грн. або 1149%, діяльність у сфері інформатизації – 8382,8 млн. грн. або 803%, операції з нерухомим майном – 20969,7 млн. грн. або 728% приросту, рекламна діяльність – 11592,3 млн. грн. або 407% та ін.

Питома вага видів послуг, де присутня компонента консультування, у загальному обсязі експорту послуг також зросла – в середньому на 1,5%, – окрім частки таких категорій як «торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку», «освіта» і «діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії», доля яких навпаки знизилась [3].

Таким чином, в межах існуючої класифікації в Україні, як і в цілому світі, спостерігається позитивна тенденція розвитку експорту консультаційних послуг, проте потенціал України в цій сфері ще не використаний.

Список літератури: 1.ДК 012-97, ДК 016-97 –[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/> 2.КВЕД-2005 і КВЕД-2010 –[Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт: Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://kved.ukrstat.gov.ua/> 3.Статистичні дані –[Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт: Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Н.В. Бондаренко к.е.н., доц., нач. відділу забезпечення реалізації платних послуг Головного управління статистики у Харківській області

М.С. Пантелєєв к.т.н., доц. УІПА, м. Харків

Е. Джапаров магістр УІПА, м. Харків

ПРИНЦИПИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Необхідність стратегічного управління на рівні основної ланки економіки - підприємства викликана умовами трансформаційних змін соціально-економічних відносин в Україні. Стратегічне управління торкається широкого кола проблем, орієнтованих на майбутнє, пов'язаних з генеральними цілями організації зовнішніх факторів, що й перебувають під впливом неконтрольованих. Система стратегічного управління підприємством - це комплексна взаємопов'язана структура управління, призначена для розробки найбільш загальних і довгострокових стратегічних установок підприємства, програм дій, орієнтованих на перспективу, у рамках яких забезпечується виконання головної, основної мети підприємства - його місії. Стратегічне управління пов'язане з постановкою цілей організації й з підтримкою відносин з навколишнім середовищем, що дозволяє їй добиватися поставлених завдань і відповідає її внутрішнім можливостям.

Стратегічне управління ґрунтується на наступних положеннях:

1. Організації є складними соціально-економічними системами, які характеризуються рядом особливостей. 2. Організації є відкритими системами,

на які впливають численні фактори зовнішнього середовища. Тому ефективність організації і її стратегії в значній мірі буде визначатися її адаптивними можливостями. Стратегії організацій багато в чому унікальні, тому універсальних розв'язків, придатних для всіх випадків немає. Відсутні й «стандартні» набори правил і порядку розв'язків стратегічних завдань.

Виділимо кілька відмітних особливостей стратегії: 1. Процес вироблення стратегії не завершується якою-небудь негайною дією. Звичайно він закінчується встановленням загальних напрямків, просування по яких забезпечить ріст і зміцнення позицій фірми. 2. Сформульована стратегія повинна бути використана для розробки стратегічних проектів, методів пошуку. Роль стратегії в пошуку полягає в тому, щоб, по-перше, зосередити увагу на певних ділянках або можливостях, по-друге, відкинути всі інші можливості як несумісні зі стратегією. 3. Необхідність у даній стратегії відпадає, як тільки реальний хід подій виведе організацію на бажаний розвиток. 4. У ході формулювання стратегій не можна передбачити всі можливості, які відкриваються при складанні проекту конкретних заходів - необхідно використовувати сильно узагальнену, неповну й неточну інформацію про альтернативи. 5 З появою більш точної інформації може бути поставлена під сумнів обґрунтованість первісної стратегії. Тому необхідний зворотний зв'язок, що дозволяє забезпечити своєчасне переформулювання стратегії.

Виділимо основні принципи стратегічного управління [1], які в різній мірі реалізуються на підприємствах: 1. Обґрунтований і свідомий вибір цілей і стратегій розвитку організації. Процес розвитку організацій повний протиріч, тому для їхнього дозволу повинні розроблятися ефективні розв'язки в області створення нової продукції, її просування на ринки й ін., що визначають можливості організацій. 2. Постійний пошук нових форм і видів діяльності для підвищення конкурентоспроможності організації. 3. Забезпечення співвідносності між організацією й зовнішнім середовищем.. Під співвідносністю розуміється деяке співвідношення між окремими частинами й елементами системи, що визначають найкращі умови функціонування й

розвитку фірми. 4. Індивідуалізація стратегій. Кожна організація унікальна й має особливості, обумовлені складом кадрів, матеріально-технічною базою, культурою й ін. рисами. Звідси, розробка стратегій проводиться з урахуванням цих особливостей. 5. Чіткий організаційний поділ завдань стратегічного управління від завдань оперативного управління й ін.

Список літератури: 1 Ансофф И. Стратегическое управление [Текст] / И. Ансофф; пер. с англ. – М. : Экономика, 1989. – 520 с.

Торой Іллка, доктор екон. наук, університет м. Куопіо (Фінляндія)

Р.О. Побережний, аспірант НТУ «ХП», Харків

СУПЕРЕЧНОСТІ ЯК ДЖЕРЕЛА РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Джерелом розвитку промислового підприємства як відкритої соціально – економічної системи є, з одного боку, мінливість і динамічність оточення, або суперечності зовнішнього середовища, а з іншого боку, внутрішні суперечності самої системи [1, с. 20].

В загальному вигляді, суперечності, виникають у внутрішньому середовищі та між суб'єктами господарювання та його зовнішнім середовищем. Вони поступово нагромаджуються та у певний момент часу потребують негайного розв'язання. Але суперечності не розв'язуються самі по собі, без конфлікту та певної руйнації.

Визначенню протиріч, або суперечностей, їх впливу на процес розвитку соціально – економічної системи та зокрема промислового підприємства, приділено увагу багатьох науковців, серед яких Лепа М. М., Лепа Р. М., Пушкар О. І. [2], Раєвнева О. В. [3], Ястремська О. М. [1] та інші.

Найбільш розповсюдженим поділом суперечностей [1-3] є їх класифікація на зовнішні та внутрішні. Зовнішні суперечності продукуються самим

зовнішнім середовищем, є незалежними від підприємства на не припускають можливості впливу на них з боку промислового підприємства. Підприємство за таких умов, змушене адаптуватися до змін та суперечностей зовнішнього середовища.

До зовнішніх суперечностей можна віднести:

- суперечності макросередовища, що включають протиріччя в політичній, економічній, соціальній, екологічній, законодавчій, податковій сфері;
- суперечності середовища найближчого оточення, що включають протиріччя між підприємством та постачальниками, підрядниками, банками та фінансово - кредитними установами, податковими органами, споживачами, іншими бізнес – одиницями;
- суперечності мікросередовища, що включають протиріччя між стратегіями підприємства та організаційно – структурними зв'язками з суб'єктами найближчого оточення.

Промислове підприємство в більшій мірі має можливість впливати на вирішення внутрішніх суперечностей, бо саме протиріччя внутрішнього менеджменту та якості процесу управління підприємством і є джерелом внутрішніх суперечностей. Таки чином, підприємству необхідно особливу увагу приділяти розв'язанню саме внутрішніх протиріч. До внутрішніх суперечностей належать ті, що виникають:

- між цілісністю підприємства і необхідністю його структурних підрозділів;
- між плановістю розвитку і невизначеністю його умов;
- між централізацією і децентралізацією управління;
- між традиційними та творчими підходами при ухваленні рішень;
- між ретельністю і творчістю співробітників.

Нерозв'язані суперечності повинні постійно бути у полі зору керівництва підприємства, що дає змогу своєчасно вживати заходи щодо мінімізації наслідків руйнівного впливу нерозв'язаних суперечностей. Подібна можливість

обумовлює ефективність і результативність присутності підприємства на ринку, а також додає додаткові інструменти для управління його розвитком.

Список літератури: 1. *Ястремська О. М.* Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства : навч. посіб. [Текст] / О. М. Ястремська. – Харків : ВД «ІНЖЕК». 2010. – 392 с. 2. *Леа Н. Н.* Моделирование процессов управления развитием предприятий : монографія [Текст] / Н. Н. Леа, Р. Н. Леа, А. И. ушкаръ. – Донецк : ООО «Юго – Восток, Лтд», 2005. – 348 с. 3. *Раєвнева О. В.* Управління розвитком підприємства : методологія, механізм, моделі : монографія [Текст] / О. В. Раєвнева. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2006. – 496 с.

С.А. Мехович, канд. екон. наук, професор, НТУ «ХПІ»;

Ю.М. Розпутько, магістр, НТУ «ХПІ»

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ РЕІНЖІНІРИНГУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Інформаційні технології відіграють важливу роль у зміні ділових процесів поряд з іншими важливими факторами. Вони дозволяють радикально змінити бізнес-процеси і значно покращити основні показники діяльності компанії, що дозволяє випередити конкурентів. Тому питання щодо розвитку інформаційних систем управління в сучасних умовах є особливо актуальним.

Ключова проблема успішного проекту автоматизованої інформаційної системи підприємства здебільшого полягає у тому, що вона розглядається як витратний метод, а не інвестиційний. Дослідження показують, що тільки 4-5% керівників підприємств ставлять перед проектами по-справжньому інвестиційні задачі [1].

До числа значних представників західної теорії, що розглядали у своїх працях різні аспекти реструктуризації систем управління підприємством, можна віднести Р. Беррі, Т. Густафсона, Ф. Котлера, Д. Мітчела та інші.

Питаннями сучасного реінжинірингу займалися багато вітчизняних і закордонних учених: І. Ансофф, В. Бабушкін, А. Боцула, О. Виханський, П. Друкер, В. Репін, Ф. Уллах, М. Хаммер, К. Ховард та інші [2].

Сучасні інформаційні технології, які базуються на професійному використанні інформаційного ресурсу, дають змогу менеджерам ефективно діяти, мінімізуючи ризик.

На сьогодні відомі такі проблеми впровадження інформаційних технологій у практиці вітчизняних підприємств:

- Безперервне збільшення обсягу технологічних пропозицій, що потребують великих інвестицій, і, відповідно, — посилення залежності від зовнішніх послуг (постачальників програмного забезпечення).

- Зміна ролі інформаційних технологій у господарській діяльності багатьох підприємств; під час виконання внутрішньо фірмових процесів функція інформаційних технологій перестала бути допоміжною, а перетворилась у важливу складову продукту чи виробничих потужностей.

- Зростання витрат у сфері інформаційних технологій [3].

Одним з ефективних підходів до вирішення вище наведених проблем є реінжиніринг бізнес-процесів на основі сучасних інформаційних технологій. Об'єктом реінжинірингу є процеси, а не підприємство.

Реалізація принципів реінжинірингу бізнес-процесів неможлива без використання сучасних інформаційних технологій, які, з одного боку, прискорюють зв'язки учасників бізнес-процесів, а, з другого боку, підвищують якість прийнятих рішень в ході виконання бізнес-процесів.

Реалізація проекту реінжинірингу бізнес-процесів підприємства потребує відповідного інформаційного забезпечення, яке має проводитися в двох напрямках: створення інформаційної підсистеми реінжинірингу на підприємстві та інформаційно-технологічне забезпечення конкретного проекту реінжинірингу. Це дозволить створити систему взаємодій між учасниками проекту реінжинірингу, забезпечити адекватні інформаційні потоки, спрямовані на забезпечення досягнення цілей проекту, а також радикально змінити побудову бізнес-процесів підприємства, що дозволить поліпшити основні показники діяльності підприємства та випередити конкурентів.

Список літератури: 1. Цодиков С. Корпоративная автоматизированная информационная система как ресурс бизнеса/www.forus.ru. 2. Усова Г.В. Інформаційне забезпечення реінжинірингу виробничих процесів промислового підприємства/Інститут економіки промисловості НАН України 3. Информационные технологии в бизнесе/Под ред. М. Желены.- СПб.: Питер, 2009.-с.16

М.В. Губина, канд. арх., профессор ХНУГХ им. А.Н. Бекетова

Н.Г. Русланова, аспирант ХНУГХ

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ В ОПТИМИЗАЦИИ ЖИЛОЙ ЗАСТРОЙКИ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА РИЭЛТЕРСКУЮ ОТРАСЛЬ

Глобальным фактором, определяющим развитие современного города, является проблема расселения населения в городах. Социальная значимость данной проблемы не может недооцениваться, представляет собой одну из важнейших задач экономистов и градостроителей. Данная тема затрагивается в трудах ведущих отечественных ученых и специалистов; Демин Н.М., Ключниченко Е.Е., Пидгрушный Г., Фильваров Г.И., Нечаева Т.С., Репин Ю., Макухин В.Ф. и др. [1, 2, 3, 5, 6].

Авторы отмечают, что развитие города включает качественное изменение социальной среды, максимальное приближение ее к мировым социальным стандартам и параметрам, основанным на эффективной экономической деятельности. Инновационной в этом плане можно считать риэлтерскую деятельность, которая ранее официально была запрещена, а нелегальное маклерство – игнорировалось. Несмотря на то, что ее потребность в обществе – отмечалась, а легализация работы агентов в решении жилищной проблемы могла бы сыграть позитивную роль.

Рассматривая проблему решения жилищного дефицита в эпоху социализма, можно отметить, что в течении 30 лет (60-90 гг. XX в.) темпы жилищного строительства непрерывно возрастали и строительная отрасль в этот период активно развивалась. К числу социальных преимуществ этой эпохи можно отнести - массовость застройки в городах, а также формирование *нового*

типа расселения населения – по образу и подобию крупных жилых образований западного типа, – в многоэтажных зданиях индустриального домостроения. При этом достигалась достаточно высокая плотность застройки в пересчете на единицу территории (брутто в кв.м./ га) и плотность населения - чел/га. [4].

К достижениям этого времени можно отнести - не столько валовое исчисление квадратуры общей площади новостроек, (в миллионы кв.м. общей площади квартир за год по городам Украины), сколько - *социальную защищенность населения* в данном вопросе. Стабильность экономической модели и *государственные гарантии получения квартиры* или ее покупки на условиях беспроцентных кредитов также были в числе весомых социальных преимуществ системы управления.

Изучение *динамики социально-экономических отношений* в государстве на протяжении последнего 22-х летнего этапа самостоятельного развития Украины показывает, что на смену социалистической риторике о «непрерывном росте благосостояния народа» пришла мифологема о «непрерывном экономическом росте» и реальных достижениях рыночной экономики в Украине. На самом деле, многие социальные проблемы отошли на второй план, и в их числе - жилищная проблема. К настоящему моменту строительная отрасль практически перестает существовать. Вместо производства товаров и развития индустрии строительства жилья нового типа и разнообразных форм, акцент перенесен, в основном, в сторону торговли имеющимся жилым фондом (вторичный рынок жилой недвижимости). Это привело в период 2000-2010гг к резкому увеличению риэлтерских агентств и росту числа сделок на рынке жилой недвижимости.

При переходе к постиндустриальному обществу в новых экономических условиях перед исследователями и городскими регулирующими органами встал ряд вопросов, имеющих **социальную природу**. В первую очередь, это – все та же жилищная проблема, но с новыми социальными и экономическими требованиями. И среди них - оптимизация размещения новой жилой застройки

в генеральном плане города, в аспекте изыскания свободных или условно свободных территорий под жилые здания.

Сложившаяся структура жилой застройки в крупных городах со временем неизбежно подвергается трансформации, что, естественно, влияет на характер расселения в городах. Теперь в городской среде можно увидеть и новые формы зданий, и иные, непривычные типы жилья, резко контрастирующие с застройкой микрорайонов, а, тем более, с убогими лачугами окраин. Наряду с рынком «вторичного» жилья, появился ряд новостроек и продаж в «первичном» сегменте. Благодаря новой - «выборочной» застройке [4] увеличивается и население отдельных жилых районов, но на фоне значительной смертности данный процесс практически не отражается на социальном обслуживании жилья в силу сложившейся здесь ранее инфраструктуры.

Крупнейшие города Украины, которые могут себе позволить строить новое жилье, - в пределах городской черты таких земель практически не имеют. Несмотря на это, застройщики хотят получить, преимущественно, - «лакомые куски» городских территорий любыми путями.

Исторически сложившееся тяготение населения к *центральной части* города и особенно, - общегородскому центру, действительно оправдано с точки зрения общей его привлекательности и минимальных затрат на получение всех форм обслуживания. Однако, земельный дефицит и насыщенность культурно-историческими объектами не позволяет проводить здесь масштабную реконструкцию с целью размещения новой застройки. Фрагментарное строительство, которое здесь осуществляется, со сносом отдельных малоценных зданий, повышает и *локальную ценность* и территорий, и, вполне реальную, *фактическую стоимость* размещаемых жилых зданий. Рекомендации теоретиков по использованию данных земель – применение наиболее высокой степени интенсивности застройки. А, значит на таких территориях следует вводить норматив повышенной плотности населения с применением высотной застройки.

Учитывая другой *важнейший социальный и, одновременно, - экономический фактор* – временные затраты населения на передвижения по городу, следует обратить внимание и на *социальный эффект* от использования под жилую застройку других территорий с высокой степенью интенсивности. К ним можно отнести земли универсальной транспортной доступности - ***зоны влияния станций метрополитена*** [7]. В городах, располагающих этим скоростным видом транспорта, в настоящее время наблюдается тенденция застройки кварталами, состоящими из высотных жилых зданий (20-24 этажа и более), - непосредственно в ближайшей пешеходной доступности к станциям – 400-700 м. В Харькове - это станции метро: Научная, Ботанический сад, 23 августа, пл. Восстания, Полтавский шлях и др.; многочисленны примеры аналогичной застройки в городах Киеве и Днепропетровске.

Повышение интенсивности освоения, выгодно расположенных к городским коммуникациям территорий (городские магистрали и улицы), основано на их пропорциональности к условиям связи [3,7] и отражает геометрическую характеристику компактности плана города. Влияние данного социального эффекта сказывается не только на экономической эффективности строительства жилья, но и на его стоимости.

Фондоемкость территорий, (в том числе и общей площади в квартирах – жилой фонд), должна меняться в сторону увеличения (уменьшения), в зависимости от удаленности квалитетической зоны города (серединная, периферийная) от центра и характера взаимосвязи (доступности) участка строительства с ним. Такой комплексный учет и взаимозависимость характеристик «фондоемкость - плотность застройки (плотность населения)» должен послужить основой технико-экономических обоснований при выборе территорий под массовую жилую застройку [9].

Нормативы денежной оценки земли - стоимости 1 кв. м городской площади в городах Украины в настоящее время дифференцированы для застройщиков, в зависимости от значимости города (Харьков - 290 грн, Одесса – 260 грн., Львов – 470 грн.). Однако, эта универсальная стоимость не отражает

характер местоположения участка строительства в транспортно-планировочной структуре города, за исключением г. Киева (от 200 до 2000 грн/1 кв.м.), где применен дифференцированный подход к нормативам денежной оценки в зависимости от района города.

Денежная оценка городской земли, нивелированная и усредненная, не обусловленная характером ее ценности, (в том числе капиталовложениям на инженерную подготовку, инфраструктуру, транспортные сети и т.п.), а также ее *социальной привлекательности*, - представляется научно не обоснованной. Этот метод ведет не только к перерасходу земли, ее нерациональному использованию, но и к экономическим просчетам, потерям финансовых выгод для бюджета.

Важным социальным моментом темы является изменение человеческой личности на основе демократических начал, что означает не только *свободный выбор в отношении ее жилищных потребностей*, а также и *выбор места проживания*. Исследования, проведенные авторами на основе изучения продаж жилой недвижимости в риэлтерских агентствах г. Харькова, показали, что стоимость 1 кв.м. общей площади квартир, практически везде, отражала характер доступности жилого здания к транспортным магистралям, была пропорционально зависима от дальности передвижения к ним. Из числа опрошенных клиентов агентств 82%, при прочих равных условиях, по возможности, отдали предпочтение квартирам, размещенным в домах у главных магистралей и станций метро.

Согласно методике (Сосновский В.А., Русакова Н.С., Москва) - возможна разработка *индекса привлекательности* объекта тяготения из системы объектов данного функционального типа (жилых зданий, квартир) [8].

Его определение включает факторы влияния – K_1 – комфортность передвижения, j – меру информативности, K_u - близость к другим объектам тяготения, входящим в список привлекательных.

Итогом является построение границ территории центра тяготения, (по условию доступности объекта) на основе определения изохрон доступности

объекта (здания) к наиболее часто востребованным местам. Эта методика позволяет включить (исключить) данный объект из списка привлекательных для определенного контингента покупателей жилой недвижимости.

Влияние *характера информированности покупателей* – продавцов о факторе временной доступности объекта при сделках с недвижимостью - нельзя игнорировать. В работе риэлтерских агентств, в рамках IT технологий, он должен быть включен в папку информационного блока об объекте с представленной графоаналитической схемой изохрон доступности объекта к центральным местам города. Предложенный метод поможет избежать существенных ошибок и недоразумений при работе с клиентами, облегчит работу оценщиков жилья, повысит эффективность продаж.

Список литературы: 1. Дьомін М.М. Актуальні проблеми містобудівних досліджень –Зб. «Містобудівне та територіальне планування», В.33 – К.КНУБА, 2009 – с.139-152 2. Ключиниченко Є.Є. Реконструкція житлової забудови (техніко-економічні обґрунтування) – К.:КНУБА,2000-с.247 3. Фильваров Г.И. Проблемы планирования міського розвитку в контексті урбаністичних процесів Зб.«Досвід та перспективи розвитку міст» В.23 – К.Діпромісто, 2012- с.26-38 4. Губина М. В., Коваленко В.С. Гуманизация архитектурной среды и малые жилые образования в городах Украины - Сб. «Коммунальное хозяйство городов» В.81- К.:Техника,2008-С.420-425 5. Репин Ю. Социально-экономическая дифференциация жилища - Зб. «Досвід та перспективи розвитку міст» В.16- К.: Діпромісто, 2009-с.63-78 6. Нечаева Т.С. та ін.. Зб.«Досвід та перспективи розвитку міст» В.23 – К.Діпромісто, 2012- с.39-50 Містобудівний кадастр – основа оновлення містобудівної документації міста Києва. 7. Формирование центров в зонах влияния станций метрополитена – Дис.к.арх.(на правах рук.) – Л.:ЛИСИ,1991-С.194 8. Сосновский В.А., Русакова Н.С. Прикладные методы градостроительных исследований –М.: Архитектура-С, 2006- с.111 9. Сотников В. В., Блайвас А. М. Социально-экономическая эффективность функционально-планировочной организации города – Сб. науч. трудов» социально- экономические проблемы градостроительства - К.: ЗНИИЭП, 1987- с.32-42

Н.Г. Русланова, аспірант ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ФОРМУВАННЯ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

У напрямку проведення реформ у декількох галузях господарства України слід відзначити ріелтерську діяльність, яка повинна зіграти визначну роль у вирішенні житлового питання деяких верств громадянського суспільства [1]. Однак, вивченню демографічних характеристик та визначення ступені диференціації населення за рівнем прибутків, - не надається належної уваги [2].

Малочислені й дослідження українського суспільства щодо фінансової та майнової забезпеченості громадян [3]. Однак, якщо вектор подальшого прямування вказує на Європу, вітчизняним інститутам вивчення стану сучасного українського суспільства треба взяти у якості зразка і соціологічні данні, що збирають деякі обізнані європейські країни. Там діє податок на капітал, який обмежує безмежні апетити олігархічних кланів [4].

Довго очікуваний загальний перепис громадян України, знов відкладається за поважних причин на кінець 2015року (замість 2012р.).

Він мав би поставити ряд запитань та дати відповідь щодо структурних диспропорцій у суспільстві. Бо неурегульована соціально-економічна модель розвитку країни витікає з нерівномірності нагромадження та перерозподілу капіталу, перш за все, у його матеріальній формі.

До його складу входить і нерухомість, яка виступає у двоїчній формі:

- майна, що має ціллю задовольнити необхідні потреби громадян, у тому числі й житлові,

- так і у якості своєрідного депозиту з метою вкладання «зайвих грошей».

На наш погляд, у опитувальній анкеті загального перепису населення, окрім загальних та звичайних запитань, доцільно включити такі специфічні рядки питань, як: *зайнятість* громадянина (по господарчих галузях, або видах діяльності), а також - *грошовий дохід* - або на сім'ю, або на члена сім'ї [4].

Але замість фіскального та дуже обтяжливого питання про доходи фізичних осіб (податкові дані), доцільно додати такі рядки, які б висвітлювали реальні активи громадян: підприємницькі долі (акції), банківські депозити, кількість об'єктів нерухомості та їх загальна площа, кількість автомобілів на сім'ю і т.д.

Існування прошарків суспільства – незаперечно і для сучасної України. Але такі, або інші контингенти населення, які зазвичай сегментуються по майново-грошовим ознакам, можуть бути виділені лише на основі загальних обстежень (перепис населення), або соціологічних опитувань у крупно - масштабних межах (регіон, область, місто).

Їх властивості, щодо *функцій споживання та заощадження домогосподарствами (громадянами)*, - відмінні.

Згідно з Кейнсіанською моделлю [2], вони взаємо пов'язані та віддзеркалюють рівень прибутку, що призводить до:

- *накопичень*,
- *цілковитих витрат* (рівні прибутків - витрат майже однакові),
- *негативних показників заощаджень* – перевищення витрат над прибутком.

Аналіз середньої платні у співвідношенні до вартості квартир на основі обстеження продажної ціни на квартири у різноманітних умовах (по районам) м. Харкова дозволяє зробити такі висновки. Середній городянин перебуває у ситуаціях 2, або 3, тобто без заощаджень, або кредитів - не може купити квартиру, навіть однокімнатну. Стан 1- вільних та стабільних за часом накопичень, яких потребує існуючий ринок нерухомості, скоріше є винятком, аніж нормою.

Ці конкретні данні повинні стати базовими при визначенні напрямків руху за принципами системного підходу до вирішення питання житлової політики в Україні.

Визначним акцентом формування політичних «слоганів» у сьогоденні є декларування особливої ролі малого та середнього бізнесу, до сучасних форм якого належать ріелтерські та девелоперські структури.

Технології, масштаби, майстерність та глобальні переваги крупного бізнесу не повинні затьмарювати значимість та гнучкість підприємств дрібного масштабу, не зважаючи на труднощі їх існування та діяльності [5].

Специфікою крупних міст на сьогоднішній день є досить висока ціна на землю, (земельний податок), що визначається однаковим для бізнес-структур, до яких належать и РО різного масштабу. Він обчислюється на основі типової методики, що враховує кількісні та якісні характеристики земельної ділянки. Загальна вартість ділянки залежить від базової (рекомендованої) оплати у межах 200-500грн/1кв.м міської території, а також обумовлена рангом та

значимістю міста. Плату за землю здійснюють і ріелтерські організації, у незалежності від форм власності на землю, та прибутковості бізнесу. Але, на теперішній час цей важливий бізнес, який по популярності та запланованим прибуткам може визначатися як самостійна галузь, яка фіксується спеціалістами як конкурентно-спроможна будівельній галузі, – потерпає від реформ. Скорочується не лише кількість агентств нерухомості – РО, (у 10 разів за 2012- 2013рр.!), але, насамперед, кількість операторів, які дедалі більше переходять у тіньовий сектор. Від цього процесу виникають наступні проблеми, пов'язані насамперед з наповненням бюджету.

На час впровадження непростих реформ, на нашу думку, законодавчій владі слід запропонувати ріелтерським структурам податкові канікули, хоча би на 2 роки, або надати якісь вагомі фінансові чи законодавчо-правові пільги з метою підтримати дану, необхідну суспільству, діяльність.

Спостереження за соціально-економічною ситуацією у країні не надають оптимізму, бо криза у економіці досить масштабна, та торкається усіх верств населення [5]. У ріелтерській галузі такі зміни визначаються суттєвою знижкою купівель - продаж житлової нерухомості. Плутанина з документацією, дубляж документів про право власності (БТІ – Держреєстр), невизначеність, навіть юристів, у законодавчому полі з право установчими документами на нерухомість, довели галузь, (станом на жовтень 2013р), - до ступору.

Ще одним вагомим питанням, яке має соціологічний вектор досліджень, є – менеджмент ріелтерських організацій та їх функціональна структура - питання кадрів. Для підтвердження тих, або інших тенденцій у роботі ріелтерських організацій (РО) було впроваджене соціологічне дослідження у якому прийняло участь 16 агентств та 1 компанія міста Харкова.

У якості респондентів було опитано 20 співробітників РО, які відповіли майже на всі запитання анкети. Було розглянуто ареал розташування РО. За дислокацією – 76% агентств нерухомості, які були у центрі уваги дослідників, розташовано у центральній частині міста, інші – Олексіївський та Салтівський житлові масиви, райони Павлового поля та Журавлівки.

Поіменне опитування ріелтерів, як суб'єктів підприємницької діяльності, на основі розробленої автором анкети, дозволили оприлюднити такі данні (за складом питань анкети):

- *Участь у роботі РО* – 100% респондентів відповіли позитивно;
- На посаді *приватного підприємця* працює 80 % опитуваних, решта працює на штатній основі;
- *Витрати робочого часу*: лише 15% агентів витрачає 4-6 годин, решта – у межах 8-10 годин, лише 1 особа – 12 годин щоденно;
- *Освіта* - у 85% опитуваних – вища, у 15% респондентів – неповна вища;
- *Оплата праці* – 80% респондентів отримують лише процент від контракту, 20% - % від прибутку РО;
- На питання про *сумісництво функціональних обов'язків* дало позитивну відповідь 40% респондентів, серед них 2 агента працюють поряд з основною діяльністю, - брокерами, 1- юристом, 5 – рекламістами та інформаторами, з 20 опитуваних – лише 1 агент є сертифікованим оцінювачем нерухомості;
- *Робоча база даних* – 60% опитуваних користується ПК та ІТ, 25% - використовує базу даних РО, 15% - лише інформацію у СМІ;
- *Юридичні послуги* – 50% респондентів мають у РО, решта – користується юридичними та нотаріальними послугами - за договорами з юристами консультантами та нотаріусами;
- *Оформлення контракту* – 50% респондентів виконують дану операцію у РО, решта – за виїздом у юридичні та нотаріальні контори, 2 респонденти відповіли про оформлення угоди на дому у клієнта.
- *На питання про кількість угод на 1 агента/місяць* – 3 респонденти не відповіли з причин комерційної тайни РО, 65% - мають кількість операцій з угодами у межах 1-5 операцій 1 агента, 20% - у межах 6 - 10 угод/міс. 1 агента.

Отримані данні можна зарахувати у якості достовірних за причин: анонімності респондентів, без загроз особистостям при відсутності розголошування отриманих даних за адресою.

Таким чином, на основі отриманих результатів опитування можна зробити наступні висновки, щодо роботи РО на теперішній час:

- кожен агент не відчуває себе частиною колективу РО та не вболіває за кінцевий результат організації у цілому. Тому підтвердження – працевлаштування агентів, переважно - на основі посвідчення приватного підприємця (80%);

- фінансова підтримка агентів нерухомості у РО, безпосередньо, – переважно, відсутня. Платня агентів залежить від результатів складання угод, що має, як позитивні, так і негативні наслідки для роботи РО у цілому;

- правовий статус робітників та законодавчі умови сприяють дуже високому рівню витрачання часу на роботу з клієнтами;

- не продуктивна робота агентів фіксується і за причин слабого використання ПК та ІТ (лише 60% респондентів), а також наявності доступу агентів до INTERNET, переважно, у організаціях (РО) – 35% опитуваних;

- вивчення характеру праці агентів констатує їх само зайнятість за моделлю - вільного альянсу. Ця ситуація призводить до таких наслідків у роботі РО: слабка дисципліна, дозвіл неорганізованості та безвідповідальності агентів, відсутність контролю менеджменту за діями агентів та складання умов, текучість кадрів та робота агентів у тіньовому секторі.

На думку автора, як витікає з характеру досліджень, погано використовуються й такі форми роботи у РО, як - можливість сумісництва функціональних обов'язків агентів у РО, які допомогли би заощадити кошти на розвиток бізнесу. До того ж, частину зарплати агент мав би отримувати у РО за допоміжні й такі важливі послуги – брокера, або юриста. Зовсім не реєструється наявність професійного сертифікованого оцінювача нерухомості що співпрацює з РО.

За новими умовами укладання угод – безготівковий розрахунок за нерухомість, вони мають супроводжуватися з використанням банківського сектору. Тому роль брокерів у РО повинна бути значною, але такі тенденції не спостерігаються. Професійні сертифіковані оцінювачі нерухомості, що

співпрацюють з РО - відсутні. Юридичні послуги у складі організацій мають лише 50 % фірм, що не сприяє їх популярності. А це призводить до спаду продаж, низької продуктивності праці як агентів так і організацій, слабких надходжень коштів до бюджету. У обстежених організаціях мав би бути середньостроковий маркетинговий план, але майже всі респонденти відзначають його відсутність. Елементи стратегічного планування у РО також відсутні. Теоретичні положення, які констатувались автором раніш та були перевірені у ході обстеження, – підтверджені.

Усі вказані недоліки віддзеркалюють проблеми менеджменту РО та констатують відсутність підготовки до реформ у ріелтерській галузі.

Потрібність невідкладних заходів щодо готовності впровадження сучасних реформ – безперечна; вони сприятимуть ефективності важливої галузі господарства країни.

Список літератури: 1. Торкатюк В.И., Губина М. В., Русланова Н.Г. Сб. «Коммунальное хозяйство городов» В.102 Дифференциация управления жилой недвижимостью с учетом социально-экономических факторов – Х.:ХНУГХ, 2012- с.68-72 2. Губина М.В. Основы градостроительного менеджмента и мониторинга - К.:Вира –Р. 2002 – с.247 3. Бочкарев С. Налог на роскошь: что это было? - К.: //Зеркало недели № 38 от 19.10.2013 - с.7 4. Осітнянко А. П. Планування розвитку міста –К.: КНУБА, 2005 – с.385 5. Горемыкин В. А. Экономика и управление недвижимостью – М.: МГИУ, 2007- с. 345

Е.П. Чекаліна, к.е.н., доц. НТУ «ХП»

Т.О. Гусаковська, к.е.н. доц. ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ»

Н.Г. Сікетіна, ас. НТУ «ХП»

ФОРМУВАННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Становлення та розвиток національної економіки визначає об'єктивну необхідність набуття більш глибоких знань та вмінь практичного використання закономірностей трансформаційних перетворень. Акцентом сучасного етапу управління економікою є активізація процесів розвитку на промислових підприємствах України. Однак, майже повна відсутність комплексних наукових

розробок, спрямованих на вирішення проблем управління розвитком, не дозволяє здійснювати ефективне управління соціально-економічним розвитком на базі накопиченого досвіду, сучасного стану і стратегічних цілей діяльності суб'єктів господарювання. Незважаючи на значний інтерес до окресленої проблематики з боку науковців та фахівців, система ефективного управління соціально-економічним розвитком підприємств чітко не окреслена. Визначення рівня соціально-економічного розвитку є складним завданням, адже процес визначення соціальних та економічних факторів впливу на діяльність підприємства потребує певних ресурсів, часу і, взагалі, для кожного підприємства він різний, в залежності від цілей. Більш доцільним, слід приймати розрахунок окремо рівня як соціального, так й економічного розвитку, а після цього робити необхідні висновки.

Методикою аналізу та оцінки процесів економічного розвитку можна вважати метод збалансованих оціночних звітів (Balanced Scorecard чи BSC), розроблений у середині 90-х років Р. Капланом та Д. Нортонем [1]. Дана методика призначена для аналізу ефективності функціонування підприємств протягом тривалих проміжків часу та використовує високорівневі економічні співвідношення у поєднанні з традиційними фінансовими показниками. Методика BSC визначає чотири перспективи підприємства, які дозволяють більш точно визначити, наскільки ближче підійшла компанія до досягнення своїх цільових орієнтирів: маркетингова (споживча) перспектива; внутрішня перспектива; фінансова перспектива; перспектива розвитку (навчальна). Крім того, методика дозволяє оцінювати такі параметри розвитку підприємства, що безпосередньо не пов'язані з його фінансовими результатами, наприклад, рівень професіоналізму співробітників чи гудвіл компанії в очах споживачів [2]. Основними кількісними показниками економічного розвитку підприємства є: обсяг валової продукції; обсяг товарної продукції; обсяг реалізованої продукції; абсолютний і відносний розмір прибутку.

Рівень соціального розвитку можна визначити за допомогою наступних показників: аналіз соціально-кваліфікаційної структури персоналу; аналіз

системи мотивації; аналіз умов праці та охорони здоров'я працівників; аналіз соціально-культурних і житлово-побутових умов працюючих.

Проаналізувавши вище наведені показники, можна зробити висновок про рівень соціально-економічного розвитку організації.

На нашу думку, зв'язок економічної та соціальної складових розвитку підприємства можна відобразити у вигляді суми добутоків показників розвитку та їхніх вагових коефіцієнтів. Незважаючи на те, що процес визначення рівня соціально-економічного розвитку передбачає оцінку економічного розвитку окремо від соціального, їхній взаємозв'язок є очевидним – для ефективного економічного розвитку підприємству потрібен персонал, а персоналу в свою чергу необхідно мати соціальну допомогу від підприємства. Тому керівництву підприємства необхідно обирати такі шляхи розвитку, які впливають не тільки на економічний, а й на соціальний розвиток.

Список джерел інформації: 1. *Ольве Н., Рой Ж., Веттер М.* Оценка эффективности деятельности компании. Практик. руководство по использованию сбалансированной системы показателей: Пер. с англ. [Текст] / Ольве Н., Рой Ж., Веттер М. - М.: Издательский дом "Вильямс", 2004. - 304 с. 2. *Каплан Роберт С., Нортон Дэвид П.* Сбалансированная система показателей [Текст] / Каплан Роберт С., Нортон Дэвид П. - М.: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2004. - 320 с. 3. *Ансофф И.Х.* Новая корпоративная стратегия [Текст] / Ансофф И.Х. - Санкт-Петербург.: СПб: Издательство "Питер", 2004. - 416 с.

Н.А. Бахтинова, магістр

Р.Ф. Смоловик, к.э.н., проф.

АНАЛИЗ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТРУДОВЫХ РЕСУРСОВ

Основным критерием эффективности использования трудовых ресурсов является показатель их высвобождение (экономии) в материальном производстве в результате роста производительности труда и увеличения удельного веса их численности в непроизводственной сфере.

Для оценки уровня и динамики эффективного использования трудовых ресурсов в общественном производстве наибольшее применение могут найти такие показатели:

- темпы роста производительности труда для предприятия, региона, материальной сферы производства;
- доля прироста национального дохода за счет повышения производительности общественного труда в отраслях материального производства;
- экономия живого труда (условная экономия) трудовых ресурсов отрасли материального производства.

Указанные показатели хотя и, в некоторой степени, характеризуют уровень и динамику эффективности использования трудовых ресурсов в материальном производстве, однако, на наш взгляд, не отражают в полной мере аспекты формирования и распределения рабочей силы, а такое их влияние на показатели использования, характеризуют уровень трудовых ресурсов.

Следует особо отметить и учитывать, что уровень занятости трудовых ресурсов в каждый момент времени проявляется в различных формах: занятость в общественном производстве, в сфере обучения (с отрывом от производства), занятость в сфере личного хозяйства. Причем две последние формы занятости являются потенциальными источниками пополнения трудовых ресурсов. Однако главным источником пополнения трудовых ресурсов является образовательная сфера, обеспечивающая интеллектуальную составляющую трудовых процессов.

Воспроизводственный аспект использования трудовых ресурсов проявляется: во-первых, в максимально возможном вовлечении их в сферу общественного производства; во-вторых, этот аспект взаимосвязан с их рациональным распределением между сферами общественного производства и обучения; между сферами материального производства по отраслям; в третьих – необходимо учитывать, что главной фазой в структуре процесса воспроизводственного аспекта использования трудовых ресурсов являются

условия более эффективного функционирования рабочей силы в общественном производстве.

Следовательно, при таком многообразии форм проявления воспроизводственного аспекта использования трудовых ресурсов страны, естественно, не может быть выражено каким-либо одним показателем, обобщающим все указанные выше особенности. Однако необходимо учитывать, что производительность общественного труда (как эффективность использования трудовых ресурсов на уровне экономики страны) тесно взаимосвязана с показателем локальной эффективности, то есть на уровне предприятия, отрасли. Точно также эффективное использование трудовых ресурсов предприятия является составной частью общехозяйственной эффективности страны в целом. Однако в отличие от других факторов производства – средств и предметов труда – трудовые ресурсы не могут накапливаться и храниться «до какой-то удобной поры, удобного времени». Специфические особенности трудовых ресурсов, как фактора производства заключается в том, что если они в какой-либо период времени не использовались (недоиспользовались) то это означает безвозвратную для предприятия, общества потерю рабочего времени.

Р.Ф. Смоловик, к.э.н.

О.В. Коротун, ст. преп., Харьков, Украина

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЗНАЧИМОСТЬ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Современная цивилизация стран, их хозяйственные механизмы развиваются под влиянием процессов глобализации, основными признаками которой являются: возрастающая взаимозависимость экономики различных государств, возрастающее единство мирового хозяйства, усиление открытости

национальных рынков, углубление методов разделения и кооперации труда, возрастание глобальной конкуренции, возникновение глобального стратегического менеджмента способного воздействовать на кризисные ситуации.

Особо необходимо отметить такие процессы как глобализация информации, коммуникаций; увеличение значимости интеллектуального содержания процессов производства, труда и продуктов труда, неуклонной космизации производства и мышления, которая является движущей силой будущей цивилизации.

В этих условиях способность стран, предприятий к выживанию в значительной степени будет зависеть от их конкурентного преимущества в достижении более высокой производительности интеллектуального труда.

В современном международном окружении способность любой страны к технологическим нововведениям становится основным источником ее конкурентоспособности. К основным направлениям технологической политики этого периода можно отнести мониторинг научно-исследовательских достижений как в данной стране, так и во всем мире; стимулирование постоянного процесса роста интеллектуального потенциала трудовых ресурсов, формирование организационных инновационных структур управления, обеспечивающие непрерывность инновационных процессов, обеспечения мотивации персонала к инновационной деятельности.

Инновационные технологии, обладая свойствами конвергентности обеспечивает переход от индустриального к постиндустриальному производству, которое характеризуется следующими признаками: объединяет все сферы производства начиная от научных исследований до процесса депроизводства продукции в единую систему с развитой инфраструктурой; предъявлением особых требований к качеству ресурсов на «входе» системы, что делает такую систему производства мобильной с высоким уровнем стандартизации, унификации восприимчивой к изменению конъюнктуры рынка, инновациям, формирует экономику спроса; формирует базу инновационной

интеллектуальной экономики, переход к формированию основ ноосферно-космической цивилизации.

Необходимо учитывать также, что темпы инновационного развития на региональном уровне будет определяться природно-географическим, демографическими условиями. Региональный аспект планирования системы инновационного развития должен играть все более важную роль, особенно в решении таких проблем, как рациональное использование сырьевых, растительных, трудовых ресурсов, охраны окружающей среды, развития производственной и социальной инфраструктуры. Необходимо учитывать, что инновационные технологии как сложное многоплановое, комплексное проявление интенсификации в каждой отрасли проявляется своеобразно в зависимости от особенностей процессов производства – его техники, сырьевой базы, состава трудовых ресурсов.

Экономический аспект инновационных процессов заключается в обеспечении более производительного использования фондов рабочей силы (ее экстенсивной формы – полное использование фонда рабочего времени и интенсивной – рациональное использование этого фонда); снижение уровня текучести кадров, сужение сферы приложения труда с неблагоприятными условиями и сокращении, на этой основе, общей суммы выплат денежных средств по льготным компенсациям.

Следовательно, необходимо учитывать, что Труд работников инновационного производства является непосредственно общественным трудом. В силу этого и его результат не может не носить такого же общественного (социального) характера. Социальный эффект – более широкое понятие, чем эффект экономический. Он распространяется не только на область экономики, но и на элементы надстройки, связанные с гармоническим развитием личности, положением различных социальных групп, национальными и другими отношениями. В силу этого инновационное производство оказывает глубокое воздействие не только на экономическую

жизнь страны, но создает условия для решения важных социальных проблем современного общества.

Необходимо учитывать, что экономическая эффективность выступает в качестве элемента, с одной стороны, социальной эффективности, а с другой стороны, подчеркивая приоритет экономической эффективности, неправомерно в то же время упрощает механизм ее взаимодействия с эффективностью социальной. Такие отношения, не укладываются в отношения подчиненности, субординации, ибо практика дает немало убедительных факторов, когда, в силу обратной взаимосвязи, социальная эффективность активно влияет на экономическую.

Именно гуманистическая направленность инновационных технологий в современных условиях глобализации предопределяет необходимость, при анализе ее конечных результатов использования, учитывать не только экономический, но и социальный эффект. Социальная эффективность есть форма реализации экономического эффекта в самом производстве в интересах его совершенствования, обогащения содержания процесса труда, улучшения его условий, а за пределами производства – в связи с формированием всесторонне развитой личности человека, с его многообразными общественными потребностями.

И.И. Губаренко, магістр

Р.Ф. Смоловик, к.э.н., проф.

РЕГИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ТРУДОВЫХ РЕСУРСОВ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОИЗВОДСТВА

Одной из характерных черт современных условий развития мировых экономических систем является значительное снижение уровня рождаемости в экономически развитых странах.

Демографическая ситуация приводит к снижению естественного прироста трудовых ресурсов, который зависит, с одной стороны, от численности молодежи, вступающей в трудоспособный возраст, а с другой – от выбывающих за пределы этого возраста лиц и от количества оставшихся в сфере производства лиц пенсионного возраста.

Однако необходимо учитывать, что большое значение имеет не только численность населения, а и соотношение людей разного возраста в рамках страны, региона. Для устойчивого развития экономики любой страны важным является тот факт, что количество людей, достигших пенсионного возраста, превысило численность молодых людей. Кроме того, необходимо учитывать, что развитие хозяйственного механизма любой страны в значительной мере зависит не только от изменения численности и структуры трудовых ресурсов, но и повышения уровня их интеллектуального потенциала, который, безусловно, отражается на основных показателях, характеризующих уровень развития экономики. К таким показателям можно отнести: валовой общественный продукт, национальный доход, распределение трудовых ресурсов по сферам занятости, инвестиционную политику. В связи с этим в условиях сокращения темпов прироста трудовых ресурсов, еще в большей мере, приобретает значимость процесса повышения производительности общественного труда. Кроме того, фактор трудовых ресурсов является главным при выборе экономического района, региона размещения нового вида производства, производственного строительства. Следовательно, сокращение прироста трудовых ресурсов влияет на формирование политики капиталовложения, техническое перевооружение действующих предприятий.

Региональные особенности формирования трудовых ресурсов проявляются в том, что в одних регионах сказывается их значительное снижение, что ограничивает темпы развития экономики страны, а в других – наоборот, существенный прирост их численности служит стимулирующим фактором развития экономики, особенно трудоемких, нематериалоемких производств. В этих условиях затраты общества на образование и подготовку молодежи к

трудовой деятельности повышает интеллектуальный потенциал трудовых ресурсов, их качественную характеристику, подготавливает их к высокопроизводительному труду.

Региональные особенности воспроизводства трудовых ресурсов, различия в темпах и масштабах их прироста требуют проведения дифференциальной технической, экономической политики в решении задач формирования рациональной структуры занятости и обеспечения производственной и непроизводственной сферы страны необходимой рабочей силой.

В решении указанных выше проблем заключается одно из главных условий более рационального использования трудовых ресурсов, повышения эффективности общественного производства, поскольку недостаток трудовых ресурсов приводит к недоиспользованию производственных мощностей предприятия, а их избыток – источник нерационального использования трудовых ресурсов, к снижению темпов роста производительности труда.

О.П. Соболева, кандидат економічних наук, завідувач кафедри економічної теорії Харківського інституту банківської справи УБС НБУ

МЕТОДОЛОГІЯ ТА НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Національна нормативно-правова база встановлює систему інституцій, які збирають, узагальнюють та отримують інформацію для складання платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції держави; визначає порядок періодичності та спосіб надання інформації про показники зовнішнього сектору економіки України для складання платіжного балансу; закріплює організацію створення та методологічного забезпечення системи статистики платіжного балансу, а також складання платіжного балансу, його аналіз та прогнозування

за НБУ; закріплює відповідність методології визначення показників зовнішнього сектору методології МВФ.[1, 2, 3, 4, 5]

Методологічні засади статистики показників зовнішнього сектору (платіжного балансу, міжнародної інвестиційної позиції, зовнішнього боргу) визначає МВФ у періодичних виданнях «Керівництва по платіжному балансу», яке виступає у якості міжнародного методологічного стандарту по складанню статистики платіжного балансу (1948, 1950, 1961, 1977, 1993, 2009р.р.). В результаті прийняття у 1993 році п'ятої редакції «Керівництва» концепція сальдо за поточними операціями стала загальноприйнятою у світі, вперше були поставлені питання статистики міжнародної інвестиційної позиції.[6]. Економічний зміст названої концепції полягає у рівності сальдо поточних операцій підсумку статей руху капіталу у сукупності зі змінами у розмірах валютних резервів. У 2009 році МВФ опублікував шосту редакцію КПБ (Balance of Payments and International Investment Position Manual, sixth edition) [7]. Вона враховує усі суттєві зміни, що сталися у міжнародній економіці та визначає рекомендації щодо відображення міжнародних операцій у відповідності з узгодженими на міжнародному рівні підходами, забезпечує більшу ясність та детальність відображення операцій на основі впровадження розширеного переліку міжнародних операцій. Враховано вплив глобалізації на відображення міжнародних операцій у платіжному балансі (валютні союзи, міжнародні виробничі процеси, складні організаційні структури міжнародних компаній, мобільність робочої сили). Переглянуті підходи до відображення нових фінансових інструментів та видів фінансової діяльності. Робиться більший акцент на відображенні міжнародної інвестиційної позиції. Об'єднуються роз'яснення та зміни відносно відображення деяких операцій, пов'язаних з прямими інвестиціями та операціями з фінансовими деривативами.

У шостій редакції «Керівництва» мають місце суттєві зміни: уточнення виміру фінансових послуг; зміни у відображенні прямих інвестицій; впровадження концепцій, пов'язаних з резервом зобов'язань та

стандартизованих гарантій; нові концепції для виміру міжнародних грошових переводів; посилена ступінь відповідності Системі національних рахунків (System of National Accounts) від 2008р. Великі доповнення до керівництва пов'язані з додатковою деталізацією і роз'ясненням окремих положень документа, а також впровадженням нових додатків відносно валютних союзів, багатонаціональних підприємств, грошових переводів. Наведена більш розширена та деталізована класифікація стандартних компонентів платіжного балансу.[7] На початку 2013 року Національним банком України розпочато публікацію статистики зовнішнього сектору відповідно до нових методологічних засад, викладених у КПБ6.[8]

Список літератури: 1.Декрет Кабінету Міністрів України Про систему валютного регулювання і валютного контролю від 19 лютого 1993 р. № 15-93 <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-93>. 2.Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 17 вересня 1993 р. № 737 «Про деякі питання складання платіжного балансу України» <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/737-93-п>. 3.Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 17 березня 2000 р. N 517 «Про складання платіжного балансу України» <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2000-п>. 4.Закон про Національний банк України від 20 травня 1999 року № 679-XIV (Редакція станом на 11 жовтня 2013 року) <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. 5.Закон Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій від 03 червня 1992 року № 2402-XII <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12>. 6.Руководство по платежному балансу Пятое издание [Електронний ресурс].- Режим доступа: books.google.com.ua/books?isbn=1557753687. 7.Руководство по платежному балансу и международной инвестиционной позиции <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/bop/2007/bopman6r.pdf>. [Електронний ресурс].- Режим доступа: 8.Платіжний баланс і зовнішній борг України І квартал 2013 року Щоквартальне аналітично-статистичне видання.- К.:Національний банк України, 2013.

М.В. Фільчакова, магістр

М.В. Літвиненко, к.т.н.,доцент

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ В УПРАВЛІННІ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних ринкових умовах актуальними є дослідження, спрямовані на виявлення ринкових можливостей, здібностей і джерел «життєвих сил» підприємства, які найбільш повно виражає поняття «потенціал підприємства» (ПП). Від уміння правильно використовувати наявний потенціал у вирішальній

мірі залежать кінцевий результат і ефективність роботи підприємства, його конкурентоспроможність, темпи і якість розвитку бізнесу. Досвід розвитку сучасної економіки свідчить про необхідність утворення гнучких виробничо - організаційних систем, які робили б можливим миттєве реагування на зміни в навколишньому середовищі. Зазначені обставини актуалізують необхідність теоретичного вирішення сукупності завдань, як в частині розробки методології, так і в частині розробки інструментальних засобів виявлення, формування і кількісної оцінки ПП, його реалізованої і нереалізованої частин, а також математичного моделювання, управління та створення системи управління потенціалом підприємства (СУПП).

Для досягнення головної мети управління ПП необхідно вирішити завдання розробки і впровадження на підприємстві СУПП, яка повинна забезпечити його стійке функціонування і розвиток як в коротко- , так і в довгостроковій перспективі в умовах сучасного ринку, тобто в умовах постійної інформаційної невизначеності, кон'юнктури, ризику і постійного інтенсивного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. На рис. 1 зображено послідовність вирішення цих завдань.

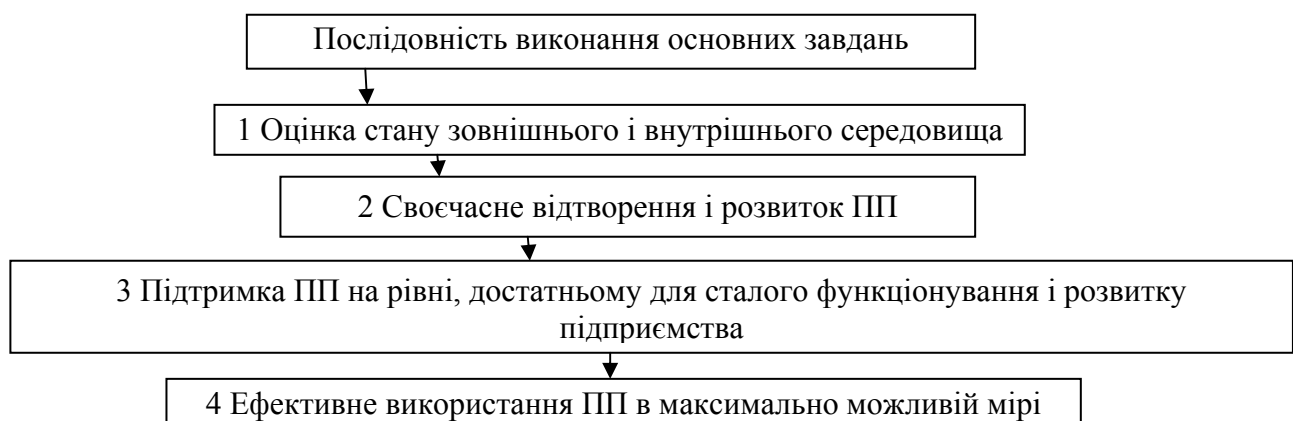

Рис. 1. Основні завдання розробки і впровадження на підприємстві СУПП

Основної проблемою розробки і впровадження СУПП є проблема суворо наукового, формалізованого визначення поняття «потенціал підприємства».

Відсутність чітко сформульованого поняття і його формалізованого уявлення не дозволяє розробити математичну модель ПП і його теорію. Тому потрібні подальші теоретичні дослідження як методологічного, так і методичного плану. Для розробки основ теорії необхідно визначити й інші актуальні проблеми, які потребують першочергового вирішення.

Виокремлено з багатьох проблем наступні: 1) розробка механізму структурування ПП, вивчення особливостей та основних властивостей; 2) визначення системи кількісних показників, які повно і всебічно відображають стан системи потенціалів; 3) вивчення факторів, що впливають на показники, математичне моделювання їх впливу, а також розробка механізмів та інструментів їх оцінки; 4) розробка математичної моделі ПП на основі його формалізованого визначення та використання збалансованої системи показників; 5) формулювання системи стратегічних цілей, її подання у вигляді спрямованого графа і постановка завдань, що вирішуються СУПП; 6) автоматизація функціонування СУПП на основі сучасних інформаційних технологій, технологій управління та інтенсивного використання ЕОМ.

Таким чином, щоб досягати головної мети управління ПП слід чітко визначити задачі та проблеми потенціалу підприємства, від їх вирішення залежить успішність роботи підприємства в цілому.

Список літератури: 1. Економіка підприємств: Посібник / За ред. П. С. Харіна. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 450с. 2. Верба В. А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства // Проблеми науки. – 2003. – № 3. – С. 22–31; № 4. – С. 3–17.

Л.С. Стригуль, к.е.н., доцент НТУ «ХП», м. Харків

А.С.Тімонова, магістр, НТУ «ХП», м. Харків

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Економічна діяльність підприємств в Україні відбувається в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів, що обумовлює необхідність

раціонального використання наявних у них основних засобів. Інтенсифікація використання основних засобів підприємств дає змогу значно знизити витрати, пов'язані з моральним зносом машин і устаткування, сприяє прискоренню їх оновлення, що в кінцевому результаті позитивно позначається на фондоозброєності праці працюючих та зростанні її продуктивності. А в кінцевому підсумку зростає і фондovіддача на підприємствах [1].

Тому актуальною проблемою є визначення ефективності використання основних засобів виробництва з урахуванням оцінки їх технічного стану, використання та виявлення резервів їх підвищення, а також виявлення найбільш важливих чинників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що великий внесок у дослідження ефективності використання основних засобів внесли такі вчені як, Шкарабан С.І., Ареф'єва О.В, Богацька Н.М., Рилєєв С.В., Чорна І.О., Череп А.В.

Серед напрямів підвищення ефективності використання основних засобів на підприємствах чільне місце повинно бути відведено заходам, спрямованим на поліпшення їх екстенсивного використання. Зокрема, важливе значення повинно надаватися насамперед таким, які спрямовані на підвищення змінності роботи устаткування [2]. Підвищення змінності роботи устаткування є важливим фактором зростання обсягів виробництва продукції і підвищення ефективності використання основних засобів. У зв'язку з цим, на підприємствах необхідно домагатися оптимальної структури складових засобів праці, досягнення пропорцій між робочою силою і відповідними видами машин і устаткування, тобто повинна зростати питома вага прогресивного нового устаткування, удосконалюватись організація функціонування виробничої інфраструктури, що сприятиме поліпшенню технічного обслуговування основних підрозділів підприємства, перерозподілу працюючих у його межах, вивільненню робітників у допоміжних виробництвах і залучення їх після відповідної підготовки до роботи в основних цехах, щоб підвищити змінність наявного у них устаткування.

Підвищення змінності роботи устаткування підприємства може бути досягнуто шляхом розширення зони багатOVERстатного обслуговування; суміщення професій.

Можливості для розширення зони обслуговування створюються в результаті технічного удосконалення устаткування, підвищення рівня комплексної механізації і автоматизації виробництва.

Підвищенню змінності роботи устаткування повинно сприяти удосконалення його структури, тобто зменшення в його складі тих машин і верстатів, які за своїми технологічними можливостями лише частково завантажені роботою протягом зміни [3].

Таким чином, ми вважаємо, що пріоритетне значення серед таких заходів повинно бути відведено своєчасній заміні і мобілізації морально застарілого устаткування, організації прискореного введення в експлуатацію придбаної нової техніки; запровадження прогресивних форм організації виробництва і праці; застосування сучасних ефективних систем матеріального стимулювання робітників; залучення інвестиційних ресурсів вітчизняних і зарубіжних інвесторів для модернізації матеріально-технічної бази підприємств.

Список літератури: 1. Кущик А.П., Коротя І.В. Підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві/ Вісник Запорізького національного університету. -2011, №3 (11) . с 30-35. 2. Чорна І.О. Ефективність використання основних виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення / І.О. Чорна // Держава та регіони. – 2009. – № 2. – С. 212-215. 3. Череп А.В. Ефективність використання основних фондів підприємства/ А.В. Череп// Держава та регіони. – 2009. – №6. – С. 221-215.

О.В. Сиром'ятникова, асистент кафедри економічного аналізу та обліку

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Реформи, які відбуваються в українській економіці висунули нові завдання перед керівництвом промислових підприємств - формування заходів

антикризового управління. Важливість пошуку цих заходів обумовлена кризовим станом виробництва продукції в машинобудівній галузі: близько половини промислових підприємств в країні неплатоспроможна, не мають обігових коштів для забезпечення виробничого процесу, а основні засоби застаріли морально і зношені більш ніж на 75%, тобто вимагають негайної реконструкції, що у свою чергу веде до значних капітальних витрат. В таких умовах підприємства, а особливо промислового комплексу економіки, потребують розробки стратегій антикризового управління промисловими підприємствами.

Зважаючи на те, що в сучасних умовах господарювання багато підприємств стикаються з проявом різних форм кризових явищ, які обумовлюють втрату ними конкурентних переваг на ринку, виникає необхідність в прийнятті ефективних управлінських рішень, які будуть спрямовані на адаптацію підприємств в умовах високої ентропії зовнішнього середовища, що у свою чергу вимагає розробки ефективної стратегії у системі антикризового управління підприємством.

Базові теоретичні основи антикризового управління підприємством, формування стратегій антикризового управління висвітлено в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених: Е. Альтмана, І. Ансоффа, Дж. Аргенті, У. Бівера, І.О. Бланка, І. Бонж, Є. Брігхема, Н.Є. Брюховецької, Т.А. Васильєвої, І. Вільсона, А.Г. Грязнової, П.Ф. Друкера, Г.П. Іванова, Т.С. Клебанової, Б.Колеман, Л.О. Лігоненко, Е.С. Мінаєва, Е. Мозаковського, О.І. Пушкаря, Л.С. Ситник, В.А. Соколенко, Л.М. Таранюка, А.В. Тельнова, О.О. Терещенко, М.І. Тітова, А.А. Томпсона, Д.А. Уткіна та ін.

Проведений аналіз наукових праць дозволяє зробити висновок, що сутність антикризового управління полягає у своєчасній діагностиці та профілактиці кризових явищ, при входженні підприємства в кризовий стан – у своєчасному подоланні його негативних наслідків та його згладжуванню протягом кризи, що потребує розробки стратегій, які дозволять з мінімальними витратами і максимальним економічним і соціальним ефектом досягти

конкурентних переваг на ринку з урахуванням ризиків. Проте, в наукових дослідженнях проблеми визначення стратегій антикризового управління не знайшли достатнього відображення.

Розглядаючи різні підходи, до трактування поняття «стратегія», що базуються на факторах: конкурентних переваг, інноваціях, ресурсах, організаційній культурі, слід відзначити, що стратегія виступає одним з найбільш складних рішень, і саме вибір ефективної стратегії може стати запорукою успіху при виході підприємства із кризи, яка може виникнути на будь-якому етапі його життєвого циклу. В незалежності від виду кризи та глибини його протікання, за умови несприятливої ситуації на підприємстві в цілому, навіть короткострокова і локальна криза може призвести до серйозних наслідків.

На нашу думку, в умовах кризи стратегія розвитку підприємства займає головне місце в антикризовому управлінні, а зважаючи на високу ентропію зовнішнього середовища в сучасних умовах господарювання, вважаємо, що для ефективного функціонування будь-яка корпоративна стратегія повинна бути антикризовою, що стане запорукою запобігання виникнення криз та забезпечення стійкого розвитку.

Список літератури: 1. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; сокр. пер. с англ. / науч. ред. и авт. предисл. Л.Л. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с. 2. Наливайко А. Теорія стратегій підприємства. Сучасний стан та перспективи розвитку : [Монографія] / А. Наливайко.– К.: КНЕУ, 2001.– 227 с. 3. Chandler A. Strategy and Structure: Chapters in the History of the American Industrial Enterprise / A. Chandler.– Cambridge, MA: MIT Press, 1962.– р. 13. 4. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції /Майкл Е.Портер;пер. з англ.– К. : Основи, 1997. – 390 с.

Д.Ю. Федорова, магістрант НТУ «ХПІ»

ЗНАЧЕННЯ ТА АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стійкість - поняття, для якого немає точного визначення, в той же час - це підсумковий показник, який характеризує фінансове становище

господарюючого суб'єкта в цілому, тому про важливість управління фінансовою стійкістю не доводиться сперечатися. Для успішного управління фінансовою стійкістю необхідно розробити підхід до визначення даного поняття і згідно з ним виробити способи оцінки та методи управління фінансовою стійкістю.[1]

Вітчизняні вчені присвятили дослідженню проблем та перспектив розвитку стратегічної стійкості чимало праць, серед них Кован С.Є., Базилінська О.Я., Арєф'єва О.В., Бараненко С.П., Зуб А.Т., Максимова Л.В. та ін.

Аналіз стійкості фінансового стану на ту або іншу дату дозволяє відповісти на запитання: наскільки правильно підприємство управляло фінансовими ресурсами протягом періоду, що передує цій даті. Важливо, щоб стан фінансових ресурсів відповідав вимогам ринку і відповідав потребам розвитку підприємства, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства і відсутності у нього коштів для розвитку виробництва, а надлишкова - перешкоджати розвитку, обтяжуючи витрати підприємства зайвими запасами і резервами.[2]

Умовою життєдіяльності й основою стабільного стану будь-якого підприємства в ринковій економіці виступає його стратегічна стійкість, забезпечення якої є процесом досить складним та передбачає виконання певного алгоритму дій .

Реалізація алгоритмічної моделі механізму забезпечення стратегічної стійкості можлива за умови:

- збалансованості внутрішніх ресурсів підприємства;
- створення стабільної системи управління конкурентоспроможністю продукції на ринку;
- передбачення змін у бізнес-середовищі, які є потенційними загрозами (чи майбутніми можливостями);
- формування команди висококваліфікованих спеціалістів;
- зміцнення становища підприємства в галузі;
- чіткої взаємоузгодженості завдань і стратегічних цілей підприємства.[3]

Аналіз фінансової стійкості виходить з основної формули балансу, встановлює збалансованість показників активу і пасиву балансу, яка має наступний вигляд:

$$НА + ОА = ВК + ДК + КЗ,$$

де: НА – необоротні активи; ОА – оборотні активи; ВК – капітал і резерви підприємства, тобто власний капітал підприємства; ДК – довгострокові кредити і позики, взяті підприємством; КЗ – короткострокові кредити і позики, взяті підприємством.

Забезпечення стратегічної стійкості вимагає детального аналізу усіх функціональних сфер діяльності, оскільки лише фінансово, конкурентно та виробничо стійке підприємство може успішно функціонувати на ринку. Важливим з науково практичної точки зору є поєднання механізму забезпечення стратегічної стійкості з іншими управлінськими механізмами (забезпечення конкурентоспроможності, потенціалу тощо). Ці питання потребують поглибленого вивчення та являють собою перспективу подальших досліджень.[4]

Список літератури: 1. С.Є. Кован, Фінансова стійкість підприємства і її оцінка попередження його банкрутства, Журнал «Економічний аналіз: теорія і практика», 2009. №15(144). 2. О.Я.Базілінська Фінансовий аналіз: теорія та практика. Київ, 2009р.. 3. Ареф'єва О.В. Стратегічне забезпечення життєвого циклу підприємства, 2008. № 3 (81). 43-50с.. 4. Маслак О.І. Модель механізму забезпечення стратегічної стійкості машинобудівного підприємства, Маркетинг і менеджмент інновацій, 2011. №2, 189с.

СЕКЦІЯ 10

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ, ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

М.О. Колесник, студентка 6 курсу НТУ «ХПІ», магістрант

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

Стійкість розвитку національного господарства значною мірою залежить від рівня економічної безпеки як держави в цілому, так і певних суб'єктів господарювання. Таким чином, високий рівень економічної безпеки бізнесу є запорукою соціального та економічного розвитку держави в цілому.

Розглядаючи сутність економічної безпеки підприємства (далі ЕБП) звернемо увагу на визначення, надане автором Покропивним С.Ф.: «Економічна безпека фірми (підприємства, організації) – це такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективно їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам)» [1].

До головних цілей формування ЕБП належать: забезпечення фінансової стійкості та незалежності, досягнення лідерства у технологіях, забезпечення високого конкурентного статусу, підвищення ефективності менеджменту, оптимізація використання потенціалу підприємства, мінімізація руйнівного впливу зовнішнього середовища, забезпечення функціонування підприємства у межах правового поля, захист власної комерційної таємниці [2].

Серед основних складових економічної безпеки підприємства частіше за все виділяють такі: фінансові; інтелектуальні і кадрові; техніко-технологічні; політико-правові; інформаційні; екологічні; силові.

Забезпечення економічної безпеки виробничої діяльності вимагає створення на підприємстві власної системи безпеки, яку можна визначити як взаємозв'язану сукупність спеціальних структур, засобів, методів і заходів, які забезпечують безпеку бізнесу від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Найважливішим етапом забезпечення ЕБП є стратегічне планування і прогнозування його економічної безпеки. На цьому етапі розробляється стратегічний план забезпечення ЕБП, проводиться оперативна оцінка рівня забезпечення і поточне тактичне планування ЕБП. На основі оцінки ефективності заходів із запобігання збиткам і розрахунку функціональних і сукупного критеріїв ЕБП аналізується її рівень.

На основі оперативної оцінки рівня ЕБП і вироблених рекомендацій з поточного планування діяльності підприємства здійснюється оперативне планування фінансово-господарської діяльності підприємства, після чого робиться практична реалізація розроблених планів [3].

Сьогодні головними проблемами в сфері ЕБП виступають: неконтрольована приватизація, банкрутство неефективних підприємств, які не витримують ринкової, зокрема й недобросовісної, конкуренції, відсутність прозорості податкової системи. Крім того, потреба в ефективній кадровій політиці є першочерговою для функціонуючих підприємств.

Один з найістотніших впливів на формування економічної безпеки підприємства здійснює держава. Основна проблема взаємодії держави та підприємств полягає у тому, що під час створення основи для економічної безпеки державі потрібно не завдати шкоди діяльності підприємства.

Отже, економічна безпека підприємства у сучасних умовах господарювання набуває особливого значення і аналіз ЕБП є невід'ємною частиною ефективного управління господарською діяльністю будь-якого підприємства.

Список літератури: 1. *Покропивний С.Ф.* Економіка підприємства: підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф. Покропивного. – К.: КНЕУ, 2003. – 608 с. 2. *Березін О.В.* Економіка підприємства: навч. посіб. / О.В. Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. – К.: Знання, 2009. – 390 с. 3. *Штамбург Н.В.* Складові економічної безпеки підприємства / Н.В. Штамбург.: Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. № 1 (4) - 2011. – 490 с.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Система економічної безпеки підприємства призначена вирішувати ряд задач: забезпечення фінансової стійкості, незалежності та конкурентоспроможності у довгостроковому періоді, ефективне використання потенціалу, вчасне реагування на виклики зовнішнього середовища тощо. Багатоплановість функцій такої системи визначає її структуру, що традиційно включає сім складових (інформаційну, кадрову, фінансову і т.д.) та передбачає використання системних підходів до аналізу її роботи.

Сьогодні, в період поглиблення економічної кризи, що визвано, в певній мірі, негативними сторонами процесу глобалізації на тривалий успіх можуть розраховувати тільки ті підприємства, які здатні до господарювання в умовах підвищеного ризику та загроз. Отже, система економічної безпеки підприємства призначена забезпечити умови ефективної діяльності підприємства за рахунок своєчасного виявлення та упередження різного роду загроз.

Серед системних методів, які використовуються для управління економічною безпекою, особливе місце займає метод аналізу ієрархій (МАІ) в поєднанні з методом експертних оцінок [1,2]. Обумовлено це ефективністю та відносною доступністю застосування МАІ. Разом з тим слід відзначити, що ефективність вказаних методів в значній мірі залежить від якості управління роботою експертів та інформації, що використовується при цьому. А тому вказані засоби доцільно використовувати на ранніх стадіях аналізу проблеми економічної безпеки того чи іншого суб'єкту господарювання.

Подальшим розвитком системного підходу являється використання методу «Data mining». Його можна трактувати як глибинний аналіз даних з метою одержання нових, невідомих раніше знань, що використовуються для

прийняття управлінських рішень. Методологія та алгоритми добування таких закономірностей знаходяться на стику різних наукових областей: штучний інтелект, математична статистика, математичне програмування тощо. Це потребує нових якостей від спеціалістів в області економічної безпеки підприємства. Вони повинні володіти навиками системного аналізу на стадії виявлення проблеми, її дослідження шляхом моделювання, аналізу альтернативних рішень та обґрунтування найбільш прийняттого рішення. Це дозволяє по-новому використовувати базу даних підприємства, виявляти невідомі раніше закономірності та прогнозувати ситуацію на майбутнє.

У випадку відсутності баз даних за тривалий період діяльності підприємства доцільно використовувати методи нечітких множин, нейронних мереж та сполуки цих методів, що базуються на застосуванні сучасних комп'ютерних технологій.

Таким чином, аналіз проблеми управління економічною безпекою підприємства дозволяє виділити в ній ряд аспектів:

- Негативні сторони процесу глобалізації обумовлюють невпинне загострення впливу факторів зовнішнього середовища на результати господарської діяльності окремо взятих країн, галузей, підприємств. З плином часу така тенденція буде посилюватися.

- Невпинне ускладнення взаємодії окремо взятої організації з факторами зовнішнього середовища потребує нових підходів до аналізу цього явища, застосування нових засобів та інструментів управління економічною безпекою.

- Управління економічною безпекою організації виходить за рамки традиційних понять менеджменту і повинно будуватися на основі використання сучасних інформаційних технологій та систем штучного інтелекту.

- Зростання ціни помилкової або невчасної реакції підприємства на виклики зовнішнього середовища потребує підвищення вимог до якості підготовки спеціалістів з економічної безпеки.

Список літератури: 1. Т. Саати. Принятие решений. Метод анализа иерархий. – М.: Радио и связь, 1993, 320 с. 2. http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/Маслак_О.І.,Гришко_Н.С. Управління економічною безпекою підприємства на принципах забезпечення її раціонального рівня./Маркетинг і менеджмент інновацій, 2013, №1.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ГАРАНТ ОТРИМАННЯ ВИСОКИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Економічна безпека як новий напрямок науки, а забезпечення економічної безпеки як особливий вид економічної діяльності підприємства вимагають особливої уваги промислових підприємств, діяльність яких спрямована на отримання високих економічних результатів. Сучасна потреба обґрунтування основ економічної безпеки підприємства, а також розробки стратегічних і операційних засобів формування ефективних механізмів державно-приватного партнерства, інституційного громадського та державно-правового регулювання розвитку підприємництва за участю органів державної влади та суб'єктів господарської діяльності, розгалуженої мережі недержавних інституцій сприяння розвитку підприємництва в реалізації заходів політики забезпечення економічної безпеки підвищує вимоги до розвитку теорії безпеки з урахування пристосування до умов глобалізації сучасного ринку.

Безпека будь-якої економічної системи характеризується великою кількістю ознак стану зовнішнього і внутрішнього середовища її функціонування, які впливають на загальний економічний розвиток: його стабільність, стійкість, прогресивність. Економічна безпека характеризує стан, здатність і можливості системи протидіяти деструктивним чинникам, незалежно від їх середовища, внутрішнього чи зовнішнього. Економічна безпека підприємства - це такий стан корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найефективніше їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам.

Особливо гостро проблема забезпечення економічної безпеки підприємства виникає в ситуації, що пов'язана з підприємницьким та іншими

видами ризику, недобросовісною конкуренцією, а також слабкістю або відсутністю необхідної законодавчої бази діяльності суб'єктів господарювання.

Гарантуючи економічну безпеку, підприємство створить необхідні передумови динамічного зростання економічного ефекту. Серед найбільш загальних показників до оцінювання функціонування системи економічної безпеки такі результати економічної діяльності: здатність підприємства досягти поставленої мети й виконувати власну місію в стратегічному вимірі, продуктивність - співвідношення кількості виробленої продукції до кількості витрачених ресурсів, економічний ефект і економічна ефективність виробництва продукції та діяльності підприємства та інші.

Для попередження загроз економічної безпеки найважливішим є визначення кола завдань. Багатофакторність явищ, які впливають на економічну безпеку настільки велика, що потребує вибору найголовніших завдань. На жаль, на сьогодні вони розглядаються тільки в практиці деяких підприємств як найпріоритетніші. При цьому розкриваються як загалом на підприємстві, так і за функціональним обов'язком менеджерів і економістів, які ним управляють.

Перед промисловими підприємствами постають такі основні проблеми забезпечення економічної безпеки:

- визначення моделей та їх систем комплексного управління економічною безпекою підприємства, а також методів забезпечення безпеки;
- визначення структури управління та контролю економічної безпеки, кваліфікаційних характеристик та функціональних обов'язків її працівників;
- забезпечення комунікації працівників служб економічної безпеки з працівниками управління фінансово-господарської діяльності підприємства.

Забезпечення економічної безпеки є одним з основних принципів нормального функціонування підприємства, реалізація якого передбачає використання комплексного науково-практичного системного підходу та гарантує отримання високих економічних результатів діяльності підприємства.

Н.М. Побережна к.е.н., доц. каф. ЕА і О, НТУ «ХПІ», м. Харків

ІНВЕСТИЦІЙНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗЕКИ

Економічна безпека - це складна багатфакторна категорія, яка дозволяє зберігати стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, характеризує здатність національної економіки до розширеного самовідтворення для задоволення потреб громадян, суспільства і держави на якомусь визначеному рівні.

Якщо розглядати економічну безпеку підприємства, то до її складових більшість науковців відносять такі, як:

- фінансова (досягнення найбільш ефективного використання ресурсів);
- політико - правова (дотримання чинного законодавства, всебічне правове забезпечення правової діяльності підприємства);
- інтелектуальна і кадрова (збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом);
- техніко - технологічна (ступінь відповідності застосованих на підприємстві технологій сучасним світовим аналогам за умови оптимізації витрат ресурсів);
- інформаційна (ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства);
- екологічна (дотримання чинних екологічних норм);
- силова (забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства) [1].

Пропонуємо до основних складових економічної безпеки внести не менш важливу складову – інвестиційну складову. Інвестиційна діяльність підприємства забезпечує його зростання та розвиток. Оскільки інвестування є ризиковим видом підприємницької діяльності, в процесі формування

інвестиційний стратегій необхідно враховувати ризик вкладення коштів як з позиції збитків, так і збільшення витрат на реалізацію інвестиційного проекту.

Основним компонентом зменшення ризику інвестиційної діяльності підприємства є інвестиційна прозорість підприємства, яка полягає у відкритті ним інформації щодо особливості свого функціонування у тих аспектах, які більшою мірою цікавлять або можуть зацікавити потенційних інвесторів, тобто у комерційному, фінансовому й управлінському аспектах.

Оскільки інвестиційна спрямованість є багатоаспектним поняттям і на неї впливають такі головні чинники, як етап життєвого циклу підприємства, вид загальноекономічної та інвестиційної стратегії, що реалізуються, рівень конкуренції в галузі, пропонуємо використання класифікаційних ознак інвестиційної привабливості, які запропоновано Ястремською О.М. [2, с. 134], а саме: за спрямованістю (внутрішню, зовнішню); за змістом (фінансову, управлінську, комерційну); за повнотою інформаційних повідомлень (повну, неповну, часткову, обмежену). Види та складові інвестиційної прозорості підприємства відображено в таблиці 1 [2, с. 135].

Таблиця 1

Види та складові інвестиційної прозорості підприємства

Складові прозорості	Види прозорості
Якість продукції та послуг	Комерційна
Оновлення асортименту та номенклатури продукції	
Становище на внутрішньому ринку	
Становище на зовнішньому ринку	
Відомість партнерів по бізнесу	
Внутрішні інвестиції в розвиток бізнесу	Фінансова
Зовнішні інвестиції в розвиток бізнесу	
Фінансовий стан	
Майновий стан	
Професіоналізм менеджерів	Управлінська
Лідерство у галузі	

Список літератури: 1. Економічна безпека підприємства [Електроний ресурс] / Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki> 2. Ястремська О. М. Стратегічне управління інвестиційною діяльністю підприємства : навч. посіб. [Текст] / О. М. Ястремська. – Харків : Вид. ХНЕУ . 2006. – 192 с.

А.Л. Подольская, ст.преп. НТУ «ХПИ»

Н.Б. Токарь, асс. НТУ «ХПИ»

К ВОПРОСУ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В Украине в условиях радикальных экономических преобразований все большее значение приобретают вопросы защиты предпринимательства. Экономическая безопасность предпринимательства является одним из необходимых принципов поддержания устойчивости экономического и социального положения, повышения обороноспособности, исключения возможности возникновения социальных, трудовых, межнациональных и других конфликтов, угрожающих безопасности государства.

Значительное место в экономике страны занимают негосударственные хозяйствующие субъекты. Повседневная практика свидетельствует об их повышенной, по сравнению с государственными структурами, уязвимости от противоправных и иных действий со стороны различного рода криминальных структур и отдельных лиц. Уровень экономической безопасности предпринимательства в Украине является низким. Несмотря на определенные позитивные сдвиги, цель функционирования системы экономической безопасности предпринимательства не достигнута, а основными негативными аспектами существующего в Украине и ее регионах механизма, призванного обеспечивать надлежащий уровень экономической безопасности предпринимательства, являются: неосознание государством своей роли относительно устранения изъянов рыночной трансформации экономики; неэффективность работы органов государственного управления всех уровней относительно обеспечения экономической безопасности предпринимательства; неразвитость институциональной инфраструктуры обеспечения экономической безопасности предпринимательства; несоответствие отечественного нормативно-правового обеспечения и регуляторной политики европейским стандартам правового регулирования предпринимательской деятельности.

Обеспечение безопасности предпринимательства становится жизненно важной потребностью, одним из базовых принципов их функционирования. Современные условия определяют актуальность проблемы безопасности предпринимательства на ближайшую перспективу. Безопасность становится активом организации, требующим систематической оценки, бережного отношения, распространения и использования. Анализ показывает, что в настоящее время значительная доля рыночной стоимости фирм прямо не связана с их текущей прибылью. Увеличивающийся разрыв между этими показателями обусловлен ростом значимости нематериальных активов, под которыми понимается все, что не относится к балансовой стоимости предприятия. Существенная часть этой нематериальной составляющей рыночной стоимости обусловлена качеством управления. Финансовые результаты объективно не отражают достигнутого уровня развития, поэтому инвесторы ищут индикаторы, которые позволили бы прогнозировать успех в будущем. Таким индикатором может служить уровень безопасности организации, то есть состояние организации, при котором обеспечивается защищенность интересов инвестора и производителя, производителя и покупателя. Не ранжирование компаний по балансовой стоимости активов, не оценка эффективности управления компанией с позиций текущей прибыли, а преимущество, заложенное в стабильности и безопасности, становится основным конкурентным преимуществом для организации. Безопасность предприятия является показателем устойчивости развития системы и эффективности методов управления.

Список літератури: 1. Гусев В.С. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов. СПб: ИД «Очарованный странник», 2001. С.131-132. 2. Підтримка конкурентоспроможного потенціалу підприємства / А. Е. Воронкова, В. П. Пономарьов, Г. І. Дібніс. – К.: Техніка, 2000. – 152 с. 3. Грунин О.А., Грунин С.О. Экономическая безопасность организации. СПб: Питер, 2002. С.37-38. 4. Васильцев Т.Г. Совершенствование институционально-правового обеспечения экономической безопасности предпринимательства региона в условиях финансово-экономического кризиса // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. - Сб. науч. трудов. - Донецк: ДонНУ, 2010. - С. 961-964.

В.О. Самборський, старший викладач кафедри економіки і фінансів факультету права та масових комунікацій Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ SWOT – АНАЛІЗУ ПРИ ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В сучасних умовах господарювання робота переробних підприємств багато в чому залежить від своєчасного та надійного постачання енергетичних ресурсів. Сьогодні, така залежність пов'язана насамперед з мінливістю зовнішнього середовища, в якому знаходиться підприємство, зокрема це процеси приватизації, що відбувається в енергетичній галузі; зростання світових цін на енергетичні ресурси; катастрофи та природні катаклізми; удосконалення державної політики щодо тарифів та цін на енергетичні ресурси тощо. Враховуючи дані факти зрозумілим є питання щодо розробки та удосконалення стратегічного управління енергетичною безпекою підприємства.

Одним з підходів в формуванні стратегії підприємства є методика SWOT – аналізу, яка передбачає оцінку зовнішніх можливостей та загроз, а також внутрішніх сильних та слабких сторін підприємства. Серед сильних сторін, які збільшують енергетичну безпеку переробних підприємств можна виділити наступні: наявність сучасних технологій, інновацій, наприклад в металургійному виробництві застосування конверторного способу виплавки сталі замість мартенівського; в харчовій промисловості – відмова від використання газу і застосування переробки відходів для отримання енергії; збільшення суб'єктів інвестування; зменшення обсягів викидів у повітря. Слабкими сторонами, які зменшують енергетичну безпеку багатьох переробних підприємств є: великий знос основних фондів; великі питомі витрати палива, теплоенергії та електроенергії; слабка диверсифікація енергоресурсів; великі питомі витрати енергоресурсів в собівартості продукції; недостатня кількість інвестування; низька рентабельність операційної діяльності; збільшення об'єму

стічних вод, недостатні фінансові ресурси, що не дозволяє підприємству постійно оновлювати виробничу базу. До можливостей переробних підприємств можна віднести: можливість вибору енергопостачальників та вільних цін на енергоресурси внаслідок більш ефективної енергетичної політики держави; збільшення об'ємів інвестицій за рахунок кооперації з іншими підприємствами; можливість придбання енергоресурсів за меншими цінами внаслідок збільшення пропозиції енергоресурсів на внутрішньому ринку, а також зменшення цін на світовому ринку. До можливих загроз енергетичній безпеці переробних підприємств слід віднести: обмеження, перебої, відключення енергопостачання внаслідок стихійних та аномальних природних лих; шкода від виходу з ладу обладнання, недовипуск продукції внаслідок аварії систем енергопостачання; дефіцит паливно – енергетичних ресурсів та зростання цін на паливо та енергію на внутрішньому ринку внаслідок зменшення видобутку енергоресурсів, а також внаслідок зростання світових цін на паливо та енергію; збільшення собівартості виробництва продукції, зниження прибутку і конкурентоспроможності внаслідок збільшення споживання енергоресурсів іншими підприємствами та зростання цін на паливо – енергетичні ресурси, наприклад на вугілля(з – за зростання інвестиційної складової); аварії систем енергозабезпечення внаслідок високого ступеня зносу основних фондів енергетики; зростання дефіцитності енергопостачання внаслідок неефективної енергетичної політики, саме внаслідок недосконалості правового законодавства у сфері регулювання договірних відносин між постачальниками і споживачами електроенергії; зростання цін на енергоресурси внаслідок приватизаційних процесів в енергетиці; обмеженість вільного вибору постачальників електроенергії; недостатня кількість одержуваної електроенергії та незадовільна якість одержуваної електроенергії. Для розробки стратегії енергетичної безпеки переробних підприємств на основі цих факторів, опираючись на наявну інформаційну базу, були розроблені різні стратегії енергетичної безпеки переробних підприємств, які зібрані у SWOT – матриці в таблиці 1.

SWOT – матриця переробного підприємства

	Можливості	Загрози
Сильні сторони	Стратегія енергетичної стійкості підприємства	Стратегія енергетично - безпечного функціонування підприємства
Слабкі сторони	Стратегія енерго - ресурсозбереження	

Список літератури: 1. Міщенко А. П. Стратегічне управління : навч. посіб. / А. П. Міщенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 336 с. 2. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства: Підручник. – Тернопіль: «Економічна думка». – 2006. – 390 с. 3. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии : учеб. для вузов / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд ; пер. с англ. под ред. Л. Г. Зайцева, М. И. Соколовой. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. – 576 с. 4. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : підручник / З. Є. Шершньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2004. – 699 с.

І.А. Юр'єва, к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХП»

О. Бахтіна, спеціаліст, м. Харків, НТУ «ХП»

УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В процесі створення системи економічної безпеки підприємства особливу роль відіграють організаційні зміни як процес переходу системи в якісно інший стан відповідно до уяви про стає майбутнє підприємства. Зміни на підприємстві, як правило, пов'язані з перетворенням стратегії бізнесу, наприклад із впровадженням стратегії скорочення або плану антикризових заходів, що досить характерно для українського бізнесу на справжньому етапі його розвитку.

При управлінні економічною безпекою підприємства організаційні зміни спрямовані на підвищення ефективності управління в цілому. Реформи в організації, пов'язані зі зміною системи управління, практично завжди якщо не ініціюються, то проводяться при особистій участі власників бізнесу (будь те реформи, проведені за допомогою зовнішніх консультантів, або зміни,

проведені самостійно). Організаційні зміни найчастіше викликають опір з боку рядових працівників, тому важливо розпізнати основні погрози, як: неясна уява про бажаний майбутній стан, відсутність чітких критеріїв досягнення цілей і стратегічних орієнтирів; погане планування процесу переходу, неадекватна оцінка наявних ресурсів, у тому числі людських, фінансових і тимчасових; протидія організаційним змінам з боку персоналу компанії; недостатня підготовленість персоналу, у тому числі вищої управлінської ланки, до ефективної роботи в умовах мінливого середовища.

Загальне бачення майбутнього дозволяє згуртувати персонал організації заради досягнення загальної мети. Зміни не будуть успішними, якщо не будуть ясні цілі, критерії їх досягнення, а також очевидні переваги нового, бажаного стану організації.

Керівнику з економічної безпеки необхідно розробити систему мотивації до змін.

До матеріальних стимулів необхідно віднести підвищення додаткової заробітної плати за рахунок суміщення та освоєння нових професій.

До нематеріальних стимулів слід віднести можливості, які надаються персоналу для розвитку. Зокрема, у період організаційних змін з'являється можливість придбати нові навички і знання, кількість тренінгів зростає в кілька разів, участь у проектних групах дозволяє розширити сферу своєї діяльності та дозволяє підвищити рівень економічної безпеки підприємства.

Вибір провідників змін в організації.

При проведенні організаційних змін важлива участь не тільки формальних, але й неформальних лідерів організації, здатних проводити реформи. Це так звані провідники змін, причому роль неформальних лідерів найчастіше виявляється набагато важливіше ролі керівників підрозділів, тому що успіх реформ може багато в чому залежати від позиції саме неформальних лідерів. Служба управління персоналом повинна приділяти особливої уваги роботі із цією категорією персоналу, запрошуючи людей у процес змін не просто в якості учасників, але також у якості активних провідників змін.

Список літератури: 1. *Беляева Е.В.* Социальный интеллект и психологические качества руководителя (на примере предприятий нефтегазовой отрасли): Дис...кан.наук, Самара, 2005. 2. *Михайлова Е.С.* Методика исследования социального интеллекта (Адаптация теста *Дж.Гилфорда* и *М. Салливена*): Руководство по использованию, - СПб.,1996. – 53 с. 3. *Леонтьев Д. А.* Тест СЖО. М., 1992. 4. *Рысев.Н.* Правильные управленческие решения. Поиск и принятие. – СПб.: Питер, 2004. – 384 с.

О.О. Фальченко, к.е.н., доцент НТУ «ХП»

НЕОБХІДНІСТЬ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах кризової економіки зміцнення фінансової стабільності підприємства за допомогою стратегічного управління та використання потенціалу внутрішніх і зовнішніх механізмів є вирішальним фактором ефективної діяльності окремих суб'єктів господарювання та національної економіки в цілому.

Фінансова стратегія займає особливе місце в системі стратегічного розвитку. Її генеральною метою є ресурсне забезпечення нарощування економічного потенціалу підприємства. Зрозуміло, що маються на увазі фінансові ресурси, які в процесі господарської діяльності перетворюються в продуктивні активи. Реалізація зазначеної мети можлива лише через досягнення певних часткових цілей, а саме: формування та підтримання оптимальної структури капіталу підприємства, стійкого фінансового стану та ефективного розподілу фінансових ресурсів за напрямками діяльності підприємства.

Від належного формування фінансових ресурсів та ефективного цілеспрямованого їх використання залежить своєчасність та повнота фінансового забезпечення виробничо-господарської діяльності та розвиток підприємства, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктам господарювання. Управління грошовими потоками, капіталом, фінансовими ресурсами є системоутворюючими чинником функціонування та розвитку підприємства.

Під фінансовими ресурсами підприємства найчастіше розуміють грошові доходи, які формуються на підприємстві під час його діяльності за рахунок власних, позикових і залучених джерел фінансування, що використовуються у господарській діяльності з метою забезпечення необхідної ліквідності підприємства, фінансової стійкості, необхідної рентабельності і досягнення заданого рівня економічного зростання та використовуються для формування грошових резервів підприємства, стимулювання працівників підприємства, формування активів підприємства. Управління фінансовими ресурсами підприємства – це перш за все управління активами та пасивами, при тому що ринкові умови господарювання сьогодні передбачають наявність прямої залежності доходів підприємств від кінцевих результатів їх діяльності.

Найвідповідальнішим у формуванні фінансової стратегії підприємства є розробка фінансової політики, яка є формою реалізації фінансової ідеології та фінансової стратегії підприємства в розрізі найважливіших аспектів фінансової діяльності на окремих етапах її реалізації. Фінансова політика формується лише за окремими напрямками фінансової діяльності підприємства, що потребують найефективнішого управління для досягнення головних стратегічних орієнтирів. Тому, реалізація політики управління фінансовими ресурсами підприємством за допомогою певних інструментів передбачає перш за все здійснення постійного моніторингу фінансово-економічного стану підприємства з метою раннього виявлення вузьких місць і потенційних можливостей зростання підприємства.

Одним з важливих аспектів застосування інструментів управління фінансовими ресурсами на підприємстві є дослідження основних чинників, які в змозі обумовити проблемний розвиток підприємства. Слід зазначити, що розвиток інструментів управління має супроводжуватися підвищенням його результативності, що в свою чергу, визначається зростанням позитивних змін, наявністю необхідних ресурсів і умов їх використання.

Отже, від управління фінансовими ресурсами підприємства залежить як його фінансово–економічний стан, так і стан на ринку в сучасних конкурентних умовах.

І.Є.Хаустова, старший викладач

МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сьогодні забезпечення безпеки вітчизняної економіки бачиться як комплексна системна проблема. Вона повинна розглядатися в широкому контексті розвитку країни та враховувати наявність різноманітних чинників і загроз економічного характеру. Ця обставина вимагає проведення глибоких наукових досліджень фундаментального характеру в області управління економічними системами, зосередження уваги на напрямках, які мають ключове значення, створенні механізмів забезпечення їх реалізації та захисту. Одним з таких механізмів є формування систем економічної безпеки на підприємстві.

Система економічної безпеки підприємства повинна динамічно адаптуватися до змін ринкового середовища, оперативно реагуючи на нові вимоги і погрози. Успішне впровадження механізмів захисту від наявних загроз - критично важливий фактор, оскільки вітчизняним промисловим підприємствам доводиться вести бізнес в умовах глобалізації, значного ускладнення нормативних вимог і посилення загроз безпеці. Реалізація системи економічної безпеки, повинна проводитися з позиції захисту промислової власності підприємства, - саме це є умовою поступального, сталого, стабільного, ефективного розвитку для досягнення цілей підприємства.

Основні принципи проектування системи економічної безпеки дозволяють отримати чітке уявлення про склад системи і технології її створення та

впровадження. Аналітичну основу системи економічної безпеки становить точна ідентифікація загроз, правильний вибір вимірників їх прояву, - від цього залежить ступінь адекватності оцінки економічної безпеки підприємства та комплекс необхідних заходів щодо попередження та реакції на небезпеку, відповідний масштабом і характером ризику.

Проектування системи економічної безпеки полягає в попередньому моделюванні дій з відбиття небезпек і загроз і подальшої оптимізації прийнятих управлінських рішень. Специфічні особливості питань забезпечення економічної безпеки висувають підвищені вимоги до розробки проектного рішення на кожному етапі проектування дій у даній сфері. Особливо це важливо при розробці технічного завдання на проектувану систему безпеки, від якісного виконання якого залежить, в кінцевому підсумку, адекватність і ефективність застосовуваних заходів захисту.

Для багатьох підприємств вчасно не перебудована, не адаптована до мінливої економічної ситуації система управління стає причиною припинення їхнього існування. Більш того, в сучасних умовах виникла гостра необхідність докорінного перегляду концепцій формування систем управління організаціями, які адекватно відбивають реальну динаміку процесів що відбуваються в економіці. З цієї точки зору, знання принципів і методів проектування систем економічної безпеки є необхідною вимогою до професійної діяльності керівників підприємств. Більш того, в процесі проектування системи економічної безпеки необхідно приймати ряд проектних рішень з управління підприємством, реалізація яких передбачає найвищі вимоги до професійної підготовки фахівців у галузі економічного управління: Для підготовки таких спеціалістів має бути розроблено досить повне наукове і методологічне забезпечення, що ставить нові завдання у сфері досліджень питань економічної безпеки.

Таким чином, проектування системи економічної безпеки промислового підприємства являє собою комплексний, інтеграційний процес, раціоналізація

якого повинна базуватися на системному підході, з використанням досягнень різних економічних, фінансових і юридичних дисциплін.

Список літератури: 1 *Камишиникова Е.В.* Оценка уровня экономической безопасности промышленного предприятия// Бизнес Информ. – 2009 - №7. 2 *Ортинський В.Л.* Економічна безпека підприємств, організацій та установ//К.: Знання, 2011.

В.О. Матросова, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»

О.В. Хижняк, магістрант, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ІНСТИТУЦІЙНІ ВЕКТОРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ

Для створення ефективної ринкової економіки необхідний певний набір інститутів. Розвинуті країни світу пов'язують власні стратегії розвитку із створенням інституцій, які підтримують макроекономічну внутрішню стабільність, забезпечують пом'якшення наслідків зовнішніх шоків, протистоять корумпованості та монополізації у прийнятті економічних та політичних рішень, гарантують достатній рівень соціальних та політичних свобод.

Проблемам становлення інституціонального базису управління національною та регіональною економікою присвячені праці провідних вітчизняних вчених: О. А. Гриценка, С. І. Архієреєва, Л. Я. Корнійчука, В. Д. Лагутіна, І. Й. Малого, А. Ф. Мельник, А. Мокія, Ю. М. Пахомова, В. П. Решетіло та ін. Інституційні зміни в економіці України впродовж останніх років мали стихійний, хаотичний характер через проблеми, пов'язані з недостатньою ефективністю державного управління, неефективною взаємодією формальних і неформальних інститутів. Поки що відсутні системні дослідження щодо структури і функцій регіональних економічних інститутів. Не досліджені також у повній мірі механізми, інструментарій та принципи реалізації регіональної інституційної політики [1].

Економічна безпека, яка є синтетичною категорією, має доволі широку інтерпретацію, і запобігає порушенню відтворювальних пропорцій, дисбалансу зв'язків між різними компонентами системи, забезпечує стійкість економічної системи, підвищує здатність витримувати внутрішні та зовнішні навантаження. При цьому саме інституційний вектор через правові, політичні, економічні механізми може забезпечити цілісність економічної системи, посилити її здатність зберігати динамічну рівновагу, успішно адаптуватися до ендегенних та екзогенних викликів, ефективно переборювати кризові явища [2].

Правова система забезпечення економічної безпеки включає:

- Закон України «Про основи національної безпеки» № 964-ІУ від 19 червня 2003 р.

- Воєнна доктрина України (Указ Президента України № 648 від 15 червня 2004 р. із змінами відповідно до Указу Президента України № 390/2012 від 8 червня 2012 р.).

- Доктрина інформаційної безпеки (Указ Президента України № 514/2009 від 8 липня 2009 р.).

- Стратегія національної безпеки України (Указ Президента України № 389/2012 від 8 червня 2012 р.).

- Указ Президента України Про Концепцію державної регіональної політики від 25 травня 2001 року № 341/2001.

У регіонах України діють такі державні та недержавні інституції, які впливають чи потенційно можуть впливати на регіональний розвиток і регіональне управління: місцеві органи державної виконавчої влади; територіальні органи центральних органів виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; окремі суб'єкти підприємництва чи їх структурні підрозділи; об'єднання громадян та їх структурні підрозділи, які відповідно до своїх статутів займаються проблемами регіонального розвитку, а також профспілки; адміністрації спеціальних економічних зон (СЕЗ) чи подібних структур [3].

Важливо відзначити що має відбуватися модернізація діючих, створення нових економічних і соціальних інститутів. Необхідне формування

інституціонального механізму, який би створював передумови для поступового переходу економічної системи на якісно новий рівень технологічного укладу.

Список літератури: 1. *Ворошан А. Д.* Інституційне забезпечення процесів європейської економічної мезоінтеграції// Збірник наукових праць Буковинського університету. Випуск 6 2. *Т. Желюк* Економічна безпека в системі інституційного вектора збалансованого розвитку// Вісник ТНЕУ – 2013(1) с. 19-33 3. *Т. С. Лазарева* Інституціональні особливості регулювання розвитку старопромислових регіонів Західної Європи

І.А. Юр'єва, к.е.н., доцент кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХПІ»

С. Нохуров, магістр, м. Харків, НТУ «ХПІ»

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Різке ускладнення системи виробництва і збуту, інформаційний вибух – вимагають вирішення проблеми переходу до нових технологій управління, без яких неможливо забезпечити реалізацію інноваційних процесів, підвищення рівня економічної безпеки підприємства.

Без технологічного забезпечення економічної безпеки підприємства, рівень котрої внаслідок впровадження комп'ютеризації повинен бути радикально змінено, не можуть суттєво впроваджуватись в життя ефективні рішення з її посилення.

З використанням традиційних техніко-економічних засобів в поєднанні з найновішими комп'ютерними комплексами все ширше розгортається робота з автоматизації діяльності по забезпеченню економічної безпеки підприємств. Темпи росту продуктивності праці в управлінні механізмом економічної безпеки на підприємстві на порядки відстають від темпів росту продуктивності праці в сфері виробництва. У зв'язку з цим особливу актуальність отримує проблема прискореного розвитку нових засобів автоматизації менеджменту

економічної безпеки підприємства, а також відповідної сучасної технології обробки даних.

Створення організаційної автоматизованої системи управління економічною безпекою – це шлях до загального впровадження її нової інформаційної технології. Однією з головних задач поряд з розробкою основ економіко-організаційного моделювання апарату управління економічною безпекою підприємства є раціоналізація організаційних зв'язків і приведення структури апарату управління у відповідність з реальними виробничими умовами для забезпечення сталого існування підприємства.

Повна інтегрована автоматизація менеджменту економічної безпеки на підприємстві передбачає охоплення наступних інформаційно-управлінських процесів: зв'язок, збір, зберігання і доступ (або заборона) до необхідної інформації, аналіз інформації, підготовка тексту, підтримка індивідуальної діяльності, програмування і вирішення спеціальних задач. Висока складність та надзвичайна мінливість зовнішнього середовища потребують відповідної швидкості обробки інформаційних сигналів для прийняття рішень з економічної безпеки. Для цього застосовуються певні технічні засоби, які допомагають скоротити витрати часу на технічні операції обробки інформації і тим самим збільшити його ресурси на творчі процеси, зробити діяльність з економічної безпеки більш інтенсивною і результативною.

Раціонально організована структура технічних засобів управління економічною безпекою має допомогти звільнитися від паперового документообігу всередині організації. Тому останнім часом, поряд із простими пристроями, що полегшують управлінську працю, та засобами оргтехніки, які використовуються для складання документів, їх розмноження, обробки, зберігання, пошуку та передачі, особливої популярності набули електронні комунікаційні системи і технології управління економічною безпекою на підприємстві. Для їх створення використовуються комп'ютери, комп'ютерні мережі, телефони та інше устаткування, а також засоби програмного забезпечення, які дозволяють автоматизувати більшість рутинних операцій з

інформаційно-комунікаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємств.

Список літератури: 1. *Мачуга Р.І.* Віртуалізація і хмарні технології в обліку: далеке майбутнє чи реальне сьогодення? / Р.І. Мачуга // Ефективна економіка. - 2013. - №5 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2008>

М.В. Рета, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХП»

Н.І. Шимко, магістр, м. Харків, НТУ «ХП»

СУЧАСНІ МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Діяльність підприємств в умовах ринкової економіки пов'язана з необхідністю підвищувати ефективність виробництва, конкурентоспроможність продукції та послуг. Зробити це неможливо без систематичної діагностики фінансового стану підприємства, яка дає можливість детально оцінити та спрогнозувати фінансовий стан підприємства, виробити необхідну стратегію і тактику розвитку підприємства і на їх основі сформувати оптимальну виробничу програму, виявити резерви підвищення ефективності виробництва.

Сутність, методичні підходи, принципи та методи діагностики фінансового стану підприємства розглядаються у працях С.В.Приймака, Черниша С. С. Лук'янової В. В., Гетьмана О.О., Сметанюк О.А., Копчака Ю.С, Москаленко В.П, Пластуна О.Л. та інших науковців. Проте питання, що стосуються механізму оцінки та розробки комплексної методики діагностики фінансового стану підприємств, окреслені не в повній мірі.

В умовах сучасних ринкових відносин діагностика фінансового стану підприємства є особливо необхідною в процесі прийняття управлінських рішень. Застосування підприємствами діагностичних процедур дозволить оцінювати не лише наслідки прийняття поточних і стратегічних рішень, але й визначати можливі перспективи його розвитку. Вчасно й правильно проведена

діагностика фінансового стану дозволить підприємству запобігти кризового стану та дасть можливість попередити банкрутство. Тому питання діагностики фінансового стану та вдосконалення існуючих методик її проведення є актуальними в наш час і потребують подальшого удосконалення.

Проаналізувавши різні підходи науковців, можна дійти висновку, що діагностика фінансового стану представляє собою процес оцінки стану об'єкту і виступає одним з інструментів антикризового управління, що дає змогу виявити проблеми функціонування та причини їх виникнення, а також визначити потенційні можливості фінансово-економічного розвитку за умови обмеженої інформації. В цілому діагностика фінансового стану передбачає розрахунок комплексу фінансових коефіцієнтів та порівняння їх фактичних значень з нормативними.

На сьогодні в Україні існує декілька державних методик оцінки фінансового стану підприємств. Ці нормативні документи висвітлюють загальні напрями та методичні засади аналізу фінансового стану підприємств. Різниця між цими методиками полягає в обсязі, глибині охоплення напрямів діяльності підприємства, що підлягають дослідженню. Проте їх загальний недолік полягає в тому, що критичні значення показників не враховують специфіки діяльності підприємства (галузі) і розвитку зовнішніх економічних умов. Однак, слід зазначити, що серед науковців немає єдиної думки щодо складу показників та їх нормативних значень. Отже, відсутність уніфікації не дозволяє однозначно оцінювати реальний фінансовий стан різних підприємств.

Таким чином, це зумовлює необхідність детального дослідження та вдосконалення існуючих методик оцінки фінансового стану підприємства з метою побудови гнучкої системи діагностики, яка дозволить виконувати запобіжні заходи на початкових етапах кризи підприємств і підтримувати необхідний рівень фінансової безпеки підприємства.

ПОДАТКОВЕ РАХІВНИЦТВО – ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Виходячи із необхідності інтеграції України у світовий економічний простір і перебудови системи економічної інформації та обліку здійснені значні перетворення в системі нових видів інформації та нових груп її споживачів, рамки та функції бухгалтерського обліку розширились. Сформовано підсистеми фінансового і управлінського обліку та систему податкового рахівництва. Відповідно до міжнародних стандартів, розроблені та впроваджені у практику національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

Міжнародна практика свідчить, що взаємовідносини між обліком та оподаткуванням не дають змоги досягти двох цілей одночасно, до того ж вони пов'язані із значними витратами для підприємств. Дослідження підходів до вирішення питання про використання даних бухгалтерської звітності у податковому обліку дозволило виділити такий метод, як метод формування в системі бухгалтерського обліку облікових процедур (податкових розрахунків, які б давали можливість в межах податкового законодавства на підставі облікової інформації здійснювати відповідні розрахунки та подавати необхідну інформацію для податкової звітності).

Ефективна система оподаткування зумовила необхідність значних перетворень, які торкнулися системи бухгалтерського обліку у всіх форм власності. У зв'язку з цим, важливим кроком на шляху формування сучасної податкової системи є формування нової системи обліку податкових розрахунків та податкової звітності.

Я наслідок до власної податкової системи у нашій державі починає формуватись єдина система податкового рахівництва (деякі процедури обліку, розрахунки і податкова звітність), яка на підставі затверджених державою

правил виконує функції обліку і реєстрації інформації про фінансово-господарські операції платників податків для цілей формування податкової бази шляхом розрахунків податкових зобов'язань та їх сплати до бюджету. Таким чином, якщо фінансовий облік забезпечує формування необхідної інформації про майновий і фінансовий стан підприємства та використання ресурсів, система податкового рахівництва формує інформацію про податкові зобов'язання і своєчасність сплати податків до бюджету.

Податкове рахівництво являє собою фінансову галузь обліку у нашій державі де саме формується система податкового рахівництва, що включає в себе не тільки облік, але й визначає систему податкових розрахунків, податкової звітності і обґрунтовує достовірність визначення податкової бази. Система податкового рахівництва на підставі процедур обліку податкових розрахунків і податкової звітності дає можливість реально відображати в обліку реальну податкову ситуацію і обґрунтовувати та слідкувати за правильністю нарахування і сплати податків.

Податкове рахівництво може бути організоване на підприємствах як в системі облікових реєстрів фінансового обліку так і поза них шляхом складання відповідних довільної форми накопичувальних аналітичних відомостей, що є підставою для заповнення показників податкових декларацій.

Список використаних джерел: 1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р № 996-XIV Про затвердження методичних рекомендацій визначення сум податкових зобов'язань непрямыми методами. Наказ ДПА від 05.07. 12р. 2. Положення (стандарт бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затв. наказом Мінфіну України від 31.03.1999р. №87 3. Михайлова Т.П. «Гармонізація бухгалтерського і податкового обліку.»збірник наукових праць випуск №8, ч 2 під заг. ред. П.В. Єгорова Дон НУ 2002, стр.72-78

ЗМІСТ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ: НАЦІОНАЛЬНА ТА СВІТОВА ПРАКТИКА

Побережна Н.М., Батожська А.В. спільне та відмінне в обліку основних засобів за МСБО 16 та П(С)БО 7	4
Артеменко Н.В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах	6
Бондаренко А.Н. Обесценивание активов согласно МСФО	8
Белоконь Ю.П. Питання підвищення ефективності використання основних засобів промислових підприємств України	10
Брик С.В., Мардус Н.Ю. Финансовая отчетность – 2013	12
Мелень О.В., Вовк І.В. Актуальні питання дослідження доходів та фінансових результатів діяльності підприємства	14
Гаврилюк Я.П. Вибір методу для проведення аналізу фінансового стану	16
Головня В.В. Внутренний аудит бизнес-процессов	18
Єршова Н.Ю., Кліменко А.Ю., Кохна Д.Ю. Формування моделі обліково-аналітичної системи оціночних показників фінансового стану підприємства	20
Єфімова Л.М. Розвиток аудиту в агропромислових підприємствах	22
Єршова Н.Ю., Майкова Ю.Д. Обґрунтування використання елементів операційного аналізу в управлінні діяльністю ПрАТ «Азовлектросталь»	24
Линник Е.И. Применение МСФО украинскими предприятиями: первые трудности и пути их преодоления	26
Кругова Г.С., Стригуль Л.С. Напрямки вдосконалення контролю та ревізії діяльності підприємств ЖКГ	28
Єршова Н.Ю., Ли Да Методические подходы к формированию учетно-аналитической системы управления прибылью коммерческой организации	30
Мардус Н.Ю., Рожко М.Е. Особливості аудиту фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств	32
Момот М.В., Стригуль Л.С. Визначення сутності та поняття фінансового результату	34
Матвєєв І.А. Питання обліку розрахунків з робітниками з оплати праці	36
Побережна Н.М., Каранух Д.В. Сучасні питання дослідження системи аналізу та обліку використання трудових ресурсів	38
Пахомова І.В., Удосконалення системи обліку основних засобів	40
Пушкар О.В., Побережна Н.М. Питання податку з доходів фізичних осіб	42
Рета М.В. Управлінський облік в бюджетних установах: проблеми та перспективи розвитку	44
Мелень О.В., Сидоренко Ю.В. Умови забезпечення фінансової стійкості на підприємстві	46
Сікетіна Н.Г. Індексний аналіз показників економічної ефективності діяльності підприємства	48
Побережна Н.Н., Смоліна В.В. Питання щодо обліку та аналізу розрахунків з оплати праці в Україні	50
Терещенко М.К., Рарич Я.С. Удосконалення методичних підходів щодо обліку дебіторської заборгованості	52
Тимофєєва Ю.С. Система оціночних показників, як основа якості діагностики загрози банкрутства	54
Ткаченко О.Ю. Особливості обліку фінансових результатів підприємства	56
Товажнянський В.Л. Модель економічного моніторингу промислових	

МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Мордовцев О.С. Моделі прогнозування індикаторів ціли для індикативних планів соціально-економічного розвитку	61
Юр'єва І.А., Шевченко Ю.В. Удосконалення інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку	63
Чикунів П.А. Параметрическая идентификация динамических моделей системы оперативного управления государственным предприятием «Артемсоль»	65
Витлинский В.В., Бабенко В.А. Управление инновационными процессами предприятий по переработке сельскохозяйственной продукции на основе моделирования	67

АНАЛІЗ І ОПТИМІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Альошин С.Ю. Контролінг в управлінні інноваційним розвитком підприємств промисловості	71
Камчатная-Степанова Е.В. Формирование инновационной стратегии промышленного предприятия на основе инвестиционного обеспечения	73
Комина Н.В. Эффективность вертикальной и горизонтальной формы интеграции предприятий	75
Гаврись М.О. Модернізація основних фондів як один з основних інструментів підвищення конкурентоспроможності підприємств України	77
Костюкевич Е.Н. Возможности стратегического картирования в управлении инновационной деятельностью	79
Кривоконь М.О. Концентрація як складова процесу реінжинірингу виробництва	81
Ткаченко М.О. Управління процесами інноваційного розвитку промислового підприємства	83
Щолокова Т.В. Аналіз передумов створення методології управління логістичними затратами підприємства	85
Косенко А.П. Технологический рычаг как инструмент коммерциализации инноваций	87
Ковпак Э.А., Нестеренко А.В. Анализ бизнес-процессов интернет-супермаркета продуктов питания	89

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ: СТАНОВЛЕННЯ, ІНСТРУМЕНТАРІЙ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Дідорчук І.Л., Геворкян К.Е. Аналіз маркетингових підходів в управлінні підприємством	92
Ляшенко Г.П. Інформація – головний інструмент маркетингових досліджень	93
Мальцева А.А., Савченко О.И. Механизмы стимулирования инновационного предпринимательства в России	95
Верес Шамоши Марианн, Ткачев М.М. Цена и коммерческая стоимость пиратской продукции	97
Шимпф К., Кобелева Т.О., Ткачова Н.П. Дослідження структури джерел інформації при вивченні кон'юнктури ринку	100

ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Куліченко Н.В. Ефективність видаткової частини місцевих бюджетів	102
Сластьяникова А.І. Функціональні моделі управління ресурсним потенціалом керовано-організаційного розвитку машинобудівних підприємств	104
Шипілова М.В. Створення інституційних умов формування соціально відповідального підприємництва в трансформаційних економіках	106
Бондаренко О.М., Орехов А.В. Організаційні моменти створення товариства з обмеженою відповідальністю	108
Архиреев С.И. Асоциальный капитал и уровень доверия	111
Жадан Т.А. Особливості державної підтримки агропромислового виробництва та олійно-жирової галузі в зарубіжних країнах	113
Колесніченко А.С. Інституційні засади розвитку енергетичного ринку України	115
Лісіна В.Ю. Семантичний аналіз системи понять державного фінансового контролю	118

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ТА МИТНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Юр'єва І.А., Березіна Т.В. Проблемні аспекти в оподаткуванні доходів фізичних осіб в Україні	122
Рета М.В., Лужицька М. Сучасні підходи до вимірювання податкової віддачі підприємства	124
Букач Б.А. Проблема поиска оптимальности налогообложения на макроуровне	126
Матросова В.О., Остапенко О.С. Трансформація податкового обліку України в системі інтеграційних процесів	128
Линник О.І., Чернова Л.С. Проблеми оподаткування підприємств в Україні	130

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ ТА ОБЛІКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Косачова Л.Є. Вплив формування економічної компетентності учнів молодших класів на фахову підготовку	133
Погорєлова Т.О. Інноваційні підходи до проведення практичних занять	135

ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Губанова Н.Н. Развитие информационной экономики и финансовый рынок в условиях глобализации	138
Єрфорт О.Ю. Розвиток кредитних відносин у сфері вищої освіти в Україні	140
Ілляшенко П.Ю. Стан дискусії щодо макропруденційної політики	142
Карпова І.В. Розвиток системи кредитування аграрного сектору економіки України	144

Кужель И.В. Структура и задачи банковского менеджмента	146
Цісар Т.Ю. Переваги та недоліки «Базель-III»	148
Токар Н.Б., Куфлієвська К.О. До питання розвитку безготівкових рахунків в Україні	150

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Олександрова В.О. Моделі опису бізнес-процесів для побудови сервіс-орієнтованої архітектури організації	152
Альошин В.Б., Шевченко О.О. Удосконалення механізму реалізації фінансового потенціалу соціальних реформ	155
Андрєєва Є.Л. Організаційно-управлінський потенціал та конкурентостійкість підприємств машинобудування: аналітичний аспект	157
Білоконенко Г.В. Життєвий цикл структурних елементів соціально-економічного потенціалу виробничої організації	159
Погорєлов І.М., Волкова А.С. Сучасні методи оцінки ефективності діяльності підприємства	161
Garmash S.V. Foreign experience of effective management in organization	163
Жмілька Л.А. Підходи до фінансування оборотних коштів	165
Линник О.І., Кадук О.В. Оптимізація витрат виробництва як фактор підвищення ефективності функціонування підприємств	167
Кучіна С.Є., Лопатько М.Ю. Аналіз фінансової стійкості підприємства	169
Мелень О.В., Лукаш С.В. Особливості управління прибутком підприємства	171
Михайленко К.М. Методологічні проблеми дослідження розвитку експорту консалтингових послуг України	173
Бондаренко Н.В., Пантелєєв М.С., Джапаров Е. Принципи стратегічного управління підприємством	175
Торой Іллка, Побережний Р.О. Суперечності як джерела розвитку промислового підприємства	177
Мехович С.А., Розпутько Ю.М. Розвиток інформаційних технологій управління підприємством при реалізації принципів реінжинірингу бізнес-процесів	179
Губина М.В., Русланова Н.Г. Социально-экономические факторы в оптимизации жилой застройки и их влияние на риэлтерскую отрасль	181
Русланова Н.Г. Визначення впливу соціологічних досліджень на формування житлової політики у сучасній Україні	186
Чекальна Е.П., Гусаковська Т.О., Сікетіна Н.Г. Формування рівня соціально-економічного розвитку підприємства	192
Бахтинова Н.А., Смоловик Р.Ф. Анализ показателей эффективного использования трудовых ресурсов	194
Смоловик Р.Ф., Коротун О.В. Социально-экономическая значимость инновационных процессов в условиях глобализации	196
Губаренко И.И., Смоловик Р.Ф. Региональные аспекты формирования трудовых ресурсов и их влияние на эффективность производства	199
Соболева О.П. Методологія та нормативне регулювання системи показників зовнішнього сектору економіки України	201
Фільчакова М.В., Литвиненко М.В. Сучасні проблеми в управлінні потенціалом підприємства	203
Стригуль Л.С., Тімонова А.С. Підвищення ефективності використання основних	

засобів на підприємстві	205
Сиром'ятникова О.В. Теоретичні аспекти формування стратегії антикризового управління промисловими підприємствами	207
Федорова Д.Ю. Значення та аналіз забезпечення стратегії фінансової стійкості підприємства	209

СУЧАСНІ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ, ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Колесник М.О. Економічна безпека підприємства: сутність та особливості формування	212
Кузьменко Л.В. Методичні аспекти управління економічною безпекою підприємства	214
Лошакова С.Є. Економічна безпека як гарант отримання високих економічних результатів діяльності підприємства	216
Побережна Н.М. Інвестиційна складова економічної безпеки	218
Подольская А.Л., Токарь Н.Б. К вопросу обеспечения безопасности предприятия	220
Самборський В.О. Використання SWOT – аналізу при формуванні стратегії енергетичної безпеки переробних підприємств	222
Юр'єва І.А., Бахтіна О. Управлінні розвитком економічної безпеки підприємства	224
Фальченко О.О. Необхідність стратегії управління фінансовими ресурсами підприємства	226
Хаустова І.Є. Механізм розвитку промислового підприємства на основі вдосконалення системи економічної безпеки	228
Матросова В.О., Хижняк О.В. Інституційні вектори економічної безпеки регіону	230
Юр'єва І.А., Нохуров С. Інформація як чинник впливу на економічну безпеку підприємства	232
Рета М.В., Шимко Н.І. Сучасні методи діагностики фінансового стану підприємства	234
Шовкопляс Т.С. Податкове рахівництво – його становлення в умовах розвитку податкової системи	236

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут» 2013 р.

Наукове видання

ТРУДИ
IX - ої Міжнародної науково-практичної
конференції

**«ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ
«ОПТИМУМ – 2013»**

3-5 грудня 2013 року
м. Харків

Редактори:
Перерва Петро Григорович
Манойленко Олександр Володимирович

Відповідальний секретар:
Строков Є.М.

Верстка та оригінал-макет:
Строков Є.М.

Підписано до друку: 26.11.2013 р. Формат 60x84/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. а 14,12. Уч.-изд. л. 11,04
Тираж 300 екз

Надруковано в типографії ФЛП Воронюк В.В.
м. Харків, пл. Руднєва, 4
тел. (057) 757-93-82